pedibus ut fere. Nota luna sub terra redit
quia ex hoc quod dictum ad orientem in inchoa-
est volatile super terram tione noctis.
erravit plato qui descendens in egyptum libros
moysi legit et putavit moysen sensisse vo-
latilia esse ornatum aeris circa terram tantum. Ornatum
vero aeris superioris calodemones et cacodemones.
Sed non est ita. Boni enim demones ut dictum est sunt
in empireo. Mali vero in hunc aerem caligino-
sum detrusi sunt ad suam penam non ad eius
ornatum. Creavitque deus cete grandia id est plas-
mavit. Cete neutri generis est et indeclinabi-
le. Declinatur tamen hic cetus ceti et omnem
animam viventem atque motabilem quam produ-
xerant aque. Motabiles autem dicuntur anime
piscium et avium respectu anime hominis.
Ille enim moventur de esse ad non esse. ista non. quia per-
petua est. vel quia forsitan animal non habet
ipsum animal vocavit animam id est vivens.
Unde greci dividunt animalia per zoa et si-
chea. zoa id est viventia bruta. sichea id est
animata a siche quod est anima rationalis
Et dicitur animal creatum motabile quia creatum
est sic ut moveretur de vita ad mortem. quia non
est homo qui creatus est ut non moreretur si
vellet. Illa vero creata sunt ut vel in esum ce-
derent aliis vel senio deficerent. Augustinus videtur
velle quod pisces animas habeant. Dicit enim
ipse augustinus eos habere memoriam. Ait enim fontem
esse in bullensi regione plenum piscibus qui cum
hominibus super gradientibus gregatim nata[illegible]
do eunt et redeunt. et stant cum [illegible] ex-
pectantes ut aliquid eis iaciant. quia sic
consueverunt. Hiis benedixit deus sic crescite
et multiplicamini. De opere sexte diei.

Sexta die ornavit deus terram producens ter-
ra tria genera animalium. iumenta.
reptilia. bestias. Sciens enim deus hominem per
peccatum casurum in penam laboris. ad reme-
dium laboris dedit ei iumenta. que iuvant ho-
minem ad opus vel esum. Reptilia vero et bestie sunt
ei in exercitium. Reptilia vero tria sunt genera
trahentia ut vermes qui se ore trahunt. ser-
pentia ut colubri qui in costam se rapiunt.
repentia pedibus ut lacerte. botrace. genus
serpentis. Dicuntur autem bestie quasi vastie a va-
stando. id est ledendo vel seviendo. Queritur de
quibusdam minutis animantibus. que vel
ex cadaveribus et ex humoribus nasci solent si
tunc orta fuerint. quorum vi sunt genera. Quedam
ex exalationibus ex halitu ut bibiones id est
musce ex vino. papiliones ex aqua. Quedam
ex corruptione humorum ut vermes in cister-
nis. Quedam ex cadaveribus ut apes. ex iumentis
scrabones. musce grandes. qui sonant vola-
tu. et scarabei ex equis. Quedam ex corruptio-
ne lignorum ut teredones. quedam ex corruptio-
ne herbarum ut tinee ex oleribus. quedam ex cor-
ruptione fructuum ut gurguliones ex fabis.
De his dicitur quia que sine corruptione nascun-
tur ut illa que ex exalationibus tunc facta sunt.
Que vero ex corruptionibus post peccatum ex rebus
corruptis orta sunt. Queritur quoque de
nocivis animantibus si creata nociva sunt.
vel primo mitia postea facta sunt homini noci-
va. Dicitur quia postea facta sunt nociva tribus de
causis propter hominis punitionem. correptionem.
instructionem. Punitur enim homo cum leditur
de his. vel cum timet ledi. quia timor maxima
pena est. Corrigitur his cum scit ista sibi acci-
disse pro peccato suo. Instruitur admirando
opera dei magis admirans opera vel formica for-
micarum quam honera camelorum. vel cum videns
hec minima se posse nocere recordatur fragi-
litatis nostre. et humiliatur. Sed dicet quis quedam
animalia ledunt alia. que nec in puni-
untur. vel corriguntur. vel instruuntur. Sed etiam
in his instruitur homo per exemplum. etiam ad
hoc creata sunt ut aliis sint in esum. Sed tamen
dicet quod etiam in mortuos homines sevi-
unt. Sed et in hoc instruitur homo ne aliquod
aliud genus mortis horrescat. per quoscumque
transeat meatus. nec capillus de capite
eius peribit. Ad hunc modum solet queri de herbis
et arboribus infructuosis si et in illis diebus
orta sunt cum scriptura non memorat nisi
herbas seminales. et arbores fructiferas.
Dici potest quia ea que modo sunt infructuosa
ante peccatum fecerunt fructum aliquem.
Post peccatum vero nascuntur homini ad laborem
magis quam ad utilitatem. Vel post peccatum orta
sunt. quia postea dictum est homini. Spinas et
tribulos germinabit tibi. vel quecumque terris he-
rent faciunt fructum id est utilitatem manife-
stam vel occultam. Quod vero piscibus et avibus dictum
est. Crescite et multiplicamini. et de his intel-
ligendum est. licet non sit dictum. hec est enim
communis causa creationis eorum vel omnium. De

Deinde subditur hominis creatione.
de creatione hominis sic. Faciamus

hominē. 7c. Et loquit̄ pat̄ ad filiū 7 spm
scm. ut est q̄i nos cōmunis tum psonar
faciamus 7 ntām. factus est aūt homo ad
ymaginē dei. q̄ntū ad animā. s; ymago dei
est in eēntia 7 ratione ei. quia ipe ei est ī
rationalis ut ds. Similitudo in uirtutib;.
quia bona iusta sapiens cū ymagine p
-diderit homo. quia illam h̄t ī peccans.
Similitudine ū sexe p̄uatur masculū
et feminā creauit. hoc q̄ntum ad corpus.
tn̄ dicitur creasse pp̄ animā. eos aūt dic
plt: ne androgeos. i. hermafroditos fr̄os
putaremus. tn̄ scdm corpus factus ē quo
dam m̄ ad ymaginē dei. cū os homini sub
lime dedit. ut diū 7 celestia uideat 7 intu
-etur. Vn̄ cum q̄situm eēt a quodam pho
ad quid fc̄s fuisset: r̄. Vt contēplet mūd
celum: et celi numina. dedit aūt homini
ds ut p̄eēt ceteris animantib;. In hi; ergo
notatur hominis dignitas. p̄mo quia n̄ so
lum factus ē in genere suo ut p̄dicta. s; ī
quia ymago dei est. Scdo: quia cū deliber
-atione factus ē. In aliis siquid opib; dixit
et facta sunt. In hoc tanquā ut se deliban
-tes psone aierunt: faciamus. Tcio: q: dn̄s
statutus ē animaliū ut eēnt ei quē futu
rum mortalē ds sciebat: in alimentū. in
indumentū. et laboris adiumentū. Ante
peccatū enī herbas 7 fructus arborū in escam
ds dedit hominib; 7 animalib; 7 qd in escam,
Inde colligit̄ qd ante peccatū nichil noxiū
aut sterile tra p̄duxit. Et nota qd in maxi
mis ut in leonib; p̄didit homo dominiū: ut
sciat se amisisse. et in minimis ut in muscis
cis p̄didit: ut sciat infirmitatē suam. in me
-diis h̄t dominiū ad solatiū. et ut sciat
se habuisse. 7 benedixit eis ds sic. **De institu-tione coniugii**
Crescite 7 multiplicamini.
qd sine coniunctione corp fi ñ potuit.
Patet quia ds coniugiū uiri 7 mulieris
instituit in quo confutant̄ quidā heretici
-dicentes concubitū sine peccato fi ñ pos
se. Sz querit̄ quare ante peccatū date s̄
homini esce cū eēt imortalis. quia illa
imortalitas in qua creat̄ est: cibis erat
sustentanda. nec erat qualis illa que
futura ē. q̄ cibis ñ egebit. Illa enī erat
posse ñ mori. hec erit ñ posse mori. Et
uidit ds cuncta que fecerat. 7 erant bo
na singla p se. s; in uniūsitate erant

bona ualde omnia. sic oculus in animali pul
crior est quā separatus. ut omnia erant ualde
bona. i. uniūsitas bonor erat optima. quia
que in ea ī sunt p se m̄ uasa in contumeliā.
-tn̄ aliis sunt utilitate. Ipe ū sūmum bo
num de homine ū ut de ceteris dixerit: ñ dix̄.
Et uidit qd eēt bonum. quia in primo
sciebat lapsurū. ul quia ñdum homo pfe
ctus erat donec ex eo fieret mulier. Vnde
et p̄ legitur. Non est bonum eē solum ho
minem. **De quete sabbi 7 scificatione.**
Igitur pfecti sunt celi 7 tra. conclusio est
in opm sic. quia creati. dispositi. ornati.
g pfecti. et qr in senario fci. qui p̄mus p
fectus numerantib; occurrit. qr ex ptib;
suis aggregatis reddit eand̄ sūmam qd in
monadib; numis ñ
inuenies: nisi in isto.
s; nec in decadib; ñ in
.xx.viii. 7 cōpleuit ds
opus suum die .vii.
qd fecerat. Alia trans
latio h̄t .vi. et tunc
nulla ē obiectio. s; he
braica ūitas h̄t .vii.
et ideo qr si complere ē finale. quippiā
opis facere. quo m̄ uerum ē qd sequit̄:
Requieuit ds .vii. die. 7c. Vn̄ est q dic̄
.vii. fecit. et ipē ī benedixit. 7 p̄ requi
euit: ul cōpleuit. i. completū ostendit.
Cum enī nil in eo fecit. et tunc requieuit
ab opib; suis. Hic; enī post fecit eius
tunc ñ cessit materiam. ut corpor uel
similitudinē ut animar. ñ enī qi fess
dr̄ quieuisse. s; quia cessauit sic in ysa
ia dr̄: qd seraphin requiē non habebant
dicentes. scs. scs. scs. i. ñ cessabant. uel
requieuit ab opē. 7 ñ in opib;. i. ñ eget
opib; suis. et dictum ē qi negatiue. ul
requieuit ab opib; in se ipo. i. ab opm
mutabilitate: ei inmutabilitas apparu
it. nam stabi lis manens dat cuncta
moueri. Qd ar̄ dr̄ ab omni opē qd patrarat.
intuit eē opus qd mund fecerat a quo
ñ quieuit. tā enī opa fecerat. creauit. dis
posuit. ornauit. q̄rtū opus ppagatōnis
ñ desinit opari. q̄ntum faciet cū p̄em
get se. 7 transiens ministrabit. ubi tn̄
ppetue quiescet 7 benedixit diei .vii.
.i. scificauit eū. i. scm 7 celebrem eū eē

Partes illas suas
nūi dn̄s. quarū q̄li
bet assignari pot
quota sit in eo. li
cet enī senari ex u
no 7 .v. constet. 7
ex duo. 7 iiii. tn̄ q
-ta sit ei pars q̄nta
aut quīta dici ñ pot.

uolum. Semper enim ab aliquibus nationibus
ante legem dicitur sabbatum fuisse observatum.
Cuius observantiam in lege et sanctificationem dixe-
ribus. Memento ut diem sabbati sanctifices. ~~~~
Iste sunt generationes **Epylogus.** ~~~
celi et terre. Quidam hic determinant opera sex dierum.
Quidam ibi. Cognovit Adam uxorem suam.
Alii ibi. Hic est liber generationis Ade. Preter
misso autem quod est dubium littere insistamus.
Quia creationem maris et femine simul dixe-
rat. que tamen simul facta non fuit: ut explicet
quod sub brevitate concluserat repetit ex-
de reliquis. Generationes enim hoc nomen
potest accipi active. id est operationes diei. vel pas-
sive. id est generata. Hec est preteriundum quod ante
fecit omne virgultum antequam oriretur in
terra et herbam priusquam germinaret. Quod enim su-
perius dixit virgultum. quod etiam semen statim ad
ortum. et hic fructum et herbam ortam etiam
ferentem semen. Ad quod dicitur duos operationis di-
vine fuisse modos. ut dictum est. materialem et
causalem. fecit igitur ea materialiter priusquam orirentur:
et germinarent causaliter. vel aliter quod innuit
sequens littera. cum sic dicit. Non enim pluerat
dominus super terram. fecit equidem illa tunc perfecta.
et causaliter priusquam orirentur et germinarent
ut modo faciunt. cum scilicet paulatim beneficio ro-
ris infusi. et labore hominum adhibito: ad ortum
et maturitatem pervenerunt. Tunc enim fons
irrigabat terram: ut nilus egyptum. Vicissim
per partes divisas sicut creditur iordanis ante sub-
versionem totam irrigasse pentapolim in
vicissim. sicut et de quibusdam fontibus dicit augustinus.
quod mira quadam vicissitudine totam quandam
irrigant regionem. ne simul totam terram te-
nere irrigatam dicimus diluvium fuisse dica-
mus. vel quia legitur ibi fons et non unus multi-
tudinem innuit ut ibi veniat locusta. **De**

F ormavit igitur deus **creatione hominis et plantatione paradisi**
hominem de limo terre. hic primo vocat deum do-
minum. quia tunc primo habuit ipse servum. Post reca-
pitulationem de utriusque hominis formatione
diffusius agit. et prius de uiro. et quia due sunt
hominis partes de utraque agit. ad carnem
enim spectat quod dicitur formavit hominem de limo terre. ad
animam et inspiravit etc. id est corpus fecit de
terra: animam de nichilo. Alia translatio habet. Insu-
fflavit. vel sufflavit. quod non est incongru-
um de deo. ut quidam putaverunt cum fauces
et spiritum non habeat. dicitur enim inspiravit. id est spiritum fecit.

similiter insufflavit. id est flatum. id est animam fecit:
unde in ysaia. Omnem flatum ego feci. Quod
autem dicitur in faciem per synodochen apte totum
intelligitur: totum enim hominem animavit. sed
faciem tanquam partem digniorem. quia sensuum
solam capacem nominavit. Eandem autem animam
spiraculum vite vocat. quia per eam spirat homo
et vivit. et post dicit animam viventem in se. id est in
perpetuitate vite viventem. non motabilem. ut ani-
mam pecudis. hunc locum non sane intellexit
plato dicens deum animam creasse. sed angelos
corpus formasse ibi. Dii deorum quorum opifex
paterque ego. Quod autem quidam asseruerunt animam
de divina essentia factam stare non potest. quia nullo
modo tunc posset peccare. Alii distinguunt inter
spiraculum vite et animam dicentes. spiraculum
vite spiritum sanctum. quem et homini tunc datum
asserunt ad prophandum: qui dixit. hoc nunc os
ex ossibus meis. Alii autem distinguunt spira-
culum vocantes quemdam spiritum corporeum in
corpore animalis. qui et v. sensus operatur in
eo. qui et paulatim extinguitur in eo. et dum moritur
animal in aliqua parte corporis: adhuc
sentitur spiritus ille cum in alia extinctus sit. factus est
ergo homo in unitate mortalis et immortalis
id est potens mori. et potens non mori. et corpori
anima formato prius infusa. **S**ed queritur
utrum in ipso corpore dum infunderetur creata
vel extra creata sit. et postea datum sit ei naturaliter
velle incorporari. quidam quod extra illam factum
sit: de post creatis dicitur

C | **I**n empireo cum angelis. unde in psalmo. Domine probasti me. Sic primus homo creatus fuit cum angelis secundum animam. Vel iniustus et innocens ut angeli. ~~~~~~

quod in ipsis corporibus dum infunduntur creantur.

P lantaverat autem dominus deus **De paradiso terrestri.**
paradisum voluptatis a principio. quia queritur
aliquis remansit homo in loco ubi factus est in
agro. secundum damasceno. non. Ubi igitur translatus est:
in paradisum quem deus terre plantaverat. id est plan-
tis aptaverat paradisum herbis. scilicet arboribus a
principio. scilicet creationis. scilicet cum apparuit arida et
germinare terram fecit. vel a principio. id est a prima
orbis parte. Unde alia translatio habet. paradisum
in eden ad orientem. eden hebraice: latine delicie.
ergo idem est paradisum voluptatis. quod paradisum
in eden. id est in deliciis. sed a principio idem est quod
ad orientem. Est enim locus amenissimus longo
terre et maris tractu a nostra habitabili secretus
adeo editus: ut usque ad lunarem globum

attingit. Vn̄ ⁊ diluuii aque illuc ꝑuenerūt.
Est ⁊ paradisus celū empireū. ⁊ dr̄ spiritualis. q̄r
regio spirituum ē. Dr̄ etiā spiritualis paradisus ui-
ta beata. uel ecclia. Produxitq; ds̄ de humo i
paradiso diuersa ligna: quibus delectaret homo
uidendo. et sustentaretur edendo. Produxit q̄d
.i. maturum perfecti dixit. uel produxit .i. pro
homine preter eduxit. in medio quorum tanq̄
digniora posuit lignū uite. et lignū scie
boni ⁊ mali. Dictum ē aūt lignū uite ab
effectu quē habuit naturaliter: ut comestū se
perpetua soliditate hominē firmaret.
ita ut nulla infirmitate uel senio. uel anxi-
etate inde deficeret uel in occasum laberetur. Lig-
num ū scie boni ⁊ mali. dictū est: ex eo q̄d
secutū est eū comestionē. Prius enī nesciebat
homo quid eēt malū. q̄r nundū expertus. bonū
d̄mi sanitatē ⁊ firmitatē. Malum ū egri-
tudinē ⁊ imbecillitatē. que nundū sense-
rat. Cognouerat quid ea per scientiam. q̄r ex uno
contrariorum cognoscitur reliquum: sz nō per experien-
tiam. Vt medicus dū sanus ē. nouit mor-
bos. sz cū egrotat. magis cognoscit. q̄r nouit
et sentit. Sic ē de puero delicate nutrito dr̄.
q̄a nescit q̄d sit malū. immo nundum nouit
q̄nti sit bonū uel malū. Dr̄ in obedientia.
q̄r post comestionē nouit q̄ntū bonū erat
obedientie. et q̄ntū malum erat inobedi-
entie. Plato nō putans hoc posse conuenire
arboribus. ideo utrumq; hic de homine dcm̄ esti-
mauit. q̄r uiuit. et ē sciens bonū ⁊ malū.
et dixit ipsm̄ uocatū lignū .i. corporeū. ad
differentiā spirituum qui uiuunt ⁊ sciunt
bonū ⁊ malū. In medio ū positū tradidit
q̄r homo ē qui medius inter creatorē sup se
positū. et sensibilia sub se posita. Discretā
uero illius hominis fuisse creationē a creationibus
hominū reliquorum dixit. per illa duo addita ui-
te ⁊ scie boni ⁊ mali. Sicut enī insania figura
prius ē et tunc integer. et post in summo bullium.
sic ēt homo in primis etatibus qui tam uiuit ui-
gens uiribus ad intelligentiā datis. Sz cū ue-
nerit ad annos discretionis: tc̄ discernit inter
bonum ⁊ malū. et tunc sc̄ primū opa eī bona
uel mala. Sz nō ita factū est in adam. Immo cū
uita data ē ei scia boni ⁊ mali. a. d. factus est hō
corporeus subditus deo. prepositus animantibus
et simul uixit ⁊ sciuit bonū ⁊ malū. De .iiii.or

fluminibus paradisi.

Et fons uel fluuius
egrediebatur ad irrigandū paradisum .i.
ligna paradisi. fons pōt intelligi uel abyssus
.i. matrix omniū aquarum. uel per fontes per si-
lensium. Irrigare positū est pro ministrare humo-
rem. Dr̄ enī terra circumiacens. humectari a flu-
minibus per rationes .i. per uias subterraneas. uel
per meatus .xxiiii. stadiis. aut .xvi. qui fons
diuiditur in .iiii.or flumina. Vnus dictus est
physon. q̄ a gangaro rege indie dictus ē gan-
ges ⁊ nunc prius physon. sed ysidorum etiam. q̄r .x.
flumina recipit. uel mutatio eius q̄r mutatur
a facie quam habet in paradiso. Mutatur etiā sed diuersa
loca tribus modis in colore. q̄r alibi clarus. alibi
obscurus. alibi turbidus. In q̄ntitate: q̄r ali-
bi paruus. alibi diffusus. In sensu: q̄r alibi fri-
gidus. alibi calidus. hic circuit terram euilath
.i. indiam. ⁊ trahit aureas harenas. Alius dc̄s
ē gyon. qui ⁊ nilus. ⁊ sonat hyatus terre. uel
terreus. q̄a turbidus ē. hic circuit ethiopiā. Alii
duo primis nominibus uocantur tygris ⁊ eufra-
tes. tygris animal ē uelocissimū. ⁊ īo fluuius
ille a sui uelocitate tygridi equocatus est. hic
uadit contra assyrios. Dicit iosephus. q̄d tygris dr̄ diglat.
q̄d sonat acutū uel angustū. eufrates frugi-
fer. uel fructuosus. de quo per quas transiret
regiones. quia notum tacuit moyses. q̄r ē in
chaldea unde uenerat abraham. Hec .iiii.or uel
diximus flumina ab eodem fonte manant ⁊ se-
parantur. et tamen quedam eorum inter se commiscentur.
et tamen separantur. sepe ⁊ absorbentur a terra ⁊ locis
tamen in pluribus emergunt. Inde ē q̄d de ortu con-
traria leguntur. Dr̄ enī ganges nasci in locis
caucasi montis. nilus ū prope ab athalante.
tygris ⁊ eufrates ex armenia.

De precepto ⁊ prohibitione edulii.

Tulit ergo ds̄ hominē de loco formationis
sue in paradisum ut operaretur ibi. nō tñ
laborando ⁊ ex necessitate. sz delectando ⁊ re-
creando. et sic ds̄ custodiret hominē illum. s.
uel utrumq; refertur ad hominē. ut. s. homo cu-
stodiret paradisum ⁊ operaretur ut dcm̄ est. Q̄dam
codices non habent illum ⁊ tunc ē sensus. ⁊ custo-
diret .i. consideraret homo opus suum. Vt q̄
faceret in terra pagi cultū obseruaret in se
per disciplinā. ut sic terra sibi: sic ipse obseruaret
suo cultori. Precepitq; ei dicens. ⁊ c̄. ut hō
sciret se eē sub dominio. preceptū accepit a
dn̄o. Omnis ā uitio ē in duobus in preceptione
et prohibitione. ⁊ īo utroq; usus est dn̄s. precepit:
ex omni ligno paradisi comede. prohibuit aūt
de ligno scie boni ⁊ mali: ne comedas. ⁊ da-
tum ē uiro: ut perueniret etiā ad mulierē tran-

fuerit. ul' forte p̄occupatio ē. quia sc̄a mulier
utrīq simul datum ē. Subdit aūt penam si con-
tēpnet. quacūq die comedis. morte. s. anime.
et necc̄itate mortis habebis. Vn̄ alia transl-
latio h̄t. mortalis eris. lxx. p̄ plalit' ponunt.
Quacūq die comederitis: morte moriemini.
Ideo credit' a quibzdā utrīq dictum ēē. 7 hic
p̄occupatiū. facta ē aūt hec iussio p aliq̄m
c̄aturā subiectam. sic̄ 7 nob̄ p p̄phas 7 anglos.

De diuisis translationib; semel dixi. ante
incarnationē dn̄i annis. ccc. xli. t̄pib; pto-
lomei philadelphi. lxx. int̄p̄tes floruerunt.
p' ascensionē dn̄i annos. c. xxiiij. aquila
p̄mus int̄p̄res ex hebreo in grecū floruit a-
driano regnante. dein̄ p' annos. l. iiij. q̄m
regnante theodorico. dein̄ p' annos. xxx. sub
seuero symac. dein̄ p' annos. vii. quinta
editio ierosolimis ē inuenta. q̄ q auctor ei'
ignorat': uulgata dr̄. dein̄ p' annos. xviij.
sub alexandro orig. correxit. lxx. cū astrico
7 obelo. p' ea sine his. hij omnes de hebreo
in grecum transtulerunt. q̄dam de g̃co in
latinum plures. In p̄mitiua eni ecc̄lia scioli
utriusq lingue de g̃co in latinū: transfere-
bant sermonē. Ier. ultimo de hebreo in la-
tinum. cui' editio n̄ sup̄ seruat' a nob̄.

De formatione mulieris.

Dixit q̄ ds. Non est bonum ēē hominē solū. facia-
mus ei adiutoriū ad p̄creandos libos: q sit
simile illi. Similia eni de similib; natura-
liter nascunt'. Sȝ ne uideretur adeo sup̄flua
mulieris formatio p̄ritanti sibi in aīmān-
tib; ēē simile. Ideo adduxit ds omnia aīman-
tia ad adam t̄re 7 aeris. In quib; intelligen-
da sunt 7 aque animantia a p̄te totum.
ul' uniu'sa sunt t̄re. q etiā q̄ de aquis ꝯ-
dite aliq̄d t̄re in se. ut poci' pisces. p' ab ho-
minib; s̄ cogniti 7 nominati qd' patet q
ēquocant' animalib; t̄re. q similes his
dep̄hensi sunt. Fecit a' ut omnia sim' eo
intu uenirent q̄ oīa c̄auit. ul' forte scīn
est p anglos. Adduxit a' p duob; ut 7 impo-
neret homo eis nomina in quo senrent eū
sibi p̄ee. 7 sciret nullū ē simile ex eis. 7 impo-
suit eis nomina adam loq̄ns lingua he-
brea q̄ sola fuit ab initio. qd' inde p̄pendi-
tur: q nomina q̄ legunt' usq ad diuisio-
nem linguarum hebrea s̄t. 7 n̄ inuento sibi
s: misit ds soporē in adam. n̄ sompnū: sȝ
extasim. in qua dr̄ sup̄ne int̄fuisse curie.

Unde: et anglicans p̄phauit de coniunctione
x̄ 7 ecc̄lie. et de diluuio futuro. 7 de iudicio p
ignem ibidē cognouit. 7 libis suis p' ea indi-
cauit. Cūq obdormisset tulit dn̄s unam de
costis ei'. carnē. s. 7 os. et edificauit ministerio
anglor̄ illam in mulierē. de carne carnē. 7
de osse ossa faciens. 7 statuit ante adam. q̄ ait.
hoc nunc os ex ossib; meis: et caro de carne
mea. hoc ad libitū nunc iudei trarit in erro-
rem: ut dicant aliam p̄us factam. de qua
dictū est. Masculū 7 feminā creauit eos. 7 nō-
ledam. a. d. adam. p̄or mulier facta ē de li-
mo mecū. Sȝ hec nunc de carne mea. Et iose-
diere mulierē extra formatā in p'adiso cū
uiro translatā: sic dicens. et in hunc ortū
introduxit ds adam
et uxorē ei'. p̄cipiens
plantationis eos h̄re
sollicitudinē. 7 de dua-
b; uxorib; adē men-
nabiles fingunt ge-
nealogias. Sȝ et ipō
textu conuinci uide-
tur: in quo semp sin-
glariter sit sermo de ei' uxore. Nota qd' de forma-
tione mulieris agendo. de corpore tm̄ dictū ē.

Per .y. i. de archon
p̄ncipat' p .y. archon ē.
liber in q̄ origenes di-
cit x̄pm adhuc in ae-
re p demonib; pati de-
bere. sic̄ in t̄ra p hoīb;
passus ē. hac auctorita-
te: mich' cor q̄ fecisti
odisti.

Unde q̄dam io tacitū ēē uoluerunt de aīa
n̄ daretur intelligi. sic traducā aīam mulie-
ris de anima uiri. sic̄ carnē de carne. Aug'. ꝯ
hesitare uidet' q̄d sentiend' sit de aīa. an ex t̄-
duce sit: an ex nichilo. Sȝ id ipm̄ qd' tacitū est
de anima: poci' contra eos. Si eni mulieris aīa
fuit ex traduce. alit' facta ē q̄ anima uiri. q̄
de nichilo. 7 si alit' fiebat taceri n̄ debuit: ne sic
facta putaret' ut iam audieram' de aīa uiri.
Itaq tacendo innuit n̄ alit' putand' factā
ēē quā didiceram' p'us.

De nominib; mulieris.

Et imposuit adam uxori sue
nomen tamq̄ dn̄s ei'. 7 ait. hec uocabit'
uirago. i. a uiro acta. 7 ē sumptū nomen a
uiri nomine. ut maria de mario sumpta
sit. et etiā denominatio in hebreo hec ē. Is
eni uir dr̄: inde denominat' issa. ut a uir
uirago. hoc nomī p̄p̄iū mulieris illi fuit.
nunc omniū est cōmune. 7 ei' sincopatum
est uirgo. Virgines dr̄ q diu sunt in inte-
gritate natiuitatis sue. Facte dicunt' mu-
lieres. similit' sic̄ hoc nomen adam fuit p̄p̄ū
illi homini. nunc ū cōmune. ꝯ adam sonat
rubens. ul' rubra t̄ra. q sed' iosep. de rubra t̄ra

erat conspersa factus est. Talis est enim ut ait virgo tellus, id est vera vel rubea, id est animata, quia sedes anime est in sanguine. vel rubea sed quia futura erat, id est sanguinea, id est peccatrix. Sanguis enim nomine designatur sepe peccatum. ut ibi vestimentum concretum sanguine. et sanguis sanguinem tetigit. Imposuit ei et aliud nomen post peccatum. eva, id est quod sonat vita. eo quod futura esset mater omnium viventium. tamen quia hic non legitur imposuisse sed infra post maledictiones forte quia plangens hominis miseriam dixit etiam, quasi alludens eiulatui parvulorum. Masculus enim recenter natus eiulando dicit a. Mulier vero e. a. d. Omnes dicentes e. vel a. quotquot nascuntur ab eva.

Et terra adhuc virgo erat quia nundum corrupta opere hominum. nec sanguine infecta.

De prophetia ade.

Imposito nomine statim prophetavit dicens: quam ob rem, scilicet quia de viri latere est. Relinquet se homo patrem et matrem suam: et adherebit uxori sue. tamquam porciuncule sue. vel ob hanc rem demonstrando uxorem dixit, id est propter hanc mulierem relinquet homo et cetera. hoc fit cotidie a multis qui relinquunt cohabitare corporaliter vel spiritualiter. quia maior est zelus in uxorem: quam amor filiorum in parentes. nec dico parentum in filios. humor enim ascendit de trunco ad ramos: sed non redit. et ideo non dixit quod propter hoc relinquent patres filios in coniugio. Maxime intelligendum est hoc semper relinquit, id est non iungetur eis in matrimonio. hic duc. et in evangelio. plures persone amoventur a coniugio. Est propter hoc, scilicet coniugium. et erunt duo in carne una, id est convenient ambo in uno carnali opere. vel erunt duo in carne pueri gignenda. Non est enim ex sanguine uno: sed ex sanguinibus concrevit parvuli caro. vel licet sint duo persone naturaliter erunt in coniugio una caro. quia neuter potestatem habet sue carnis.

De statu ante peccatum.

Erat autem uterque nudus: nec erubescebant. Nichil putabant velandum: quia nichil senserant refrenandum. Sic non erubescimus si quis viderit caput et manus et pedes nostros. Inordinatus enim membrorum motus: ipsa facit pudenda. Sic et pueri si videantur pudenda eorum non erubescunt. quia beneficio etatis motum erubescibilem nundum senserunt. qui est pudibundus. quia inordinatus. quia sine peccato non fit non tamen ideo semper plus excusatur. non tamen excusari potest a peccato. rubore carere potest. Unde sanctus zacharias cum sanctam elisabeth cognosceret ad gignendum scilicet precursorem domini.

tamen videri voluit. et quibusdam hic insinuatum est dictum precepisse utrique de abstinentia pomi. licet preceptum sit.

De suggestione demonis.

Serpens erat callidior cunctis animantibus terre. et naturaliter et incidenter quia plenus erat demone. Lucifer enim deiectus a paradiso spirituum invidit homini quod esset in paradiso corporum. sciens si faceret eum transgredi quod ille eiceretur. timens non deprehendi a viro mulierem minus providam et certam in nutum flecti aggressus est. et hoc per serpentem. quia tunc serpens erectus erat ut homo. quia in maledictione prostratus est. et adhuc ut tradunt pharias erectus incedit. Elegit etiam quoddam genus serpentis ut ait beda. virgineum vultum habens. quia similia similibus applaudunt. et movit ad loquendum linguam eius. tamen nescientis sicut per fanaticos et inerguminos loquitur nescientes. et ait. Cur precepit vobis deus ut non comederetis de omni ligno paradisi, id est ut comederetis de ligno sed non de omni? Querit ut ex responsione occasionem inveniat dicendi ad quod veniat. et sic factum est. Cum enim quasi dubitando dixit mulier. ne forte moriamur. quia dubitans ad quamlibet partem de facili flectitur. Secutus ait de impetratione. Nequaquam moriemini. Immo volens vos similari ei invidia. et sciens quod cum comederitis ex ligno hoc: eritis sicut dii scientes bonum et malum. quasi invidus prohibuit. et elata mulier volens simu-

De esu pomi et statu post peccatum.

lari deo acquievit.

Viditque mulier prius quod lignum esset pulchrum visu, id est mundum. et ex odore vel tactu notans quod ad vescendum suave comedit. deditque viro suo. forte promovens verbis persuasibilibus: que transsit legislator brevitatis causa. qui et ei facile acquievit. quia cum crederet prius mulierem statim morituram iuxta verbum domini. et vidisset non fuisse mortuam: dictum hoc a domino estimavit tantum ad terrorem. et comedit. et aperti sunt oculi eorum, id est in se tale quod perceperunt. quod non ante discooperuerant. scilicet nuditatis. vel non de oculis corporis intelligendum est: cum dictum sit. Vidit mulier lignum et cetera. Non enim accesserant ad lignum quasi palpones: sed oculos eorum dominus concupiscentiam et cognitionem eius. Erant enim in eis naturales motus concupiscentie. sed repressi et celati ut in pueris usque ad pubertatem. et tamquam tumuli tunc aperti sunt. et ceperunt moveri et diffundi. quos cum prius in se esse non sensissent: et experti sunt et cognoverunt eos: et sic inobedientes fue-

tuerunt suo superiori. Sic et membra ceperunt moveri contra suum superius, id est rationem, et primi motus concupiscentie contrarii rationi surrexerunt in genitalibus et sua contra se motu viderent vel erubuerunt. Unde et illa pudenda dicta sunt. Cetera quidem membra ad nutum hominis stant aut moventur, non pudenda. Quia non hec est porta propaginis et inobedientia membrorum quasi signum inobedientie patentius scriptum est in porta. Et cognoverunt se nudos, id est disconvenientie pudenda. Tamen Iosephus tradit sciam cognoscendi se nudos et intelligendi confusionem suam habuisse ex esu ligni, quasi hunc effectum naturaliter habuit, dicens: Illa namque plantatio citam acuminis erat et intellectus.

De maledictione serpentis viri et mulieris.

Fecerunt sibi perizomata, id est succinctoria, quasi bracas breves ut campestria. Nec sine causa de foliis ficuum, quia de succo eorum si temptatur caro hominis fuerit inuncta statim sentit pruriginem ibi, ut quasi per hoc ostensum sit quia pruriginem voluptatis iam in carne senserant. Hinc quidam dicunt ficum fuisse arborem prohibitam. Et audierunt vocem domini deambulantis: ut ex ipso suo motu iam videretur eos arguere, quia non steterant in precepto. Loquebatur autem per subiectam creaturam eis. Et absconderunt se a facie dei in medio lignorum. Vocavitque dominus virum, scilicet cui dederat preceptum, et increpando non ignorando ait: Adam ubi es? quasi vide in quam miseria es. Qui ait: abscondi me quia nudus eram. Stulta responsio quasi displiceret nudus qui talis factus fuerat. Et ait dominus: Quis hoc indicavit nisi quia de ligno comedisti? Ille vero non humiliter confitens sed peccatum in uxorem retorquens: immo et in ipsum datorem mulieris ait: Mulier quam dedisti michi sociam dedit michi de ligno et comedi. Et ad mulierem ait: Quare hoc fecisti? nec ipsa se excusavit, sed obliquavit peccatum in serpentem. Tacetur vero maledictio serpentis. Serpens vero non interrogatur, quia per se hoc non fecerat, sed diabolus per eum; et maledicens eis incepit a serpente ordinem servans et congruum maledictioni numerum. Serpens enim et prius et plus peccavit, quia in tribus. Mulier post et minus, sed plus viro, quia in duobus. Homo postremo et minus, quia in uno. Serpens invidit, mentitus est, decepit. His tribus reddite sunt maledictiones tres. Quia invidit hominis excellentie, dictum est ei: Super pectus tuum gradieris; quia mentitus es, punitus es in ore: terram comedes omnibus diebus vite tue. Immo abstulit ei vocem et posuit ei venenum in ore. Quia decepit, accepit hoc: Inimicitias ponam inter te et mulierem. Hinc innuitur quod etiam penituerit. Ipsa conteret caput tuum. Quod naturaliter servat serpens, qui sedem vite, et tu insidiaberis calcaneo illius, maxime et ita sicut naturale odium est inter equos et griphos, lupos et canes, sic inter hominem et serpentem. Sicut enim serpentis venenum hominem, sic sputum hominis ieiuni perimit serpentem. Et quia adhuc nudi erant, serpens nunc hominem timet nudum et fugit, et vestitum insilit. In duobus peccavit mulier: superbivit et vetitum comedit. Quia superbivit, humiliavit eam deus dicens: Sub viri potestate eris violata, ut in vulneribus te affligat in defloratione. Nunc quidem subdita viro suo est conditione et timore, cum prius subiecta fuerat sed amore. Et quia in fructu peccavit, in fructu suo punita est. Unde dictum est: In dolore paries. Quod dictum est in dolore ei maledictio est, sed paries benedictio. Maledicta est enim sterilis. Et ita in puniendo non est oblitus misereri deus. Quod in tribus maledictionibus hominum notandum est. Adam quia in solo esu peccavit, in labore querendi sibi edulium punitus est sic. Maledicta terra in opere tuo, id est per opera tua, id est per peccato. Pro quo factum est ut terra que bonos prius et uberes fructus sponte faciebat, deinde raros, non sine hominis labore contingit pro fructibus spinas et tribulos. Et addidit: et comedes herbas terre. Quia non in hoc par eris iumento, terram maledixit, quia de fructu terre transgressio facta est, et non aquis. Inde est quod dominus comedit piscem, sed non legitur comedisse carnem, de terra nutrimentum maledicta, nisi forte de agno paschali per preceptum legis. Addidit ergo de labore: In sudore vultus tui vesceris pane tuo donec in terram revertaris, id est donec moriaris, quia terra es et in terram ibis. Pulchre dictum est ibis, quasi qui in eodem statu stetisses donec transires in melius si velles. Nunc de miseria in miseriam ibis in more fluentis aque. Et tunc Adam plangens miseriam posteritatis vocavit uxorem suam Evam, ut dictum est.

De eiectione hominum a paradiso et de ignea rumphea.

Fecitque dominus Ade et uxori eius tunicas pelliceas, id est de pellibus mortuorum animalium, ut signum sue mortalitatis secum ferrent, et ait: Ecce Adam factus est quasi [illegible]. Quod dein est [illegible] incentivum: ad opprim-

unus ex nobis. yronia
est qui voluit esse ut deus.
Sed mendenti (?) ut mihi
quod non est. nec est vox dei
insultantis. sed nos
a superbia corrigentis.
et est vox irritantis et
est vox dei ad angelos.
et est vox plangentis.
quasi pater qui factus est
a me ut esset quasi unus
ex nobis si stetisset. Hec
quasi ne forte mittat manum et
de ligno vite comedat et viv-
at in eternum. apo-
syopesis est. quasi videre
vel cavere vel eicere
eum. dura videtur dei
sententia que penis pre-
dictis penam electo-
nis addidit. sed est
hic enim penam quam dederat
misericordie temperavit
ut verum de eo appare-
at. Cum natus fue-
rint ter. quia enim victuri
erant in miseria. quanto
esset vita diuturnior:
tanto miserabilior.
Si ergo gustassent de
ligno vite: diutius
viventes: diuturnioris
senectutis. nec est mirum si

omnem hominem traden-
dum est a deo commendat.
hac oppinione vi ueniat (?)
in eternum. vel in eternum
accipit pro multo tempore.
Quidam tradunt eos
fuisse in paradiso vii.
horas.,

Eiectione primorum pa-
rentum representat ecclesia
in capite ieiunii cum
eicit ex se penitentes.
cilicium dat insignum
tunicarum pellicearum:
sub his verbis. Cinis es:
et in cinerem reverteris. In memoriam
maledictionis eiecti
candelas ferunt. quia
propter opere quo porrexerunt
manus ad pomum
vetitum: apposita est
ignea ruphea paradiso.
transeunt quasi ad aliam
ecclesiam et claudunt
coram eis fores ut sig-
num aditus paradisi
quondam obclusi: non
ad mensam sed super terram
comedunt quasi maledi-
cta terra in opere tuo. ne-
mo eis dicit ave. quia nondum
mutatum erat nomen
eve.,

etiam post peccatum per esum ligni illius diutius vixis-
sent cum adhuc sint quedam insule viventium
in quibus nullus moritur. sed et lanugo fit in
foliis arborum apud seres: cuius esu vita prolatatur.
Etiam alexander scribit aristotili de sacerdotibus
arborum solis et lune. quod esu pomorum longissimam
agunt vitam. et sic direxit emisit eum dominus
de paradiso voluptatis. ut operaretur terram de qua sumptus est. assump-
tus est in agrum scilicet damascenum. de quo sumptus
fuerat. In quo chaim abel fratrem suum interfecit.
Iuxta quem adam et eva sepulti sunt in spe-
lunca duplici. et collocavit ante paradisum
uo. cherubim et flammeum gladium. atque versatilem. ut angelus arceret dia-
bolum: ignis hominem. vel ministerio angelorum
posuit ignem ibi qui intercluderet paradisi ingres-
sum. quem nomine gladii non cuilibet. sed versatilis
dicit. id est utrobique secantis quia pena fuit homini

mutaque parte sui punitus vel dictus est versatilis
id est aptus ad elevandum id est tollendum cum deus vellet.
ablatus enim fuit ad tempus intrantibus: helya
et enoch. penitus autem non. donec in morte christi fuit
extinctus. Si queris quid consumebat ignis ille:
potest dici quod quedam species ignis est. Sicut in vita
beati nicholai legitur. cuius si manum adhibes ar-
dorem sentis: sed non pateris adustionem. nec eget
materia quam consumat: et talis intra spiritum. Item queritur
quare permisit deus hominem temptari vel peccare
cum sciret lapsurum. et de multis in hunc mo-
dum dominus questionum ad plenius attinet operis:
quia sic voluit. Sed queris cur voluit: insipida
est questio querere causam voluntatis divine.
cum ipsa sit summa causa omnium causarum., De

generationibus ade.

Adam cognovit
uxorem suam. scilicet non in paradiso. sed iam
reus et abiectus breviter legislator generatio-
nes ade transiit. festinans ad tempora abrahe
patris hebreorum et preterea subticet ade filios et filias.
Sed methodius martyr oravit dominum esset in carce-
rem et revelatum est ei a spiritu de principio et fi-
ne mundi. quod et oravit. et scriptum licet simpliciter
reliquit dicens. Adam virgines egressi sunt de
paradiso. et anno vite adam xv. natus est chaym
et soror eius chalmana. Et si enim factus est adam quasi
in etate xxx annorum tum et sic de ceteris. et potu-
it ante chaym multos genuisse quos tacent hebrei.
post annos xv. natus est ei abel et soror eius delbora.
Anno vite adam c.xxx. chaym occidit abel.
et luxerunt eum adam et eva c. annis. Tunc natus
est ei seth. xxx. anno prime ciliadis

id est prime etatis ubi c. anni ei
uas. c. annorum est. Inchoat enim
methodius secula post cc. annos ade. et
vocat seculum unam ciliadem. et
consonant in hoc lxx. quod dicunt adam esse cc. et
xxx. annorum: cum genuit seth. sed tamen in hebreo
est c. et xxx. Sed redeamus ad brevitatem genesis.

Locus in
quo luxerunt
dicitur vallis lac-
rimarum iuxta
hebron.,

Concepit eva: et peperit chaym. qui interpretatur pos-
sessio. Rursumque peperit abel. quod sonat luctus
sive pavor. quasi cito transiturus. tamquam fuerint
prophetatum quod de ipso erat futurum. tamen sed iose-
phus interpretatur nichil hoc. quia reliquit semen sup-
er terram. Abel fuit pastor: et chaym agricola. Cum
enim esset malignissimus ut avaritie consuleret
sue: terram primus incoluit. De oblationibus

fratrum.

Post dies multos obtulerunt
deo munera chaym de frugibus. abel sed
iosephus lac et primogenita agnorum. Moyses ait de

... et dixit ei semini tuo dabo [terram hanc]. Qui edificavit ibi altare domino qui apparuerat ei. Inde eo sic Iosephus ait. Primus presumpsit deum creatorem unum esse et cunctorum prenuntiare et hominum opiniones quas ceteri de deo habebant innovare et immutare. Prevaluit hac convincebat per terre passiones, maris et ea que contingunt circa solem et lunam et ex omnibus que circa celum semper eveniunt. De eo meminit Berosus dicens. Post diluvium decima generatione fuit apud Chaldeos vir in celestibus rebus expertus.

Quia Caldei ignem et alii ydola colebant, et sic omnes erant ydolatrie preter abram et suis.

Inde transgrediens abram tetendit tabernaculum inter bethel et hai, et edificavit ibi tertium altare domino et perrexit abram vadens ultra, progrediens ad meridiem. Quo venerit subticet Moyses causa brevitatis vel quia notum. Habitavit autem in damasco. Unde et nomen eius usque nunc in civitate damascena habetur in gloria, et vicus ostenditur qui ab eo dicitur habitatio abram. Unde Nicholaus damascenus: Abram regnavit in damasco veniens advena cum exercitu de terra que super babilonem dicitur chaldeorum.

De descensu abre in egyptum et reditu eius.

Facta est autem fames magna in terra et descendit abram in egyptum timensque libidinem egyptiorum ne eum propter speciem mulieris occiderent, sororem suam dixit eam esse. Et sublata est mulier valde pulchra in domum pharaonis. Abram non bene usi sunt egyptii propter eam. Deus non desiderium regis impediret, sic tangeret eum egritudine et tumultu causarum. Cumque pro salute regis sacrificarent sacerdotes, per iram dei hic accidisse significaverunt quod uxori peregrini iniuriam inferre voluisset. Vocavitque pharao abram et dixit ei. Cur non indicasti quod uxor tua esset? Ecce coniux tua, accipe eam et vade. Et precepit rex viris ut deducerent eum. Erat enim dives valde in auro in argento, in servis et ancillis et initia arismetice. Sane et que de astrologia sunt egyptiis tradidit ante eis ignota, a quibus postea pervenerunt ad grecos. Reversusque est abram ad locum ubi fixerat tabernacula inter bethel et hai. Partitusque est terram cum loth, dum pastores eorum inter se rixarentur pro pascuis. Optionem etiam concessit loth. Et elevatis oculis loth vidit regionem iordanis irriguam esse et moratus est in oppidis sodomorum. Abram vero descendit ad convallem mambre iuxta hebron et habitavit ibi. Fecitque ibi altare domino. Hebron civitas est que cariatharbe dicitur id est civitas quatuor. Arbe enim quatuor, cariath civitas. Ibi enim sepultus est adam maximus, abram, ysaac et iacob cum uxoribus ... dicens apparuit adhuc quercus preter nomine Iosephus vocavit dicens. Habitabat autem circa ylicem que vocatur ogygia ut dixi. Ibi promisit ei deus quod omnem terram circumstantem per quatuor partes orbis daret ei et semini eius.

Arbor illa ... usque ad tempus theodosii imperatoris duravit et ex illa fuisse perhibetur. Quamvis licet ibi arida tamen medicinalis est. De qua quis secum habet iumentum eius non infunditur.

De victoria abre et occursu melchisedech.

Factum est autem in illo tempore ut amraphel rex sennaar id est babilonis etc. Iam tantum creverat libido dominandi quod queque civitas regulum habebat, quorum plurimi maiori alicui regi serviebant. Tandem omnes subditi erant monarcho assyriorum. Sane quinque civitates sodomorum: sodoma et gomorra, adama, seboym, bala que et segor, quinque reges habebant. Has subiugaverat sibi codorlaomor rex elamitarum et tributarias sibi fecerat, et xii annis servierant ei in tributo, xiii noluerunt se dare. Porro xiiii anno codorlaomor assumens sibi tres reges babilonis et ponti et gentium collecto exercitu convenerunt in valle silvestrem in qua erat puteus bituminis que per iram dei postea versa est in mare mortuum. Et circa adiacentia loca depopulati sunt. Et egressi sunt quinque reges ut pugnarent adversus quatuor, qui terga verterunt et ceciderunt plurimi, et qui remanserant fugerunt ad montes. Tulerunt autem victores omnem substantiam eorum et captivos, nec non et loth et substantiam eius. Et ecce unus qui evaserat nuntiavit hoc abram hebreo, id est transfluviali, qui de transeufrate venerat. Qui numeravit expeditos vernaculos suos ccc xviii et tres predictos fratres mambre, aner, escol, et persecutus est eos usque dan, qui est unus de fontibus iordanis. Et ab eo oppidum dan dictum est quod nunc paneas dicitur. Alter enim dicitur ior. Quibus in unum confederatis iordanis dicitur. Et irruit super eos nocte divisis sociis inter turmas, dormientes trucidavit, vigilantes pre hebetudine pugnare non valentes effugerunt. Et persecutus est eos usque hoba que est ad levam damasci. Et reduxit loth, mulieres quoque et populum et omnem substantiam eorum. Occurrit autem ei rex sodomorum ad locum qui dicitur regis vallis in via salime civitatis vel salem, que postea ierusalem dicta. At vero melchisedech rex salem optulit ei panem et vinum. Quod quidem exponens Iosephus ait: Ministravit exercitui exenia et multam habundantiam rerum oportunarum simul exhibuit. Et super epulas benedixit deum qui abre subdiderat

inimicos. Erat enim sacerdos dei altissimi. cui a-
braam decimas dedit ex omnibus spoliis. et tunc
primum decime leguntur date. primitie non ab abel.
et att. ad eum rex sodo-
morum. da mihi animas
cetera tolle tibi. et noluit
abraam minimum quid
tollere exceptis que come-
derunt iuvenes et partibus
virorum qui venerant
cum eo. Hunc melchise-
dech aiunt hebrei fuis-
se sem filium noe et vixis-
se usque ad ysaac. et omnes
primogenitos a noe usque aaron sacerdotes fuisse.
qui in conviviis et in oblationibus patres bene-
dicebant et habebant primogenita de quibus nunc
explicabitur.

Moses in fine libri sui
potentissimus chananeorum
qui lingua patria iustus
rex appellatus est. primus
deo sacerdocium exhibuit
et fanum edificavit et
urbem quam ierosolimam
dixit. cum antea solima vo-
caretur chananeis. per extitit
his primus iudeorum leo-
bus in ea regnavit.

De ortu iubilei.

Ab hac victoria tradunt iubileum initium
habuisse per hac remissione captivorum.
Jobel enim remissio vel initium. inde iubileus remis-
sivus vel inicians. Ob hoc autem institutus est quinquage-
simus. quia tunc erat loth ut dicunt quidam .l. an-
norum. vel tunc erant .l. anni ex quo locutus erat do-
minus abre in ur. vel ex quo egressus erat de cha-
ran. vel habraam peritus astrorum in quibus fuit
quidam et zoroastes magice artis inventore in-
struxerat. Noverat enim quod intemperies aeris que
fit ex elevatis vel depressis planetis semper usque
ad .l. annos ad temperiem redeunt. et quod vidit fi-
eri in astris voluit imitari in terris.

De sacrificio abre pro promissione heredis

His translactis.
Locutus est dominus ad abram. protector tuus sum.
et merces tua magna nimis. et dixit abram.
Quid dabis mihi? Ego vadam absque liberis. et dama-
cus filius eliezer procuratoris mei. erit heres meus
.a.d. Quid mihi de promissione terre cum desit heres.
ab hoc damasco aiunt damascum conditam et deno-
minatam. et ibi eum regnasse. Et dixit dominus ad eum.
Non erit hic heres tuus. sed qui egredietur de utero
tuo. Credidit abram deo. et reputatum est ei
ad iusticiam. et quia in spatium promittebatur: quesivit
abram signum. unde sciret sibi hoc fieri. non ex diffidentia
sed sperando et modum querendo. et hinc maxime mos in-
olevit iudeis signa querere. et ait dominus. Sume
mihi vaccam trimam et capram. et arietem. quemque trima
et turturem et columbam. a.d. et immolabis michi hoc.
et ostendam tibi signum. qui tollens hec animalia divisit
per medium. et partes contra se altrinsecus posuit. aves autem
non divisit et dum expectaret preceptum domini de misso
landi descenderunt volucres super cadavera et abige-
bat ea abram. Cumque sol occubuisset sopor irru-
it super abram. et horror magnus. qui fuit pars signi.
et dictum est ad eum. Scito prenoscens quod peregrinum
futurum sit semen tuum in terra non sua. et subicient
eos extranei servituti. et affligent .cccc. annis.
tu autem ibis prius ad patres tuos. generatione autem
quarta revertentur huc. a.d. ne expectes te regna-
turum in terra hac. et semen tuum post te. Te enim prius
mortuo post .cccc. annos implebitur promissio mea.
nec est intelligendum quod tot annis servierunt in
egypto. sed hic nulla in illa afflictione complectitur.
quia secundum ysidorum ab illo tempore computantur. quo ista
abre promittuntur. augustinus ab ysaac nato computat.
quia dictum est semen tuum et ab anno nativitatis
ysaac usque ad annum egressionis de egypto numerat
.cccc.v. annos. sed scriptura subticet .xxv. et
legitur litteram sic. Semen tuum peregrinum erit
.cccc. annis. Sive enim in terra chanaan sive in
egypto peregrinum fuit. donec habuit hereditatem
ex promissione dei. Illud autem interpositum subicient
eos et affligent. nec refertur ad .cccc. annos. quod autem
dictum est in quarta generatione eos redituros secundum
tribum sacerdotalem intelligendum est. levi enim genuit
chaat. qui genuit amram. qui genuit aaron. qui
eleazar. qui cum aaron egressus est. Nec dicas .iiii.
generationes personas. sed successiones ut tot sint
generationes. quociens legitur ibi genuit. quia alia
littera habet .v. generatione secundum regiam tribum est. Ju-
das enim genuit phares. qui genuit esron. qui
genuit aram. qui aminadab. qui genuit naason. qui
cum patre egressus. et facta est caligo et apparuit
ignis quasi clibanus transiliens inter divisiones illas
et consumens eas. Ecce signum. et terminos terre diffi-
nivit eis dominus a rivo corrula. flumine egypti
usque ad eufraten. et populos eis nominavit.

De fuga agar et ortu hysmaelis.

Igitur sarai non
habebat liberos et dixit abre. Ingredere ad ancillam
meam agar: si forte ex illa suscipiam filios.
et ingressus est ad eam. Que cum concepisset
despexit dominam suam et abram dissimula-
bat. et ait sarai. Inique agis contra me. Judicet
dominus inter me et te. Cui abram. ecce ancilla tua
in manu tua. utere eam ut libet. affligente
autem eam sarai illa iniit fugam. volens redire
in patriam suam. quia egyptia erat. et invenit
eam angelus domini dum sitiret. et viam ignoraret.
solivagam iuxta puteum qui est in via in deserto
sur. Qui dixit ad eam. unde venis et quo vadis?
Et illa. a facie domine mee sarai fugio. Cui
angelus. Revertere ad dominam tuam et humilia-
re sub ea. et rursum. concepisti et paries filium
et vocabis nomen eius hysmael. hic primo legitur
nomen predictum a domino. quod preratum est. manus
eius contra omnes. et manus omnium contra eum. et e
regione fratrum suorum figet tentoria. quod
tamen non de ipso legitur. sed de filio eius cedar. tamen de gene-
re ipsius hoc predictum est. quia sarraceni vagi sedibus

incertis. gentes in quibus desertum ex latere iun-
guitur impugnavit. Et ab omnibus impugnatus.
ita perpetue futurum erit. Sed methodius. quatuor.
principes hysmael. quos et filios iuvenes vocat. for-
te puellaria tanquam hebreos. oreb scilicet et zeb et zebee.
et salmana. egressi sunt de solitudine contra filios
israel. qui victi per gedeon reversi sunt in soli-
tudinem de qua processerant. Quod vero legitur in gene-
si. hic erit ferus homo. hebreus habet phara quod
sonat onager. Quod et iuxta dictum methodii dictum
est onager. et capreo a deserto omnem bestiarum
supergredientem rabiem et mansuetorum nullus con-
teretur ab eis. dicit enim de filiis hysmael. futu-
rum est ut exeant adhuc semel et optinebunt
orbem terre per .viii. ebdomadas annorum. et voca-
bitur via eorum via angustie. quia pariter aliorum
hysmael vocavit dominus onagrum. in sanctis locis
interficient sacerdotes. ibidem cum mulieribus dormi-
ent. ad sepulcra sanctorum religabunt iumenta
et hoc pro nequitia christianorum qui tunc erunt de quibus
dicitur. In novissimis diebus erunt homines sese
amantes et cetera. et tunc implebitur quod dictum est per
ezechielem. Fili hominis voca bestias agri et exci-
tare illas dicens. congregamini et venite eo
quod sacrificium magnum immolo vobis. Manduca-
te carnes fortium. et bibite sanguinem excelsorum.
Cumque loqueretur dominus cum agar per transitum in turbi-
ne et ipsa vidit posteriora dei. et ait. Vidi posterio-
ra videntis me. et ap-
pellavit puteum viven-
tis et videntis quia viderat
eam dominus. et quia reddiderat
vitam sitienti ostenden-
do puteum. adhuc puteus

Legitur in vita Cle-
mentis. quod abram
alium filium habuit de
agar qui dictus est
eliottos. a quo per se
dixere originem.

agar ostenditur inter cades et barath. Que cum redis-
set peperit filium et vocavit eum hysmael. et abram
erat annorum .lxxxvi. cum natus est hysmael. De

Postquam .lxxix. pacto circumcisionis et mutatione no-
annorum esse ceperat. apparuit ei dominus di- minum. abre
cens. Multiplicabo semen tuum. et tu custodies et sarai.
pactum meum. hoc scilicet circumcidetur ex vobis et cetera.
Sed antequam pactum exponat. nomen ei mutat.
dicebatur enim abram ex abba et ram. quasi alba-
tam. id est pater excelsus. et addita est a. littera et dictus
est abraham. quasi abaam quod sonat pater mul-
tarum et subauditur gentium. hebrei tamen dicunt
quod de nomine suo tetragramaton .e. litteram.
addidit deus abrahe. que tamen sonat a. ydioma
enim eorum est scribere. a. et sonare. e. et ecce .r. que super
addita est. causa euphonie. et quia tempore circumci-
sionis mutatum est nomen ei. ideo ut circum-
cidunt imponunt hebrei nomina. Volens itaque
dominus quasi quodam caractere populum suum ab aliis
discernere. Indixit eis circumcisionem sic. Cir-
cumcidetur ex vobis omne masculinum. et circumcidetis
carnem prepucii vestri. infans .viii. dierum circumcidetur
tam vernaculus quam empticius. cuius caro circumcisa non
fuerit peribit anima illa de populo suo. Quo cul-
tello fieret non est preceptum. Quere autem fiebat lapideo
cultro prediceremus. Notandum quod servus primo dictus est
a servando. victores enim victos hostes quos ad vi-
tam servabant. servos dixerunt. Verna vero vel
vernaculus vel vernula qui natus est domi. Emp-
ticius qui in propria persona emptus est. originarius
qui et servus glebe vel colonus. Dixitque dominus ad
abraham. Nequaquam
vocabis uxorem tuam
sarai sed saram. quod dicit
mutationem nominis
sare sic factam. quia cum
prius per duo .r. scriberetur
sibi per unam. ut est. enim.

Priores enim cum .y. po-
nebant punctum sic sarai.
illud autem punctum significabat
a. licet non scriberetur quere
remoto .y. oportuit a.
preferre. ita preferunt
sara. tamen scribunt sarae.

Sed cum diceretur sarai. id est princeps mea et quasi unius gen-
tis. dicta est sarra. id est princeps absolute. quasi omnium
gentium princeps futura. et attendit quod quantum ad
ad nos. id est littera subtracta et nulla addita. Sed apud
hebreos additur a. et scribitur per e. Quidam dicen-
tes quod sarach. hebraice lepram sonat. errantes
putantes eam primo lepram vocari. Et ait dominus.
Ex illa dabo tibi filium et vocabis nomen eius ysaac.
Cecidit abraham in faciem et risit pre gaudio di-
cens applaudendo putas ne centenario nasce-
tur filius et sara nonagenaria pariet. Et ait
dominus. sara pariet tibi filium et vocabis nomen eius
ysaac. quod interpretatur
risus. a risu scilicet patris.
Ecce secundo a domino predictum
nomen nascituri ad-
huc de duobus legitur hoc
in veteri testamento de sansone
et iosia. Secundum quasdam editio-
nem de duobus in no-
vo testamento. ihesu et iohanne. et
multiplicationem
hysmaelis promisit
ei dominus. et cum finitus
esset sermo domini. circum-
cidit se abraham et

Nota quod de sansone
sanctis patet in iudi-
cum quod prenunciatum
sit nomen sansonis. Iterum
inveniuntur aliorum no-
mina prenunciata sicut
in ysaia. christo meo cyro.
et cetera. hoc fuit predictum mul-
tis temporibus antequam esset cyrus.
sicut de quodam gentili
invenitur in iiii. regum.
scilicet longe ante nominato
per prophetam qui antequam prodi-
ret in lucem. ooooo

hysmaelem et omnem familiam suam sexus mas-
culini. Abraham tunc erat .xcix. annorum et
hysmael .xiii. De tribus angelis susceptis ab abraham.

Iterum apparuit dominus abrahe in convallem
mambre. Cumque elevasset oculos vidit tres
pueros et occurrens unum ex eis adoravit.
dicit iosephus tres angelos in specie humana missos
ut unus nuntiaret abrahe de filio suo. duo
subverterent sodomam. Eusebius vero ait primo om-
nium prophetarum abrahe verbum dei cum in figura

apparuisset humana. uocatione gentium pol-
licetur. et sic apparuit ei filius quem et adorauit.
Sed quia nullus legitur patriarcharum ap-
paruisse in subiecta
creatura dicitur quod duo angeli
apparuerunt in designa-
tione duorum preconum
moysi et helie quorum alter
primum preuenit aduentum. alter preuenit secundum.
quos et rogauit abraham: ut diuerterent ad
eum. et paululum comedendo confortarentur. qui
assenserunt. festinans habraham precepit ut
de tribus satis simile faceret panes subcinericios
ipse tulit uitulum de ar-
mento optimum. Tulitque
butirum et lac et uitulum
allatum posuit coram eis.
Verisimile est quod prius ho-
mines condidit quibus
exenia parauit. post ange-
los dei esse comprobauit de
cibo quem sumpserunt.
potest dici quod in mastican-
do exinaniuit sicut aqua
calore ignis. Abraham
stabat iuxta eos. Sara
uero erat post hostium taberna-
culi. et dixit angelus reuer-
tens. ueniam ad te tempore
isto. i. eodem die reuoluto
anno et habebit sara
filium. Quo audito risit
sara. Erant enim ambo senes et defecerant sare fi
muliebria. i. menstrua. quibus deficientibus deficit
uis pariendi. si alter iuuenis esset non esset impos-
sibile: ex sene et iuuene prolem fieri. Sed ambo erant
prouecte etatis adhuc et ipsa sterilis erat. Risit
ergo quia dubitauit dicens. postquam consenui et dominus
meus uetulus est uoluptati operam dabo? Dixitque
ad abraham. Quare risit sara? Numquid quicquam
deo est difficile. Negauit sara se risisse perterrita.
Ecce qua intentione quisque riserit diiudica-
re potuit qui corda nouit.

De duobus discedentibus in sodomam.

Cum surrexissent
illi tres uiri direxerunt oculos contra sodomam
et abraham egrediebatur simul. et dixit dominus. Non
potero quicquam celare abrahe que gesturus sum. et
ait ad illum. clamor sodomorum multiplicatus
est et gomorre uenit ad me. peccatum cum cla-
more est culpa cum libertate. cum. s. quis palam
et ad libitum suum peccat. peccatum illorum fuit
superbia uite et habundantia panis propter quod usque
ad ignominabilem libidinem prorupperunt et ad-
didit. Descendam et uidebo utrum clamorem qui

Antropomorphi-
te sunt heretici de iudeis
qui dicunt patrem dominum habere
corpus hominis. cuius su-
periore parte dicunt esse
in celis. pedes uero in terra.

Hunc ordinem uidetur
augustinus approbare in glo-
sa illa super hunc lo-
cum. Quo audito:
arguitur sara. scilicet quod
prius putauit abra-
ham eos homines esse.
tamen in quibus deus loquitur
propter quedam signa diui-
ne maiestatis in eis
apparentia. ideo prius
in terram non eos sed in eis
dominum adorauit. postea
uero precepit aliquibus
signis uel forte diui-
no instinctu. quam an-
geli erant tamen uidens
eos habere corpora huma-
na parauit eis escas.

uenit ad me opere compleuerint. qui omnia nouit
sed in exemplum nobis reliquit. q. d. mala hominum
non ante credite quam probetis. inde est quod iudex secundum soli
cinem notum punire non potest. Vnde et dictum est.
Nemo te condempnauit nec ego te condempna-
bo. Abraham uero memor loth fratris sui appropinquans
ad dominum ait. Numquid perdes iustum cum impio? Non
est hoc tuum qui iudicas omnem terram. Si fuerint
l. iusti ibi nonne parces populo propter eos? Et ait
dominus. Dimittam omni populo propter eos. Tunc abraham
quasi paulatim descendens ait. si fuerint xlv. Item.
si xl. et si xxx. quid si xx. si x. Et ait dominus non
delebo eos propter x. Abiitque dominus. i. non apparuit postquam
cessauit loqui ei. et ille reuersus est in locum suum.
Veneruntque illi duo angeli qui fuerant cum domino.
ut alii secundum quosdam sodomam uespere sedente loth
in foribus ciuitatis expectante alicuius hospitis
aduentum. Qui occurrens eis adorauit. petens
ut diuerterent in domum suam. qui renitentes
compulit oppido. ingressusque illis fecit conuiuium
excocta azima et comederunt. Tunc uiri ciuitatis
a puero usque ad senem uallauerunt domum loth.
et dixerunt. Educ uiros illos huc: ut cognos-
camus eos. qui ait. habeo duas filias que nondum
cognouerunt uirum. abutimini eis. ut libet.
tantum his nichil mali faciatis. qui ingressi sunt sub
umbra culminis mei. Mos enim fidelium erat ab
omni iniuria hospites suos defensare. Quod autem
dixit perturbatio animi fuit non consilium. Consi-
lium sane est ut faciat quis leuius ne ipse committat
grauius. Nullo autem modo debet quis leuius facere
mortale. ne aliud committat peius. at illi nolue-
runt. et uim faciebant uehementissime loth.
Et ecce angeli introduxerunt loth et clauserunt
hostium. illos uero percusserunt cecitate non puatu-
tulus. sed aorasia. quam latine
ne audientiam dicere
possumus. que facit non
uideri non omnia. sed quia
non est opus qua percussi
sunt qui querebant he-
liseum cum esset cum eis.
et discipuli domini eun-
tes in emaus. forte hoc modo quique querimus quod in
manu tenemus. et dixerunt angeli ad loth.
Omnes tuos educ de urbe hac. delebimus enim
locum istum. et ingressus loth ad generos suos ait.
Surgite et egredimini quia delebit deus ciuitatem
istam. Non est credendum ut ait ieronimus. hiis qui dicunt
alias filias a predictis uirginibus loth habuisse
habentes uiros que cum uiris submerse sunt. sed ge-
neros uocat futuros generos. ut hebraica
ueritas habet. Egressus est loth ad sponsos qui no-
luerunt egredi consuetudine hanc iborum

Aorasia est cum dominus homines
habent oculos apertos et non
uident. quod magis fa-
cit incantationibus.
fit et aliquando quod homines
rem habent in manu et
quam non uident. et hec est
aorasia.

xviii

loth eis dicentes. **De subversione sodomorum.**
xix. Mane dissimulante loth exire apprehensum
eum cum uxore sua et filiabus statuerunt
angeli extra civitatem eos dicentes. Ne respicias
retro. sed in monte salvum te fac. Qui ex pertur-
batione nimia domino plene credens ait. Non pos-
sum in monte salvari. ne forte apprehendat
me malum et moriar. forte senex montium frigora.
et laborem vie perhorrebat. Sed hec civitas parva
ad quam fugere sufficio. ut salver in ea. et
ait dominus. non subvertam urbem pro qua locutus es.
et ideo quia dixit parva: vocatum est nomen
urbis segor id est parva. Tradunt hebrei hanc
urbem primo dictam bala. et postea salisam. et in
ysaia vitulam conternantem. quia tertio terremotu ab-
sorta sit post subversionem iiii. aliarum civitatum
que civitates palme. Quamdiu igitur fuit loth in ea:
pepercit ei dominus. Sed ut dicit textus. loth timens con-
suetum ei terremotum egressus mansit in monte.
Egresso itaque loth de sodomis: pluit dominus super
civitates illas: sulphurem et ignem. Pluit do-
minus a seipso ens in terra a se ente in celo. vindi-
cans ab inspirante. Pluit autem hec: ut terra in eternum
arescet: sine spe tamen germinandi. et terra gravius
puniunt istos quam primos peccatores diluvio.
licet enim illi mensuram delicti excederent. tamen qui
naturaliter peccabant. et universos subvertit
etiam parvulos pro peccatis parentum. in quo pro-
visum est illis ne diu viventes sequerentur
exempla patrum. et est aliquid bonum eorum non esse
quibus gloriosus non est. Prodest enim pauperem non esse.
quibus rex non esse potest. Et respiciens uxor loth:
versa est in statuam salis. quam iosephus dicit se vidisse
et hactenus manere. Vallis ergo regio in lacum sal-
sum et sterilem. qui dicitur mare mortuum. Quia
nec aves nec pisces in eo vivunt ut in
aliis. Navem non patitur. quin tota forte sup-
natet non bituminata.

Tres homines iuncti vivi en-
tes. Si quid vivum aliqua
arte immerseris: super-
natat. lucerna ardens super-
natat. extincta mergitur.
et multis locis nigras
glebas bituminis vomit
et ideo: lacus asphalti vel
asphaltides dicitur. Verum est quod
poma nata in arboribus
in compositis usque ad ma-
turitatem coloris sunt
viridi. Matura si di-
vidas: favillas intus

¶ Dicit iosephus quod
nimia eius levitate gra-
vissima in eum iacta
referuntur. Unde vespa-
sianus quosdam vinctis post
tergum manibus iussit in
altum proici. et omnes tamquam
in spe sursum repulsi
desuper fluitabant.

¶ Lacus hic: iudeam
dividit et arabiam que
olim fuit illa solitu-
do in nisa et magala
in qua xl. annis fue-
runt filii israel.

invenies. Unde ut iosephus ait. fabula terre sodo-
mitice fidem habet de vallis salinarum. forte.

Ubi fit sal. vel lapides salis circa inveniuntur.
Loth autem egressus **De incestu loth.** xix.
de segor: mansit in monte in spelunca et due
filie eius cum eo. Viderant autem filie loth con-
summationem mundi futuram per ignem et suspicate
sunt tale aliquid factum: quale in diebus noe. se autem
ad reparandum genus humanum servatas esse
superstites cum patre. ideo: consilium inierunt. et
patris mesticiam et rigorem vino mollientes. sin-
gule licet virgines singulis noctibus suscepe-
runt ab ignorante patre: conceptum. nec re-
pecierunt. hoc tamen: desuper appungunt hebrei. quasi
incredibile quia natura rerum non patitur coire
quempiam nescientem. vel dicitur nescisse filiam
putans fuisse uxorem suam. Dicitur igitur impossibile
in defloratione et conceptum. Ob hoc: antichristus ut no
dicet se filium virginis. peperit ergo maior filia
filium et vocavit eum moab. patrem moabitarum
minor peperit filium et vocavit eum amon. pa-
trem amonitarum. Moab ex patre. hic nomine
matris apte publicavit incestum patris. amon
filius populi mei. hic aliquantulum texit quia filius
est cuiusdam populi mei. ut de populo meo dicit textus.
filias posse excusari. quia crediderunt genus
humanum defecisse et pietas posteritatis impie-
tatem incestus excusavit. Sed hic patrem non
excusat. sed infidelitatis eius fuit causa incestus.
pro eo autem ait strabus. loth inexcusabilis est primum
quia angelo non credidit se posse salvari in se- (In secundo miliario
gor. deinde: quia inebriatus est. et fuit pec- ab ebron sepul-
catum causa peccati. **De peregrinatione abrahe apud abimelech** tura loth.)
Profectus est abraham de convalle **regem gerare.**
mambre: in terram australem et peregrinatus
est inter cades. Unde fluxerunt aque
contradictionis et sur. loco sororis habens saram. xx.
simulata prioribus simulans pro timore. Misitque
abymelech rex gerare. et tulit eam in quo-
rum forme illius miranda: notatur. Que nonage-
naria adhuc amari potuit. Sed in egritudinem
cecidit rex dei voluntate: ne eam tangeret
ut ait iosephus. In fine tamen huius capituli altera
pena notatur. hec scilicet quod deus concluserat omnem
vulvam domus ab abymelech propter saram.
nequid scilicet feminarum in domo eius infantem
conciperet. Medicis autem desperantibus soporatus
audivit a domino. hoc sibi propter uxorem regnum inferri.
et precepit ei ut redderet viro uxorem. quia propheta
erat. et ille oraret pro eo. et viveret. Statim
surgens vocavit servos suos. Vocavit
et abraham et dixit ei. Quid fecisti nobis?
quid vidisti ut hoc faceres? et ait abraham.
Cogitavi ne timor dei esset in hoc loco. et
interficerent me propter uxorem meam. Alias autem et vere
soror mea est filia patris. hic distinguere sunt scilicet

pats. Sequit. i. que e mis. subaudi frat uel
filia fris mei. 7 n mats mee. qd est: neptis mea
est. 7 cognata ex parte fris mei. 7 n ex parte
sororis. Vn alia translato. soror mea est
a patre. 7 n a matre. Sic eni dicebant cog
natos fres. sic 7 cognatas sorores. fratrem uero
aram patre suu uocauit. qr senior eo frat
sedm usum loqndi. quo maiores natu pats
uocam. minores filios. et qr dignior 7 maior
affectio solet ee ppinquior sedm uiros. qm
sedm mulieres ppinqm suam pnimi dig
niori nomine uocauit sororem. s. pocius
qua nepte. uel finxit eam filia patris ee.
nec tn mentitus e. sic nec dns cum finxit
se longius abire pergentium cu dno ubente
creditur h dixisse. 7 ita relator fuit libor
dni. ut elyseus celauit se n cognoscentib.
Quida dnt tn thare mortua matre abre.
et mortuo aram duxisse uxorem filii. 7
genuisse saram. Vnde: et hic dr filia
thare sedm carne. et supra filia aram sed
suscitatione seminis. Quia solu malchim
reliqrat. Orauit aut abraham p eo. 7 sana
tus e. 7 uxor 7 ancille ei pepererunt 7 de
dit abymelech abrahe munera. 7 tram
ad habitand ad optione suam. Sare q
dixit. Ecce dedi frat tuo p te mille arge
teos. h erit e in uelamen oclor cora omibz
qui tecu sunt. i. in memoria uerecondie. qr
in mendatio dephensa es. Vn subdit et
ponendo. 7. p. i. quocuqz preris memto
te dephensam. uel elegans est irrisio. h erit
in uelamen oclor. i. in pparatione furius
a. d. an es. 7 uicina fuis. 7 nentita es. tu:
decepisti. habe g h in expensas funis. qd
magnis expensis fi solebat maxime a iude
is. uel ad pepla emnda ut tegas faciem ne
ametis. De ortu ysaac 7 eiectione agar cu filio.
Visitauit dns saram. 7 concepit
et pepit filiu. 7 circucidit abraha
eum. viii. die. Exinde: p totidem dies iudei
circucidunt. arabes u p. xiii. annos. qr eo
tpr hysmael gentis illi auctor circucisus
fuit. 7 uocauit eu ysaac. i. risum. qr ri
sum fecerat dns parentibz ei. i. gaudiu
inopinatu. Creuit puer 7 tandem ablactat
est. 7 fecit pat grande conuiuiu in die
illa. qr ea die filius pmo accessit ad mensa
pats. dumqz simul luderent hysmael. 7
ysaac. maior ledebat minore. Vt intellex
mat in ludo: psecutionem. qr s. patre mor
tuo uellet dnari maior minori. Velut
hebrei tradunt. cogebat eu adorare litteas
ymagines. qs fecerat. Qd cu displicuisset

mat: dixit ad abraham. eice ancilla 7 filiu
ei. dure h accepit abraham. 7 dissimulabat.
Sz dixit ei dns. audi uoce sare. Qui tollens pa
nem 7 utre aque: imposuit scapule agar. et
tradidit ei pueru. Cumqz consupta eet aqua
in deserto: et puer deficeret siti: abiecit mater
pueru sub arbore. 7 sedit procul qntum arcus
iacere pot. ne uideret filium morientem. 7 fleuit.
et exaudiuit dns uoce pueri. i. fletu mats
p puero. 7 dixit angls mat. Surge tolle pu
erum. 7 apiuit oclos ei ds. 7 uidit puteu dedit qz
puero bibere. 7 implens utre abiit. Creuit pu
er. 7 moratus e in solitudine pharam. 7 fcs
est iuir sagittari. 7 accepit ei mat uxorem de
tra egypti. de qua nati sunt ei. xii. filii
pncipes tribuum suar. quor appellatione
oppida pagi 7 trbz celebrant. Nabaioth pmo
genit. a quo pars arabie q est ab eufrate
usqz ad mare rubru. nabathea dr. cedar
sedm a quo cedar q est in deserto. Duma. vi.
a quo duma regio. Thema non. a quo the
man. q est ad austru. cethma ultim. a q
cedema q est ad oriente. De puteo iuramti.
Eo tpr uidens abymelech abraham
multiplicatu: timuit eu. 7 uenit
ad eum cu phicol pncipe exercitus sui. et ait.
Iura m p dm. ne noceas m 7 posteris meis.
Sz semp facies m iuxta mam qm feci t. et
duxit eos abraha ad puteu que ostendat
ds agar. que fodat abraha. ante agar eiecta.
Sz serui abymelech abstulant illu abrahe. 7
fecerant eum i solitudine p gregibz adaqn
dis. q longe a mansione ei in solitudine pas
cebantur: 7 restituit ei abymelech puteu. Sz
in testimoniu qd ipse foderit puteu. 7 abla
tum restituit ei abymelech. dedit regi. vii.
agnas. 7 dixit puteu bersabee. i. puteus. vii.
sabee eni hebraice. vii. sonat. 7 ibide pcusse
runt ambo fedus. Vn 7 bersabee dictum
putant. i. puteu iuramenti. Sabee eni
hebraice. iuramentu dr. Iosephus tn inrpt
bersabee fed puteu. a puteo uero: circum
stans regio 7 dicta e bersabee. plantauitqz
abraham circa puteu nemus. 7 fuit ibi co
lonus multis diebz n habitator. Vnde 7
stephanus in actibz aplor. qr n accepit
ibi hereditate nec spaciu pedis. De imola
tione arietis p ysaac.
Post hec dum
habitaret in bsabee. 7 ysaac iur die
iose. xxv. annor eet. dixit dns illi. tolle
filiu tuum unigenitu que diligis ysaac.
et uade in tram uisionis 7 offer eu m in
holocaustu. sup unu montiu que mon
strauero t. Tram uisionis dixit illa parte

xxi.

1 2 6 5

uidet. q est in montanis. quia ipsa a longe
et de ea longe uideri pot. que ab ysaia
uallis uisionis d. In summitate u mon
tium uidet monticulis erat eminentior dns
mons moria. quem monstrauit ds abrahe
ad immolandum filium. In h tradunt hebrei te
plum post factum. et altare factum in loco in quo
et abraham altare fecit. et dauid angelum te
nentem gladium uidit in area ornam iebu
sei. Vnde dicit ysaias. In nouissimis diebus erit
mons initium montium. ad eum fluent omnes
gentes. de quo. et dns precepit iudeis ne immola
rent s in omni loco. n in loco quem ostenderet
eis ds. abraham de nocte consurgens. nemi
ni qd facturus erat indicans: strauit asinum
ducens secum duos iuuenes et filium. et iuit
iter dierum duorum. tertio die eleuatis oculis:
uidit locum procul. hinc probantur illi errasse
q dixerunt eum tunc habitasse inter bethel et
hay. locus enim ille n distat a monte moria.
p iter unius diei. Et cum accepisset ligna. et
ignem relictis infra iuuenibus cum asino:
cum filio solus ascendit. Cui filius. Ecce inquit
ignis et ligna. V est uictima holocausti?
Cui pater. ds prouidebit s uictimam. et statuit
aram. et lignis dispositis: ignem adhibuit.
Refert aut iosephus uba patris ad filium dicentis.
Quia sic ex uoluntate dei ingressus fuerat
mundum migrabit. quem dns quid iudicasset
dignum. n egritudine. n bello. n aliqua pas
sione humanam uitam finire. s cum orationib
et sacrificiis animam tuam ad se uocare. et q
susceptaret eum ob implendas promissiones.
et sic ysaac libens accessit ad aram et mortem.
De loco alienis dicit. indubitanti animo macta
re filium uolebat laudandus: in constantia of
ferendi. et in fide suscitandi filii. arrepto aut
gladio: ut filium immolaret: clamauit ad eum
angelus. Non extendas manum in puerum: nc
cognoui qd timeas dnm. Non enim sanguine
pueri sitiebat dns. s ut sciret quantum abra
ham timuit dm. Et uidit abraham post
tergum arietem inter uepres herentem cornibus
quem obtulit p filio. hebreus ht in uirgul
tis sabec herentem cornibus. et e sabec g uirgul
tum. hic errauit eusebius. dicens sabec hyr
cum erectum ad carpendas frondes. Dixit g
arietem sabec. i. quasi hyrcum erectum. et dicit eum
rabanus n nouiter creatum. s aliunde ab anglo
allatum. et uocauit nomen loci dns uidet.
et usque hodie quasi in prouerbium dr a iudeis. in
arto positis. In monte dns uidebit quasi sicut
respexit ysaac in monte. sic uideat nos in
hac angustia. diem aut liberationis ysaac

dicunt hebrei primam diem septembris. Vnde:
in ea sollempnizant. et clangunt cornibus: in
memoriam arietis. et iurauit dns p se ipsum. de
semine multiplicando ex ysaac. et de terra dan
da semini eius. altera die rediit abraham. et reuus
est in bersabee. Nuntiatumque e ei. qd melcha
genuisset nachor fri suo filios. viii. primo
genitus hus. de cuius stirpe descendit iob. sic
scriptum e. Vir erat in terra hus nomine iob.
et buz fratrem eius. ex cuius genere balaam qui sed
hebreos d in iob helyu buzites. errant g
qui dnt iob de genere esau. qd enim in fine libri
ei est quasi de syro sermone translatus sit. et
qd ipse quartus ab esau n ht in hebreo. De con
cubina u roma susceperat nachor filios. iiii.
Rediit aut abraham De morte sare: xxiii
Rad conuallem mambre. et mortua e sa
ra cum esset. c. xxvii. annorum. et sepulta est in
ebron in spelunca duplici quam emit abra
ham. cccc. siclis argenti: ab ephron. suppli
cantibus p eo ethei. i. proprio terre. Erat aut spe
lunca duplex. rupes naturaliter. ut artificia
liter duas speluncas hns. quam emit abra
ham in sepulturam generi suo. in superiori sepe
liebantur uiri. in inferiori mulieres. tn adam
et eua iam ibidem sepulti erant. n peccauit
abraham emendo. nec ille uendendo. Sic
nec hodie qui emeret agrum. et faceret cymiterium.
n forte: quia sepulti erant ibi prothoplausti.
Ideo tn dicit ephron reprehendendus. et io nom
eius mutatum p ephron ephraym. De legatio xxiiii
Erat aut abraham senex. ne elyezer in me
et dicit ad elyezer procuratorem sopotamiam.
domus sue. pone manum tuam sub femore
meo et iura m p dm celi et terre. quia n accipies fi
lio meo ysaac uxorem de filiabus gentium inter
quas habito. s ibis ad cognationem meam. et inde
accipies ei uxorem. si tn ex illis noluerit aliqua
te sequi. n tenebis iuramento. Iurauitque seruus
ponens manum sub femore eius. Tradunt hebrei
quam in sanctificatione eius. i. in circumcisione iurauit
S quia d sub femore: dnm eum iurasse in se
mine abrahe. i. in xpo. quem ex se nasciturum
sciebat. Vnde et dixit. Iura m p dm celi et terre
et e. Qd aut sub femore manum poni noluit:
innuit carnem x sup omnes tirtutam. Tulit
g elyezer. x. camelos. et abiit. ex omnibus bo
nis dni sui portans secum. maxime quia rara
nouit ee in terra. ad quam ibat. prexitque me
sopotamiam. ad charam urbem nachor. Q de
multo tpe et labore ut dicit iose. quia in hye
me in mesopotamia e luti profunditas. in
estate aque defectio. in saltibus latrones.
fecit aut camelos accumbere. iuxta puteum

ante urbem: in portis nolens introducere. Cumque uespere egrederentur mulieres ad hauriendam aquam, orauit dominum, ut inter illas inueniret uxorem domini sui. Si aliqua gentilis illius domino suo debebatur, et cognosceretur ita ut illi roganti sibi aquam quam posceret ipsa preberet et [illegible]. Ecce filia Bathuelis descendit et impleuit ydriam. Alius equidem [illegible] pergrinio aquam [illegible] et adiecit: et camelis tuis aquam hauriam. Et [illegible] aquam effudit in canalibus et potum dedit camelis. Ille autem tacite mirabatur eam, iterum [illegible] domino suo. Quesiuitque ab ea cuius filia esset et si esset ei locus in domo patris ad manendum. Accepto quod esset filia Bathuelis filii Nachor, [illegible] sororis Laban, prebuit inaures aureas et armillas et dedit ei. Cucurrit puella in domum matris, nuntians que audierat. Egressusque Laban introduxit uirum in hospitium et destrauit camelos, deditque paleas et fenum, et lauit pedes hospitum et apposuit eis panem. Noluit autem edere [illegible] donec loqueretur sermones suos [illegible] uenerat. Cumque [illegible] se seruum Abrahe [illegible] et commendasset Abraham in multis, exposuit eis seriatim [illegible] iuramentum quod ipse [illegible] orationem suam a domino ad puteum [illegible]. Responderuntque Laban et Bathuel: a domino egressus est sermo, et sermo Abrahe [illegible]. Non possumus extra placitum eius quicquam loqui tibi. Ecce Rebecca coram te est. Tolle eam et sit uxor domini tui. Et notandum quod Iosephus dicit Bathuelem iam defunctum fuisse et uirginem [illegible] missam [illegible] et de morte patris [illegible] puellam querenti ad puteum cuius esset filia. Et Moyses [illegible] uidetur non [illegible] eam, nec eum [illegible] patrem. Cum superius dixit: cucurrit puella in domum matris, forte nomine patris uocatur hic mater. [illegible] patris de filia [illegible] quod [illegible] requirebat [illegible] ponit [illegible] tradendam [illegible]. Audiens [illegible] puer Abrahe adorauit dominum [illegible] prebuit uasa aurea et argentea [illegible] dedit Rebecce, matri [illegible] et munera. Surgens [illegible] mane [illegible] dimitti [illegible] festinans [illegible]. [illegible] rogassent ut [illegible] x. dies maneret apud eos, noluit [illegible] puella et [illegible] est [illegible] Rebecca [illegible] primo [illegible] mulieris [illegible] requirebat [illegible] eam.

[illegible] o tempore

Ysaac habitabat in [illegible] ambulabat per uiam que ducit ad puteum [illegible] et uidentis. Egressus enim erat ad meditandum in agro, forte demora serui [illegible] ad [illegible] forte laborans in agro. [illegible] ad [illegible] Rebecca [illegible] quis esset descendit de camelo [illegible] pallium [illegible] operuit se [illegible] mulierum. Ysaac uero [illegible] in tabernaculum matris sue [illegible] dolorem qui ex morte matris [illegible] preuenit.

[illegible] braham aliam duxit [illegible]

[illegible] uxorem nomine Cethuram [illegible] Cethuram nomen [illegible] coniugem. [illegible] hanc [illegible] morua [illegible] de [illegible] cepit [illegible] quod [illegible] et [illegible] genuit ei [illegible] Ysaac [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] abiit [illegible] [illegible] [illegible] quod primo [illegible] Abraham [illegible] ciuem [illegible] Moyses [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nomine [illegible] et ex ea genuit [illegible] fuerunt autem dies Abrahe [illegible] mortuus est et congregatus ad [illegible] sepelierunt eum [illegible] in spelunca duplici [illegible]

Anno [illegible] Abraham [illegible] mortuus est [illegible] ut per [illegible] [illegible] Babilonia [illegible] facta est ei [illegible] natus est ei Ysmael [illegible] Ysaac anno ei [illegible]

[illegible] um est autem regnum [illegible] Assyriorum anno [illegible]

D I

[illegible] desuper aliud uelamen byssinum usque
ad inferiora barbe descendens. celans pillei
[illegible]tuitas. et totam capitis superficiem apta
tumque perfecte: ne laborante tueretur sa
cerdote. **De pontificalibus indumentis.**
Super hec quatuor propriis uestibus in
duebatur arabarches. quarum prima tuni
ca erat iacinctina. poderis. uel ypoditis
[illegible] i. talaris. que hebreis methil dicitur. e
[illegible] de duobus incisionibus facta. consuta super
[illegible]os. et per lata in modum dalmatice facta.
[illegible] eidem coloris huius assuta capitium
[illegible] in extransuiso super scapulas. sed in lon
[illegible] sectionem habebat. a pectore usque ad
medias scapulas. cum aptitudine. ne ante et retro
[illegible] appareret. assuta erat uitta. que
super scapulas inni: nastulis astringebatur. habe
[illegible] autem per fimbrias lxxii. tintinnabula
[illegible]ea. quibus erant inmixti totidem na
[illegible]li. qui mala punica ex iacincto et pur
pura et cocco bistincto. ita ut per tintinna
[illegible] esset malogranatum. qui intra scalatim
[illegible]ta. ut audiretur sonus cum sacerdos ingrede
[illegible]ur sanctuarium et moretur. Super hanc tuni
[illegible] uidetur uelle iosephus accingi pontificem
cingulo predicto. quo alii sacerdotes super lineam
tunicam. Alii nunquam ipsum accingi dicunt. sed
super ephot ut super omnia indumenta
[illegible]ltimum cingeretur. Fuerunt qui dicerent
[illegible]as zonas habuisse pontificem. primam
[illegible] modum sacerdotum. secundam super ephot. quia duo
[illegible] punio habebant indumento. Secunda
uestis erat ephot. sinte superhumerali g[illegible]
[illegible]. De predictis .iiii. coloribus auroque contex
[illegible] sine manicis ad modum colobii descen
[illegible] usque ad renes. adeo ut super cingi pos
[illegible] superiorem partem tunice iacinctine tegens
[illegible]orem relinquens intractam. hore in laterum
[illegible] ansulis aureis iungebantur. aptu
[illegible] huius in pectore quadrans ad magnitudi
[illegible] palmi. in qua longiori inserebatur
[illegible] parte superiori super utrumque hume
[illegible] in fibulis erant. auro duo lapi
[illegible] onichini. sardonices secundum iosephum.
in quibus sculta erant nomina filiorum
[illegible] punicalibus litteris lingua hebrea.
[illegible] natiuitate ordinis eorum .vi. no
[illegible] seniorum ut in humero dextro:
[illegible]iorum in sinistro. ob recordationem
filiorum israel habebat autem capitium

extransuiso super humerum. fortibus loris con
textum. quod legitur samuelem et dauid indutos
ephot. aliud erat. et proprie ephotar dicebatur
et lineum. Istud miira pulcritudine annecta
tum. tertium erat ornamentum quod hebree essen.
grecus longion. latinus rationale dicitur quia
quadrangulum duplex. ne ponderum gemmarum
rumperetur mensuram palmi. huius scilicet aptitu
tam super humerali implere sufficiens.
ex predictis .iiii. coloribus et auro contextum
eodem scemate. quo et superhumerale. erantque
in eo .xii. lapides. auro firmiter inclusi.
per .iiii. ordines terni in singulis. In primo or
dine: sardius. topatius. et maragdus. In secundo:
carbunculus. saphyrus. iaspis. In tertio: ligurius.
achates. ametistus. In quarto: crisolitus.
onichinus. berillus. in quibus sculpta erant
.xii. nomina filiorum israel. iuxta ordinem
natiuitatis sue. singula in singulis. ut
gestaret sacerdos memoriale filiis israel et fi
liorum israel. in humeris et pectore. ob recorda
tionem tum quorum ut uiuus populus memor esset
ipse in duorum. ut scilicet populus uidens nomina
patrum suorum satageret. ne a uirtute dege
neraret. Sacerdos uero uitam et fidem patri
archarum meminisset imitari. Meminis
set et populum ex his patribus ortum sacrificiis et
orationibus deo commendare. Appellabatur
et rationale iudicii. uel quia scripta erant in
eo hec duo nomina. iudicium et ueritas. uel do
ctrina et ueritas. Sane et nos huius ponens
in rationali iudicii iudicium et ueritatem.
hebreis habet purim et thumim. uel et sortes
in quibus iudicium ueritatis solet inquiri
purim dicunt. Tradunt autem in medio ra
tionalis fuisse lapidem quadrum. magnitu
dine duorum digitorum. in quo secundum coloris mu
tationem deprendebant. utrum dominum placatum
haberent. an offensum. Iosephus dicit sardo
nicem quem in dextro humero gerebat. sacrifi
cium pontificis deo placebat tanto sple
dore micare quod et procul positis radiis e[illegible]
appareret. Egressuris uero ad prelium si deus cum eis
esset: tantus fulgor in lapidibus rationalis
apparebat. ut omni fieret multitu
dini manifestum eorum auxilio dominum adesse.
et ob hoc rationale iudicii nuncupari.
Asserit autem iosephus hunc fulgorem sar
donicis et rationalis cessasse annis du
centis. antequam ipse scripsisset hec cum deus

molestie ferret transgressiones legis. erant
et in .iiii. summitatibus rationis .iiii. anuli
aurei quorum duobus supremis inserte erant
due cathene auree .s. inuicem coherentes .i.
obligate ad modum .x. littere .s. in medio coniun
cte. uel potius expressit factura cathene in ope
re plexo. Josephus dicit per fistulas uenientes
iuxta caldeum sonat tinnatas .i. ad quan
titatem spacii in quo protendebatur textas. quas sur
sum ferebant usque ad scapulas pontificis
super quas inferebantur duobus uncinis aure
is. super humerales firmiter in sertis duobus
uero anulis inferioribus assute erant due uitte
iacinctine. que circa latera ducte duobus anulis
aureis inter scapulas inserebantur. qui sub
utroque sardonice in ephot fixi stabant:
ut utraque ligatura ephot et logion sibi
inuicem firmiter coherent.

Super hec dicit iosephus zonam ex .iiii.
coloribus et auro consertam ex utroque latere
circumductam et iterum reuolutam ante pectus
in utroque summitate infra pendentem. ha
bentem ex aureis fistulis fimbrias miro
decore compositas. De thiara uel mitra.

Ultimum erat capitis ornamentum. quod
communis thyara. uel mitra. uel insula dici
potest. specialis uero cydaris. eratque thyara ad
modum predicte textam. que communis erat sacerdotibus
supra quam consuta erat alia tota iacinctina.
que circumdabatur aureo circulo tribus ordinibus facto.
Super quem ab occipitio stabant flores aurei.
plantaginis similes. a tempore ad tempus.
a fronte uero supra stabat flos aureus. simi
lis herbe quam greci iuschiamos dicunt. magnitu
dine digiti unius. In superiori uero planicie thy
are ex omni parte incircuitur usque ad sum
mitatem eius que in acutissimum deficiebat
cacumen. preclarum plocea erant malo
granata aurea cum spinosis extremitatibus
tenuis fabre facta. Super uero frontem pendebat
lamina aurea que petalum dicitur. ad modum
lune dimidie texta. que acuatione sursum
habens. et in medio anulum aureum uncino aure
o inserebatur. qui thyare inserte erat. in qua
sculptum erat nomen adonay .i. scilicet nomen
domini .s. thetragammaton. quod ineffabile dicitur
quia dici non potest. Sed quia rem ineffabilem significat.
quod his litteris scribitur. he. ioth. eth. uau.
quod sonat principium uite passionis. iste quod
est per passionem ihesu. quem prefigurat hic sa

cerdos. renuntiabitur uita in adam perdi
ta. Ne uero commoueretur pontifex. moueretur
et lamina sancta. sursum ligabatur uitta iacin
ctina perspicua. celante uncinum et anulum.
que circumducta capitis et ligata in occipitio
dependentes summitates super humerum utrumque
diffundebant. De typo uestium.

His uestibus ornatus pontifex ymaginem
totius orbis super se preferebat. feminalia
enim et linea stricta que byssina erant. terram
figurabant. baltei uero quo tegit erant circu
uolonem occeani. tunica iacinctina ipso
colore aera preferebat. per tintinabula sonitum
tonitruum. per malogranata: coruscationes
signabant. ephot uero sui uarietate celum
sydereum quod aurum coloribus intextum erat:
significat quod calor uitalis penetrat uniuersa.
Duo sardonices: solem et lunam uel duo emis
pheria. .xii. gemme pectorales .xii. signa in zo
diaco prefigurate. quod in medio erat: rationale
appellabatur. Ratione enim cuncta sunt plena.
et terrena herent celestibus. immo ratio terrenorum
et temporum. caloris et frigoris. et duplex inter
utrumque temperies. de celi cursu et ratione
descendit. cydaris celum empyreum. lamina
supposita deum omnibus presidentem. De altari

Post uestium compositionem incensi et loco eius.
locutus est dominus ad moysen. dicens. de in con
secrationis aaron et filiorum eius. quod usque ad ip
sam consecrationem distulimus. de altari autem
prosequentes. Factum erat hoc altare de lignis
cethim. habens cubitum longitudinis. et alterum
latitudinis .i. quadratum et duos cubitos in
altitudine. uestitumque erat auro purissimo:
cornua habens in craticulam auream.
et cathenas: et anulos: et uectes aureos in
star prioris. utrum uero arulam haberet: aut ci
neres exciperet terra: ambiguum est. Josephus
addit. quod per angulos singulos coronas .vii.
habebat ex auro mundissimo. quod singulariter
forte in exodo dictum est ita. facies que ei co
ronam auream per gyrum. Hoc altare dico
batur incensi. uel thimiamatis. quia sin
gulis diebus mane et uespere ad consumman
dum iuge sacrificium super illud thimia
ma incendebatur sanctificatum domino. Fuerunt
tamen qui dicerent mane solum incensum
.i. super imponi. uespere uero: pro dignitate
sacrificii uespertini thimiamata. ceterum:
utrum hoc altare esset inter sancta sanctorum an

ipsum precepit. Non primum. lxx. ponunt sopnia. Auguria divinationes. observari prohibuit. nec agrum seri diverso semine. nec iumenta diversi generis coire. nec veste ex duobus texta indui. nec comam in rotundum tonderi. nec barbam radi. nec carnes suas super mortuo incidi. nec figuras aliquas. nec stimagta in carne sua fieri. in quibus et similibus ad litteram intelligendum est. sed ritum gentium et maxime egyptiorum cum quibus habitaverant. Nam et david legitur mulam habuisse super quam positus est salomon. et delatus ad fontem gyon ad inungendum. Sed egyptius solgentium veteranus monstra deorum in honorem diversorum deorum quos putabat talibus preter diversa semina in agro diversas materias in veste sociabat. diversos sol et cunctos. caput diversis diis sacrabat. unde et in principio horum preceptorum dicit dominus iuxta consuetudinem terre egypti in qua habitastis non facietis iuxta morem regionis ad quam introducam vos non agetis. Addidit et speciale preceptum. cum intrarent terram. prout auferrent preputia arborum quas plantarent. Quod quidem exponens subdit poma que germinant inmunda erunt vobis. hoc tamen non est in hebreo et videtur velle quod fructus triumprimorum annorum inmundus esset et abiciendus fructus quarti anni. sanctus domino et communis pauperibus. Sed in v. anno et deinceps domini sui essent et esibiles., De tribus generibus panum

Ad evidentiam quorum que hic in levitico traduntur. sciendum est sacerdotes habuisse tria genera panum. panes scilicet sacerdotales. leviticos. laicos. Sacerdotales panes erant propositionis. qui de publico sumptu fiebant. Quos non licebat edere nisi solis sacerdotibus. panes levitici. que et offertorii quibus soli de genere levitici vescebantur. et qui propter maculam non poterant ministrare. et filia familias. sed non uxorata. vel vidua. vel repudiata. si necessitate rediret ad domum patris. ut esset quasi filia familias. hiis non vescebatur advena. inquilinus mercennarius sacerdotis. una tamen vel empticius ipsius vesci poterat. laici enim communes quibus quisque poterat vesci., De sermonia sacerdotum.

De sermonia quam sacerdotum agens dominus primo die minoribus sacerdotibus tradidit ne contaminarentur in mortibus civium suorum nec principis populi. nisi tantum super matre et patre filio. et filia. fratre et sorore virgine. ne scilicet lavarent. vel sepelirent. vel plangendo tangerent mortuos alios. nec tamen aliis prohibitas eis introduxit uxores. sed nec habere concubinas. nec in uxorem ducere scortum. nec ancillam. non captivam. nec viduam. aut repudiatam. nec eam que de cauponibus et pandocibus. id est apothecis venalibus vitam agunt. pontifice non ad nullum omnino mortuum ingredi voluit. Unde et dominus pro. nullis exequiis interesse dicitur. nec uxorem ducere nisi virginem. et tamen de populo suo. Sed nec partochia domini pape muros urbis excedit. In commune non precepit. ne sacerdos in diebus vicis sue cum ministrare debet vinum biberet aut omne quod inebriari potest. ut sciret discernere inter sanctum et prophanum. mundum et inmundum. et doceret filios israel legitima tre que locutus erat dominus. et ne sacerdos dum quicumque inmundus esset accederet et ad tangenda ea que offerebant filii israel. pater si sacerdos evangelicus cotidie ministrat. assiduam debet habere mundiciam. addidit quod dominus de sollempnitatibus legalibus. Sed quod plenius de hiis in libro numeri diffinitur. et nos ibidem de eis prosequamur., De pena blasphemi.

Ecce autem egressus filius mulieris israelitis quem pepererat de viro egyptio iurgatus cum viro israelita blasphemavit nomen dei israel. maledicens ei. quem moyses reclusit in carcerem. donec super hoc consuluisset dominum. Qui ait ad moysen. Qui maledixerit deo suo omnes qui audierunt ponent manus super caput eius. quasi dicerent ipsum testificantes. et eductum extra castra lapidabit eum omnis multitudo. sive civis fuerit sive advena., De talione legis.

Subintulit quod dominus de talione. ut qui ledet hominem. in eundem modum ledetur. qui violaverat eum. scilicet ut redderet animam pro anima. oculum pro oculo. dentem pro dente. fracturam pro fractura. livorem pro livore. adustionem pro adustione. Nota quod talio non erat in iniuriis rerum. sed in lesione tantum corporum. quod furta restituebantur in duplum. vel quadruplum. determinabatur que talio pro necessitate. ut ledens virum mulier in virilibus puniebatur manu. quod virilia non habet. et vir ledens mulierem pregnantem ut faceret abortivum nondum animatum mulctabatur pecunia. Inventum est autem iterum talio extenderetur usque ad iudicem. vel circa iniuriatum tamen habet locum. quod non iniuriatur

sine iudice posset ulcisci. forte: unde hic p.
qd ad ciuitates refugii fugiebat homici
da n nolens ne interficeret a proximis occisi.,
Addidit et dns **De obseruantia iubilei.**
de obseruatione iubilei. q septima
ebdomadam annorum sequebatur. ad cuius pmulg
nationem. vii. annis precedentibus ut tradit
quidam in singulis neomeniis clangebant
tub. et vii. diebus continuis ante ipsum sol
lempnizabant clangentes tub. In libro
tn legitur qd clangent tub. mse. vii. x.
die in uniuersa terra. In hoc anno omnes dis
tractiones terrarum ad pristinos redibant posses
sores. preter domos que erant in urbibus muratis
qs tn primo anno uenditionis uenditori
redimere licebat. exceptis domibus leuitarum.
que in quocumque essent loco: in iubileo redibant.
eodem anno requiescebat terra. debita remitte
bantur. eodem anno serui liberi dimittebantur. Na
licet essent rebelles essent tn eos uoluit dns ser
uicii seruitute castigare: propter transgressiones
legum. Josephus dicit. qr in iubileo conuenie
bant uenditor agri et emptor. et reputan
tes fructus. et expensas agrorum factas: fructibus
exuberantibus expensis uenditor recipiebat a
grum. Si uero expense transcenderent: hoc qd
deerat recipiebat emptor. et a possessione
discedebat. hanc computationem tn si
infra annum iubileum. ne dum et in ipso si
uenditor prius uellet reuocare qd uendiderat.
Littera leuitici uidetur uelle cum iuxta numerum
annorum usque ad iubileum. maiorum: minorum
ue: precio iubeat agrum uendi: ne uenditor
grauaretur. si modico uenderet: et plurimi anni
superessent. usque dum reciperet qd uendiderat.
et ne grauaretur emptor: si multo emeret:
qd in primo anniuersario erat determinata
fructuum repititione. et expensarum: in
fra iubileum addit qd si uenditor qd soluit
erat expensarum reddere n potest: habet emptor
agrum: usque ad iubileum. In ipso enim omnis
uenditio redibit ad pristinum possessorem.
Terram enim sic uoluit dns uendi ab eis
sub conditione recipiendi: qr sua erat
et n ipsorum. alienigenas tn seruos uolu
it eos imperpetuum possidere., **De benedic**
Talium preceptorum **tionibus et maledictionibus**
obseruatoribus promisit ds benedic
tiones suas dicens. dabo uobis pluuias
temporibus suis et c. ii. xxx. clausule pro
missionum inueniuntur. transgressoribus uero
longe plures ingeminat malediciones.,
y declinatione **De decimis et uotiuis.**
animalium. qd decimum. uel nascendo. uel
numerando ueniebat: dno sanctificabatur. nec mu
tari licebat in melius uel deterius. Similiter aial
qd uouebat dno: n licebat inmutari. Siquis
qd uouerat inmutaret. et uotiuum et inmu
tatum erat dni. Sed distinguendum est de his uo
tiuis. Aliquando enim sic ex uoto: aliquid sanctificabat
dno. qd anathatizabatur illud nec poterat
a sacerdotibus uendi. uel alienari. quicumque n sic
obligabantur uotiua. Sed poterant uendi a sa
cerdotibus determinato precio: sed utilitatem que
ex his poterat puenire. siue esset aal. uel fundus
qui tn uoto dederat si uolebat illud emere. supra
extimationem pro quo alii daretur. adderet quin
tam eius partem. qd ideo statutum est. nec qui
uouerat ad recipiendum qd uouerat: aspiraret
q. prima ducetur. ne et digniorem aliis se puta
ret in emptione eius rei. qr eam dederat.,
Quarta **hystoria numerorum.**
huius hystorie distinctio. hebrai
ce dr uaiedaber. qd sonat et lo
cutus est apud nos tn n habetur.
nomen grecum: n habens in scripturis nostris.
Nam grece aresmoth dr. latinum est liber nume
ri uel numerorum. vel de quinque numeris plus. viii: et dici
solet. legitur h in numeris. merito aut hoc nomine
censetur. c. iiii. hic principaliter numerantur de
omni populo uiri apti ad arma ferenda primo
geniti leuitae. qui et bis numerantur mansio
nes per quas profecti sunt. Sed nec mulieres
nec minores. xx. annorum. nec uulgus pro
miscuum. nec debiles ad bella numerantur. ad
hanc partem hystorie sic transit iosephus.
Moyses predictam constitutionem legum dni
sub synay morarentur a deo cognouit et he
breis scriptam contradidit. Cumque circa legis la
tionem sufficienter putaret ad exercitum mi
litaris uita conuersus est. et numerauit populos
capita pugnare ualentium. Moy. dicto
enim sup hoc est: fuisse locutum dicens.,
Explicit pfatio: incipit liber quartus.
Locutus est dns ad moy.
in deserto synay. in tab
naculo federis prima die mensis scdi. anno
scdo egressionis ex egypto. Et nota quia
premisit hic quidam que facta fuerunt in
primo mense anni scdi. s. oblationem. xii.

Cardo Reinsler ... Boder Sindland pro
Anno ... 1564

[illegible] ex matre. hic exprobrabat israel
quod servi essent phylisteorum et proponebat eis mo
nomachiam. ita ut quorum vinceretur ath
leta servi essent aliorum. hebrei autem stupe
bant et metuebant eum nimis. Sic dicebat
goliath. xl. diebus erant autem tres maio
res fratres david in exercitu et misit eis ysai
per [illegible] david. ephi polente et x. panes.
et [illegible] sub quo militabant x. formel
las [illegible] precepit ei ut secum afferret pig
nora [illegible] i. libellos repudii. Mos erat eunti
bus ad [illegible] ut libellos repudii darent
[illegible] ut si caperentur nec redirent usque
ad [illegible] tres licerent uxoribus nubere. Cumque
venisset david ad locum certaminis egredie
bantur [illegible] cum singulis diebus aliquid preliantes.
[illegible] ascendebat goliath exprobrans ut heri.
et [illegible] tertius. et fugerunt filii israel a facie
eius. [illegible] david audivit a plurimis virum
qui percuteret istum ditabit rex et dabit ei
filiam suam. Cumque eum audiret eliab frater eius
talia [illegible] sciscitantem increpavit eum timens
ne pugnaret et occumberet. et respondit david. Quid
feci? numquid non verbum est? supple dignum
[illegible] increpatione. quasi dicat. Cur pro solo verbo increpas
vel ita verbum tantum est. et non res. i.
non [illegible] pugnandi. hoc dico sed etiam scriptum.
[illegible] sunt autem verba david ad saul.
et [illegible] regem. Ego servus tuus pugnabo
ad[illegible] phylisteum. Cumque prohiberet eum
saul [illegible] puer esset. addidit. ego servus tuus
[illegible] leonem et ursum cum invasissent
gre[illegible] erit et hic incircumcisus. qui vivus
et [illegible] domino me liberante. Tunc induit eum
saul armis suis. et deposuit ea david. quia
non [illegible] habebat armorum consuetudinem. et tulit
[illegible] baculum pastoralem. et elegit de tor
rente v. lapides limpidissimos. i. planos
et [illegible] lubiles. et misit eos in peram pastoralem
[illegible] quo lac mulgebat. vel ferebat panem
et [illegible] fundam in manu tulit. et processit ad versus
phylisteum. Cui contempsit david et ait. Numquid
[illegible] ego canis sum quia tu venis ad me
cum baculo? Cui respondit david. Tu venis ad me
[illegible] armis. Ego autem venio ad te in nomine
domini. ut sciat hodie universa ecclesia hec. quia
non in gladio salvat. Cumque iecisset lapidem
[illegible] funda percussit eum in fronte. secundo quoque et tertio la
pide percussit eum in eodem loco. et tertio iactu de
iecit eum. et occurrens eduxit gladium illius.

et precidit caput eius. hic fabulantur quidam
iudei. quod ferrum galee et lorice obsequium
prestitit domino dans locum lapidi. ut intra
ret ad hominem occidendum. et ob hoc deinceps cir
cumcisio facta est cultello ferreo que prius fie
bat petrino. Fugerunt itaque philistei. et
israel persecutus usque ad portas acharon. david
autem caput et gladium posuit in tabernaculo
suo. longo tempore post tulit illa in ierusalem.
hebreus ibi: suo. ob hoc credit: quia in trophheum
posuit ea in tabernaculo domini. vel vii. postea ab
abimelec accepit gladium. Cumque redisset
david a prelio. ait saul ad abner. de qua stirpe
est hic adolescens. forsan nolens scire cuius da
turus esset filiam. nec recognovit eum saul.
quia aliquandiu absens fuerat. et alteratus. et pre
exagitatione spiritus sui erat labilis memorie
et respondit abner. Vivit anima tua rex. si novi
eum. i. per vitam tuam. non novi eum. vel per
execrationem. hebrei nominant mala contra
rii eorum ut ibi. Benedic deo et morere. Cumque
quesisset saul a david quis esset. ait. filius
sum servi tui ysai. et tunc anima ionathe
conglutinata est anime david. et inierunt fe
dus. et dedit ionathas david vestimenta sua usque
ad gladium. et arcum et balteum. Ad saul

Factum est cum persecutus est david.
redirent triumphantes de prelio et david.
dispositum ferre caput golie in ierusalem. nam
ut ait iosephus hoc secum habebat. sed hastam
iam dicaverat deo. egrediebantur mulieres ex
universis urbibus. et cum instrumentis personabant
mulieres. saul percussit. m. et respondebant
virgines. et david. x. Audiens saul causam
victorie potius attribui david. quam sibi. dolens iratus
se ait. Quid ei superest nisi solum regnum?
et timuit ne a domo sua regnum transferre
tur. et invidebat david. nec iam rectis oculis
respiciebat eum. post dies invasit spiritus malus sa
ul. et quia prophetabat. et misit lanceam quam tenebat
david psallentem. putavit configere parieti.
david autem declinavit ab eo secundo. primo enim
recesserat. bello imminente. et postea statuit saul
eum chiliarchum. et ait. filiam meam merob
dabo tibi. tantum tu esto vir fortis. et preliare bel
la domini. tractabat enim apud se. non sit manus
mea in eum. sed manus phylisteorum. cum autem
debuit merob dari david. data est adriel mo
lathite. Dilexit autem david michol. et placuit sa
ul. et ait ad eum. In duabus rebus gener meus eris

hodie. qd est in duabz filiabz meis. Nam
alteram habuisti sponsam: alteram habebis
uxorem. uel ita p duabz rebz qa stravisti gygan
teum. z dabis. c. pputia. Hoc enim significavit ei
saul p servos suos. Non habet rex necesse habere
sponsalia. i. munera. uel donationem pp nup
tias. n tantum. c. pputia phylisteorum. z abiit
david machoron cum viris quorum erat tribun9
et pcussit de phylistijm. cc. viros. z afferens
pputia eorum annumeravit ea regi. Josephus
tamen dicit: abscidens. d. c. capita venit ad rege
et nuptias exigebat. z dedit ei saul filiam
suam licet invitus. Cumq3 videret eum a pd
dnm z homines approbari: timuit z tracta
tabat de morte eius nec iam metum celare
valens: dixit ionathe z servis suis ut
occiderent david. Qd indicavit ionathas
david dicens. absconde usq3 mane. cras
loquar patri p te. In crastinum locutus est io
nathas ad patrem. Cur peccas in sanguine
innoxio: qui fecit salutem in isrl. z cuius
opa valde sunt tibi necessaria. z cuius morte filia
tua vidua remanebit. z placatus saul iuravit
vivit dns qr non occidetur. z introduxit io
nathas david ad regem. z stetit coram eo
sicut prius. Qd michol deposuit david

per fenestram. **S**ursum inito certamine:
pcussit david phylisteos plaga mag
na. z invasit saul. z iterum demon exagitabat
eum. z david psallentem. voluit sicut prius
pforare. z fugit david in domum suam. Mi
sit autem saul satellites nocte circa domum
ut mane egredientem occiderent. Quo psensis
set michol: deposuit eum p fenestram. z au
fugit. Michol autem stravit lectum suum
quasi egrotantis. in quo posuit statuam
et pellem caprarum ad caput eius similitu
dinem capillorum exprimens z lagis supposuit
ventri. z caput spirans exprimens. hanelantem.
Cumq3 saul deplendisset servitium: dixit
ad michol. Cur dimisisti inimicum meum:
Que ait. timui. Dixit enim michi dimitte me:
alioquin interficiam te. David autem fugi
ens venit ad samuelem in ramath z indi
cavit ei omnia. que fecerat ei rex. z abierunt
ambo in nabaioth. qui est collis in ramatha
ubi erat cuneus pphetarum. Qd cum accepisset
saul: misit lictores in nabaioth ut ca
perent david. Qui cum vidissent pphetas
et samuelem stantem sup eos: factus est in

illis spiritus dni. et pphabant. Misitq3 saul
scdos z tercios nuntios. qui z ipsi pphaverunt
et iratus saul abiit post eos. z antequam veniret
in nabaioth: ingrediens pphabat. z qui antea
factus est. z exutus veste regia. tota die z noc
te iacebat cum ceteris. david z samuele clam
videntibz. Quid est qd supius legitur non vidit
samuel saul usq3 in diem mortis sue. Qa
non vidit eum in habitu regio. Fugit autem dd
inde: et venit ad ionatham. z conquerebatur.
Cui ionathas. Non morieris. nichil grande v
parvum faciet pater qd non indicet michi. Cui dd.
Scit pater tuus qr diligis me. et dicet nes
ciat hoc iona. Vivit anima tua: qr uno
tantum ut ita dicam gradu ego z mors divi
dimur. Gradum unum dixit. parietem domus
sue. quo interposito evaserat manus appar
torum. hebreus habet: uno tantum passu. z est sensus.
minimum intervallum: fuit inter me z mortem.
Fac qs obsecro qd dicam. Cras erunt kl. et
ego abscondar in agro: usq3 ad vesperam tercie
diei. Si requisierit me rex: qr sedere iuxta
eum consueveram ad vescendum: dices ei. Roga
vit me david. ut iret in bethleem. qr
victime sollempnes sunt ibi omnibz contri
bulibz eius. forte erat neomenia aliqua sol
lempnius pductum. Qd si dixerit tibi rex: bene
par erit servo tuo. Si autem: fuerit iratus:
completa est in me malicia eius. z ait iona.
egrediamur in agrum. Cumq3 essent egressi: iura
vit ei iona. qd quicquid mali vel boni inve
niret apd patrem: indicaret ei. z inierunt
mutuo sub federis: inter se. et semen suum ad
didit. z iona. diligere. i. plurimum iurare.
Qd autem interpositum est: et requisivit dns de
manu inimicorum david. hoc de suo addidit scrip
tor in spiritu. z addidit iona. in die qua opari
licet. i. p diem kl. ut quidam volunt. sz
melius est ut de sequenti die intelligatur: egredie
ris. z sedebis latens iuxta lapidem ezel. z veni
enti ad te post solempnitatem: iaciam tres sa
gittas iuxta eum. quasi exercens me ad signum.
Si dixero puero qui tollet eas: ecce sagit
te intra te sunt: pax tibi est. veni ad me. Qd
si dixero sagitte ultra te sunt: vade dns
inter me z te sit usq3 in sempiternum. Porro:
pma die sollempnitatis apparuit locus
david vacuus. z siluit saul estimans dd.
minus purificatum. Altera die requisitum a rege
excusavit eum ionathas. z iratus saul dixit.

in fugã. ob hoc vocatus ẽ locus: baalpharasim. i. diuisio. vł quia ibi fugientes re-
liquerant ydola: que tulit dauid. secum
et conflauit: et addiderunt ad huc phyli-
stei ut ascenderent in valle raphaym. et po-
suerunt ydola sua sub arboribus pirorum. et ait
dñs ad dd. Non ibis obuiam eis. sed gira post tergũ
et venies ex aduerso pirorum. hebreus hẽt. flen-
tium. i. ydolorum. quorum digna sunt fletu
et cultores suos ad fletum eternum trahũt.
Cumque angelus dñi incedens sup cacumina
pirorum sonitũ faceret: irruit in eos dauid.
et percussit eos usque ad gazer., De reductio-
ne arche in ierlm.

Porro. fecit dauid
tabnaclm iuxta domum suam: ad
reponendũ archam. et posuit in eo quãdam
de ueteribus cortinis. tabula si columpnas. et ba-
ses: postes reseruauit. et descendit dd. cũ. xxx.
milibus virorum. et posuerunt archam sup plaustrũ
nouũ. et tulerunt eam de domo aminadab.
que erat in gabaa. i. in colle iuxta caria-
thiarim. Non est hic gabaa: nomen urbis
uł loci. sed secundum interpretationem suam collẽ
sonat. Duo aũt filii aminadab: minabãt
plaustrum. aioth: precedebat. et oza sequebat.
Dauid aũt et omnis isrł psallebant coram
archa in musicis instrumentis. Cũ aũt
uenissent ad aream nachor: calcitrauerũt
boues. et inclinata ẽ archa. et extendit
oza manũ: et tenuit eam. et aruit dex-
tera eius. in qua debuit archam ferre sicut
pater eius iusserat. et expirauit. et vocatũ
est nomen loci: percussio oze. dicit iosephus
eum percussum. quia tetigit archam: cum
sacerdos non esset. alii dicunt quod posuerat
archam sup plaustrũ: cum humeris por-
tare debuisset. hebrei tradunt: quod ea nocte
dormierat cũ uxore sua. Timuit itaque dd
diuertere archam ad se. et posuit eam in
suburbio in domũ leuite obed filii edon ge-
thei. et fuit ibi tribus mensibus. et benedixit dñs
domui obed. Quo audi-
to: abiit dauid ut ad-
duceret archam in ciui-
tate dd. cũ gaudio. dd
aũt accinctus ephot
lineo. psallebat corã archa. in organis ar-
migatis. i. ad armũ ligatis. uł secundum quosdã
genus est organi quod fit cum aqua. et uidit eũ
psallentem michol per fenestrã. et despexit eũ

Aiunt hebrei quod
uxores eius et geruthine
et mirus pepererunt
masculos et muliera:
duplices fetus.,

in corde suo. Cumque posuissent archam in
loco suo: obtulit dauid holocausta et pa-
cifica. et benedixit populo. et partitus est per singula
capita: collirida panis unam. et assaturã
bubale carnis. et similam frixam oleo. Cũque
rediret dd in domũ suam: subsannauit eũ
michol dicens. Quã gloriosus fuit hodie rex
israel: nudatus quasi unus de scurris. Et ait dd.
Viuit dñs ludam et humilior fiam. ante
dñm. qui potius elegit me. quã patrem
tuum. Quamobrem: michol nõ est natus filius
usque in diem mortis sue. quod inclusiue
legendũ est. i. donec in partu occubuit. Vł
exclusiue. i. numquam quod uidetur uelle. iosephus. qui
dicit eam de dd filios minime peperisse. Sed
de uiro cui dederat eam pater suus sublatã
a dd. v. filios habuisse. qui intelligendi sunt
adoptiui. Mortua enim merob sorore sua
de filios eius adoptauit michol., De victo-
riis david et officialibus eius.

Factum ẽ cum
sederet rex in domo sua huius requiẽ
ab hostibus suis: dixit ad nathan. Vides quod
ego habitem in domo cedrina. et archa dei
posita sit in medio pelliũ: faciam ei domũ
et ait nathan. fac: quia dñs tecum ẽ. nesci-
ens quid diceret. Eadem nocte factum est uer-
bum dñi ad nathan. Dic seruo meo dd:
Non edificabit mihi domũ: quia sanguinarius
est: sed filius eius succedens ei in regno: faciet
domũ nomini meo. et stabiliam tronũ
eius usque usque in sempiternũ. et ego ero ei in
patrem. et ipse erit mihi in filiũ. Ex hac promis-
sione conicitur quod saluus sit salomon.
His auditis gauisus est dd. de successione
regni. et exinde: precipue gratias agit deo addens.
Ista enim est lex adam. dñe deus. i. lex hominis.
ut sit sollicitus de successione filiorum. uł
ut gratias agat: deo de beneficiis. Factũ est
aũt post hec: percussit dauid philisteos.
et abstulit frenũ. i. potestatem tributi quod
habebant in israel de manu eorum. et percussit
moab. et mensus est eos funiculo. i. cui uolu-
it dedit hereditatem. coequans eos terre. i. ualde
humilians. et mensus est duos funiculos. vnũ
ad occidendũ. et unũ: ad uiuificandum. i. ad
arbitrium suum. quos uoluit occidit quos
uoluit reseruauit. et factus est ei moab tri-
butarius. et percussit adadezer regẽ soba.
cui conferrent presidiũ syri. et damascus:
percussit ex eis. xx. et ponens in syria presi-

dium. fecit eam tributariam. Audiens autem thou
rex emath percussum adazezer hostem suum.
misit ad dauid ioram filium suum: cum mu
neribus et gratiarum actione quod hostem suum per
cussisset. Cumque rediret dauid occurrerunt
ei ydumei in ualle salinarum et percussit ex
eis .xii. Ieronimus corrigit .xviii. et in zebelem
percussit .xviii. et ponens in ea presidium
fecit eam tributariam. Tunc impletum est
quod dictum est rebecce. Maior seruiet mi
nori. et retulit in ierusalem aurum et argen
tum multum nimis. quod sanctificauit domino
in fabricam future domus. Es quoque corin
thium sanctificauit. de quo fecit salomon
mare eneum. columpnas et altare. Por
ro ioab erat super exercitum. Iosaphat e
rat a commentariis. i. scriptor gestorum. Scri
bebant enim singuli reges cronica gestorum.
Sadoch et abyathar erant sacerdotes. Sa
raia uero scriba. i. cancellarius. Banaias
autem erat super cerethi et phelethi qui erant
custodes capitis dauid. hii dicuntur fuisse iudices in
dices ut moyses. legitur in .viii. cerethi sonat
exterminatores. felethi. admirabiles. Filii autem
dauid sacerdotes erant. i. digniores preceteris
post regem. Sic dicitur iethro sacerdos fuisse ma
dian., De miphiboseth.

Et recordatus est dauid federis quod fecerat cum
ionatha. et ait. Numquid superest aliquis
de domo saul. cum quo faciam misericordiam pro
ionatha? Cumque accepisset superesse mi
phiboseth filium ionathe debilem pedibus uo
cauit eum et restituit ei omnem possessio
nem saul aui sui. et constituit eum commen
salem suum. tamquam unum de filiis suis. Por
ro syba puer saulis: cui erant .xv. filii.
et .xx. serui: ex mandato dauid. excolebat
terram et referebat fructus ad miphiboseth
in ierusalem. Erat autem miphiboseth filius
micha., Ad amon de contumelia nuntiorum david.

Factum est ut moreretur naas rex amo
nitarum. regnaret pro eo filius eius amon.
misitque dauid nuntios ut consolarentur eum
de morte patris. monens ut amicicie quas
cum patre eius habuerat permanerent. Cum enim
dauid fugisset ab achis. sub simulatione
furoris: a patre istius benigne collectus
fuerat. Principes autem amon exacerbauerunt
regem suum dicentes. Nescis quia misit dauid
ut uideret ingressum et exitum tuum: ut

perueniat te: in terram tuam. Tulit itaque a
mon seruos dauid. et rasit dimidiam partem barbe
eorum. et precidit uestes eorum usque ad nates. Vi
dentes autem amonite quod irritassent dauid:
conduxerunt sibi milites de syria rooб et
de syria sobal. et a rege maacha. et a rege y
stob. Misitque dauid ioab et omnem exercitum
aduersus eos. Stabant autem amonite ante in
gressum ciuitatis. syrorum exercitus erat in
campo. Ioab uero diuisit exercitum. et partem
tradens abysai fratri suo: partem sibi retinuit.
et irruens in syros: fugauit eos in ore gla
dii. Quod uidentes amonite. et ipsi terga dede
runt abysai et receperunt se in urbem. Ioab
autem rediit in ierusalem cum triumpho. Videntes
ergo syri quod corruissent coram israel collegerunt
exercitum ampliorem. dauid quoque contraxit
omnem israel. et transiuit iordanem. direxit aciem
aduersus syros. et percussit ex eis currus et equites
[illegible] et sobac principem milicie. timueruntque
[illegible] deinceps prebere auxilium filiis amon. fe
ceruntque pacem cum israel et seruierunt eis.,
Factum est [illegible]

[illegible] anno uertente illo tempore cum solent
reges ad bella procedere misit dauid ioab et uniuer
sum israel et uastauerunt filios amon. et obse
derunt rabath. Dauid [illegible]
accidit ut surgeret de lectulo post meridiem
et deambularet in solario. uiditque ex aduerso
bersabee uxorem urie filiam helie. filii achi
tophel: lauantem se aqua frigida. cuius specie in
spiratus: ad se uocatam cognouit. Statimque
sanctificata est ab inmundicia sua. i. post coitum
lauit se. uel concepit. et cessauit menstruus
sanguis. quem natura dicitur reseruare post concep
tum in alimonia fetus. Quidam tradunt:
eam tunc instruatam esse. et ad tactum regis ces
sasse menstruum. Dicit epyphanius quod cum uo
casset dauid bersabee. cognouit hoc nathan
in spiritu. et festinabat ad dauid ut prohiberet:
antequam ueniret mulier. et impediuit eum
belial. Nam iuxta uiam inuenit hominem occisum.
nudum iacentem. et moram fecit circa illum. Eadem no
cte rex impleuit peccatum. et uidit nathan.
Cumque accepisset dauid eam concepisse reuoca
uit uriam armigerum ioab. Sed iosephus. ab ex
peditione ut ingrederetur ad uxorem. et partum
ei ascriberet. Quesiuitque dauid ab uria de statu
belli. monens: ut intraret ad uxorem. et
paululum recrearet se. nec acquieuit urias

Cum in corintho fuit quondam templum edificatum
ydolorum. ex ere. et ar
gento et auro quo
consumpto metalla con
fluxerunt et commixta
sunt et ex eis tria pre
ciosa erant uocata ere
alis corinthi [illegible] es
corinthium.

et uenit omnis iuda in occursum ei in gal
gal. Semei quoque de bauri[m] descendit cum
eis. habens secum .m. uiros de benia
min. Syba quoque et filii eius et serui. trans iordanem
uenerunt ad eum: ut transducerent domum
eius. Iuxta secundum iose. fecerunt pontem iordanis
ut facilius transiret rex cum exercitu. Cumque
transiret rex: adorauit semei dicens. Ne
memineris domine iniuriam serui tui. Scio enim
peccatum meum. et ideo hodie ueni in occursum
tuum. primus de omni domo ioseph. Non quod
esset de tribu ioseph. sed quia habitabat in sorte
effraym. Cumque abysai diceret semei occi
dendum: dixit dauid. An ignoras me hodie
factum regem super israel? ergo ne hodie interfi
cietur uir in israel? q.d. illos occidam qui me
fecerunt hodie regem super se? Timebat enim
si interficeretur semey. quod reliqui qui similiter
regem offenderant nollent eum super facere regem.
et ait ad semey non morieris. Miphiboseth
quoque uenit in occursum regis illotis pedibus et
intonsa barba. Nam et uestes non lauerat a die
qua egressus fuerat rex. hebreus habet infectis
pedibus tradens: quod fecerat sibi pedes ligneos.
et ait rex ad eum. Cur non uenisti mecum?
Qui respondit. Seruus meus contempsit me. nollens
in sternere asinum: ut irem cum rege. Insuper
et accusauit me. Tu autem qui iustus es:
fac quod tibi uidetur. Et ait rex. Fixum est quod
locutus sum. Tu et syba diuidite posses
siones. q.d. utrique ueram dedam. sed quia utrique
totum habere non potest. inter uos diuidatur. dicit quod
dauid immemor iuramenti cum ionathan:
iniuste iudicauit. et ideo roboam et ieroboam
diuiserunt eius regnum. Berzellai quoque qui prebu
erat regi alimenta descendat cum eo. Et ait
rex ad eum. Veni mecum in ierusalem: et hono
rabo te. Qui respondit. octogenarius sum hodie. non
indigeo hac uicissitudine. chanaam filius
meus uadat tecum. et fac ei quod tibi [placitum est?]
et ait rex. Veniat. et faciam ei quod [placet. Tunc]
... et rediit berzellai in locum suum. [Tunc]
concurrerunt ad regem omnes [uiri israel]
et indignantes dixerunt [... furati]
sunt fratres nostri uiri iuda ... [responderunt]
te sine nobis. Et respondit ... quia propior est mi
rex. et ait israel. decem [partibus] ego maior sum.
ideo magis ad me pertinet dauid. quam ad te. Et
... cum ... [primo]genitus sum. Cumque diuersa res
pondissent uiri iuda. syba filius bochri uir
gemineus cecinit buccina et ait. Non est
nobis pars in filio ysai. Reuertere in tabernacula
tua israel. Et redeuntes ad dauid: secuti sunt
sybam. Viri autem iuda reduxerunt regem
suum in ierusalem. De morte amase et sybe.

Rex autem .x. concubinas ad quas ingressus
fuerat absalon: reclusit in custodiam
uiduitatis. nec est ingressus ad eas. et ait rex
amase. qui principi milicie. Congrega michi
uiros iuda in diem tercium. abiit ergo amasa
et moratus est extra placitum. et ait rex ad
ysai. non ad ioab. quem iam amouerat a princi
patu. Tamen iose. dicit. eum dixisse ad ioab. Tol
le seruos domini tui: et persequere sybam. ne ef
fugiat nos. Et egressi sunt cum eo omnes ro
busti de ierusalem. et occurrit eis amasa rediens.
iuxta lapidem grandem qui est in gabaon.
Porro ioab uestitus erat tunica stricta.
iose. tamen dicit. lorica. et accinctus erat gla
dio fabrefacto. qui leui motu egredi pote[rat]
et arte quadam simulans qui cecidisset [gla]
dius. et recepisset eum. dextra manu tenu
it mentum amase. qui osculans [eum] sini
stra percussit eum in latere. et [eff]udit ei in
testina. Ioab autem et abysai [per]secuti sunt
sybam. et subsistebant [transe]untes ad mor
tuum in uia. Vir au[tem] quidam amouit
eum in agrum. et op[eruit eum]: ne subsistent
transeuntes cla[mabant]: quod uiste occisus esset
eo quod dolo mo[rtis] fecerat redire ad regem.
Ioab uero cum [exercit]u obsedit sybam in abel
la. et mo[lireturque] destruere muros urbis. Et
exela[mauit] ad eum mulier sapiens de
[urbe]. Sermo dicebatur in ueteri prouerbio.
Qui interrogant: interrogent in abela. q.d.
quod est urbs consilii ab antiquo. Quare quaeris
euertere matrem ciuitatum israel? Quare precipitas
hereditatem domini? hebreus non habet prouerbio. et est
sensus secundum eum. Sermo dicebatur in ueteri
.i. quondam in lege dictum est ut israel post
offerat pacem hostibus: quam aggrediatur eos. Quare
ergo precipitas hereditatem domini? .i. cur non
seruas legem in israelitis que seruata est
in alienigenis? prior ea legit hebreus quod inter
positum est ad commendationem urbis: secundum
priorem expositionem. Et respondit ioab ad eam. Non
quero euertere urbem. sed sybam filium bochri
Qui leuauit manum suam contra dauid.
et locuta est mulier ciuibus sapienter. Qui
abscisum caput sybe: proiecerunt ad ioab.

Tunc reversus est exercitus in ierusalem ad regem. et restituit rex ioab super exercitum et alios ministeriales in officiis suis. sicut supra. Hic addito quod aduram statuit supra tributa colligenda. et quod yram factus est sacerdos david proprius. **De vii. viris suspensis in ultionem gabaonitarum.**

Facta est quoque fames in diebus david tribus annis iugiter. et consuluit david dominum. Qui respondit. Hic fit propter saul et domum eius. Qui occidens gabaonitas qui pro zelo filiorum israel: iuramentum fecerat iuramentum iosue et seniorum. Et ait david ad gabaonitas. Quid faciam vobis ut benedicatis hereditati domini? Qui dixerunt. Virum qui attrivit nos delere debemus. ut ne unus quidem residuus sit de stirpe eius. Sed quia david hoc facere non poterat propter iuramentum quod iuraverat ionathe: temperaverunt petitionem dicentes. Dentur nobis vii. viri de filiis eius ut crucifigamus eos domino. Pepercit rex miphiboseth filio ionathe. et tradidit duos filios saul quos peperit eis respha.

sacerdotes adhuc pueri: cum doech occiderunt

eis. v. filios [Nobe] et per ea gabaonitas. dedit et

nuerat me[rob] michol adoptatos. i. quos ge

cifixerunt eos adrieli. Gabaonite vero cru

piente messionis diebus messis primis. i. inci

cilicium substravit [rasad]dei. Induens autem respha

iuxta eos die ac nocte supra petram cubans

aves et bestias ab initio ut amoveret ab eis

laret aqua super eos. i. usque messis. donec stil

septembris. Tunc enim iuxta [a 2]utur kalendas

primum post messes pluvia descen[dit n]atura terre

respham quidam non bene putant hanc

orpham nurum noemi. Audiens autem ille

quod fecerat respha. deposuit eos de patibulis. et tollens ossa saul et ionathe de iabes galaad. et ossa eorum qui affixi fuerant sepelivit ea in sepulcro cys patris eorum. Quo facto: reddidit deus ubertatem terre. **De iiii. preliis david.**

Factum est autem iterum prelium philisteorum adversus israel. et pugnabat david cum suis adversus eos. Cumque ferre defecisset david pugnando iesbidenob qui fuit de genere arapha nisus est percutere david. et interposuit se abysai. et interfecit philisteum. Hunc tradunt hebrei fuisse de gente gigantea. Arapham vero dicunt fuisse orpham nurum noemi. que peperit viro getheo iiii. gigantes qui hic memorantur. Iesbidenob sephi goliam. et quintum hominem senos digitos in manibus et pedibus. Tunc iuraverunt viri david dicentes. Iam non egredieris nobiscum in prelium ne extinguas lucernam in israel. Occasione huius ultimi prelii: epilogat hystoria. hic tamen superiora prelia david nominata non tamen eo ordine quo gesta sunt. Quorum primum fuit in gobh. Urbs est que et gazer dicitur. in quo percussit sobochai sephi de gente gigantum. Aliud quoque prelium simile fuit in gobh. in quo secundum iosephum apparuit vir fortis: ephro cognatus david. qui suis in fugam versis: solus plurimos hostium peremit. et alios in fugam convertit. Liber vero regum in hoc loco ponit prelium david contra goliam in hunc modum. In quo percussit adeodatus filius saltus polimitarius bethleemites: goliath getheum. His iiii. nominibus exprimitur david. et dicitur a deo datus: quia ad liberationem israel datus est a deo in regem. Filius saltus: quia de pascuis et saltu assumptus est. polimitarius: quia de genere beseleel polimitarii: fuit mater eius. vel quia multis modis ampliavit cultum domini. Bethleemites dictus est a patria. Memoratur quoque et aliud prelium in quo ionathas filius semaa fratris david. percussit virum hominem senos in pedibus et manibus. Expeditis quoque david a preliis. locutus est domino verba carminis huius. in die qua liberavit eum dominus: de manu omnium inimicorum suorum. et de manu saul. et ait. Dominus petra mea. etc. In psalmis: secundum translationem nostram ita legitur. Diligam te domine fortitudo mea: dominus firmamentum meum. etc. Cuius titulum sumpsit esdras: ex verbis supra positis. in die qua liberavit eum dominus. etc. Iosephus. hic dicit quod cum david pace altissima frueretur. cantica et hymnos composuit. alios trimetros. alios v. metros. diversa faciens organa: in quibus levite per sabbata: et alias sollempnitates hymnos canerent. et ponit iosephus differentiam inter psalte

rium et nablum. et est psalterium: canora cyna

titur cordis coaptata. que cum plectro percu

gitur. [cym]bal vero xii. sonos habens. digitis tan

loquens david carmen supra dictum. addidit david

novissima: tamquam de alio. Hec sunt verba

cui constitutum [...]xit david filius ysai. dixit vir

dei iacob. hebreus ita habet promissio facta de christo.

super christe dei iacob. i. super [...]xit vir. levatus

ectus a deo propter hec verba: quidam [...]s exaltatus. un

psalmum novissime scriptum a d[avid] dicunt predictum. Sed verius

est ut dicunt mollissima alba David: que secun
tur: Ipse diu tocantus est ymne. et cetera. et est forte
psalmus nouus [illegible] scriptus nec alius. c. l.
annumeratus [illegible]. Cathalogus fortium david.

Porro circa regem erant omnes fortis
simi. quorum [illegible]
Insitinoi [illegible] sedens in cathe
dra sapientissimus [illegible] xxxvi. mira
to david. Porro de [illegible] qui erant sub eo. xxx.
tres erant fortissimi [illegible] tres non adeo fortes.
Sed tamen fortiores reliquis. xxx. ut qui dicere
possimus. xxx. erant fortes. Tres vero fortio
res eis. Tres vero reliquis fortissimi. Secundum hanc
expositionem cathalogus. xxxvi. fortium in
cipit ubi princeps inter tres ipse est qui tenuit
nimis ligni summitatis. qui d. ccc. interfecit impe
tu uno. Iosephus dicit. et paralipomenon. ccc.
Iste vero nominatur hic ab hystoria. paralipomenon
uocat eum iesboam. Iosephus eusebium. Non leg
it hoc scriptum fuit. vero quartum hic commemorat.
Post hunc erat semaa ararites quem Iosephus se
meam uocat. qui cum fugissent ceteri: solus
stetit in agro lentis. et percussit philisteos et
fecit salutem in israel. hic Iosephus [illegible]
delationem aque de cisterna bethleem. hysto
ria vero regum refert illud ad tres sequentes:
quos fortiores diximus. Quorum primus erat abi
sai frater ioab. Ipse est qui leuauit hastam
suam contra. ccc. quos interfecit optimus
quidem. sed usque ad tres primos non peruenit. Post
hunc erat banaias qui percussit duos le
ones moab. id est principes. quos paralipomenon dicit
arietes. Ipse est qui interfecit virum egyptium. id est in
terrorem egypti. blasphemantes deum. quem
interfecit moyses. hunc dicunt hebrei fuisse se
mei. quem post interfecit sub salomone. Alium
quem virum egyptium interfecit: dignum spectaculo.
Altitudinis. v. cubitorum habentem in manu
hastam. ad quem uenit banaias in uirga.
et extorsit hastam de manu eius et occidit
eum hasta sua. Ieronimus tamen dicit hoc quod diximus
de alio egyptio. desemei qui habuit hastam in
manu. id est legem dei. quam si meditatus fuisset
permanendo in iericho non periret. Idem occidit
leonem in hunc modum. Tempore niuis lapsus
est leo in cisternam. qui nimium uidens egressum
obsicum [illegible] cisterne nive damnatum erat:
rugiebat. Quem audiens banaias dum iter
ageret: descendit ad eum in baculo manus
eiusque prostrauit. Tertium de fortioribus nec re

gum nec Iosephus ponit hic. sed recurrendum est
ad sabochai de quo in primo dictum est. Isti
tres opus fecerunt magnificum. quod sequitur.
philistei quoniam castra posuerant in ual
le raphaim. usque ad ciuitatem bethleem et
erat penuria aque in iericho. David autem
descenderat in arcem. ad consulendum dominum. et
considebant coram astantibus: aquam de
bethleem et precipue eam
que erat in puteo. [illegible]
[illegible]. Tunc isti tres
[illegible] per medium
hostium uenerunt ad [illegible]
[illegible] haurientes aquam:
[illegible] castra [illegible]
[illegible]
[illegible] cessauerunt [illegible]
[illegible] noluit rex bibere eas.
[illegible] peri
[illegible] qui
libamen domino. de salute uirorum gratias a
gens. ab hac enumeratione fortium. scire
dissentit numerus tantum. xxxvi. fortes.
et in his primus quos fortissimos diximus
nuncupat ipsum david sic. david sedens in cathedra
sapientissimus princeps inter tres. ipse est qui tenet
tenuis ligni summitatem et cetera. que sic mittant.
et dicit eum multos occidisse impetu
uno quod preparat quos impetuose fecit in
bersabee multos occisi sunt. Comparat aut
david [illegible] qui [illegible]
la dei. qui mollis durum lignum perforat. dum
tangitur nichil mollius illo. qui tangit: nichil
durius. sic et david in prosperis et domi et circa
subiectos mansuetior fuit ceteris. In tro
no et contra hostes. nullus eo acutior.
et commendatur hic david in tribus. In sapi
entia. humilitate et fortitudine. Porro
reliquos. xxx. quos fortes diximus. per eum
merantur inter quos: non enumeratur ioab.
ut qui princeps est aliorum. ut et indignus propter
mortem abner et amase. De numero populi et at

Factum est [illegible] d a u i d.
autem post famem populus immissam a domino:
addidit furor domini irasci contra israel. furor
domini uidetur qui exponit paralipomenon dicens.
Consurrexit sathan aduersus israel. et incita
uit david ut numeraret populum. Aitque rex ad
ioab. perambula omnes tribus israel. et numera
populum: ut sciam numerum eius. Intelligens autem

Hebrei dicunt [illegible] quod scripsit quindecim de david post mortem
urie. vel consequenter filii sui absolon. sed nondum de populo et
principibus qui [illegible] et [illegible] voluit iudicare quod esset
[illegible] populum. suggestione [illegible] david fecit numerare populum quod non de
bebat fieri nisi cum deberent procedere ad bellum et tunc a binis [illegible] capi
te debebat accipere. v. ciclos et oblatio domino. sed autem fecit david [illegible]
superbia elationis.

¶ beniamite n̄ dnūr[illegible]
[illegible] q. p̄au
ei fuer[illegible]

[illegible]

ioab q̄d de [illegible] hoc dicere [illegible]
[illegible] ds ad pplm tuum. Sz q̄d s̄ uult dn̄s
rex in hac re. i. o. d. vide ne offendas dn̄m.
Cumq3 nollet rex mutare ppositū egss[illegible]
ioab & p̄ncipes militū, numeraūt[illegible]
pplm [illegible] p̄ ix menses & xx.
dies [illegible] cū deceptione redacta
in scriptis. et inuenti sunt de isrl̄ [illegible]
[illegible] pugnator. In paralipo
menon [illegible] plura legunt̄ [illegible]
ditur [illegible] regi [illegible]
[illegible] suplr̄ [illegible]
[illegible] n̄ reddit̄ [illegible]
[illegible] legi [illegible]
[illegible] d̄. ait [illegible]
[illegible] iniquitatē [illegible]
[illegible] dn̄s gad ppha
tres supplicii conditiones [illegible]
ait. Aut vii. annis ueniet t̄ fames in
regno tuo. aut [illegible] mensib̄ fugies [illegible]
[illegible] tuos. aut [illegible] pestilentia
[illegible] tuo. ait d̄. coartor nimis. [illegible]
[illegible] supplicii [illegible] et
[illegible] fortissimo [illegible]
[illegible] regi [illegible]
[illegible] in manu dn̄i
[illegible]
[illegible] dn̄s pestilentiam in isrl̄ de mane usq3
[illegible] usq3 ad horam [illegible]
[illegible] usq3 ad horam sacrificii [illegible]
[illegible] mortui sunt de pplo
[illegible] In paralipomenon
legitur [illegible] ibi posi
[illegible] aut̄ [illegible]
[illegible] cū extendisset angls̄ percussor manū
[illegible] ad [illegible] et ut disperderet eam [illegible]
[illegible] area [illegible] iebusei [illegible]
[illegible] gladio [illegible]
[illegible] clamauit. Ego sum q̄ peccaui.
[illegible] sunt q̄ fecerunt [illegible]
obsecro manus tua contra me [illegible]
domū patris mei. et misert̄ dn̄s [illegible] ad
anglm. Sufficit contine manū tuam.
In die illa dixit gad ad d̄. construe altare
[illegible] iebusei et [illegible]
[illegible] de manu
[illegible] ut edificem ibi altare dn̄o. [illegible]
[illegible] a pplo [illegible]
[illegible] habeat [illegible] holocau
[illegible] boues [illegible]

lignorū. et ait rex nequaq3 sz emam p̄cio
et n̄ offeram dn̄o holocausta gratuita. [illegible]
[illegible] in pa
[illegible]
et edificauit [illegible] obtulit ho
locausta [illegible] dn̄s t̄re
[illegible]
[illegible] obtulit
[illegible]
q̄d [illegible]
[illegible] gad
[illegible]
[illegible] ipsis. De unctione Salomonis
[illegible] in regem.
[illegible] regnum [illegible]
[illegible] de duob̄ [illegible] simul reg
[illegible] qui
simul [illegible] iuda [illegible] isrl̄ [illegible]
regum [illegible] cūq3 operiretur
[illegible]
[illegible] puellam [illegible]
[illegible] cum
[illegible] cognouit eam. Adonias
aut̄ quartus filius d̄. [illegible]
[illegible] filios regis [illegible]
[illegible] nec corripuit
eum pater [illegible] ioab [illegible]
sacerdote [illegible] regis [illegible]
[illegible] ei co[illegible] aut̄ [illegible]
[illegible]
[illegible] et uocauit filios regis [illegible]
[illegible] aut̄ [illegible] salomo
[illegible]
[illegible] ad regem [illegible] alba [illegible]
[illegible] dn̄e mi rex
[illegible] Salomon filius tuus regna
bit [illegible] nunc adonias regnat te
ignorante. [illegible] adoniam [illegible]
[illegible] sed q̄ cū dormi
eris cū patrib3 tuis. ego & filius tuus erimus
peccatores. i. iudicabimur morte digni. [illegible]
ut adultera. ille ut adultere filius. Adhuc ea lo
quente intrauit nathan [illegible]
tu dixisti. adonias regnet p̄ me. [illegible] indicasti
[illegible] seruo tuo. Et ait rex ad bersabee. Vi
uit dn̄s qui eruit aīam meam de omni
angustia q̄ sic iuraui. [illegible] faciam
hodie. Et dixit ad sadoch & nathan & [illegible]
nam. Tollite uobiscum seruos dn̄i [illegible]
imponite salomonē filium meum sup mu

Brude & Katts degister pro anno 1563

15
Nº 25

lam meam. et ungant eum in regem sadoc
et nathan ad fontē gion. et canentes. po
nite eū sup soliū meū. et r̃. banaias
amen. Sūpsitq sadoch cornu olei de ta
bnaclo. et unxit eū. et cecinerunt bu
ccine. et dixit omnis pp̄ls. Vivat rex sa
lomon. et insonuit t̃ra a clamore eor. et
sedente salomone sup tronū. adoravit
david in lectulo suo dñm. qui dederat ei se
dentē in solio. in oclis suis. Porro. adonias
et invitati ab eo cū estimarent tumultū
ortum in civitate. cucurrit ad eos ionathā
fili abyathar indicans eis q̄ facta fuant.
et abiit unusq̄sq in domū suam. adonias
aut̃ timens salomonē. abiit in tabna
culū. et tenuit cornu altaris thimiama
tis dicens se n̄ egssurum. n̄ rex iuraret
ei. de vita conservanda. et iuravit ei salo
mon dicens. vade in domū tuam., **De secda unctione salomonis in regē.**

Nolens aut̃ dd̃ offendē pplo regē se filiū fecisse con
vocavit in ierlm principes universos. sac̄
dotes. et levitas. et inuncto itm salomone.
et confirmato ab omnib; regno salomo
nis. coram omnib; p̄cepit salomoni de le
gum custodia. et iusticia. et pietate. et p̄cepit
ut edificaret templū deo dicens se iam
p̄parasse ei auri. x. talenta. argenti uo.
.c. ferri ū. et eris. supra nūm. lapidum q̄
et lignor. maximā copiam. levitas q̄
divisit in tres ordines. in aaronitas. moy
setas. et levitas. Et aaronitas q̄ divisit
p generationes. Et invenit de eleazar.
.xvi. et de thamar. viii. et elegit ex una
quaq; eam unum pontificē p̄cipiens.
ut singli ministrarent de sabbato in sab
batum. sadoch tū et abyathar. p̄erant uni
v̄sis. et p̄iecerunt sortes coram rege. de ebdo
madib; ordinandis. de levitis ū instituit
curatores fabrice templi. xxiiii. hii et dei
sunt. nathinei. Judices aut̃ ppli et sc̄bas
vi. ianitores aut̃ domus dei. iiii. et totid
q hymnos dicerent. p̄ hec divisit exercitū
in cohortes. xii. habebat aut̃ cohortes. xxiiii.
q̄m p̄cepit observare salomonē p tricē
nos dies. moysetas ū. aliquātulū hono
ravit. fecit enī eos custodes thesauror
dei. et vasor. q̄ reges deo dicare contingeret
et collecte ecclie omnē disp̄onem suā
indicavit. deposcens filios suos. ut n̄
gravit̃ ferrent minimū int̃ eos sublī
matum. q̄ dns sic mandaverat. sic et ipse
minimi int̃ fr̃es invectus fuerat. descriptio
nem ūo omnē. et constitutionē edificii tem
pli. omnib; suadentib; salomoni tradidit.
Sz et tunc oblationis p̄ncipal faciens. iii.
talentor auri obtulit. et ad aditū. et currū dei
faciendū quo et cherubin erāt. sub q̄s consti
tuerunt archam. p̄ncipes ū et sacdotes. le
vite et seniores ppli. obtulerunt auri ta
lenta. v. et stateres. x. argenti ū. x. et lapi
des p̄ciosos plures. quor custodiā habuit
p nepos moysi iacob., **De morte david.**

Appropinquaverunt aut̃ dies dd̃. ut
moreret̃. et iteravit salomoni manda
ta de cultu dei. et lege servanda. et pietate.
et iusticia circa suos. memorans p̄missi
onem dei s̄ factam de semine suo iugit̃
regnaturo. Si custodierint filii testamtū
ei. et testimonia que docet eos. ea ū supad
didit de ioab et filiis berzellai. et de semei di
cens. Nosti que fecerit ioab p invidiā. ab
ner et amase. et effudit sanguinem belli in pa
ce. i. sanguinem qui n̄ debet fundi n̄ in bello.
fudit tempore pacis. et eor cū q̄b; habebat
pacē. et posuit cruorem plii in balteo suo et
in calciamenta sua. i. cruor n̄ est respsus
sup arma ipsī. q̄ cū eis n̄ dimicabat. sz sr̄
vestes eī. q̄ pacifice eis loquebat̃ et est sens.
Non in. sz dolo occidit eos. in. aut̃ viri bel
latores insignia opm suor in armis suis
describebant. ad ostentationē glie. Sz cum
ioab. hec tanq̄ facinora ostentare pu
blice n̄ auderet. saltē in balteo. et in calci
amento descripsit. Et addidit dd̃ facies ei
iuxta sapientiā tuam. ne descendat
pacifice ad inferos. Sz et filii berzellai red
des grām. et erunt convivales tui. Semei
q̄ḡ gemineū qui maledixit m̄. n̄ pacietis
ēē innoxiū. Et mortuus ē david. et sepult
in civitate dd̃. cū regnasset. xl. annis. circa
tumulū eius fecit salomon. viii. loclos
thesauror. quor unū p̄. t. ccc. annos
aperuit hyrcanus pontifex. et alius he
rodes sic infra dicemus. alii ū mund ma
nifesti sunt. mechanico q̄ reconditi.,

Incidentia. In dieb; dd̃ carthago
condita ē. ut q̄dam volunt. a calcedo
ne tyrio. vel ut alii dicunt. a filia ei
didone. v. latinor rex. silvius latinus.

prophetaverunt autem sub eo gad. nathan.
asaph. **De morte adonie et ioab et semei.**
Sedit salomon super thronum patris sui.
et procedente tempore: adonias sup-
plicavit bersabee ut impetraret a rege
sibi dari abisag sunamitem in uxorem. que
cum ingressa esset ad regem: positus est ei thro-
nus ad dexteram regis. et ait. parvulam
petitionem deprecor a te ne confundas fa-
ciem meam. detur abysag sunamites
adonie fratri tuo uxor. Et indignatus rex
ait. Quare postulas hoc mater? postula ei
et regnum. ipse enim frater meus est maior
et habet secum potentes. abyathar. et ioab. et
abysag est quasi regina: et potens. Contra
animam suam locutus est adonias. et in ob-
probrium patris. Vivit dominus quia hodie occidetur.
et interfecit eum per manum banaie filii io-
iade. abyathar quoque sacerdoti dixit rex. Vade
in agrum tuum. Nec amplius ad faciem
meam ingrediaris vir mortis es. Sed hic te
liberat: quia cum patre meo sepe laborasti. et
portasti archam coram eo. Abiecto ergo abya-
thar: translatum est sacerdotium ad sadoch. et de
domo ythamar: ad domum eleazar sicut samu-
el heli predixerat. Fuerunt autem post phinees
filii eleazari: privati sacerdocio .v. Joseph qui
genuit ioathan. qui marioth. qui asophi. qui
achitobi. Achitobi autem genuit sadoch.
Porro ioab fugit in tabernaculum domini. et appre-
hendit cornu altaris. et misit rex banai-
am: ut advocaret eum. et ait ioab. Non
egrediar sed moriar hic. Quod cum renunciasset
banaias regi: dixit ei rex. Fac ei sicut locu-
tus est. et interfecit eum banaias: ad cornu al-
taris. et sepultus in domo sua in deserto. et
constituit rex banaiam pro eo super exercitum.
vocavit quoque rex semey. et ait. habita in ie-
rusalem. et non egredieris inde. Quacumque die transie-
ris torrentem cedron: scito te interficiendum.
Qui respondit. bonus est sermo regis. sic faciam. et ha-
bitavit in ierusalem tribus annis. factum est
autem post hec: ut fugerent servi semey ad achis
regem geth. et descendit semey in geth. et redu-
xit eos. Quod cum nunciatum esset salomoni
regi dixit ad eum. Cur spreuisti iusiurandum
regis. et mandatum eius transgressus es? Reddi-
dit dominus maliciam quam fecisti patri meo in
caput tuum. et interfecit eum rex per manum
banaie. et confirmatum est regnum in
manu salomonis. **De sompnio salomonis.**
Porro salomon duxit filiam pharaonis re-
gis egypti de qua ut aiunt hebrei genu-
it filium quasi contra naturam. cum ipse adhuc
ageret undecimum annum. et induxit eam in civi-
tatem david. Nondum enim sibi fecerat domum. porro-
ta pollicerat se facturum domum domino et do-
mum sibi. et ambiret ierusalem muro triplici. ut
in primo ambitu esset templum. et mansiones
ebdomadariorum. domus quoque regia cum mansionibus
domesticorum. In secundo habitarent potentes viri
et prophete. Unde infra legitur de prophetissa: que ha-
bitaret in secunda. In tertio opifices. Post hec: ascendit
salomon in gabaon. ut immolaret ibi in ex-
celso. et dicitur gabaon non esse proprium nomen
loci sed appellativum. et interpretatur collis excelsus.
Josephus enim dicit: cum ascendisse in ebron. et ob-
tulit .l. hostias in holocaustum: super altare
quod fecerat moyses. Et apparuit ei dominus in
nocte per sompnium dicens. postula quod vis:
ut dem tibi. Qui respondit. domine deus ego sum puer
parvulus. et ignorans ingressum meum et exi-
tum. da ergo cor docibile servo tuo: ut pos-
sim iudicare populum tuum. et discernere inter bo-
num et malum. Et placuit sermo coram
domino: et ait ad eum. Quia non postulasti iuxta
libitum hominum dies multos et divitias. et
animam inimicorum tuorum feci tibi secundum ser-
mones tuos. dedi tibi cor sapiens in tantum:
quod nullus ante te similis tui tui fuit. Sed
et hec que non postulasti dedi tibi. Si tamen ambu-
laveris in viis meis sicut pater tuus. Et evi-
gilans salomon intellexit quod adesset sompni-
um. i. revelatio facta per sompnium. et
reversus in ierusalem coram archa domini gratias
agens: optulit holocausta et pacifica.
Tunc venerunt **De iudicio meretricum.**
due mulieres meretrices ad regem. Quarum
una ait. Ego et mulier hec. habitavimus sole
in domo una. Cumque peperissem: tercia die post
peperit et hec. Mortuus est autem filius eius. quem no-
ctis silencio: posuit in sinu meo. et filium
meum viventem: collocavit in sinu suo.
Mane diligentius intuens: deprehendi illum
non esse meum. qui mortuus fuerat. Respondit altera.
Non est ita. sed filius tuus mortuus est. meus
autem vivit. Cumque mentes omnium in huius-
modi discrimen hesitarent: rex solvit eam in-
opinate. Et allato gladio ut ait iose-
phus precepit utrumque infantem dividi. ut utraque

medietatē uiui ⁊ mortui accipet. Q̄ ꝺ audi
eīs mat̄ uiuentis: cōmota sunt uiscera
eī sup filio suo. ⁊ ait: Obsecro dn̄e: date illi
infantē uiuum. Sufficit m̄. si uideam
eum uiuē. Alt̄a dicebat: nequaq̄. H̄ diui
datur et cognoscens rex uocem utriusq̄
de uo fonte cordis platam: ait. date huic
infantē uiuum. h̄ est mat̄ eī. et attendens
omnis isrl̄. diuinā in rege eē sapientiam:
timuerunt eū. ⁊ āmirati sunt assessores
eī qui p̄ri sententiā q̄ ab adolescente p
latam: deridebant. Porro banaias erat sr̄
exercitum. Sadoch aūt sacdos. Azarias filī
nathan. sup custodes regis. Zabud filius
nathan sacdos regis. i. cancellarius. ⁊ ysuar:
ppositus domus. i. procurator. ⁊ aduiā sup
tributa. De p̄fectis salomonis ⁊ inuentio
Habebat aūt salomon ne exorcismoꝝ.
.xii. p̄fectos sup omnē isrl̄. qui p sin
gulos menses: singli p̄bebant necia regi.
et domui eī. Quoꝝ unus: reliquis p̄side
bat. s. achimaas. hīs basemath filiam salo
monis: in uxorem. licet ⁊ unus de reliq̄s:
aliam h̄ret filiam salomonis. Erat aūt cib̄
salomonis p singlos dies. xxx. chori simile.
⁊ lxx. chori farine. x. boues pingues. xx.
pascuales. ⁊ c. arietes. excepta uenatione
ceruoꝝ. capriaꝝ. bubaloꝝ. ⁊ auiū altiliū.
Sz ⁊ pisces cotidie ab alienigenis portabant.
et erat sūma pax in t̄ra. ⁊ habebat salo
mon. xl. equoꝝ curriliū. ⁊ xii. equitū.
Quoꝝ medietas regi in ierlm obseque
batur. Reliqui sᷓ p urbes regios dispsi
manebant. P̄fectus ū ille qui ministra
bat expensas mense: ⁊ equis ordeum: ⁊ pa
leam ministrabat. deuehens omnia ad locū
ū rex morabat̄. Et p̄cellebat rex sapiā: oms
orientales. et egyptios. ⁊ hebreos. ⁊ .iiii. fili
os moab nominatissimos. ethan. ⁊ ethā.
calcal. ⁊ dorda. et sc̄psit librū de canticis ⁊
modulationib;: in nīo usum. ⁊. pabolaꝝ
q̄ sc̄psit. iii. Et disputauit de natura ar
boꝝ ⁊ herbaꝝ. a cedro. usq; ad ysopū. de na
tura q̄ omniū animantiū philosophat̄
ē. p unum q̄dq; genus: pabolam dicens.
Excogitauit ⁊ adiurationes quib; egritu
dines solent mitigari. alias q̄ quib; de
mones eicerent. Et alias quib; obstricti:
n̄ redirent. Excogitauit caracteres: qui
inscribebant̄ gēmis que posite in naribus
arreptitii: cū radice salomoni monstrata:
statim eū a demonib; liberabant. h̄ scientia
plurimū ualuit in gente hebreoꝝ. ⁊ maxīe
necia erat. Ante aduentū enī x̄. sepius
homines a demonib; uexabantur. Iose. q̄
testatur se uidisse quēdam eleazar exorci
tam: coram uespasiano. ⁊ filiis eī. ⁊ tyran
nis. in hunc p̄dictū mod̄ curantē uexa
tos a demonib;. et ut p̄baret eis demonē
egssum p nares cū sp̄u hanelantis: uasa
que ponebat in medio. et impabat demo
ni egsso: ut illud eūteret. in argumētū
sue egssionis. ⁊ ita fiebat. De opariis
Misit aūt salo. ad yram regē templi.
tyri dicens. Volo edificare templū
dn̄o. sic locutus est patri meo. p̄cipe q̄
serui tui s. ut p̄cidant m̄ cedros de libano.
et mercedē eoꝝ dabo t̄. quā pecieris. Et
resc̄psit ei yram dicens. Serui mei depo
nent ligna de libano: ad mare. ⁊ deferēt
in ratib; usq; ad locum quē signaueris
m̄. et tu de portu tolles ea. p̄bebisq; necia
in cibos domui meē. Itaq; yram dabat sa
lomoni ligna cedrina. ⁊ abiegna. quib;
habundabant sydonii. Salo. aūt supple
bat inopiam illoꝝ in cibis. p̄bens yram
singlis annis: choros tritici. xx. ⁊ totid̄ batos
olei. eand̄q; unī mensurā. Porro. salomon
elegit oparios de isrl̄ p̄selitos. de isrlitis. n.
neminē fecit seruire. et erat indictio. xxx.
uiroꝝ. i. sūma eoꝝ quib; hoc indicebatur.
Vl̄ forte indictio ē determinata hominū col ¶ Indictio p̄p̄e est spaciū. xv. annoꝝ sicut lustrum. v. annoꝝ. s; h̄ n̄ sumit̄ sic.
lectio. sic choors ⁊ legio ⁊ mittebat eos in
libanū cū seruis yram. x̄. p singlos mses
uicissim. ut duob; mensib; reūtentes ad
p̄pria: requiescerent. ut q̄rto mense. p̄ores
ad laborem denuo remearent. Et p̄erat
aduram huic indictioni. Statuit salo.
.lxx. latomoꝝ. i. lapidicesoꝝ in monte
quib; p̄fecit de isrlitis. iii. ⁊ ccc. qui p̄ci ¶ Latomii vl̄ lato mi sunt p̄p̄e qui in lapidicina erude bant lapides et cementarii q̄ dolāt et cponūt. Biblii ū. qui sculpūt yma gines.
piebant opariis. Porro. latomi in lapici
dina lapides grandes ⁊ p̄ciosos. i. marmore
os scopolabant. ⁊ q̄drabant. qui adeo gn̄
des fuerunt in fundamento: ut dic̄ iose.
q̄d multi ex eis habebant in longitudine
cubitos. xx. et in latitudine. x. in alti
tudine. v. Quadratos quid̄ lapides dola
uerunt cemētarii salomonis. ⁊ cemētarii
yram. dolatos ū p̄parauerunt biblii po
lientes. ⁊ sculpentes. n̄ solum lapides:

[illegible] ipaporū leg[illegible]
fuisse de pl[illegible]
[illegible] qui [illegible]
hom[illegible] portaba
nt. sed tacet de
cedr. In lib. Regū
legitur de equis
et tacet de uiri[s]

sz ligna. Est aūt biblos: ciuitas phenicis de qua ezechiel. senes biblii et prudentes eius. Et sic omnia extra urbem dedolata et pfecta sunt. Q̄d malleus et securis et omne ferramentū non ē audita in domo dnī cū edificaret. Fuerunt aūt qui onera portabant .vij. fabulant̄ iudei: ad erudiendos lapides celeri[us]. habuisse salomonē sanguinem uermiculi: qui thamir dr̄. quo asp̄sa marmora facile secabant̄: quē inuenit hoc m̄. Erat salomoni struccio: hūs pullum. et inclusus ē pullus sub uase uitreo. Quē cum uideret struccio: sz h̄re nequiret de deserto. tulit uermiculum: cuius sanguine liniuit uitrū. et confractū ē. Videns aūt salomon cacumen montis moria angustū: deiecit illud. et in arcā spaciis amplioribz diffudit. De edificatione tēpli.

Factum est ḡ p̄. cccc. et .lxxx. annos egressionis isrl' de egypto: anno q̄rto regni salo. mense secdo: q̄ntus apd hebreos dr̄. apd nos maius. cepit salo. edificare domū dn̄o: de marmore candido. qd patuū dr̄. Jose. tn̄ dicit: anno .d. ij. egressionis de egypto celebens. et annos etatum p̄cedentium dicens. Ab abraham fluxisse annos .d. xx. A diluuio .d. cccc. ab adam .iij. c. et duo. habebat aūt domus in longitudine cubitos .lx. in altitudine ū .xx. pars quidē anterior que sc̄a dr̄. et erat ab oriente .xl. erat cubitorū: in longitudine. Reliqua pars ad occidentē .xx. cubitorū erat. et dicebat sc̄a scōrū. porro: in altitudine .xx. cubitos habebat: usq; ad p̄mum tabulatū. sup qd sc̄da mansio erigebat̄ .xxx. cubitis: usq; ad scd'm tabulatū. Tercia ū mansio: erat .lx. cubitorū: usq; ad tcium tabulatū. qd erat tectū domus. et sic tota templi altitudo .d. c. xx. cubitos ascendebat. Jose. tn̄ mentionē n̄ facit: nisi de duabz mansionibz. utrumq; .lx. cubitos ascribens. Sz duas inferiores. sub una cōphendit. Et erat porticꝰ ante faciem tēpli. hūs longitudinē: iuxta templi mensuram. et latitudinē .x. cubitorū. surgens in altum: ut dicit iose. usq; ad celsitudinem templi. Et fecit in tēplo fenestras obliquas. l. extius angustas. intus: obliq̄ndo difusas. has excogitauit salo.

Trabes aūt posuit in domo p circuitū [illegible] p ta loca in summitatibz triū mansionū adeo longas: ut forinsecꝰ capita eorū p̄minerent ex utraq; parte. et ut edificauit sup capita forinsecus p̄minentia. ta tabulata. ad deambulandū circa templū. Que in euangelio pinnacl'a templi dnr̄. que quomō facta eēnt in utroq; latere: satis elucet. Quomō aūt fuerint in fronte orientali et occidentali: n̄ memini me legisse. Ne sc̄r hoc m̄ scompinare. aut libet aut licet. sz qd ibi fiunt: credit. Q̄d uidetur uelle iose. cū agit de eūsione templi. latitudo ū tabulatorū: differens erat. Tabulatū enī qd erat subt̄ .v. cubitos habebat latitudinis. et mediū .vj. cubitos. et t̄cium .vij. Q̄d ad litteram q̄dam tradunt: factū ut in supioribz tabulatis manentes n̄ impedirent̄. ad despiciendū inferius: p obstaclm inferiorū. hebreꝰ tn̄ dicit. ta tabulata parē habuisse latitudinē. ut si a summo usq; ad unū plūbata cementariis dimitteretur: eorū p̄penderet equalitas. Verum inferius tabulatū .v. cubitorū erat: in latū. medium ū .vj. q; murus superior arcior f̄cs: q̄i p cubitū retractꝰ erat. Vltimū ū tabulatum .vij. cubitos habebat. p retractione muri superius: similit̄ facta. Fuerunt qui dicerent: inferius tabulatū .vij. fuisse cubitorū. et mediū .vj: ut ascendendo. artarent̄ tabulata sic et murus. et corrigunt litteram. p subt̄: ponendo sup. ut ubi legunt subt̄ dicentes: tabulatū qd subt̄ erat n̄ loco sz numero. Sic enī dr̄. et profundum et sup̄mum. sic subt̄ dicunt loco: qd infra positū est. Subt̄ uo n̄o: ad qd ascenditur numerando. Hec aūt tabulata sic erant adiuncta muro: ut ei non herent. l. muro infixa n̄ eēnt. porro: in extremitatibz cuiusq; tabulati: ut deambulantes ab iniuria lapsus defenderent̄. Edificauit lunetas: tanquā apodiatōnes q̄ in regum lata uocantur. In paripom̄: cancelli. de quorū altitudine nescimus. n̄ de sup̄mo qd h̄uit in altitudine .v. cubitos. De ornatu inferioris domus.

Porro: muris mansionis inferioris intrinsecus undiq; opatus erat tabulis cedrinis. Trabibz ū solarii affixa erant laquearia cedrina. pauimentū ū domꝰ tectum erat tabulis abiegnis. Tabulata

no latim: ad laquearia trabium. et pavimentum:
tabulis aureis operiebantur: cum clavis aureis
quorum singuli erant .l. siclorum. Dicitur quoque erat in
illa interiori parte templi: quod auro non tege-
retur: ut uiuens ingredientium. faciet autem
lumine resplendere. Porro: in iunctura ta-
bularum. fecit anaglifa .i. caelaturas. uel
caelaturas in iuncturis fabrefactas. ne
locus iuncture deprehendi posset. In medio
vero tabule: erant ymagines prominentes
cherubin et palme. Hec quidem in tabulis cedri-
nis. celata erant. Sed auro tecta. ut in ipsis
tabulis aureis. Oraculum autem quod dicitur sancta sanctorum:
habebat .xx. cubitos longitudinis. et .xx.
latitudinis. et .xxx. in altitudine. In
littera tamen habetur. et .xx. cubitos altitudinis.
quod intelligendum est: de pariete interposito:
inter sancta et oraculum. Sicut enim in tabernaculo
columpne interposite fuerunt: quibus ap-
pendebatur uelum: sic in templo interpositus
est paries cedrinus. Non ascendens in altum:
nisi per .xx. cubitos. et .x. cubitos: qui super e-
rant usque laquearia: intactos relinquens.
ut fumus aromatum ascendens de altari:
per aperturam superiorem libere intraret in
oraculum. Erat autem totus paries tectus au-
ro. habens anaglifa. cherubin et palmas. ad
modum parietum. Huic parieti: appensum
erat uelum de .iiii. coloribus cui intexta
erant cherubin tante tenuitatis: ut
parietis non prohiberet aspectum. quod totum
parietem operiens. forte usque ad laquearia
ascendebat quia legitur in evangelio scissum
fuisse a summo usque deorsum. De interiori fe-
nestra superiori [illegible] non legi. Sed quod
dum consummaretur edificium: positus est lapis
in angulo superiori: non sine grandi omnium
admiratione. Cum enim edificantes nichil
[illegible] in muro: eum locare nescirent:
quia [illegible] locus erat. donec in superiori
angulo [illegible] omnium convenientis
sine positus est lapis. quod significat David
lapidem quem reprobaverunt edificantes hic
factus est in caput anguli. Insuper
[illegible] per girum affixa erant
aurea [illegible] ad hominis magnitudinem.
per aures abiegnas. ut de longe aspicien-
tibus: quasi silva aurea uideretur. Per girum uero
muri: erat labium exterius a quo dependebant
grandes uue auree cum pampinis aureis

adeo fabrefactis: ut sursum aspicientibus
quasi ad auram sepe moveri uiderentur. Porro
iuxta tamen hostium lateris medii in pariete
erat domus dextere meridiane per quod scala
ascendebatur: in medium cenaculum. et a medio
in tertium. Hec est [illegible] tortuosum. quod vulgo
uitis dicitur. quia factus est ad similitudinem
coclee testudinum. Iosephus tamen describit ascensum
fuisse per medium muri absconditum. facile
et secretum in parte muri exterioris: suffici-
enter fenestratum. hostiolum uero ascensus dicit
fuisse iuxta terram in angulis orientalibus
utriusque muri. Fecit autem in introitu tem-
pli: postes de lignis olivarum. quadrangulos. et
duo hostia de lignis abiegnis altrinsecus.
et utrumque hostium duplex erat. et se invicem
tenens aperiebatur. et sculpsit in eis: che-
rubin et palmas et celaturas ualde eminen-
tes. Et operuit omnia laminis aureis ope-
re quadro ad regulam. Fores iste tante uetusta-
tis erant: ut [illegible] de templi des-
tructione: eas nominatim expresserit dicens.
Exciderunt ianuas eius. et ut ait Iosephus. Hec erant
in eis ligni manus palmo. quod forte no-
tatur in regum cum dicitur opere quadro ad regulam.
Et erat altitudo earum .xxx. cubitorum secundum al-
titudinem interioris cenaculi. Sed quod dicit lati-
tudinem earum .xx. cubitorum esse. falsum uidetur
quod tanta erat latitudo templi. quia ab orien-
te non erat murus. Sed in regum est determina-
tio non dicitur: hostium duplex erat et se invicem
tenens aperiebatur. Erat quippe latitudo
muri .x. cubitorum et apertura in qua fores
erant similiter .x. et ita in muro orientali
altrinsecus supererant .v. cubiti. In apertura uero
erant .iiii. fores. due altrinsecus. et due inte-
riores. Quarum una quaeque habebat latitudinem
.v. cubitorum et erant sic artificiose posite
ut clause quasi continuum parietem facerent
[illegible] aperte in medio muri ob-
uiabant et totam eius latitudinem tegebant
et sic artificiose sibi adherebant: ut quando
claudebantur exteriores: claudebantur et simul
interiores. Nullus enim in templo nocte re-
manebat: qui clauderet eas intus. Cumque
aperiebantur exteriores: aperiebantur et simul
interiores. Propterea dictum est: hostium duplex
erat. et se invicem tenens aperiebatur. Porro
in pariete oraculi: fecit duo hostiola de
lignis olivarum. et postes angulorum .v. uel

Finland 1565 N° 11

[illegible]
ex p[illegible] [illegible]
[illegible]
erat [illegible]
[illegible]
dux [illegible]
[illegible]
[illegible] in angulis sup
[illegible] atrii [illegible]
[illegible]
[illegible] pa
[illegible] Porro
[illegible] ad
[illegible] candelabri ad austrum. [illegible]
medium erat altare aureum quod fecerat
moyses [illegible]. Et preter illud candelabrum
posuit alia candelabra aurea eadem forma
[illegible] v. hinc v. inde
[illegible] quam fecerat moyses p[illegible]
[illegible] eadem [illegible]
[illegible] v. hinc v. inde. [illegible]
[illegible] thimiamatis [illegible]
[illegible] coram oraculo
[illegible] aliud altare quam quod
[illegible] moyses [illegible] de lignis
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
thimiamatis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

De porticu.

I[illegible]
[illegible] templi [illegible]
[illegible] templi [illegible]
in longitudine [illegible]. In medio [illegible]
[illegible] due [illegible]
[illegible] templi [illegible] in medio [illegible] spatium

[illegible] porte templi
[illegible] Et [illegible]
[illegible] altitu
[illegible] habebat in
[illegible] canales [illegible] iiij. digitorum
[illegible] linea xij. cubitorum [illegible]
[illegible]
[illegible] in medio columpne [illegible]
[illegible] columpne
[illegible] capitelli lata erat
[illegible] celaturam
capitella [illegible] capitello [illegible]
erat [illegible] in suprema parte
[illegible] lata [illegible] ex omni parte
in mod[illegible] adeo
artificiose [illegible] deu
[illegible] apposita quia in [illegible] longa [illegible]
[illegible] perforata [illegible] ut [illegible]
[illegible] formam exprimerent. Septena
[illegible] in capitello uno [illegible]
[illegible] celaturam totum
circuitum [illegible]
[illegible] capitellis usque ad suprema
[illegible] descendendo deposit[illegible]
[illegible] super que
[illegible]
[illegible] capitel
li in circuitu [illegible]
[illegible]
[illegible]
componitur, erat alia columpna [illegible]
in basi [illegible] hee due columpne [illegible]
[illegible] vocabantur [illegible]
[illegible]
tionem [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
columpnam [illegible]
[illegible] porro [illegible]
[illegible] capitella [illegible]
uno cubito [illegible] capitellis [illegible]
[illegible] dicit [illegible]
[illegible] supposita [illegible]
[illegible] ducenti [illegible]
[illegible] capitelli [illegible]

dictum sit de capitellis minoribus: an recapi-
tulando dictum sit de capitellis prioribus. Has
columpnas fudit yram. tyrius plenus sapientia
ad faciendum omne opus ex ere filius mulieris
vidue: de tribu neptali: patre vero tyrio. Sed et
omnia utensilia templi erea et quicquid
in eo de ere factum est fudit yram. in cam-
pestri regione iordanis in terra argillosa.
inter socoth et sarthan. Nec te moveat: quod
aliquando de ere: aliquando de auricalco dicitur facta.
quia idem est. cuius splendor et pulchritudo similis
erat auro: ut dicit iosephus. In hoc vestibulum
ascendebatur ab atrio sacerdotum: duodecim gradi-
bus secundum iosephum. Quidam tamen dicunt vii. secundum
visionem ezechiel. Dicunt enim in multis
concordare compositionem templi materialis: cum
compositione templi spiritualis: quod vidit ezechiel,

Edificavit autem salomon. Incidentia.
in circuitu templi post vestibulum. xxx. par-
vulas domos. que sui copulatione: totum
templi spacium extrinsecus ambiebant. Harum sin-
gule habebant. v. cubitos latitudinis. et
tantundem longitudinis. et xv. in altitu-
dine. Ingressusque earum ita fecit ad invicem: ut
ex alia ingrederetur ad aliam aliquo spatio
interposito. et super eas edificate erant alie e-
quales eis et mensuris et numero. ita ut latera
templi: tota per circuitum tegerentur domun-
culis usque ad primum tabulatum exterius. Re-
liqua vero pars templi superior: circum edificata
non erat. sed libere videri poterat. Non fuerunt he
domuncule: pastoforia. vel exedre ut quidam
putant: de quibus post ea dicemus. sed fuerunt
cubilia et cenacula ebdomadariorum et gazophi-
lacia vasorum et vestium templi., De atrio sa-
cerdotum.

Et edificavit atrium interius:
tribus ordinibus lapidum politorum. et uno
ordine lignorum cedri. Porro: plura fuerunt
atria circa templum. ut in psalmo legitur. Qui
statis in domo domini in atriis domus dei nostri. De interio-
ri tantum atrio: mentio fit in regum. de eodem
et de secundo: tractat iosephus. Sed preter hec duo: quatuor
fuerunt alia duo. Igitur atrium interius:
erat platea grandis ex omni parte circa tem-
plum diffusa per quadrum. que pro foribus templi
ad orientem: plurimum extendebatur quia ibi e-
rat altare ereum et luteres. et ibi ministra-
bant levite et sacerdotes coram domino. circa
utrumque vero latus templi: non adeo diffusa
erat ab occidente vero: strictior pavimentum

cuius vario marmore: stratum erat. et diver-
sis ymaginibus venustatum. Hoc atrium cin-
gebat: murus brevis. In altitudine trium
tantum cubitorum. et erat cubitus unus
lapidis unius coloris. Secundus: lapidum alius
coloris. et tercius: tercii coloris. Intus autem erat
vestitus cedro. et positus erat per girum. In
extremitate huius atrii: cetos a minoribus: ab
ingressu atrii prohiberet ad hunc se apodiabant
psallantes. et conversi ad populum: super hunc
inclinati loquebantur. In eodem muro stabant co-
lumpne: equis intervallis disposite. populum exte-
rius stantem: ad legem sermonis premonentes. alie
litteris hebreis. alie grecis. alie latinis. et ne in
locum sanctum transirent prohibentes. Hic ambitus
muri: proprio nomine vocabatur gyson. latine
vero: cancellus. Unum solum habebat introi-
tum: ab oriente contra portam templi. Hic
apertum. xxv. cubitorum sine foribus. usque ad
hunc introitum: ascendebant viri et mulieres
deferentes oblationes suas ad ministros suos oc-
currentes. nec licebat eis ultimus transire:
nisi in quibusdam casibus. et ascendebant ad ipsum
per. xiiii. gradus. hoc atrium dicebatur: atrium in-
terius. vel atrium sacerdotum. quod non illi qui erant
aaronite. sed propter maculam aliquam offerre non
poterant. non intrabant. licet de partibus sacrifi-
ciorum alerentur., De atrio mundorum.

Post istud atrium. et infra ipsum: in de-
clivi latere montis. positum erat secundum
atrium quod dicebatur sanctum. quod iosephus vocat
aulam. vel basilicam grandem. Erat autem diffu-
sum per circuitum: circa atrium interius. Lon-
ge tamen maius eo. et pavimentum vario mar-
more. Erat quoque circumseptum muro: in al-
titudine. xxv. cubitorum intrinsecus. extrinsecus
vero altitudinis. xl cubitorum. secundum declivi-
tatem collis. et licet sic esset altus: non ascen-
debat tamen usque ad fabricam templi. nec
ipsius aspectum prohibebat. Erat autem mu-
rus iste ad occidentem simplex. et nullam
habens porticum. In utroque vero latere. et in fron-
te orientali: habebat porticus circumiacentes:
instar claustri monachorum. In quibus erant
columpne singulorum lapidum diversi colores
cum basibus argenteis. Camera vero porticuum:
et laquearia: cedrina erant. Latitudo
vero porticus. xxx. cubitorum. In latere meri-
diano erant porte. iiii. duplices valvas
habentes. quas laminis aureis et argenteis: muro

¶ ut sine impedi-
mento multitudo
intrare posset.

Quia habebant claues aureas ad collum appensas ut si forte uellent quidam uiolenter intrare ostio claudentes.

opere erant decorate. Eidem numero et eisdem scematis erant porte in latere septemtrionali. In his sedebant ianitores ut arcerent immundos ab ingressu huius atrii. Porro in orientali fronte erat porta que dicebatur speciosa. Huius ualuas de ere corinthio fecerat. In angulis huius frontis erant due porte modice per quas ascendebant mulieres ad offerendum. Vel forte ministri descendebant in occursum earum ibi ad suscipiendas earum oblationes. Per has portas quas diximus ascendebant unusquisque uiri immundi in atrium secundum ut orarent sub celo tempore serenitatis. Sub porticibus tempore tempestatis. In platea huius atrii orientali uendebantur animalia et uolucres ad offerendum. Et mense nummulariorum stabant ibi quas euertit dominus. In porticibus autem circa portas stabant gazophylatia diuisi generis ad recipiendas oblationes ingredientium. In porticibus lateralibus erant pastoforia id est loca separata ad comedendum in quibus sacrificantes de partibus sacrificiorum que eos contingebant uescebantur coram domino. Quidam tamen uolunt quod ibi tantum a foris uenientes de finibus israel comedebant et ob hoc dici pastoforia. In eisdem porticibus erant cathedre et sinedre et exedre id est tria genera sedium ut ait ysidorus. In cathedris sedebant doctores in gignasio. In sinedris sedebant auditores in consistorio. Et dicebantur sinedre quasi consessus. In exedris sedebant assessores cum iudice quando secreto aliquid tractabant quasi in locutorio et dicebantur exedre quasi assessus. Licet exedra proprie legatur pro thalamo hoc atrium secundum. Sepe in euangelio dicitur templum. Vnde dicitur quod oues et animalia uendebant in templo. Et quod ihesus docebat in templo et quod filii israel orabant in templo et cetera in hunc modum. De

Porro sub hoc atrio atrio mulierum. erat atrium tertium. Similiter in decliuio lateris montis positum eidem compositionis cum secundo et si non tante uenustatis nec tam preciosi ornatus. In hoc orabant mulieres munde tantum. De atrio minimum.

Infra illud atrium erat et quartum dorum. in quo orabant uiri immundi et mulieres et gentiles. Cuius murus exterior in radice collis positus erat. Et ascendebat .cccc. cubitis usque ad uerticem tamen collis in quo templum erat situm. Et ita muri atriorum in nullo prohibebant aspectum templi, nec eorum qui lustrabant in atrio interiori. De altari et mari

Porro in atrio interiori erat eneo. altare exterum factum ex lapidibus impolitis. Circumtectum ex omni parte ere longe maioris quantitatis quam illud portatile quod factum fuit in deserto. .xx. cubitorum longitudinis et totidem latitudinis et .x. altitudinis. Et erat sub eo fouea grandis in qua per foramen in medio altaris positum cineres defluebant. Et sanguis qui ad crepidinem altaris fundebantur. influebat in ea. Quandoque uero mundabatur fouea per fenestram que erat ad orientem. Altare uero quod fecerat moyses propter reuerentiam sui in aliqua parte atrii reseruatum est. Quod quidam tradunt ibi permansisse usque ad eusionem templi factam per romanos. Immo et post ea cum gentiles habitauerunt ierusalem fecerunt ex eo horologium solis. De loco uero huius altaris et quomodo immolantes ad latus eius immolarent coram domino supra satis dictum est. Porro in eodem atrio posuit salomon mare eneum fusile quod nos lauatorium dicere possumus. ut in eo sacerdotes ministraturi abluerent pedes et manus. Quod iosephus uocat cantarum in genere in scemate emisperii factum. Cuius latitudo .x. cubitorum erat per diametrum a labio usque ad labium. Altitudo uero erat .v. cubitorum a labio scilicet usque ad profundum. Spissitudo uero erat trium digitorum in superiori parte adeo latum erat quod resticula .xxx. cubitorum cingebat illud per circuitum. Sed paulatim in descensu augustius fiebat. adeo ut circa fundum resticula .x. cubitorum ambiret illud. Supremum eius labium repansum erat ad modum lilii. In lateribus autem eius exterius duo ordines erant sculpturarum historiatarum id est hystorias aliquas imitantium. Capiebat autem .ii. batos id est .iii. metretas. Batus enim capit metretam et dimidium. Et est batus mensura trium modiorum. Eidem capacitatis cuius et ephi. Sed batus est mensura liquidorum ephi uero aridorum. Porro basis super quam stabat habebat .xii. boues eneos et fusiles. Ex quibus tres respiciebant ad aquilonem. tres ad occidentem. tres ad meridiem. tres ad orientem. Quorum anteriora tantum prominebant sub mari. Posteriora uero intus lati

et in domo saltus quam plenius describit. De domo regine dicit in regum quod eam tali opere fecit quali et domum regiam. Porro domus saltus duplex erat. et ex duplici materia. pars inferior erat lapidea et dicebatur nethota. id est pigmentaria. in qua reponebantur aromata et pigmenta ad usus templi et domus regie. ut ex beneficio terre et muri diu vigerent quasi recentia. Superior pars domus lignea erat de lignis libani facta. unde et dicta est domus saltus. vel domus libani. vel domus saltus libani. Quidam tamen putant eam ob hoc sic vocatam. quia circumquaque consita erat arboribus et viridariis nimie recreationis. iuxta densitatem saltus libani. In ea reponebantur arma ut beneficio lignorum rubiginem non sentirent. nec solum arma ad pugnandum. sed et ad decorem et ad ostentationem regii fastus. Fecit autem rex salomon .cc. scuta aurea. dc. sicli erant in unoquoque scuto. In paralipomenon additur de totidem lanceis aureis. fecit et .ccc. peltas aureas quarum quedam rotunde erant. alie instar semicirculi facte. His utebantur custodes regis ante hostium domus excubantes. et quando rex egrediebatur precedebant eum equitantes et ferentes huiusmodi arma iuvenes flavi et usque in equorum sessionem diffundentes cesariem comis suis adicientes auri tincturam ut eorum capita sole percussa radiarent. Hos sequebatur rex in curru vectus et radio eum quidam solutus erat excire. quia a tergo solum abe duobus funiculis. et dicebatur ortus eden id est deliciarum. Porro pars illa superior que dicebatur domus saltus habebat longitudinem .c. cubitorum et in latitudine .l. et in altitudine .xxx. cuius camera tota vestiebatur tabulatis cedrinis. Sustentabatur autem tribus ordinibus columpnarum. unusquisque ordo habebat columpnas .xv. e regione se respicientes et pari modo a se distantes. ita ut inter muros et tres ordines columpnarum erant .iiii. deambulatoria. pro foribus autem domus fecit porticum columpnarum .l. cubitorum longitudinis et .xxx. latitudinis. De compositione inferioris partis domus lapidee tacet liber regum. forte quia eiusdem compositionis erat cuius et superior.

De basilica et domo regia.

E regione stabat domus regia quindecim iacente viridario eiusdem longitudinis latitudinis et altitudinis et similiter columpnata. Cenaculum tamen simplex erat et unius mansionis. Muri eius altitudo .iii. habebat distinctiones. quarum tres diversis variebantur coloribus. quarta vero superior celaturis erat ornata. Erant ibi arbores sculpte diversi generis. ramis et foliis et pomis obumbrate. ita ut pro miraculo subtilitatis agitari quodammodo putarentur. In medio amplitudinis erat domuncula. huius latitudinem .xxx. cubitorum et in ea erat solium validis columpnis extensum. in quo sedens rex iudicia proferebat. In posteriori parte fronte domus laquearia et parietes vestiti erant auro. Fecit vero rex thronum de ebore grandem et vestivit eum auro. cuius ascensus facilis erat per .vii. gradus. de marmore porfirio sex leunculi stabant secus .vi. gradus hinc et inde. Reclinatorium throni posterior rotunda erat sedens super vitulum respicientem. et due manus hinc atque inde tenebant eum et duo leones stabant iuxta manus singulas. Non fuit tale opus in universis regnis. Fecit et circa domum reliqua habitacula et sedilia. ubi per causas explicitas residebant. strata omnia marmore et tabulis cedrinis. Fecit domum regine in latere descendentem marmore. cedro. auro et argento. opulentissime decoratam. Fecit et utensilia utriusque domus. pelvia. nec non et vasa. que cetera sunt epulis oportuna. omnia ex auro fecit. Perfecit itaque salomon .xx. annis templum et domos regias cum omni suppellectili sua. yram rege tyri prebente ei auxilium in lignis et auro.

De opidis datis yram.

Nunc dedit salomon yram .xx. opida in terra galilee in sorte neptalim maritima. Sed non placuerunt regi tyrio. licet a tyro non procul essent posite. et appellavit ea terram cabul. quod lingua phenicum sonat displicens. Et tunc primum terra illa vocata est galilea gentium. quod non ibi gentes habitarent. sed quia in dicione regis gentilis erat. Refert iosephus menandrum phenicem hystoriographum scripsisse. quod salomon et yram mutuo sibi scripserunt enigmata et figuras. que qui non solveret certam daret alteri pensionem. Cumque artaret yram in solutione consulebat tyrium iuvenem abdimum. abdemonis filium. qui omnia de facili explicabat.

De opibus salomonis.

Porro convertit animum Salomon ad muros civitatis construendos, quos muro roboris ampliavit. Vias quoque regias, quae ad Ierosolimam ducebant, nigro lapide stravit. In pluribus vero locis ruinas civitatum reparavit. Sed et novas civitates pro opportunitate locorum fundavit, quasdam ut essent ei hyemis in tempore, quasdam ad usus calumniae estivi, quasdam ut veris et autumpni mutabilitate. In terminis vero terrae aedificavit urbes tabernaculorum. Immo ultra fines terrae per plurimas urbes occupavit, socero suo pharaone rege Egypti praebente ei auxilium. Cui, ut ait Iosephus, ultimi regum Egypti dictus est pharao, quod interpretatur regnans. Qui cum admiraretur opera Salomonis, praecipue commendabat domum saltus, et sacrificia et frequentiam levitarum circa eas. Porro de filiis Israel nullum fecit Salomon servum, sed erant viri bellatores et ministri eius, ex quibus erant super omnia opera Salomonis praepositi .dl. Chananeos autem de monte Libani usque ad civitatem Amath fecit ibi servos tributarios. Classem quoque fecit rex Salomon in insula quadam Egyptiaca rubri maris, quod dicitur Asiongaber, et navigabant cum servis Salomonis viri nautici de Tyro, quae tunc insula erat, et deferebant de Ophir aurum multum, circumeuntes Indiam et Ciliciam; post elapsum triennium referebant Salomoni aurum .cccc.xx. talentorum et argentum et dentes elephantorum, et simias et pavos et gemmas et ligna thimia multa nimis, quae erant similia lignis sethim et odorifera, de quibus rex fecit fulcra et sedilia domus Domini et domus regiae, et citharas et liras cantoribus. Nam cynara et nabla ex electro constituit. Quia nullius precii erat argentum in diebus eius. Nam et sedilia per foribus domorum plurimarum Ierusalem erant argentea. Sed et ligna cedrina, quasi ligna sicomorum, habundabant in ea.

De regina Saba.

Adhoc incredibilem opinionem regina Saba excitata venit temptare eum in enigmatibus, et ingressa est Ierusalem cum comitatu multo et divitiis inestimabilibus. Est autem Saba, quandoque nomen regionum, sed hic est civitas regalis Ethiopiae. Huius nominis significationes apud Hebreos distinguuntur per apices litterarum sin et samech. Et Diodorus dicit post mineum, qui Memphin condidit, fuisse reges Egypti dictos pharaones, quod sonat regnantes, quibus successit Nicaula regina Egypti et Ethiopiae, quam putat Iosephus venisse ad Salomonem. Quae ingressa ad Salomonem locuta est universa quae habebat in corde suo. Nec fuit sermo qui regem lateret, sed docuit eam in omnibus his quae proposuerat. Et admirans non habebat ultra spiritum, dicens famam regis minorem esse veritate virtutum. Tamen potius admirabatur domum saltus, et supra templi fabricam, ordinem quoque et frequentiam ministrantium in templo, tercio vero ordinem et distinctionem servientium regi in mensa. Nam et pincernae simul cultu et distincto ab aliis ornabantur. Similiter et panum latores et dapiferi, ut in tanta multitudine ministrorum nullus dubitaret quis cuius rei ministerio fungeretur. Dedit autem regi munera .c.xx. talenta auri et gemmas preciosas et aromata quanta et qualia visa non fuerant in Ierusalem. Dicit etiam Iosephus eam dedisse regi radicem balsami, unde propagatae sunt in Engaddi vineae balsamitae. Cui et Salomon multa redonavit, nichilque fuit quod postularet, non praeberet. Quae regina gratis suscipiens ad propria remeavit. Tradunt quidam eam recepisse Salomoni quod praesencialiter ei dicere timuit se vidisse, scilicet quoddam lignum in domo Salomonis in quo suspendendus erat quidam, per cuius mortem regnum Iudeorum periret. Certis indiciis indicavit illud regi. Quod timens Salomon in profundissimis terrae visceribus occultavit illud. Sed quoniam circa tempora Christi in probatica piscina supernatavit, mortuum est, et creditur hoc lignum fuisse crucis dominicae.

De adulteriis Salomonis et morte eius.

Procedente vero tempore amavit rex Salomon mulieres alienigenas contra legem, et posuit maculam in gloria sua et scisma in genere suo. Fueruntque ei uxores quasi reginae septingentae. Iosephus tamen dicit .lxx. et concubinae .ccc. Et averterunt cor eius, cum iam senex esset, et secutus est deos alienos, ne delicias suas contristaret. Et aedificavit in excelsis circa Ierusalem tria fana ydolorum: unum Astharthe deae Sydoniorum, quae innominatur Venus; secundum Chamos ydolo Moabitarum; tercium Moloch ydolo Amonitarum. Cuius prophanum statuit in monte Oliveti e regione templi, quod plurimum Deo displicuit. Unde et postea locus ille dictus est locus offensionis. Venit ergo ad eum propheta missus a Deo, Nathan vel alius, dicens: Haec dicit Dominus: Quia scidisti pactum meum, scindam regnum tuum et dabo illud servo tuo, non tamen totum, sed tribum unam propter tribum Iuda dabo filio tuo, propter servum meum David, propter quem etiam non faciam hoc in diebus tuis. Porro cum vixisset Salomon in summa pace, circa finem vitae suscitavit ei Dominus ad

ilarium. et ad ydumeum de semine regio. qui in tempestate illa cum deleuit ioab in ydumeos puer fugit in egyptum. Cui postea rex egypti dedit uxorem sororem uxoris sue. que peperit ei filium genebath. Cumque audisset adad. dauid et ioab mortuos esse et salomonem infatuatum: egressus de egypto infestabat israel. Suscitauitque ei dominus alium adversarium razon: principem latronum in damasco. Jeroboam quoque filius nabath effrateus de sareda seruiens salomonis: leuauit manum suam contra regem. Hec causa. Salomon edificabat mello: muros a radice renouans. extollens: ut coequaret eos ciuitati dauid. Videnque salomon ieroboam bone indolis et industrium. statuit eum prefectum operis. et deinde constituit eum super uectigalia uniuerse domus ioseph. Quadam die dum egrederet ieroboam de ierusalem: inuenit eum in uia achias propheta silonites. opertus pallio nouo quod scidit in .xii. partes. et ait ad ieroboam. Tolle tibi .x. scissuras. Hec enim dicit dominus. Dabo tibi .x. tribus. et eris rex super israel. Filio autem salomonis dabo unam. ut remaneat lucerna dauid coram me in israel quem elegi. ut esset nomen meum ibi. Quo audito ieroboam: intumescens suadebat populo ut recederet a salomone. Quamobrem salomon uoluit eum interficere. Tunc ieroboam fugit in egyptum ad susach regem egypti: usque ad mortem salomonis. Reliquum uerborum salomonis: et omnia que fecit: scripta sunt in libro uerborum vel in libro dierum salomonis. Hunc librum quidam estimant esse paralipomenon. Sed neque in eo scripta sunt reliqua opera salomonis: uerius est putandum hunc librum non superesse. Dormiuitque salomon cum patribus suis. et sepultus est in ciuitate dauid cum regnasset in ierusalem super omnem israel .xl. annis. Quare autem qua ratione dicatur salomon senex fuisse cum modicum ultra .l. annos uixisse legatur. Roboam enim mortuo patre .xl. et .i. annum agens erat. quem salomon cum .xi. esset annorum genuisse perhibetur. plenius quidem super hunc locum dicit iosephus. ita. Mortuus est salomon ualde longeuus qui regnauit annis .lxxx. uixit autem .lxxx. et .iiii. Sed diuina scriptura eos tantum annos exprimit quibus regnauit ante quam preuaricaretur.

In diebus salomonis fuit rex sextus *Incidentia.* latinorum siluius alba. silui eneae filius.

De ieroboam et diuisione regni.

Post mortem salomonis successit ei roboam. et erat mater eius naama amanitis. Porro ieroboam audita morte salomonis. reuersus est de egypto. et uenit in sichem ad roboam cum omni multitudine israel: que uocauerat eum. Cumque uellent roboam constituere regem: dixerunt ad eum. Diminue paululum de grauissimo iugo quod imposuit nobis pater tuus. et seruiemus tibi. Hoc est intelligendum de iugo tributi. et uectigalium in expensas. Qui ait. Ite et redite ad me in diem tercium. Interim consuluit senes sadoch. scilicet et banaiam. et ioiadam. et reliquos principes salomonis. Qui dixerunt. Si hodie audieris eos ut iure eis loquens: seruient tibi in eternum. Post hec consuluit adolescentes in etate tua: sermonibus qui dixerunt: Impiose loquere populo et comminando. et timentes seruient tibi. Et redeunte populo in diem tercium: dixit ad eos. Digitus meus minimus grossior est humero patris mei. Pater meus cecidit uos flagellis. Ego cedam uos scorpionibus. id est durius. Ego sum potentior patre. et maiora faciam contra uos. Est autem scorpionibus aculeatum ut flagellum uirgam nodosum. uel sentica. hirsis insummitate glandes plumbeas. Et indignatus populus ait. Que nobis pars in dauid. uel que hereditas in filio ysai. id est quisque tribus porcionem suam hereditariam habet a domino. que necessitas est. ut ex una eligatur qui regat alias. Quisque tribus regat hereditatem suam. et recesserunt .x. tribus ab eo. Ipse uero misit post eos aduram. qui erat super tributa. et lapidauerunt eum. Tunc timens roboam fugit in ierusalem. .x. uero tribus constituerunt ieroboam regem super se. Iudas uero et beniamin secuti sunt roboam. et fugerunt cum eis leuite propter templum quod erat in ierusalem. Et tunc separata est monarchia regni hebreorum in duo regna. nec amplius rediit ad unitatem. et dictum est regnum .x. tribuum: regnum israel. pro multitudine sui nomine iacob patris sui bene reseruato. dictum est et effraym quia ieroboam qui de effraym primus imperauit. et quia tunc primum impleta est benedictio super effraym. Alterum uero regnum: dictum est regnum iuda. ob dignitatem tribus regie. De utroque regno prosequitur hystoria. quia modo mixtim scilicet et inuicem. nunc de hoc loquitur: nunc de illo. Quod diligens lector de facili deprehendet.

Porro roboam collegit exercitum .c.lxxx. electorum ut pugnaret contra israel. et misit ad eum dominus semeyam

prophetam dicentem: Hec dicit dominus. Non pugnabitis contra fratres vestros. A me enim factum est verbum hoc. Quod de scismate regnorum intelligendum est. Et quievit a prelio. Ieroboam autem dixit in corde suo: Si ascenderit populus iste in Ierusalem ter in anno, convertetur cor eius ad dominum suum Roboam, et interficient me. Tunc excogitato consilio fecit duos vitulos aureos, quos Iosephus vocat vitulas, et constituit utrumque fanum, alterum in Dan, alterum in Bethel. Et dixit ad populum: Ecce dii tui Israel qui eduxerunt te de terra Egypti. a. d. Omnis locus habet deum. Non habetis necesse ut ascendatis ad hostium civitatis, ut ibi oretis deum. Feci vobis vitulos, equos eos deo ut meis: adoretis deum. Et constituam ex vobis sacerdotes et ministros, ne filiis Levi egeatis. Cumque immineret scenophegia, constituit ei diem sollempnem in mense viii. xv. die mensis. Forte transtulit festum de mense vii. in viii. vel inundatio septembris descendat in octobrem. Tunc ascendit cum populo in Bethel ad diem festum. Dominus autem misit prophetam de Iuda in Bethel, quem in Paralipomenon nominat Addo. Hebreus quidam credit fuisse Gad. Qui rege stante super altare ad immolandum exclamavit: Altare, altare, hec dicit dominus. Nascetur filius domui David, Iosias nomine, qui comburet super te ossa sacerdotum tuorum eruta de tumulis suis. Ad populum autem: Dabo vobis signum quod locutus sit in me dominus. Ecce altare scindetur et effundetur oblatio que est in eo. Tunc rex extendit manum suam precipiens eum apprehendi, et statim aruit manus eius cum brachio. Altare autem scissum est, et effusa sunt omnia que erant in eo. Et timens rex ad prophetam ait: Ora pro me ut restituatur manus mea michi. Quo orante reversa est manus regis ad eum. Cumque dixisset ei rex: Veni ut prandeas mecum et dabo tibi munera, respondit: Non possum. Sic enim precepit michi dominus: Non comedes panem, neque bibes aquam, neque reverteris per viam qua incedis. Egressus itaque de Bethel revertebatur in Ierusalem per aliam viam. Erat autem in Bethel propheta quidam senex iacens in lecto. Qui cum indicassent filii sui que viderant et audierant, dixit eis: Sternite michi asinum. Et ascendens abiit post virum dei, et ait ad eum: Redi mecum ut comedas. Qui respondit: Non possum, quia prohibuit dominus. At ille: Propheta sum sicut et tu, et dixit dominus michi: Reduc eum tecum ut comedat. Et ita seduxit eum et reduxit. Cumque sederent ad mensam, factus est sermo domini ad prophetam qui reduxerat eum, et ait in spiritu: Quia non custodisti mandatum domini, non inferetur cadaver tuum in sepulcro patrum tuorum. Et nota quia per ministerium iniusti locutus est spiritus, ut in eodem ore propheta penam acciperet unde et culpam acceperat. Cumque rediret vir dei post prandium, occidit eum leo in via. Asinus autem stabat iuxta illum, et leo custodiebat cadaver, nec asinum tangens nec illud. Quod cum accepisset ille senex propheta, retulit cadaver eius, posuit illud in sepulcro suo, dicens filiis suis: Cum mortuus fuero, ponite ossa mea iuxta ossa eius, ut parcatur ossibus meis per eum quando fiet verbum domini de crematione ossium super altare. Ieroboam autem non est reversus a via sua pessima. Nam senex ille propheta persuadebat ei sic fuisse verum prophetam quem dominus occidat. Et dextram ipsius pro labore sacrificandi obstupuisse, et cum requievisset ad naturam propriam revocasse. Altare non pro onus impositorum ruptum fuisse aiebat.

De morte Ieroboam.

In diebus illis egrotavit Abya filius Ieroboam. Et ait rex uxori sue: Commuta habitum ne cognoscaris uxor mea, et vade in Sylo ad Achiam prophetam, qui michi locutus est quondam de regno. Ipse indicabit tibi quid eventurum sit huic puero. Et ascendit mulier ad Achiam, qui videre non poterat pre senectute, sed prius instructus a domino ait: Ingredere uxor Ieroboam. Quare te aliam simulas? Vade et dic Ieroboam: Hec dicit dominus: Exaltavi te de medio populi. Tu autem proiecisti me post tergum tuum, et fecisti tibi deos alienos et conflatiles. Et ego percutiam de Ieroboam mingentem ad parietem, et clausum, id est incarceratum, et novissimum in Israel, id est delebo de domo eius et vilissima, que pro sui vilitate neglegenda putantur. Et dabo cadavera eorum canibus et feris. Tu autem revertere, et in introitu tuo morietur puer, qui solus de domo Ieroboam inferetur in sepulcro. Et rediit mulier in Tersa, et mortuus est puer, et sepelierunt eum. Reliqua vero Ieroboam scripta sunt in libro verborum, vel in libro dierum regum Israel. Et mortuus est Ieroboam cum regnasset xx. et duobus annis.

Porro Roboam regnavit in Iuda. lx. et unius anni erat cum regnare cepisset, et xvii. annis regnavit in Ierusalem. Sed

Achias vidit in spiritu ... Ieroboam et predixit ... et Salomoni predixit quod evertendus esset a mulieribus, et sepultus in Sylo.

uxoribus prophetarum uxor scilicet abdie. clamabat ad elyseum dicens. Vir meus mortuus est et pressus erat ere alieno: pro elemosina prophetarum. Et ecce creditor venit ut tollat filios meos duos ad serviendum sibi. Et ait helyseus. Quid habes in domo tua? et illa. Non habeo nisi parum olei quo ungar. Cui ait pete mutuo vasa vacua non pauca. et clauso hostio: cum filiis tuis mitte inde in omnia vasa. Dumque infunderet mulier: crescebat oleum. et impletis vasis: stetit id est crescere cessavit. Quod cum accepisset helyseus: ait ad eam. Vende et redde creditori tuo. Tu autem et filii tui: vivite de reliquo.

De suscitatione filii sunamitis.

Factum est ut transiret helyseus per sunam. et erat ibi mulier magna. non tamen corpore: quia sapientia. Que intelligens virum dei esse: tenuit eum ut comederet panem. Cumque frequenter diverteret ad eam helyseus. suasit mulier viro suo ut facerent ei cenaculum parvum. et ponerent in eo lectulum et mensam. et sellam et candelabrum. Et rediens helyseus: requievit ibi et ait ad giezi. Voca sunamitem hanc. et loquere ad eam. Quid vis ut faciat dominus meus tibi: loquetur pro te regi. vel principi militie. Que respondit. In medio populi mei habito. quasi dicat. Vallata sum propinquis. et nullus inquietat me. Cumque quereret helyseus quid vellet dixit giezi ad eum. filium habet non. et vir eius senex est. Tunc ait ad eam helyseus. In tempore isto et in hac eadem hora: si vita comes fuerit: habebis in utero filium. hebreus sic habet. In tempore isto: cum tempus vite subaudi. adhuc erit tibi: habebis etc. Que respondit. Noli vir dei mentiri ancille tue. Concepit tamen mulier. et peperit iuxta verbum helysei. Cumque crevisset puer. egressus est ad patrem ad messores. et egrotavit. Cumque clamasset caput meum doleo. remisit eum pater ad matrem suam. et mortuus est. et collocavit eum mater super lectum viri dei. et clausit hostium. Et vocans virum suum: ait. Curram ad virum dei et revertar. Cui respondit. hodie non sunt kalende neque sabbatum. Cur ibis? Istis enim diebus prophete et doctores solebant frequentari et audiri. et tollens mulier unum de pueris secum: sedens in asino venit ad virum dei in monte carmeli. Qui cum vidisset eam: ait ad giezi. Ecce sunamitis illa. Occurre et dic ei. Recte ne agitur circa te. et circa virum tuum et filium tuum? Que respondit. recte. Et nota quod semper elyseus hospitem suam vocabat sunamitem. Non enim tantam familiaritatem habuit cum ea. ut proprium nomen eius sciret. et proiecit se mulier et apprehendit pedes helysei. et ait giezi. volens eam amovere dimitte illam: in amaritudine est. et dominus celavit a me. et ait mulier. Numquid petivi filium a te? quasi dicat non petivi. dedisti filium. in perniciem meam. Numquid non dixi tibi ne illudas me? Illusionem vocat dari filium a domino. et tam cito auferri. et ait ille ad giezi. Tolle baculum meum et vade. et ne facias moram. vel aliquem salutando. vel respondendo: salutanti. et pones baculum meum super faciem pueri. Cumque abiisset: ait mulier ad elyseum. Vivit dominus. non dimittam te. et secutus est eam. et reversus est giezi in occursum eius dicens. Non surrexit puer. Et egressus elyseus incubuit super puerum. et contrahens se. coaptavit membra sua: membris eius. Et cum orasset: calefacta est caro pueri. et oscitavit puer. et aperuit oculos. Quem cum reddidisset matri viventem: reversus est in galgala. Hunc locum sepe frequentabat helyseus. tum pro regione loci. tum quia ibi natus est. et in ortu eius tale ibi contigit prodigium ut una ex vitulis aureis acute mugiret. Quo audito in iherusalem: sacerdos divino nutu ait. propheta natus est in israel qui sculptilia deorum destruet et fusilium.

De colloquintidis et superhabundantia panum.

Porro fames erat in terra. et filii prophetarum convenerant ad helyseum. Qui dixit uni de pueris. Coque pulmentum filiis prophetarum. qui egressus ut colligeret herbas agrestes: invenit quasi vitem silvestrem. Et collegit ex ea colloquintidas. nesciens quid esset. et concidit in ollam pulmenti. Hec sunt agrestes cucurbite amarissime. minores his. que in ortis nascuntur. vel ut quidam dicunt. herba est quasi vitis se diffundens in sepibus fructu modico. purpureo et rotundo: cum maturus est. Cumque gustassent recumbentes de coctione hac: clamaverunt. Mors in olla vir dei. id est amaritudo que in mortem. vel mortifera et allatam farinam misit in ollam. et dulcorata est esca. Vir autem quidam detulit viro dei panes primitiarum et duos triticeos et .xx. panes ordeaceos. Et frumentum novum in pera. id est grana confricata. Non est intelligendum de panibus primitiarum qui offerebantur in pentecoste. neque de polenta que offertur in pascha. Sed quia fames in terra

erat: festinant de tritico. adhuc recente fe
cerat iste panes. quos fecit helyseus appo
ni p(o)p(u)lo. Quidam dicunt .c. uiris. q(ua)r(e) minist(er)
dixit q(uan)tum e(st) hoc: ut apponã .c. uiris: S(ed)
ita intelligend(um) est ut apponã .c. (et) uiris ne
dum p(o)p(u)lo: uel forte duos panes t(antu)m p(ri)nci
pi apposuit .c. uiris dicens. hec dicit d(omi)n(u)s.
Comedent (et) sup(er)erit et factum e(st) ita mira
culose iuxta uerbu(m) d(omi)ni., De naaman.

Naaman aut(em) erat p(ri)nceps milicie re
gis syrie. uir diues (et) callidus. s(ed) le
prus. Et latrunculi de syria captiuam
duxerant puellã de isr(ae)l. que erat in ob
sequio uxoris naaman. Que ait ad do
minam suam. Utinã fuisset d(omi)n(u)s m(eu)s ad
p(ro)p(he)tam samarie. qui curaret eu(m). Tulit(que)
naaman auru(m) (et) argentu(m) multu(m). (et) .x.
mutatoria uestium. i. .x. paria. uel no
uas uestes q(ue) sic uocant(ur) p(ro) mutatione
uestiu(m). Tulit(que) secum litt(er)as regis syrie
ad regem isr(ae)l in hec u(er)ba. Scito q(uia) misi
ad te naaman: ut cures eu(m) a lepra. Qui au
diens rex isr(ae)l blasphemiã: scidit uestim(en)
ta sua (et) ait. Numq(ui)d ego sum d(eu)s ut cure(m)
hominé leprosum: occ(asi)ones q(ue)rit ad(uer)sum
me. Et misit ad eum helyseus dicens. Cur
scidisti uestimenta tua. Veniat ad me. (et)
sciat p(ro)p(he)tam (esse) in isr(ae)l. Stetit itaq(ue) naamã
cu(m) equitat(ibus) e(ius): ad hostiu(m) helysei. Qui mi
sit ad eu(m) dicens. Laua te septies in ior
dane. et mundaberis. Cumq(ue) abiret naa
man q(uia) n(on) tetigisset eu(m) inuocans nom(en)
d(omi)ni: dixerunt ei serui sui. Si rem grande(m)
dixisset t(ibi) p(ro)p(het)a: facere debueras. Q(ua)nto
mag(is) q(uo)d modicu(m) est: descendit (er)go (et) lauit
in iordane septies. (et) mundatus e(st). Et
rediens. stetit(que) coram helyseo. (et) ait. Scio
q(uo)d non sit alius d(eu)s in uniu(er)sa t(er)ra. n(isi) in
isr(ae)l. Et obtulit ei benedictione(m). Cumq(ue)
renitentiu(m) faceret: ait helyseus. Viuit
d(omi)n(u)s: q(uia) n(on) accipiam. et ait naaman. Ob
secro. ut tollam onus duoru(m) burdonu(m)
de hac t(er)ra. Est aut(em) burdo ex equo (et) asi
na. Sec(un)d(u)m q(ui)dam: tulit t(er)ram. ut strueret
eam in templis ydoloru(m). ut stans sup(er) eã:
adoraret d(omi)n(u)m t(er)re isr(ae)l. ne offenderet d(omi)n(u)m
suum. si par(er)et non adoraret. S(ed) uer(iu)s (est) ut
q(uo)d ex ea faceret altare d(omi)no ad immola(n)du(m).
unde (et) subdidit. n(on) faciet seruus tuus
ultra holocaustu(m) ac uictimã d(i)is alienis
n(isi) d(omi)no. Vnum e(st) q(uo)d mutare n(on) possum. Cum
innititur rex sup(er) manu(m) meam. et adorat
in templo remmon: oportet me simul adora
re. Ora d(omi)n(u)m: ut n(on) imputet m(ihi) hoc. Et abiit
naaman: electo t(er)re t(em)p(o)r(e). i. cu(m) elegisset t(em)p(u)s
ad portand(um). hebre(us) sic h(abe)t. abiit ab eo: aliq(ua)nto
t(er)re spacio. Eadem ambiguitas in genesi
legitur. Eratq(ue) u(er)num temp(us). et ingrediebat(ur)
effrata. h(abe)t hebreus adhuc spaciu(m) t(er)re erat: et
ingrediebar effrata. Et sic latinus int(er)p(re)s posu
it electu(m) temp(us). uel u(er)num: p(ro) spatio. Cucur
rit aut(em) giezi p(os)t naaman. ut aliq(ui)d acciperet
ab eo. et ait d(omi)n(u)s m(eu)s misit me dicens. Vene
runt ad me duo adolescentes: ex filiis p(ro)
p(he)tar(um). da eis talentu(m) argenti. (et) uestes dup
plices. at ille. dedit ei duo talenta (et) uestes.
(et) tradidit ei pueros: qui deferrent ea (et) abs
condit ea in domo. Cumq(ue) uesp(er)i staret co
ram helyseo: ait. Vnde uenis gyezi. Qui ait.
Non iuit seruus tuus quoq(ua)m. at ille. Nonne
cor meum tecu(m) erat: cu(m) reuersus fuit homo
in occursum tuum: Accepisti argentum.
ut emas possessione(m). s(ed) lepra naaman adhe
rebit t(ibi): et semini tuo in sempit(er)nu(m). (et) egressus
e(st) ab eo leprosus. Non legitur ad litt(er)am: giezi
filiu(m) habuisse. leprosum. nec postm(odu)m. Certum
est q(uo)d de giezitis: q(uo)d lepra symonie tepsi (est).,
Factum est aut(em) De securi (et) acrisia syror(um).
cu(m) eet helyseus cu(m) filiis p(ro)p(he)tar(um) incidentib(us)
ligna ad iordane(m): cecidit ferrum securis uni(us)
in aquã. Cu(m)q(ue) eiularet ille: misit helyse(us)
lignu(m) in aquã: u(bi) ceciderat ferru(m) (et) natauit
ferrum. (et) tulit illud. porro rex syrie pug
nabat contra isr(ae)l. (et) sepe ponebat seruos
suos in insidiis. Quos cauebat rex isr(ae)l.
helyseo s(ibi) manifestante abscondita syrior(um).
Et conturbatus e(st) rex syrie: ait seruis suis.
Quis uestru(m) p(ro)ditor e(st) mei ap(u)d regem isr(ae)l.
et ait unus. nequaq(uam). s(ed) helyseus indicat
regi isr(ae)l: quecu(m)q(ue) loq(ui)t(ur)is in conclaui. Qui
ait. Ite (et) capiam eum. Cu(m)q(ue) accepisset
eum e(ss)e in dothaym: misit illuc robur ex
ercitus. Qui uenientes nocte: circumdederunt
ciuitate(m). Mane puer helysei uidit ex(er)citu(m).
t(er)ritusq(ue) clamauit. heu d(omi)ne q(ui)d faciemus:
Qui ait. Noli timere. plures sunt nobiscum.
Et orante helyseo ap(er)uit d(omi)n(u)s oculos pueri.
Et uidit monte(m) plenu(m) curribus igneis. i.
agminib(us) angelor(um). Cu(m)q(ue) hostes intrarent
ad eum: orante helyseo: p(er)cussit eos d(omi)n(u)s

1 5 6 9

[illegible]

cecitate .s. omnium quibus Haorisia. ne eum ag
noscerent. et dixit ad eos helyseus. Non est hec
uia. nec ista est ciuitas. i. non hic est mansio
helysei. Sequimini me. et ostendam uobis uirum
quem queritis. et duxit eos in samariam. et orante
te helyseo. aperuit dominus oculos eorum. et uiderunt
se esse in medio samarie. et hostes circumstantes.
et dixit rex israel ad elyseum. percutiam eos
pater mi. Cui ille. nequaquam. Sed his adduxit eos
super plebem eis hospitalitatem affluenter. Quo facto
redierunt ad castra syrie. nec ultra in diebus
helysei uenerunt latrones syrie in israel.

De secunda obsidione samarie.

Factum est post hec. benadab rex syrie obsedebat sama
riam. et facta est fames in samaria. ut ue
nderentur caput asini. lxxx. argenteis
nummismatis. et quarta pars cabi stercoris colum
barum. v. argenteis. hac ut ait iosephus condiebant
cibos pro sale. Tradunt quidam. stercoris nomine
dici uesiculam columbe. in qua reperiebantur
tur grana deforis allata. Cumque transiret rex
israel per murum. et considararet custodias mu
ri. clamauit mulier ad eum. Salua me do
mine rex qui suspicatus quod quereret aliquid
ab eo. et commotus ait. Non saluet te dominus. Vnde
te possum saluare. de area an de torcularij.
Que ait. nequaquam domine. Sed ego et mulier ista
condixeramus de filijs nostris comedendis. et come
dimus filium meum. Hec autem abscondit suum
filium. et contristatus rex uehementer. scidit ue
stimenta sua. et apparuit cilicium quo uestitus
erat ad carnem. et ait. Quid amplius mali pos
sum expectare a domino. hec faciat mihi deus. et
hec addat. si steterit caput helysei super ipsum
hodie. hoc enim malum imputabat helyseo. qui
cum ciues non liberabat. cum posset. Cumque misisset
speculatorem. penitentia ductus. sequebatur
eum ut prohiberet. helyseus autem sedebat in
domo sua. et senes cum eo. quos iosephus dicit
discipulos. et ait helyseus. Nescitis. quia filius
homicide. qui .s. occidit naboth. misit ut
precidatur caput meum. prohibete intrare
nuntium. donec ueniat rex. qui prohibebit
quod miserat. Cumque superuenisset rex
ait helyseus. Cras hac hora. erit in porta
samarie. modius simile pro statere uno. et duo
modij ordei. similiter. et irrisit eum unus
eorum. super quorum manus rex innitebatur
dicens hoc esse impossibile. Cui helyseus.
uidebis. et non comedes. porro .iiij. leprosi erant
ad introitum porte. fame deficientes. Qui
uespere uenerunt ad castra syrie. et neminem
ibi repererunt. Terruerat enim dominus syros.
sonitus exercitus magni mittens super eos.
fugeruntque animas suas tantum saluare cu
pientes. et intrantes leprosi comederunt
et tollentes de preda iuxta consilium nunci
auerunt portarijs urbis syros abisse. Sus
picatus autem rex israel syros simulasse fu
gam. et latere. misit duos in equis. qui ex
plorarent omnia usque ad iordanem. Qui cum
reuersi nuntiassent syros fugisse. egressus
populus diripuit castra. et uendebat simila. et
ordeum iuxta uerbum helysei. dux autem qui
irriserat eum. a rege constitutus ad portam.
oppressus est a turba. et mortuus est.

De morte benadab.

Post hec autem helyseus
locutus est ad mulierem cuius filium susci
tauerat. Vade cum domo tua peregrinari ubicumque
potis. uocabit enim dominus famem super terram .vij.
annis. i. angelum propositum fami. ut est locutio.
de hac fame ambiguum est. utrum precesserit
predictam obsidionem. uel secuta sit. Igitur
mulier intrauit terram phylistijm. et contri
biles occupauerunt bona eius. que finita fa
me regressa est. et intrauit. ut interpella
ret regem pro domo sua. et agris. et tunc loque
batur rex cum giezi. querens ab eo magnalia
helysei. Qui uidens mulierem ait. Domine hec est
mulier. et hic est filius quem suscitauit
helyseus. Qui cum narrasset regi seriem fa
cti. restituit ei rex omnia que erant sua. et [illegible]
a die qua reliquerat terram.

De ioram rege iuda.

Porro benadab rex syrie
audiens quod deus amouerat eum ab obsidio
ne. et non homo. contristatus egrotabat. helyseus
autem ueniebat damascum. et misit rex in oc
cursum eius azael cum muneribus ut consuleret
eum de infirmitate sua. Cui querenti. ait. hely
seus. dic ei sanabis. nec dixit sanabitur. quia
mortuus est rex. Sed dicere ei sanabis. Ipse au
traxit azael in partem dicens. ostendit mihi
dominus quia morietur. et tu eris rex syrie. Tunc
impletum est quod dixerat dominus helye. aliter enim
non inunxit helyas azael. sed per helyseum predi
xit eum futurum regem. et fleuit helyseus
uidens in spiritu mala que facturus erat azael
filijs israel. Que et indicauit ei. Et reuersus
azael ad regem. dixit sanabis. Altera die tulit
stragulum. et infudit aqua. et expandit super

faciem ei. Straglin proprie est stratorium quod lecto vel sedili superstruitur, et dicitur quod azael pannum perfusum aqua imposuit super eum ad refrigerandum. Hebreus habet expandit super faciem straglin. et non azael, scilicet ipse benadab hoc fecisse intelligatur. et tamen mortuus est rex et regnavit azael pro eo. Quidam tamen hoc exponunt de obsequio mortuis dicentes quod azael mortuum lavit aqua et expandit straglin super faciem mortui. Josephus planius dicit quod azael altera die infuso laqueo strangulavit illum. Ad hunc sensum quidam predictam litteram referunt dicentes quod azael vestem madefactam posuit super faciem eius simulans refrigerationem, et statim effudit aquam super os eius donec suffocaret eum.

De Ioram rege iuda.

Porro anno quinto ioram filii achab regis israel in quo conregnabat ei iosaphath rex iuda, regnavit ioram filius iosaphath in ierusalem viii annis. Qui ad consilium uxoris fecit malum coram domino, secutus deos alienos. Tamen dominus non disperdidit iudam propter david servum suum. Tunc recessit edom ne esset sub iuda. Nam regem suum tributarium occiderunt, et dominum novum creantes, quibus non tenerentur tributa reddere. Cumque ioram vi fratres suos occidisset, compelleretque [illegible] idolatrare, tulit ad eum helyas [illegible] correctoriam cum com[illegible] est a comminatio [illegible]tes in iudam [illegible] regias. et [illegible] occide[illegible] [illegible]nicam [illegible]me [illegible]sum [illegible]uy [illegible]ul. [illegible] [illegible] pro eo. Hunc [illegible] reliquos usque permittit [illegible] regnavit annis xxii. ioram filius [illegible] xxii annis cum regnare cepisset [illegible] anno regnavit in ierusalem. et [illegible] in [illegible] achab avi sui. Abiitque cum [illegible] filio achab avunculo suo ad prelium [illegible] azael regem syrie in ramoth galaad. [illegible] vulneratus est ioram et relicto exercitu [illegible]

[illegible]tione. Sub hyeu principe descendit in iezrael ut curaretur. et descendit cum eo azarias.

De hyeu rege israel.

Helyseus autem misit unum de filiis prophetarum cum lenticula olei ad exercitum in ramoth galaad, ut hyeu evocatum in [illegible] ungeret in regem super israel. Qui cum invenisset hyeu sedentem cum principibus, ait. Verbum michi ad te o princeps. Et ait hyeu. Ad quem? Qui. Et ad te o princeps. Forte non cognoscens hyeu [illegible] que plagium in mente sua posuerat [illegible]m esse hyeu, qui primus respondisset. Cumque induxisset eum in cubiculum, fudit oleum super caput eius et ait. Hec dicit dominus. Unxi te regem super israel. et percuties omnem domum achab in ultionem sanguinis servorum meorum de manu iezabel. Quo facto celerrime aufugit propheta. Cumque regressus esset hyeu ad servos domini sui, dixerunt. Quid venit insanus iste ad te? qui insanos enim reputabant filios prophetarum. vel quia fugerat citissime quasi insanus. Et ait hyeu. Recte iudicastis. Nam ubi velata locutus est dicens. Hec dicit dominus. Unxi te regem super israel. Festinaverunt itaque tollere vestes suas et substruere ei in similitudinem tribunalis et canentes tuba dixerunt. Regnabit hyeu. Coniuravit ergo hyeu contra ioram et ait. Nullus hoc annuntiet in iezrael. sed omnes ascendamus simul. Cumque ascenderent, speculator in iezrabel ait. Video globum venientem. Et suspicatus ioram vel captam esse urbem vel pacem factam, misit nuntium in occursum eorum. Qui ait. Hec dicit rex. Pacata sunt omnia? et ait hyeu. Quid tibi et paci? quasi diceret. Quid ad te. Sequere me. vel forte huic qui ipsi regi respondit, quasi diceret. Quid queris de pace qui etiam et pacem turbas. et adhesit nuntius eis. Misit ioram secundum nuncium. Qui similiter [illegible] est retrorsus ad eum. et ascendens ioram rex israel et rex iuda [illegible] egressi sunt in occursum hyeu usque in [illegible] agrum naboth iezraelite. et ait [illegible] pax hyeu? Qui respondit. Que pax ad[illegible] [illegible] fornicationes matris tue [illegible] [illegible] esse potest inter nos cum [illegible] [illegible]m per ydolatriam matris tue. Et [illegible] [illegible]am ait ad nepotem suum. Insidie [illegible] abazia. Tunc hyeu percussit

[illegible] 1565. N° 22.

[illegible]

... ignem in ... magog ... eius
q... ... in ... confitentur ... sablam
... sunt ... regnum ... quod
... vij ...
... p...
... intelligentur ... omnes
... que ... dicuntur ...
... transfiguratio ...
... ... p...a
... posi...
... facta ...
... sup ... dicitur ...
... excel...
... ostend...
...

[illegible]

De daniele

P[illegible]

¶ De daniele
visio seda
visio ... daniel
... babi lonis
visio quarta
visio quinta
visio ...
vis. septima
visio octava
visio nona
visio decima
De susanna
De idolo Bel
...
De ...
...

[illegible]

Visio prima.

P[illegible]

[illegible]

Secunda.

S[illegible] sequitur secunda visio [illegible]

[illegible]

Register [illegible] ... [illegible]
[illegible] ... 1566 : N:o 24. –
Finland
Item Mantals Register[?] aff [illegible] häredt anno 1566
24

[Dixi]mus autem mysticam expositionem de antiocho. et
[anti]christo. Quedam tamen spectant de antiocho et quedam
de antichristo. ut illud de antiocho: et comeden-
[te]s panem cum eo: et cetera usque illuc: venient scilicet
[na]ves cetim et romani. Antiochus enim epiphanes
[de]dit sororem suam uxorem epiphani regis
egypti in dolum. qui suscepit ex ea duos fi-
lios. Tunc antiochus ingressus est egyptum. tamquam
tutelam sororem et nepotes. Sumptus eius expensas fecit
[...] amici sororis et voluit optinere egyptum.
Sed egyptii viriliter resistentes: deiecerunt eum.
Et post biennium reversus. obsedit alexandriam.
Et tunc legati romanorum. missi sunt ad egyp-
tios liberandos. quia federati erant. Cumque appli-
cuissent: egressus est eis obviam antiochus.
et dum starent in littore: dixit ei Marcus
publius lenas. Senatus populusque romanus
precipiunt tibi recedere ab amicis suis. Cumque ille pe-
teret inducias respondendi: Marcus circa illum
[fecit] in sabulo cum virga: et ait. Senatus populusque
romanus precipiunt tibi ne egrediaris de hoc
circulo donec respondeas. Ad quem antiochus. Si
[pla]citum est senatui et populo romano: recedendum
est. et recessit ab egypto. Similiter et quod sequitur
de antiocho tamen intelligendum est. et erit in con-
cupiscentiis feminarum. Nam antichristus castus erit.
[in si]mulatione religionis. Quod vero sequitur. deum ma-
[ozi]m in loco suo venerabitur. utrique congruit.
Maozim enim presidium sonat. et antiochus
in ierusalem presidium posuit. et ydolum iovis. An-
[tichristus] i. diabolum deum et presidem suum venera-
bitur. Porro antichristo tamen congruit. id quod sequitur.
[et] figet tabernaculum suum apherno: inter
maria. apherno interpretatur solium suum. et est
sensus. figet tabernaculum solii sui in ierusalem.
que est inter mare mortuum. et tirrenum. et super
montem inclitum et sanctum. id est montem oliveti. po-
net tabernaculum suum et veniet usque ad sum-
mitatem eius. id est ad locum unde dominus ascendit. et
nemo auxiliabitur ei. quia audietur vox in aere
terribilis. occide. et statim fulminabitur. Post ea
sequitur visio de tempore antichristi et consummatione
[seculi et] resurrectione mortuorum dicens.
Et veniet tempus. quale non fuit ex quo gentes
esse ceperunt et stabit michael pro filiis populi
tui. et salvabitur ex eis omnis qui scriptus erit
in libro dei. et multitudo omnium qui dormi-
unt in pulvere terre: evigilabunt. alii in vitam
eternam. alii in obprobrium ut videant semper.
Non quid [...]. qui tollet impius ne videat
gloriam dei. sed ut videat obprobrium suum semper.
Tu autem daniel. signa librum. i. scribe mysteria. sed
non expone. pertransibunt plurimi et multiplex
erit scientia. et cetera. Relinque postis [...] esse
[...]. et desiderabat daniel scire. quanto tempore
duraret persecutio antichristi. et vidit principem
persarum stantem in ripa fluminis. et principem grecorum
stantem in altera. et virum indutum lineis. stantem
in medio super aquas. et dixit ad eum. Usquequo
finis horum mirabilium. Et elevatis ille u-
traque manu: iuravit per viventem in eternum
quia in tempus et tempora. et dimidium temporis.
Et ait daniel. domine mi. quid erit post hec. Et respon-
dens ille. iteravit idem tempus. sed per alia verba
dicens. Cum ablatum fuerit iuge sacrificium et po-
sita fuerit abhominatio in desolationem. id est
cum ablato cultu dei et desolato. antichristus abho-
minabiliter exhibebit se adorandum. Tunc
erunt dies mille. cc. xc. i. tres anni et semis.
Post ea intulit. Quid erit post hec. dicens. Beatus
qui expectat. et pervenit ad dies mille. ccc.
xxxv. Si diebus mille ducentis. xc. addantur
dies. xlv. fient dies. m. ccc. xxxv. Itaque post
mortem antichristi dabuntur lapsis. xlv. dies ad
penitentiam. et est sensus. Beatus erit qui post dies
persecutionis pervenerit ad dies superadditos
penitentie. Tu autem daniel: vade usque
ad prefinitum tempus vite tue. et requiesces
in fine dierum: stabis in sorte tua. i. resur-
ges in ordine tuo. De su[san]na

Sequitur hystoria susanne. [na.]
quam hebreus non habet in libro danielis. et
vocat eam fabulam. Non quod infitietur
rem gestam. Sed quia in ea falsum legitur de sa-
cerdotibus lapidatis. quos ieremias adustos testatur.
et quia nos fabulam eam scriptam esse a dani-
ele. sed a quodam greco scripta fuit. quod probant
ex eo: quod quedam allusio verborum facta sit ibi:
nominibus arborum videlicet apo toy scyni.
scisse. apo toy prinu. prisse. Tales enim allusiones
verborum ad arborum nomina: non inveniuntur
in hebreo. In translatione quidem nostra: una
ex eis allusionibus qualitercumque legitur. ut cum dixis-
set sacerdos sub scyno. respondit daniel: vivit
qui alludens nobis scindet te medium. Expressius
fieret. si diceretur ita. sub ylice. et adderetur
ilico: angelus domini scindet te. Et ad allusio
potest fieri ibi: ad nomen temporis. ut si diceret
femina est hoc: secunda feria. et responderetur. feri-
at te deus. hanc eandem hystoriam vocat orige-

Finland
1566. N:o 23.

nel fabulam: in stromatum .i. instructionum
forte. secundum editionem quam sub obelo et astisco
composuit. stromata uocauit. qui per eam plenius
nos instruxit. apparet autem hoc factum esse ad re
recenti captiuitate. quia daniel adhuc iuue
nis erat. Porro. susanna uxor ioachim pul
cra erat nimis. et exarserunt in eam duo
seniores: iudices illius anni. de quibus dicit dominus.
Iniquitas egressa est in babilone a senioribus
iudicibus. Tradunt hebrei. quia mulieres illis
decipiebant. dicebant se esse de stirpe dauid. et christum
de semine suo nasciturum. hii statuerunt
in commune: tempus quo susannam possent
inuenire solam. et latuerunt post meridiem
in pomerio belche. et ingressa est susanna uo
lens lauari .i. ungi per consuetudinem terre. et
misit puellas ad afferendum oleum et smigma
ta .i. unguenta. Est autem smigma. ordeum
cum palea. unde: faciunt mulieres decocti
onem. forte: ad nitorem faciei. Tunc currentes
tes senes ad eam: dixerunt. Consentiens nobiscum esto.
alioquin feremus contra te testimonium adulterii.
et elegit susanna incidere in manus eorum. potius
quam peccare in domino. et exclamauit. et accur
rentes famuli: erubuerunt cum audissent
senes loqui. altera die: statuta est susanna
in medio populi. et ponentes senes manus suas
super caput eius: contestati sunt se uidisse
iuuenem. et ipsam: pariter commisceri. et condempnauerunt
nauerunt eam ad mortem. Et clamauit
susanna uoce magna ad dominum. Domine tu
scis quia innocens morior. Cumque traheretur:
suscitauit deus spiritum pueri. cuius nomen da
niel. Non est credendum hiis qui dicunt. danie
lem mortuum fuisse. et tunc suscitatum. et
deinceps fuisse prophetam. Sed tunc manifesta
uit dominus: spiritum suum fuisse in eo. qui prius quasi la
tens quiescebat. et ait daniel ad populum. Re
uertimini ad iudicium. quia falsum locuti sunt
aduersus eam. Cumque reuersi essent: separauit
daniel senes ab inuicem. et aduocans unum:
dixit. Sub qua arbore uidisti eos colloquen
tes? Qui ait. Sub scyno. quam latini dicunt ylicem.
uel lentiscum. Et aduocato altero: dixit. Sub
prino. et acclamauit populus in eos. pro diligen
nantia. et interfecerunt eos .i. regi tradide
runt interficiendos. et factus est daniel mag
nus in populo. a die illa et deinceps. et rex astia
ges appositus est ad patres suos. et suscepit
cyrus regnum eius .i. regnum persarum. forte.

hic determinat tempus quo liberata est susanna
quando scilicet cyrus factus est rex persarum et darius rex
medorum. Vel potius determinat tempus sequentis
hystorie: que hic inchoat. et adhuc stabat
regnum babilonis. et erat in babilone rex.
de quo statim sequitur. Erat autem daniel
conuiua regis. et honoratus super omnes amicos
eius. cuius nomen quia tacet hystoria: potest intel
ligi fuisse pater balthasar. uel ipse balthasar.
sub quo factum est a daniele. quod legitur in fabula
bel et draconis. quam fabulam appellat hebreus.
eo quod falsum legitur in ea. et impossibile. de
translatione abacuch. Et refert ieronimus. Quod cum
dixisset ei hebreus suus talem translationem
corporalem nusquam factam esse: respondit quidam
sciolus qui erat cum eis. ezechielem translatum:
de chaldea in iudeam. et reuisit eum hebreus dicens.
In littera expressum est. quod ezechiel translatus est
in spiritu. Vnde apostolus uir caute locutus est dicens.
Siue in corpore: siue extra corpus. nescio
deus scit. et addidit hebreus. Nichil in hac fabula
propheticum narrari. sed opus tantum: ex industria
factum. De ydolo belis et dracone.

Erat enim in babilone ydolum nomine
bel. et impendebantur ei singulis diebus
de simila. xii. arthabee. et oues. xl. et uini
amphore. vi. Est autem arthabea apud chal
deos. eadem mensura quam ephi: apud hebreos
mensura .s. trium modiorum. et rex babilonis
adorabat illud. per singulos dies. et dicebat
danieli. Quare non adoras bel? Qui ait. Non co
lo facticia. sed creatorem omnium. dominum uiuen
tem. et ait rex. Nonne uides quod bel deus ui
uens qui tanta cotidie comedit et bibit?
Qui ait. Intus luteus est. et foris eneus. et
nunquam comedit. Et uocauit rex sacerdotes
et ait. Nisi dixeritis mihi quis comedit impen
sas has: moriemini. Si autem ostenderitis
mihi quoniam bel comedit hec. morietur daniel. E
rant autem sacerdotes .lx. exceptis uxoribus et
paruulis: et uenit rex cum daniele in templum.
et dixerunt sacerdotes. Nos egredimur foras. et
tu rex pone uictima escas. et claude hosti
um. et signa anulo tuo. et si non inueneris mane
omnia comesta a bel moriamur. et posuit rex
cibos ante bel. et daniel cribrauit cinerem
per totum pauimentum: coram rege. et clausum
hostium et signatum anulo regis. Sacerdotes
autem ingressi sunt nocte iuxta consuetu
dinem suam. cum uxoribus et filiis et suppleuerunt

omnia. Fecerant enim sub cancellos subterranea et absconditum introitum sub mensa. Diluculo venit rex ad templum et daniel cum eo, et invenerunt signa salva. Cumque aperuissent hostium, intuitus rex mensam vacuam: exclamavit: Magnus es bel. Et tenuit daniel regem ne ingrederetur et ait. Animadverte vestigia pedum super pavimentum. Et iratus rex: apprehendit sacerdotes et ostenderunt ei hostiola per que ingrediebantur. Et occidit eos rex et dedit bel in manu danielis. Qui subvertit eum et templum. Erat autem in eodem loco draco magnus latens in fovea et adorabant eum babilonii. Sacerdotes autem eius habebant ydraulia, id est vasa facta de coriis vitulorum et percutiebant ea virgis coraulinis ut facerent sonitum terribilem quasi tonitruum ad quem excitatus draco quandoque emittebat fumum: quandoque ignem, quandoque visibiliter apparebat. Et dixit rex danieli. Non potes dicere: quod iste non sit deus vivens. Ait daniel. Da mihi potestatem et interficiam eum absque ferro et fuste. Et dedit ei. Tulit ergo daniel picem adipem et pilos et coxit pariter. fecitque massas et dedit in os draconis. et suffocatus: crepuit medius. Et indignati babilonii: dixerunt ad regem. Judeus factus est rex. Et dixerunt ad regem. Trade nobis danielem. Alioquin interficiemus te et domum tuam. Et compulsus: tradidit eos. Qui miserunt eum in lacum leonum et erat ibi .vii. diebus. In lacu erant leones .vii. et dabantur eis cotidie duo corpora dampnatorum et due oves. Et tunc non sunt data eis: ut devorarent danielem. Erat autem abacuc propheta in iudea. qui ferebat pulmentum messoribus. Et ait angelus ad eum. Fer prandium in babilonem danieli: qui est in lacu leonum. Qui respondit. Babilonem non vidi. et lacum nescio. Et tulit eum angelus capillo capitis sui. et posuit eum super lacum. et clamavit abacuc. Daniel serve dei. tolle prandium quod misit tibi deus. Et gratias agens daniel: comedit. Porro angelus restituit abacuc in loco suo. Venit ergo rex die .vii. ut lugeret danielem. Et videns eum sedentem in medio leonum exclamavit. Magnus es domine deus danielis. Et extraxit eum de lacu. Porro illos qui perditionis eius causa fuerant: intromisit. et devorati sunt in momento coram rege.

De abacuch.

Porro abacuc fuit de tribu symeon. Hic previdit captivitatem ierusalem futuram. et advenientibus chaldeis: fugit in [illegible] et erat incola in terra israel. Descendentibus illo reliquiis iude in egyptum. qui peregrinabatur in terram suam. et scripsit in principio operis eius adversus deum. Cur impius ipse vastaret populum dei et servarium eius. cur ipse clamaret et non exaudiretur. Sed in consolationem aperuit ei dominus calamitates circumstantium nationum futuras per nabuchodonosor longe maiores. et tandem ipsum nabuchodonosor periturum. et ideo a murmure consolatus est ad preces. et ostendit ei dominus adventum Christi dicens. Si moram fecerit: expecta eum. quia veniens veniet. et non tardabit. Et imprecatus est abacuc nabuchodonosor in plurima dicens. Ve qui potum dat amico suo. mittens fel et inebrians. ut aspiciat nuditatem eius. quam fecit nabuchodonosor sedechie. Ultimo scripsit canticum. Domine audivi etc. Hic dum ferret pulmentum messoribus: dixit domesticis suis. Ibo ad terram longinquam. cito redibo. Si tardavero. perferte cibum messoribus. Et cum fuisset in babilone: subito pervenit messoribus. Intellexit autem quod celerius esset populus a babilonia reversurus. Unde patet. longe post liberatam susannam hoc esse factum. Signum autem reditus dedit his qui erant in iudea. quod visuri essent lumen intus templi. ultimamque templi desolationem. predixit quod gens occidentalis hanc esset actura. Tunc inquit velamen sancti sanctorum scindetur. et duarum columpnarum epistilia auferentur. et quod sint nullus agnoscet. Ipsa vero in heremo adducent. Et eos in ultimo qui persecutionem sustinent a serpente: illuminabit dominus sicut a principio. Et mortuus est abacuc et sepultus in agro proprio solus. Porro de daniele quantum supervixerit post reditum populi in iudeam nescimus. defunctus est. sepultus est in spelunca regali solus cum gloria. Hic est daniel qui dedit signa in montibus super babiloniam: dicens. Quando pars montium a borea fumigabit: veniet finis babilonie. Quando vero velut ignis ardebit: finis erit universe terre. Quando ad partem nothi aque decurrerint: revertetur ad terram. Quando sanguine fluxerint: exiit homicida belial in universa terra.

De cyro.

Post mortem darii medi. cyrus monarchiam tenuit orientis. Cuius sedem posuit apud persas. licet regnum medorum maius esset. et honorabilius eo. quod persae eum sublimaverant in regem. Ipse vero fuit nepos darii

[...] nepos n(on) astiagis: ex filia. Porro astiages unica(m) habuit filiam. et vidit sompnium: q(uo)d de genitalib(us) filie oriebat(ur) vitis q(ue) totam occupabat asiam. et accepit a coniectorib(us): se habiturum nepote(m) ex filia. q(ui) d(omi)n(u)s esset asye. et ip(su)m deiceret a regno. Q(uo)d timens: dedit filiam suam uxore(m) militi plebeio. ne filius ex ea nasceret(ur) nobilis. et potens. preterea. filiam p(re)gnante(m) accersiuit. et natu(m) ex ea filiu(m): cuidam participi archanor(um). tradidit occidendu(m). Qui credens regnu(m) transiturum ad filiam: filiu(m) ip(s)ius iussus e(st) occidere. et uni de pastorib(us) regis tradidit paruulu(m) exponend(um) in nemore. Q(uo)d cu(m) exposuisset eum. et indicasset uxori q(ue) in dieb(us) illis pepererat: supplicauit ei mulier. ut paruulu(m) deferret ei alendu(m). et p(ro)p(r)iu(m) pro eo exponeret. Cu(m)q(ue) redisset pastor ad puerum: inuenit canem p(re)bente(m) ei ubera et a feris. et auib(us) defendente(m). Cu(m)q(ue) tulisset eum ad uxorem. illusit ei tanqua(m) diu note. uocauitq(ue) puerum spartacu(m). i. catulum. Spartos enim p(er)sice. cane(m) sonat. Qui cum esset grandiusculus: a pueris ludentib(us) factus e(st) rex eor(um). et contumaces. et inobedientes s(ibi): grauit(er) affligebat. Q(uo)d g(ra)uit(er) ferentes patres eor(um): tandem detulerunt ad regem: de filio pastoris. Quem cu(m) uocasset rex. et argueret eu(m) q(uo)d pueros plagasset: ille intrepid(us). ait se ab eis regem fecisse. sic. Et admirat(us) rex. et q(uo)dam signa generis sui. in eo dep(re)hendens. accito pastore: seriem eius rei u(er)itate(m) agnouit. Vnde et timor ei de nepote: mitigatus e(st). estimans q(uo)d sompnium coniectoru(m) de regno: impletu(m) esset. in regno puero(rum). et cu(m) ille eu(m) p(ri)us co(m)misisset occidendu(m): commisit alendu(m). n(on) indicans tam(en) e(ss)e n(on) de pastoris filiu(m). Filiu(m) q(ui)d(em) illius secretarii sui. clanculo dedit patri suo ad comedendu(m). q(ui)a n(on) obedierat ei. et p(ost) id ip(su)m indicauit ei. Factum e(st) aut(em) ut astiages traderet exercitum illi secretario. ad hostes expugnandos. Ip(s)e n(on) resedit in media. Porro: ille n(on) immemor maleficii regis: p(er)suasit exercitui. ut spartacu(m) regem p(er)sidis sibi eligerent. et cognominauit eu(m) cyrum. q(uo)d in p(er)si(co) heres. q(uasi) d(iceret). licet reluctet(ur) astiages. hic est heres. Quo facto: timens astiages dariu(m) consobrinu(m): adoptauit s(ibi) in filiu(m). Et collecto exercitu: congressus e(st) ad u(er)sus cyrum. et fugerunt p(er)se. Vxores aut(em) com(m)inantes egresse sunt ad eos. et nudatis posteriorib(us) suis aiebant. uultis ne introire in uteros matru(m) et renasci. Hoc pudore excitati p(er)se. acrit(er) redierunt in hostes. et uictus e(st) astiages. Cyrus aut(em) magis exhibuit se illi nepotem: qua(m) uictorem. Nam regnu(m) hyrchanor(um) concessit ei. Dario u(ero). tanq(uam) filio matris sue. tradidit regnu(m) medor(um). Cum sub certa spe reuertendi ad ip(su)m.

De licentia redeundi data iudeis

Itaq(ue) cu(m) uniuersor(um) regnu(m) deuolutu(m) esset ad eum: in hui(us) anno p(ri)mo regni. suscitauit d(omi)n(u)s sp(iritu)m ei(us). ut impleret(ur) sermo ieremie. Et dedit libertate(m) omnib(us) iudeis qui erant in uniu(er)so regno ei(us). et licentia(m) redeundi in iudeam. et edificandi domu(m) d(omi)ni. Excitatus aut(em) fuit: ex libris ysaie. qui an(te). cc. x. annos scripserat de ip(s)o. d(omi)n(u)m dicente(m). xpo meo cyro. cui(us) app(re)hendi dextera(m) subiciam gentes. et regna. ip(s)e reedificabit domu(m) in ier(usa)l(e)m. Vt e(r)go hanc munifica(m) scriptura(m) impleret. et scripta(m) libertatis et licentie tradidit in uniuersu(m) regnu(m) suum dicens. omnia regna terre. dedit m(ihi) d(omi)n(u)s d(eu)s celi. Credo hunc esse que(m) gens isr(ae)l adorat. Iubat ep(isto)la hortat(ur) e(tiam) iudeos. ut ascenderent in iudeam. Et qui nollent ascende(re). iuuarent ascendentes in pecunia. uestib(us). et iumentis. Porro clarissimi iudeor(um). habitabant in babilonia. i. in t(er)ra babilonis ciuitatis. Babilonia enim p(ro)p(ri)e nomen e(st) ciuitatis. Babilonia u(ero). nomen regionis. licet unu(m) p(ro) altero sepe legatur. Int(er) eos zacharias natus in chaldea: iam p(ro)phetabat. hic benedixit salathiel in filio. uocans eum zorobabel. q(uo)d int(er)p(re)t(atur) magist(er) babilonis. q(uasi) d(iceret). hic erit magist(er) captiuitatis babilonice. ad eius p(ro)phe(tie) exhortationem. p(ri)mi surrexerunt uiri iuda ut ascenderent in ier(usa)l(e)m. p(ost)ea illi. uiri beniamin et leuite. p(ro)pterea. ut dicit iosephus. a iuda cognominati sunt iudei. huius enim nominis plures fuerunt cause. Sup(er) turre(m) babel legit(ur). q(uo)d adedam qui cognominat(us) e(st) iudas dicti sunt iudei. alibi. q(uo)d a iuda filio iacob. alibi. q(uo)d a iuda machabeo. Porro. ascensuri in iudeam. alios hortabant(ur). s(ed) paucos inuenerunt: qui assentirent eis. et ip(s)i tam in exhortatione q(uam) in apparatu: tres annos compleuerunt. Igit(ur) in t(er)tio anno cyri egressi sunt sub zorobabel duce. [illegible]

et puniendi contumaces: siue in mortē.
siue in exiliū. siue in condēptionē subē. uel
certe in carcerem. hanc eplam legit esdras iu
deis in babilonia constitutis. exemplū uo
eī misit ad filios isrl. qui erant ultra
montes caspios. et uenerunt de eis ad
esdram: sacdotes. et leuite. et de nathinneis
.cc. xx. et fuerunt cū eo .i.d. cc. et egssi
sunt anno .vii. regis artharxsis: de babilo
nia. pmo die: pmi mensis. et conuenerūt
ad fluuiū qui decurrit ad anna. Jose. dicit:
iuxta eufratē. et post ē anna fluuius decurrēs
in eufratē. uel eufratis riuulus. et manserunt
ibi. tbz diebz. et pdicauit eis esdras ieiunium.
ut affligerent se coram dno. et peterent ab eo
uiam rectam. et securā. Erubuit esdras pe
tere a rege ducatū miliar: dicens. Manus
dei nri est sr omnes: qui querunt eum. Et
separauit esdras de sacdotibz. xii. quibz cō
misit uasa dni. et munia que mittebat
rex in ierlm. et pncipes eius et ppls. et uene
runt in ierlm mense .v. et sederunt tbz
diebz. Quarta die: obtulerunt in domo dni
q secū tulerant. offerentes holocausta:
in gratiar actionē. Dederuntq eplam regis
ducibz transflumen. q honorauerunt
pplm et domū dei. Tunc accesserunt ad es
dram pncipes isrl dicentes. Non ē separat
ppls isrl a pplo terrar. Tulerunt enī de filia
bz eor. [illegible] et filiis suis. uxores. Manus quoque sa
cdotū et pncipū. et sacerdotū hostiarii in
[illegible] inuenit transgssione. Tunc scidit
[illegible] uestimenta sua. et flens. et orans:
[illegible] in terra usque ad sacrificiū uespertinū.
Tunc accesserunt ad eum pncipes dicen
tes. Surge tuum ē discernere. qd agam.
Manus [illegible] erit tecum. Tunc adiurauit
esdras [illegible] dotes. pncipes. et leuitas. ut pice
rent [illegible] as uxores alienigenas. et eos
q de his [illegible] erant. et nulla ē uox ad omēs
filios [illegible] transgssionis. et conuenerunt in
ierlm [illegible] m diem. mense nono. qui
decembr apd [illegible] anos dr. xx. die mensis. et
surgens esdras [illegible] e minabat illos: qui eē
legem dei sem [illegible] n sem cōmiscuerant se
mulieribus [illegible] et opus ē: ut abice
rent eas [illegible] et rex. mult [illegible]
est [illegible] tempus pluuie. et n sum [illegible] ppls mult
[illegible] opus hoc. n est unius diei. [illegible] stare
[illegible] et pncipes. et trans p uniuersū isrl

et apd quos repperientur mulieres alienige
nas eice eas inenitstant. et inuenti sunt
in ierlm pmo apd filios ihu. filii iosedech.
et fres eius. et statim eiecte sunt. Nec enī
credendū est: ihm magnū sacdotem: habu
isse alienigenā. et qd uisus ē zacharias
sordidis uestibz indutus. ad filios eius refe
rendum ē. Vel quia cū pontifex eēt: pplm
n arguebat. Id ipm fecerunt p uniuersū
isrl. et offerebat unusquisque apd quē in
uenta erat hec transgssio: arietē p decli
natione peccati. De neemia.

Et factum ē in anno. xx. regis artha
xersis: erat pincerna regis neemias de
filiis captiuitatis. Qui dum eēt in susis
castro: audiuit pegnos hebraice loquentes.
et accedens sciscitatus ē ab eis de statu iu
dee et ierlm. et accepit ab eis urbem eē sine
muris. et habitare in ea pplm dei in affli
ctione. Nam p dies sustinebant impetū
hostiū. et noctibz intrabant latrunculi.
et plateas implebant cadaueribz occisor
et fleuit neemias. et cibum desiderabilem
n comedit: nocte et die: clamans ad dnm.
Cumque staret in mensa: et leuaret uinū regi:
apparuit quasi languidus ante eum. et ait rex.
Quare tristis es: qd ne malū latet in
corde tuo: et rx. tremens. quia ciuitas se
pulc patrū meor deserta est. Si bonū
ē uidetur: mitte me. et reedificabo eam.
et ait regina. q sedebat iuxta regem.
Quando reuerteris: et constituit eis tempus
reuertendi. Nec fuit h regina hester: ut quidā
tradiderunt. Nec in diebz esdre. hystoria illa
occurrit. Non enī esdras in uolumine suo
siluisset. Et dedit rex neemie eplam: ad
pncipes transfluminis. in qua mandauerat
de honore exhibendo neemie: tamquam duci.
et legato misso a latere eius. et de impendiis ur
bis reedificande. Et misit cū eo pncipes
militū. et equites. et transitū faciens p
babiloniā: multos de filiis captiuitatis
secū reduxit. et uenit in ierlm. xxi. an
no regis artharxsis: scdm iose. porro in
ierlm erat summus sacdos eliasiphath:
filius elyachim. et siluit neemias tbz diebz
et nocte consurgens: cū paucis circui
bat ruinas murorum. considerans: qualiter
reedificari possent. Certa die: locutus
[illegible] multitudinē. Venite. et edificemus

muros ierusalem. et non simus ultra in obprobrium gentibus. Manus enim domini nobiscum est et verba regis que locutus est mihi. De reedificatione

Et surrexerunt sacerdotes. urbis [illegible]

et edificaverunt portam gregis. Alia translatio habet. Edificaverunt portam et probaticam piscinam. Hec est porta iuxta templum. per quam inducebant reges ad offerendum. Hec alibi turris gregis dicitur. Fuit autem alia turris gregis iuxta bethleem. ubi iacob pavit pecora sua. et pastores vigilantes super gregem suum viderunt multitudinem milicie celestis. Secundo filii asanaa edificaverunt portam piscium. et statuerunt valvas eius et seras et vectes. hec respicit ioppen et diapoli. per quam inferebatur copia piscium. hec secundum iosephum postea dicta est porta dd. Tercio edificaverunt portam veterem. pigmentarii et artifices. Vestigia enim istius erant a diebus iebuseorum et melchisedech. Quarto portam vallis que se ducebat in vallem iosaphat edificaverunt filii zanoe. Quinto edificavit portam sterquilinii. melchias princeps vici bethacarem. per hanc portam sordes civitatis effluebant inundantibus fluviis in torrentem cedron. Sexto edificavit portam fontis princeps pagi maspha et muros piscine syloe. Muros autem inter portas edificavit populus per vicos et civitates. unusquisque secundum possibilitatem suam. Nec te moveat si alia nomina portarum invenias. quia forte in vicio(?) rum muto facte sunt. Vel alique de predictis. Alia postea sortita sunt vocabula. Nam porta negociatorum forte porta est gregis in qua negociatores et gazaria sua posuerant ob templi viciniam. Sed et porta iudiciaria potuit esse porta vetus. que in fronte civitatis prior eminebat. porta vero aquarum potuit esse porta fontis. porta vero equorum non fuit porta civitatis. sed statuta erat ante atria templi. usque ad quam ascendere in equis vectum non erat. Porro neemias cum servis suis instabat operi nec sompno aut cibo suaviter(?) utebatur sed sub necessitate. Et consummatum est opus per annos duos et iiii. menses. licet in multa angustia. et pluribus impedimentis. Primo enim finitime nasciones in manu forti aggrediebantur eos. Neemias vero mediam partem militum armatam statuit extra civitatem. ut sustinerent impetus aggredientium. Alia vero media pars edificabant una manu ponentes lapidem. et altera gladium tenentes. Porro secundum infuerunt(?) impedimentum. Orta est enim fames in terra et obligavit se populus debito sub usuris. Sed et agros et vineas et oliveta vendere compulsi sunt. Tandem et filios et filias venundare in servos. Et convocata multitudine compulit neemias divites et magistratus remittere usuras et restituere vineas et agros et servos quos emerant ex cuiusque(?) suum. Sicut dixit. Sic excutiat deus omnem virum qui non compleverit verbum hoc. et dixit universa multitudo. amen. Ipse quoque annonas que regi debebantur condonavit. Qui cum dux esset missus a rege tamen annonas que ducibus debebantur non comedit a prima die qua egressus est a rege usque dum rediit ad eum. Tercium fuit impedimentum. quod principes trans flumen qui invidebant ei corruperunt muneribus quosdam seniorum qui erant in ierusalem ut eum morti proderent. Quod cum nequirent cum variis terrebant rumoribus ut sic ab opere cessaret dicentes. Multi coniuraverunt adversum te. Vade et absconde ab eis. Rursumque aiebant. delatum est ad regem quod velis rebellare et te facere regem in iudea. Noli exasperare dominum tuum. Cumque multa fingerent in hunc modum non prevaluerunt quia manus domini erat cum eo. De inventione ignis

Postquam autem edificatus est murus qui tarn(?) erant habitantes in ierusalem. precepit neemias ut clauderent [illegible] ante solis occasum. nec aperirent ante calorem solis. Cumque imineret mensis septimus qui fuit apud eos totus sollempnis est. [illegible] nerunt in ierusalem qui intus universi. et ac[illegible] neemias quod non habebant ignem de [illegible]olim. Traditumque est ei a senioribus quod [illegible] in diebus captivitatis absconderant [illegible] altaris et prunas in [illegible] [illegible] valle iosaphath. Cumque venissent [illegible] eruderaverunt puteum et inv[illegible] [illegible] prunas altaris et aquam [illegible] et tollentes eam super struem lignorum hostias que erant super altare posuerunt [illegible] et cepit ignis. et appellavit neemias hunc diem nephar quod interpretatur purificatio. Alii dicunt nephi. [illegible] sacerdotes ionatas melho [illegible] ceteris respondentibus. Neemias quoque specialem edidit orationem. De obviatione a tabiorum(?).

celebrauit nuptias p mensem. ⁊ manda
uit p cos q̄ṽ aggari dicuntur .i. cursores.
ro⁊ui ē in uniuso regno: p tempus nuptiar.
Mardocheus ā qui frequentius morabatur
in babilon. a. unde ⁊ adducta fuat hest̄ tn
stulit se in susis. Eo tp̄r irati sunt regi duo
eunuchi ianitores: ⁊ machinabant ut occi
derent eū. qđ n̄ latuit mardocheū. ⁊ indi
cauit hest̄. ⁊ illa ex mardochei nomine de
tulit ad regē. Quesitūq; ē ⁊ inuentū ⁊ ap
pensi sunt in patibulo. Et traditū est
coram rege in annalib; in quib; reges
accidentia temporis sui redigebant. P̄ h̄.
assuer⁹ exaltauit aman amalechitē. q̄ erat
ex stirpe agag. quē samuel trucidauit.
et adorabant eum om̄s serui regis: p̄ter
mardocheū. qui ꝑ̄ patrias leges coram eo
genu n̄ flectabat. Qđ attendens aman: ⁊
dignatus eum hebreū eē: ait: p̄ se sibi fle
ctunt genua. hic aūt seruus dedignat̄.
et disposuit ꝑdere iudeos: qui erant i reg
no assueri. uetī motus odio: q̄ iudei dele
uerant amalechitas. xii. itaq; anno regni
assueri: mense p̄mo: missa ē sors in ur
nam q̄ hebraice dr̄ phur: coram aman.
quo die ⁊ quo mense. gens iudeor. debet
interfeq. ⁊ exiuit mensis. xii. Tunc ait a
man ad regem. Interest regis seruare pacē.
Nonea ā pacis ē. dissimilitudo. Est gens
in regno tuo: dissimilis ceteris. nouis utens
legib;. Insup. ⁊ regis sita contēpnens. Expe
dit t̄: ut non insolescat. decne ḡ: ut p
eat. et ne dispendiū sencias in tributis. x.
talentor. appendā archariis gaze tue. Tu
lit q; rex anulū quo utebatur: ⁊ dedit il
lud aman dicens. argentū tuum sit et
de p̄plo age qđ t̄ placet. Tunc scr̄psit a
man ... nomine regis litt̄as: anulo regis
sig...atas in omnes prouincias. ut occi
derent ... iudei a paruulo usq; ad senem.
Et ... eor. diripent. xiii. die mensis ar
... in susis ... Qđ cū
legissent iudei: fleuerunt. Sz ⁊ mardo
cheus ... saccco ⁊ aspsus cinere: magna
uoce eiulabat: p foris palatii. Non enī
fas erat indutos sacco intrare palaciū.
Qđ cū accepisset hest̄: consternata est.
et misit ei uestem. qua indutus: intr̄
ret ad eā. quā accipe noluit. sz significauit
ei p eunuchū causam fletus. ⁊ exemplar

edicti. qđ pendebat in susis: iussit et mo
nens eam: ut intraret ad regem ⁊ suppli
caret ei p p̄plo suo. Que re. iam. xxx. dieb;
n̄ sum uocata ad regem ⁊ decretū est
ut qui n̄ uocat̄ accesserit: moriatur:
nisi forte: rex auream uirgā ad eum in
tenderit. Rursūq; mardocheus ad eam.
Quid scis: utrum ideirco ad regnum
ueneris. ut in tali tp̄r parteris: Si nunc
silueris: p alium liberabit dns̄ p̄plm suū.
et tu ⁊ domus patris tui peribitis. Tunc
mandauit hest̄ mardocheo: ut om̄s
iudei q̄ erant in susis: p̄ triduum ieiuna
rent. ⁊ orarent p ea. sz ⁊ ipsa ieiunauit.
Die aūt tercia: induta regalib;: stetit in
atrio domus: contra basilicā regis cū du
ab; puellis. Quarū una incumbentē:
sustinebat. Altā sequens: longitudinē
uestis: summis digitis deportabat. At ille
sedebat sup̄ solium contra hostiū dom̄.
Qui cū respexisset eam toruo uultu: col
lapsa ē. Cumq; uidisset hest̄ lapsam: pla
cuit ei ⁊ extendit contra eā uirgā auream.
Que surgens ⁊ accedens: osculata ē sum
mitatē uirge. Et leuens eam ꝗ̄imo con
solabatur dicens. Noli timere p subditis
lex data ē. Tu n̄ tn̄ conregnas. Et ait rex.
Quid uis hest̄. Quicqđ petieris dabitur t̄.
Que re. Obsecro ut uenias ad me hodie
et aman tecū ad conuiuiū. Et surgēs
uenit ad eam. Veneruntq; ambo ad con
uiuiū regine. Cūq; rex bibisset habun
danter: ait: pete qđ uis hest̄. et impetrab.
Que re. Obsecro ut uenias cras rex ⁊ amā
ad conuiuium ⁊ indicabo ei ... meum. Egs
sus ē itaq; aman let̄. Cūq; uidisset mar
docheū n̄ assurrexisse s̄: indignatus
est. et conuocans uxorem ⁊ amicos:
exposuit eis omnē gl̄am suam. addens:
qđ eum solum cū rege hest̄ uocaurat
ad conuiuiū. Sz tn̄ nichil se habere
reputabat: dū uiuet mardocheus. et
dixerunt ei. Iube parari trabē .l. cubitor.
et surgge regi ut appendat mardoche
in ea. ut sic eas letus cū rege ad conui
uium. Et iussit parari crucē. Noctē illā
rex duxit insompnē. iussit s̄ legi an
nales. et uentū est ad locū ubi scp̄tū erat.
qđ mardoche⁹ nunciauerat et ... eu
nuchor. ⁊ ait rex. Quid honoris consecut⁹

Omni tu tribue pro Christi nomine petenti
Si tibi res desit, des verba benigna queren[ti]

est mardocheus p hac fide. Et dixerunt ei
nich. et q̄siuit rex quis eēt in atio. Et dixe
runt pueri. aman. Ipse enī intrauerat.
ut suggereret regi de morte mardochei. Cūq
uocatus intrasset aman. dixit rex ad eū.
Quid debet fi uiro quē rex uult honora
re. Qui cogitans pse dictum eē. rn̄. debet
indui stola regia. 7 coronari diademate. 7 se
dere sup equū regis. 7 p̄mus de p̄ncipib;
teneat equū. 7 p ciuitatē incedens. clamet.
Sic honorabit̄. quē rex uoluit honora
re. Dixitq; ei rex. festina. 7 fac ut locut᷒
es mardocheo. caue ne quicq; ex his p̄mit
tas. Et fecit aman mardocheo ut locut᷒
fuat. Qui p̄s renitebat̄. putans s̄ illudi
ab aman. Sz ueritate cognita assensit. Et
rediit mardoche᷒ ad fores palatii. aman ū
festinauit ad domū lugens. et opto capite.
et dixerunt ei amici ei᷒. Si de semine iu
deor̄ ē mardoche᷒ ante q̄ cade cepisti. nō
poteris ei resistere s; cades. et ecce nuntii regis
cōpellebant eū intrare. 7 intrauit cū rege
ad cōuiuiū. et ait rex. pete qd̄ uis hester.
Que rn̄. dona m̄ aīam meam. 7 ppl̄m meū
ne pereamus. Utinā in seruos uenundare
mur. 7 gemens tacēm. et ait rex. Quis est
qui h audeat facere. Que rn̄. hostis n̄r
iste ē aman. Q'd ille audiens. obstupuit.
Rex aūt iratus surrexit. 7 intrauit in
ortū. aman ū supplicabat regine p aīa
sua. Cūq reūsus eēt rex. repperit aman
corruisse sup lectulū. in quo iacebat
hest̄. et ait. etiā reginā uult opp̄mē me
p̄sente. Et dixit arbona eunuch᷒. En lig
num qd̄ parauat mardocheo. stat in do
mo aman. 7 ait rex. Appendite illū in eo.
Et suspensus ē aman in patibulo. 7 dedit
rex hest̄ domū aman. Et ingressus mardo
cheus ad regē. Confessa ē eni hest̄. qd̄
patruus ei᷒ eēt. Et dedit rex mardocheo
anulū quē ab aman recepi iusserat.
hest̄ aūt constituit mardocheū sup
domū suam. Que itm̄ flens. pcidit
ad pedes regis supplicans. ut ueteres
litteras quas sc̄ipserat aman cont̄ iudeos.
nouis ep̄lis irritaret. 7 acq̄euit rex. Et
sc̄psit mardoche᷒ litt̄as anulo regis si
gillatas. ad p̄ncipes p̄uinciar̄. ne occide
rentur iudei. Immo. illos qui parati e
rant ad occisionē iudeor̄. interficerent iudi.

et manus p̄ncipū eēt cum eis. Et fcm̄
ē nomen iudeor̄ celebre. ita. ut plures de
gentib; religioni eor̄ iungerent̄. 7 recorda
tus ē mardoche᷒ somnii qd̄ uidat. 7 inte
p̄tationē ei᷒ intellexit. Et hoc erat somp
nium. apparuerunt ei uoces 7 tonitrua
et t̄remot᷒ sup t̄ram. Et ecce duo dracones
parati sunt cont̄ se ad p̄lium. ad quor̄
clamorē nationes excitate sunt. ut
pugnarent c̄c regem iustor̄. 7 fuit dies
illa tenebrar̄. et discrimins. Et contur
bata gens iustor̄. clamauit ad dnm̄. Et
ecce fons paruus creuit in flumen maxi
mum. et orta ē lux magna. 7 humiles
exaltati sunt. 7 deuorauerunt inclitos.
porro. in scda ep̄la quā sc̄psit p iudeis.
excusauit se rex in hunc modū. Ne pu
tetis si diuersa iubem᷒ ex animi leuitate
uenire. s; p necessitate tempor̄. ferre sen
tentiā. ut rei. p̄. poscit utilitas. Multi
sublimati a regib; honore collato. abu
si sunt in supbiam. 7 in ipsos q̄ dederunt
moliunt̄ insidias. aman 7 animo. 7 ge
nere macedo. 7 ex obliquo cōmaclatus ge
nus p̄sar̄. adeo intumuit. ut regno nos
p̄uare niteret̄. 7 sp̄u. Nam 7 mardoche
um cui᷒ fide uiuim᷒. 7 consortē regni he
ster. cū omni gente sua nouis machina
tionib; expeciit ad mortē cogitans. ut
illis interfectis n̄re insidiaretur solitu
dini. 7 regnum p̄sar̄ transferret in mace
donas. Nos ū iniqui dei uiuentis. cui᷒
beneficio patrib; n̄ris regnū traditū est
et usq hodie custoditū iudeos absolui
mus. 7 hostes eor̄ interfici iubemus. Igitur
xiii. die. mensis. xii. pcusserunt iudei
hostes suos plaga magna p p̄uincias usq
ad. lxxv. Quarta ū decima die. celebra
uerunt conuiuia cū gaudio. partes
inuicē s̄ mittentes. In susis ū interfecerunt
.d. uiros. 7 in. xiiii. die obtinuit hest̄
a rege. ut adhuc occiderent in susis hostes
iudeor̄. 7 suspensi sunt x. filii aman.
et de aliis ceteri. ccc. pierunt. 7 lo iudi
qui habitabant in susis. duob; dieb; oc
cisioni uacantes. xv. die conuiuia celebra
uerunt. 7 pp ea mandauit hest̄ 7 mar
docheus. hos duos dies in anno sollepni
tatum recipi. 7 dies phurim. i. sortium
obseruari a iudeis. ut memoriā fie. 7 ulla

deleret oblivio. hos dies tamen vocat iosephus con
iuratores. eo quod iudei de morte in gaudium
conversi fuerant. Sepultus est mardocheus ad iu
dam summum sacerdotem in iherusalem. qui patri
suo elyasaphath successerat. ut dies isti
sollempnes habentur in iudea in sempiter
num. Iudicibus assuetis et athenienses. xx
iiii. viris uti ceperunt. Cum antea. xvi. menses
Senones galli. duce brenno romam inva
serunt. et excepto capitolio incensam
vastaverunt. vi. mensibus tribunis mili
taribus pro consulibus esse ceperunt. Obiit ana
xagoras phisicus. et eraclitus tenebrosus.
et demetrius. et socrates in carcere venenum
bibit. diogenes et ysocrates claruerunt.
aristotiles audivit platonem. xviii. annum
agens., De ocho.

Post assuerum regnavit artaxerxes
qui ochus dictus est. hic misit vago
sium prefectum universis regionibus trans
flumen eufrates. Erat autem in iherusalem sum
mus sacerdos iohannes. qui iude patri suo suc
cesserat. Erat autem frater iohannis ihesus qui ad
pontificatum aspirabat. et propter ea vagosii fami
liaritatem sibi comparavit. Qua confidentia
ihesus altercatus in templo adversus iohannem:
adeo incitavit fratrem ut interficeret. Unde
vagosius indignatus ascendit in iherusalem.
Cumque prohiberent eum ab ingressu templi
dixit. quia mundior sum ego cadavere quod tem
plum prophanasti. Et ingressus templum spo
liavit illud. et posuit iudeis ministeriis templi
tributa. et annonas anni. vii. a quibus per
interventum esdre absoluti fuerant. Porro
artaxerxes ochus egyptum ad suum revoca
vit imperium. nectanabo rege in ethio
piam pulso. in quo egyptiorum regnum de
structum est. Idem ochus: apodalmo iu
deorum capta in hyrcaniam accolas trans
latos iuxta mare caspium collocavit. Eo
tempore: romani gallos superaverunt. demoste
nes et ysocrates claruerunt. obiit plato
pro quo peusippus tenuit acchademiam.,

De dario filio arsamii.

Post ochum regnavit filius eius arsamus. Mortuo
iohanne in iherusalem successit ei filius eius iadus
in sacerdotium. Post arsamum regnavit filius
eius darius. hic prefecit regionibus transflu
men: sarabballam: de gente scitheorum. ex
quibus samarite descenderunt. Erat autem
iado frater: manasses. ad pontificatum hanelans
propter quod: ysachaam filiam sarabalie duxit uxo
rem. Cumque ministraret in sacerdotio: indignati
sunt ierosolimite. et iubebant eum recedere
ab uxore: aut non accedere in sacrificium. Itaque
manasses cum uxore transtulit se ad soce
rum suum. qui pollicitus est: quod edificaret
ei templum instar ierosolimorum super mon
tem garizim. Sed hoc cum sententia regis darii
faciendum erat. Initium autem contradidit eis
abiglam. qui est mediterraneus vicus
tyriorum insignis. et transierunt ad manas
sem: plures de ierosolimitis. Quibus sarabal
la pecunias. terram colendam deputabat.
et habitationem. ¶ Eo tempore mallius
torquatus consul romanorum filium suum
virgis cesum securi percussit. qui contra
imperium consulum cum hostibus pugna
verat. et tamen expugnaverat., De alexandro.

Per idem tempus:
Philippus rex macedonum per insidias
peremptus est a pausania. trahente ge
nus ab horeste. Cui successit filius eius
alexander. xx. annum agens. Qui volens
obtinere syriam: transiit hellespontum.
Et congregati sunt adversus eum duces darii:
qui erant transflumen. et super granicum flu
vium: expugnavit eos. Cumque pervertis
set lidiam. et yconiam: pervenit ad loca
pamphilie. Tunc darius filius eius arsa
mii delectum collegit exercitum. et transi
vit eufratem. et montem cilicie taurum spe
rans in cilicia macedones expugnare.
Tunc gavisus est saraballa. putans quod
per victoriam occurreret dario. et edificatio
nem templi ab eo impetraret. Ipse quidem
longevus annis pluris vacabat. Sed autem quam
sperabat evenit. Nam victus est darius
a macedonibus. et capta matre eius et uxo
re et filiis: ad persas fugiens: remeavit
cum paucis. Tunc alexander cepit aspira
re ad monarchiam orientis. et intrans sy
riam: cepit damascum. et subiugata sy
done: tyrum obsidebat. Tunc saraballa
eligens de suis. viii. in alexandri prospe
ctus est adiutorium. dicens: se libenter obsequi
ei: quam dario. et quod loca sub potestate
sua constituta ei concederet. et grate
susceptus est ab alexandro. Preterea dixit
ei: se habere generum manassem: fratrem pon

Jnadencia

Der vii ... [illegible]
[illegible]

Lopierne ... Konig ...
... [illegible]
[illegible]

cipis sacerdotum gentis iudee. multosque ali
os cum eo presentes ex ea gente quos uellet ale
bat. sub eo templum constitutis locis edi
ficare. quod profuturum alexandro testabatur:
quia potentia iudeorum in duo diuisa non rebel
laret. Concedente non alexandro: omni stu
dio edificauit sanaballa templum in alta
te. quod permansit usque ad destructionem
factam per romanos. et in eo manassem
constituit principem. Porro: dum alexander
erat in obsidione tyri: scripsit ad principem
sacerdotum in ierusalem. inuitans eum: ut sibi pre
beret auxilium. et exercitui uenalia prepara
ret. et redderet sibi tributa. que prius dario conferre
bat. et rex iaddus: se dario sacramenta dedisse.
nec eo uiuente posse transcendere constituta.
Tunc comminatus est alexander genti iude
orum. quod per eum discent: quibus debent consti
tuta seruare. Tunc iniectis aggeribus
tyrum fecit continentem. Qua uastata: ga
zam obsedit. et mortuus est sanaballa.
Alexander autem capta gaza: in ierosoli
mam festinabat. et timentes iudei: cla
mauerunt ad dominum. et immolabant hostias
et iaddus orabat pro gente. Cui post sacrificium ob
dormisset: precepit deus ut confideret. sertisque
ciuitatem ornaret et ipse pontificalibus indu
tus: et reliqui sacerdotes cum eo legitimis
stolis induti: obuiam exirent alexandro.
Et surgens a sopore: oraculum omnibus in
dicauit. Audiensque non longe esse a ciuita
te alexandrum: processit cum sacerdotibus et ci
uium multitudine sacra ad locum: qui
saphim appellatur. Quod latine translatum
scopulum sonat. unde et ierosolima et templum
iudei potuissent. Et factum est contra spem
omnium qui sequebantur regem. Nam alexander
intuens antistitem. pontificali stola insig
nem. et super cydarim laminam in qua scriptum
erat nomen domini: descendit de equo. et adiit
eum solus. et nomen adorauit. et pontificem
ueneratus est. et obstupuerunt principes
exercitus. et ludificatam regis mentem puta
uerunt. Solus parthenius quesiuit ab eo:
cur sacerdotem gentis iudee adorasset. et rex.
Non hunc adoraui: sed deum cuius principatu
sacerdocii gerit. Nam per sompnium in tali
habitu deum conspexi: adhuc in licia ciui
tate macedonie constitutus. dumque mecum
cogitarem utrum asiam possem obtinere:
iussit me confidere. Nam exercitum meum ipse
perducet. et principatum persarum michi tradet. Nunc autem
primo uidi in hoc sacerdote ipsius effigiem. et que mi
promisit peruentura confido. et postea: deum ado
rauit. et hominem ueneratus sum. et ingressus est
urbem alexander. et in templo sacrificauit deo.
secundum sacerdotis ostensionem. et attulerunt ei da
nielem. In quo scriptum erat quendam grecorum
destructurum persarum potentiam. et arbitrans de
se scriptum esse: gauisus est. et in crastinum con
uocans populum: iussit petere que uellent. et ipsis
petentibus: concessit iudeos usque patriis
uti legibus. et septimum annum sine tributis esse. propter
sabbatum terre. et ex inde ad alias ciuitates
profectus est. Tunc samaritae uidentes eum tan
ta clementia circa iudeos: cognatos se esse iude
orum dixerunt. originem suam ab effraym
et manasse recensentes. et postulauerunt: ut
templum eorum in garizin honoraret. quod in re
ditu se facturum promisit. Cumque peterent ab eo
relaxationem septimi anni: quesiuit qui essent.
et dixerunt se esse hebreos. Cumque adderet
utrum essent iudei: negauerunt se esse iu
deos. et rex. Iudeis tamen hec ego concessi. Por
ro nos sub silentio pertransimus: qualiter
alexander darium uicit. et porum. et quomodo consuluit
arbores solis et lune. et cetera. admira
tione digna: que
preceptori suo ari
stotili per epistolam in
dicauit: ad ea que
circa populum dei
gesta sunt festi
nantes.

¶ Arbores solis et lune. Cumque
sol oriebatur splendor sum
mitatem arborum tangebat
usque ad radices conuertebatur
et cetera et responsum dabat inter
rogantibus. Unde alexander de
uxore et sua morte recepit. non de mor
te sua in babilonem mittitur.
ita fertur est a sorore. sacerdotes
non qui in erant uiuentes poma
arborum solis et lune. cccc.
annos uiuebant illesi.

De reclusione x tribuum in morte alexandri.

Itaque cum uenisset alexander ad montes caspios: miserunt
ad eum filii captiuitatis x tribuum. Ex
edicto enim tenebantur egredi non licere: postulan
tes ab eo egrediendi licentiam. Cumque quesisset
causam captiuitatis: accepit eos recces
sisse a pacto a deo israel. uitulis aureis immo
lando et prophetas dei predixisse eos a captiui
tate non redituros. Tunc respondit: quod artius
includeret eos. Cumque angusta marum obstrue
ret molibus bituminatis: uidens laborem hu
manum non sufficere: orauit deum israel: ut opus
illud compleret. Et accesserunt ad se inuicem

et ho

preruptra montium. et factus est locus inmeabilis
ex quo liquido apparet. non esse dei uoluntatem
ut exeant. egredientur tamen circa finem mundi
magnam hominum stragem facturi. et ut ait
iosephus. deus quod facturus est pro fidelibus suis. si tamen
fecit pro infidelibus. Cumque redisset alexander in
babilonem. sumpto a sorore sua ueneno u-
sum lingue amisit. et extremam uoluntatem
tem suam scripto expressit. et noluit mo-
narchiam suam in aliquem transferre. ne
aliquis par ei in potentiam apud posteros legeretur
et .xii. quos ab adolescentia socios habuerat
regni successores instituit. haud tamen institu-
cio non stetit. Nam .iiii. ex his ceteris aliis
abiectis regnauerunt. Sicut est in hystoria danielis
est comprehensum. Mortuus est autem cum esset
.xxxii. annorum et .xii. annis regnauit. et
dicitur a quibusdam. quod .xii. alexandrias edifica-
uit. per .xii. annos quibus regnauerat. ipse
in amone condidit parethonium. id est tituli-
sue inditium. De ptholomeo so-

Et regnauit post eum in egypto ther.
ptolomeus. qui cognominatus est so-
ther. Qui cum regno suo adiecisset syriam.
apposuit ut adiceret iudeam. et ascendens in
ierusalem die sabbati. sciens ea die iudeos arma
non mouturos. sub simulatione sacrificandi
deo. nullo contradicente intrauit. Unde secundum
iosephum. ouidius sabatharios iudeos ridiculos
appellauit. qui pro superflua superstitione
grauem dominum sustinuerunt. ptolomeus
namque multos de iudea et garizim captiuos
trahens. ad egyptum rediit. et uenditioni
exponens eos. a negociatoribus nationum di-
stracti sunt et dispersi. et per hanc captiuitatem
licet non fuit generalis. diffusi dispersi sunt
in nationes. Unde in actibus apostolorum legitur con-
uenisse in ierusalem iudeos ex omni natione
que sub celo est.

Iado pontifici. successit filius eius
onias. cui successit filius eius simon iustus.
cui successit frater eius eleazarus. pro onia filio
simonis adhuc paruulo. Eo tempore appius claudius
cecus rome claruit. qui aquas claudias in-
duxit. et uiam appiam strauit. Theophra-
stus philosophus claruit. qui a diuinitate loquendi
ut ait cicero nomen accepit. Censu rome
agitato. inuenta sunt ciuium .cc.lxx. Ro-
dite sunt a romanis. ariminum et beneuen-
tum. De ptolomeo philadelpho.

Post ptolomeum sother. regnauit in egy-
pto philadelphus. hic studiosus et librorum
cupidus demetrium bibliothece sue prefecit.
Cumque quesisset ab eo de numero librorum. .xx. ad-
esse respondit. Sed paruo post tempore usque ad .l. pos-
se peruenire. et nuntiatum sibi dixit. apud iude-
os esse legem. ore spiritus dei editam. et digito eius
scriptam. pro qua summo opere laborandum esse dice-
bat ut ingenium consulta eloquium. in archi-
uis regalibus haberet. Hec enim erat lex dei. quem
philosophi zena dicunt. id est uiuentem. zen enim uitam
ut uiue sonat. quem uulgus appellat iouem.
et ad ostendendam legis eius sanctitatem. addidit quod non
nisi a dei uiuentis cultoribus transferri potuisset.
Nam et theopompus cum hystoriis eius scribebat
eam noluisset inserere. insanus est in annitia
per dies .xxx. Theodectus quoque pro causa eadem fa-
ctus est cecus. et penitentes sanati sunt. et
suggessit regi. ut scriberet pontifici iudeorum.
ut iudeos hebree et grece lingue peritos ad ipsum
dirigeret cum lege dei. qui ad eam transferen-
dam sufficerent. Quod ut impetraret munera
cum epistola mittenda censuit. aderat ibi ari-
steus qui longo tempore iudeorum calamitati
compaciens. oportunitate liberandi eos inuen-
ta ait. Non quod postulas obtinebis. tot
iudeis in regno tuo seruientibus. Solue
itaque eos. et michi gratius erit pontifici iu-
deorum. nec ob hoc quod dico. me iudeorum affinem
estimes. Sed quia scio tua interesse. si factorem
omnium deum honoraueris. et liberauit rex de
iudeis .cxx. dans dominis eorum pro capite .cxx.
dragmas argenti. Cumque dixisset rex hoc
magnum esse. dixerunt. Magnum quid est.
sed non regi munifico. Tunc scripsit rex
eleazaro in hunc modum. Gentem tuam que
iuxta nos erat. libertate donaui. arbitratus
hoc deo esse iocundum. Quorum quosdam milicie
assignaui. alios quorum fidem probaueram
constitui in palatio. leges sanctas uestras in nostra
bibliotheca reponere decreui. Bene igitur facies
mittendo nobis uiros seniores. qui ualeant
interpretationem earum caute nobis relinquere.
transmisi tamen argenti .c. talenta pro im-
molationibus faciendis. et separaui .l. ta-
lenta auri ad crateras et ligatoria facien-
da. et gemmas sine numero ad artificum op-
tionem. Tu manda nobis que ex his fieri
uolueris. quod gratanter amplectemur. Tunc mit-
tens ad eum eleazarus quod postulabat

tribus sex et ad interpretandam legem quia pa-
titur vos seniores de una quaque tribu
sex legem scientes. Tunc autem pontifex vel in-
misit et ad nos eam cum eis remittet. Hi sunt
lxx interpretes qui licet fuerint lxxii mo-
re tamen scripture lxx dicuntur. Quia modicum nu-
merum si super aliquam summam excrescit
saepe subticet. Qui cum venissent ad regem
benigne ab eo collecti sunt. Et intra ad regem
introierunt usque in diem quintum. Imminebat
enim dies illa sollempnitatis triumphalis pro victoria
Ptolomei scilicet quadam quo maiores sui ea die ha-
buerant. Ea ergo die suscepit eos quos coram
universitate principum decreverat honorare.
Post susceptionem vero xii diebus fruentur cum re-
ge. Et sciscitatus est ab eis que in corde suo
disposuerat et precipue de duobus de cogni-
tione dei et regni gubernatione. Cumque instru-
xissent eum de regni administratione plenius
disputaverunt de uno deo colendo et quod nulla
creatura deus esset. Inde est quod ubicumque occurrit
eis de trinitate vel sub silentio transierunt
vel enigmatice transtulerunt ne tres deos co-
lendos tradidisse viderentur. Similiter et de incar-
natione verbi facientes ut in ysaia cum dixis-
set parvulus nobis nasceretur et addidisset vi
ei nomina quorum unum est deus. Pro illis vi nominibus
transtulerunt magni consilii angelus ne viderentur
tradidisse hominem deificatum. Tunc ostenderunt
regi volumen quod attulerant nec sufficiebat
admirari rex membranarum tenuitatem et compagina-
tionem que oculis deprehendi non posset. Quamque
littere auree in candore sic stabant adeo legibiles
apparuerunt. Introducti autem sunt in domum
regis secus mare secretam que erat ad negotiorum
deliberationem et dati sunt eis cellule singule et
quecumque visum est eis opportunum et commodum ad in-
terpretandum. Diluculo quotidie ibant ad optandum
regi bona et post vicinitudinem tunc lava-
bant se ad mare secundum purificationem iude-
orum. Post ea interpretationi usque ad horam nonam.
Inde transibant ad cenam et requiem. Et con-
summaverunt opus lxxii diebus. Quibusdam
visum est quod non transtulerunt tunc nisi penta-
theucum. Postea vero vel propinquam redierunt vel
aliqui ex eis ad regem redeuntes transtulerunt
psalmos et prophetas. Unde mirabiliter sic miraculose fac-
tum est ut tradit augustinus quod una et eadem sine
dissonantia [illegible] editio. Minus
miraculose non potuit [illegible] diebus [illegible]

pretati sunt legem psalmos et prophetas. Iero-
nimus videtur velle quod interpretationes vi dierum
in sabbato conferebant et omnibus consonan-
tes invenerunt. Nec mirandum esset hoc asserit cum
esdras legem quam per spiritum reparavit. Post ea
cum veteri scriptura que apud samaritanos erat
contulit. Opere completo convocavit demetri-
us qui super libros erat omnes iudeos qui
erant in alexandria et de provincia priores
et lecta est coram omnibus translatio eorum et ap-
probata. Post ea delata est ad regem et coram eo
replicata. Cumque peterent interpretes a rege
dari auctoritatem ut inmobilis permaneret
hoc se facturum laudavit (i. promisit). Si demum ita caste
corrigerent eam ut quod semel iudicatum
foret non cogeretur iterare. Et remisit eos
muneribus honoratos. Eleazaro quoque transmisit
munera. In templum vero preter vasa mensam
auream gemmis inpreciabilibus insignatam
cuius crassitudo erat dimidii cubiti. Et
materiam superabat opus. Eo tempore
sostratus farum in alexandria construxit. Aure-
us et argenteus nummus primus in
urbe percussus est. Romani carthaginenses
navali prelio vicerunt metello consule
fugato.

De euergete.

Post philadelphum regnavit frater eius ptolo-
meus euergetes qui ab egyptiis euergetes
dictus quod benefactorem sonat. Quia pervas-
tatam syriam ciliciam et partem asye. Inter
innumera spolia que cepit et deos eorum quos
cambyses in persas transvexerat reduxit.
Iudeorum pontifex onias simonis iusti filius.
Cui successit simon filius eius. Sub quo iesus filius
sirach librum sapientie qui ecclesiasticus dicitur com-
posuit quem panaretos vocavit. Et pacis
simonis in eo facit mentionem. Porro onias
cum esset vita negligens et ingenii zelo legis vel potius
ex avaritia ut dicit iosephus quendam in honorem
fuisse testatur. Compulit regem in iram. Et
missus est legatus a iudeis cum invito onia
ad regem. Ioseph vir nobilis tobie filius
et sororis onie. Hic habebat filium hyrcanum.
cuius dum puer esset probavit pater prudenti-
am tradens ei ccc iuga boum sine lo-
ris. Qui non solum pacem reformavit sed remis-
sus est a rege dux iudee et finitimarum regi-
onum. Eo tempore ennius tarentinus a catone — Incidentia
questore romam translatus est. Parto superato
[illegible] et minus [illegible] fere

Beatitudo dicitur omnis que
prius habetur per regibus potentibus
ab principibus terre et op-
tum est bona spiritualia et
temporalia et eterna et
temporis longitudinem. Pote-
rit [illegible] pluralitas [illegible]
[illegible] temporis adhuc apud
grecos talis consuetudo [illegible]
[illegible] surgunt mane et
[illegible] clamant
[illegible] basileus
[illegible] vivat
[illegible]

Hec fuit unum de mirabilibus
mundi. Et dicitur pharus. Pharus
enim erat turris altissima in
littore maris sita non in terra
fundata sed super iiii cancros
vitreos posita et tante magni-
tudinis quod ignis in summo
positus in nocte totum litus illu-
minabat. Sed sepulcrum [illegible]
[illegible] in id saxa
iactata [illegible]

Interfecit boves et car-
nes comedebat et de co-
riis fecit lorus et semi-
navit terram.

milia gallorum a romanis sunt cesa. apud
rodi colosus magnus terre motu corruit.

Post euergetem De philopatore.
regnavit filius eius ptolomeus philopator. post quem
ptolomeus epiphanes. cui ptolomeus philometor. quem vicit
rex syrie antiochus magnus et iudeam sibi subiu
gavit. pontifex iudeorum onias magnus symo
nis filius ad quem expandum federis quod legerat
fuisse inter abraham et maiores suos lacede
abarius moniorum rex arius legatos misit. porro anti
ochus tributa vii annis et ministrorum tem
pli que philadelphus relaxaverat a iudeis re
vocavit. Qui cum finitimas regiones supra
modum infestaret: delata est res ad romanos et
missi sunt ad eum scipio nasica et scipio
affricanus. Et ab infestatione sub religione
iurisiurandi amoverunt eum. Insuper tulerunt
ab eo obsidem filium eius seleucum. quem volens
eripere ab eis: tradidit pro eo filium minorem
natu antiochum epiphanem. ita quod esset obses
perpetuus id est non rediturus. Propter eundem antiochum se
meiam: descendit onias in egyptum ad pto.
epiphanem. ut est supra dictum. et occisus est in
perside antiochus in fano nanee. et membratim
eiectus a sacerdotibus qui in dolo promiserant
ei thesauros. et cum paucis ibi induxerant eum
in aditum. De seleuco.

Post antiochum magnum: regnavit in syria
filius eius maior seleucus pessimus.
Sub quo erat pontifex iudeorum onias. Nam o
nia transeunte in egyptum: filius eius symon
sedit pro eo. Cui successit filius eius onias. Sub
hoc misit seleucus nuntium heliodorum in
ierusalem ad dispoliandum commune erarium templi:
non vasa. sed donaria in usus templi. Quo in
nota gresso in templum: surrexerunt duo iuve
nes de latibulis. et occiderunt eum. Videtur
tamen iosepho velle angelos fuisse in similitudi
nem hominum. In secundo libro machabeorum legitur:
quod apparuit terribilis sessor equi et conculca
bat eum et confractus est. Et vivens sed non mor
tuus. et duo iuvenes de corrigiis flagella
bant eum. Timens quoque onias indignationem
seleuci: oravit ad dominum pro defuncto. et
surrexit. Qui rediens ad regem ait. Si
habuit dominus tuus aliquos quorum sitiat sangui
nem: mittat eos in ierusalem. ut spolient
¶ Incidentia templum. ¶ Eo tempore aristobolus natione
iudeus: peripateticus philosophus scripsit commen
tarios explanationum in moysen ptolo

meo philometori. De antiocho epy
phane.

Audiens vero antiochus
epiphanes qui rome erat obses pro
patre: patrem mortuum seleucumque fratrem suum incer
tum de regno syrie habendo: presumens
clam roma egressus est. licet quidam tradunt
eum sub conscientia senatorum recessisse. Reversus
que in syriam: benignum se omnibus et munifi
cum exposuit. strenuus erat in agendis.
et acer in hostes. Unde et a populo cognominatus
est epiphanes. quod sonat illustris. Et mor
tuo fratre: regnavit pro eo. Tunc iniquitatem suam
insitam apparuit. quam pro regno optinen
do palliaverat. Tunc surrexerunt in ierusalem
filii belial. introducentes ritus gentium
et petierunt ab antiocho: ut facerent in
ierusalem ephebiam id est lupanar epheborum et quod
ierosolimite scriberentur antiocheni et gim
nasia. in quibus dogmatizabant de ritu gen
tilitatis. et fecerunt sibi preputia id est non circum
cidebant parvulos suos. vel quorum ritu preputi
atorum vivebant. Quidam tamen voluerunt quod
quandam velamina fecerunt circumcisioni
sue ne in denudatione gentibus apparerent
dissimiles. Causa vero huius flagitii hec fuit.
Onias sine liberis: duos habebat fratres scilicet ihesum. nota
vel oniam et iohannem. qui contendebant de pontifi
catu. et ut placerent antiocho: declinave
runt ad ritus gentium. adeo ut et nomina
gentilium sibi imponerent. et ihesus dictus est iason.
iohannes vel onias. iohannes vero menelaus. Cumque
plures essent cum iasone: supplicavit antio
cho de faciendo gymnasio in ierusalem et audierunt
eum iuxta pessimi. cui pares in cibo et viola
tione sabbati et huiusmodi. Dicunt autem quod ignis sacri ¶ Incidentia nota
ficii qui post lxx annos babilonice capti
vitatis sub aquis inventus est: extinctus est
antiocho vendente sacerdotium iasoni. Post ea
antiochus amovit iasonem. et elevavit mene
laum. qui servitus est oniam in antiochiam.
hic eum cum vidisset factum fratris: descendebat
ad regem. si posset mutare animum regis.
Quod cum nequiret: sedebat in antiochia
in asilo. et veniens post eum menelaus
suasit andronico ut occideret oniam. Qui
evocans eum de asilo occidit eum. et iratus
rex pro morte iusti: andronicum exuit pur
pura et flagellatum per civitatem in eodem loco
fecit interfici. in quo ille occiderat oniam.
In secundo tamen machabeorum dicitur solus iason

¶ Ymago magna erat mire magnitudinis
ut sagitta ad summum dirigi non valeret
et caput eius tante magnitudinis quod capere po
terat. xx. choros grani. et in inferiori parte
in pedibus apertura erat. unde poterat homo intrare
et ascendere in caput.

fuisse sacerdotem onie. et menelaus frater eiusdem
simonis. qui inuidens onie: persuasit sele
uco de communi erario spoliando. de quo sup
dictum est. Porro antiochus cum perculisset
egypti in dolo: ascendit ierusalem et pro
diuisione ciuium et ad libitum fecit in ea. et
percussit multos ibi. et lugebat omnis
terra. Cumque redisset in egyptum et esset repulsus
per nuncios romanorum: post biennium rediit in
ierusalem in furore. et aperuerunt ei | Infra hi biennium
ei portas fauentes sibi. et intrauit | inter se ierusalem
contra sentientes: et ex- | in actu conflictu
poliauit templum menelao | ea triduo. xl. diebus.
ductore. tollens uasa et luminare. mensam et sac
rarium. et coronam auream. a uelis que non abstinui
it. et posuit in templum ydolum iouis olim
pici. uel hospitalis. oblationes mosaycas fieri
prohibuit. altare eneum amouens et suillam
edere et ydolo immolare coegit iudeos. atque
muniuit in ciuitate dauid. in qua posuit
presidium macedonum. qui iudeis erant in omnibus
inhumani. Nam quascumque circumcidisse filios
suos repperissent: suspendebant. et paruulos
ad colla eorum. Videntes autem samaritae iudeos hec
pati: de consuetudine natiue sue: se non esse
cognatos iudeorum fatebantur. et quod hactenus
predicauerant: templum super garizim dei esse
maximi negauerunt. scribentes antiocho in
hunc modum. deo epiphani: rex a sichimitis
sydoniorum. Maiores nostri propter pestes: quandam
superstitionem secuti sunt sabbatorum. edifican
tes in garizim templum sine nomine. ne
minimque iudices nostri ad nos. et simul immun
deis nobis inferunt. dum ab initio sydones esse
noscamur. Cohibe iudices tuos ab afflictione
nostra. et templum super garizim. nomine grecis
iouis. uel antiquis petimus dedicari. et admodum
cauit antiochus facere peticionem eorum. De ma-
Hunc multi iudeorum chabeis.
sponte. quidam timore regis nulla secuti
sunt. preuaricati. patriis legibus adheserunt. Erat
autem in modin modico uiculo sacerdos nomine
mathathias. filius iohannis filii symeonis filii
asamonei de uice ioarib. id est. uicinus illorum
.xx. iiii. quos elegit dauid. In eundem modum dictus
est zacharias de uice abya. Erantque ei filii
.v. iohannes. symon. iudas. eleazar. et ionathan.
Quisque suo cognomine censebatur. Sed suf
ficit de iuda dicere. quod dicebatur machabeus.
hii uidentes mala: induti ciliciis planxe
runt. et uenerunt emissarii directi ad
gentem in modin. Erigentes ydola in loco quibus
cogerent iudeos immolare. Et dixerunt matha
thie. princeps es in ciuitate hac. et fac iussa re
gis imple. Qui clamauit. Et si omnes obediunt
regi: ego et filii mei et fratres mei obediemus
legi dei celi. non sacrificamus. Tunc quidam ex iu
deis immolauit in medio. Et surgens ma
thatias cum filiis: trucidauit eum super aram.
et nuntios regis interemit. aramque deponens:
clamauit. Qui zelum dei habet sequatur me. Et cum omni
bus sua exiit in solitudinem. omnia relinquens.
Multique cum filiis et uxoribus ad solitudines
confugerunt. malentes herbis uiuere quam inquinari.
Quos iudices regis prius uerbis flectere cona
bantur. Ut eligerent quae proferunt. ne eis tamquam
hostibus uterentur. Qui noluerunt eos audire.
Tunc emissarii regis aggressi sunt eos in diebus
sabbatorum quibus nefas erat eis arma mouere.
et percusserunt quosdam alios in speluncis.
globis fumiferis suffocantes et perierunt
ex eis. m. plures autem liberati adiuncti sunt
mathatie. et eum iudicem se statuerunt. Qui
docuit eos pugnare in sabbatis dicens. Si
super hi legem seruabitis: eritis hostes legis
dantes causam ut pereat populus dei. et lex cum populo
peribit. et ex inde iosephus. permanet nobis consue
tudo pugnandi. etiam si tali die bella consur
gant. Colligensque mathatias armatos: aras
deposuit ydolorum. immolantes quos potuit inter
emit. pueros incircumcisos iussit circumci
di. et anno uno gessit hunc magistratum.
Cumque grauiter egrotaret: conuocans filios
ait. Ego decretam prefinior uitam. Commendo
uobis patrias leges. ut pro eis gratanter
moriamini. Nam corpora mortalia sunt
factorum non monumenta immortalitatis ordi
nem consequuntur. Concordiam habete. et symonem
propter sapientiam in consiliis habete patrem. Judam
uero propter fortitudinem ducem in armis. Et mor
tuus est mathatias. et sepultus est in modin. et plan
xit eum israel planctu magno. et surrexit pro eo
iudas machabeus filius eius. et factus est quasi
leo defendens israel clipeo suo. De p[illegible]
Tunc appollonius machabei.
dux samarie in uirtute magna
egressus est contra iudam. Judas autem occur
rit ei. et percussit eum. multosque cum eo. et reliqui
fugerunt. tulitque spolia multa et gladium
appollonii. et erat pugnans in eo omnibus diebus

ut qui sibi videbatur et fluctibus maris imperare
et montium altitudinem in statera appendere:
in gestatorio portaretur. et ebullierunt vermes
de carnibus eius. et viventes effluebant. et fetore
illius gravabatur exercitus. Cumque nec ipse fetorem
suum ferre posset: ductus est ad cognitionem
sui venire. et ait: Iustum est mortalem esse
subditum deo. et vovebat se liberaturum iude
os. et pares atheniensibus facturum. pollicebatur
quoque se futurum iudeum. Et in omni loco predica
turum dei potestatem. et desperans scripsit omnia
bona ad iudeos. orans: ut fideliter adhererent
antiocho filio eius. Cumque profiteretur se pati hec propter
templi violationem: miratus est iosephus poli
bium virum bonum dixisse. ideo perisse anti
ochum: quia voluit templum diane in perside
devastare. Nam qui nullatenus egit pectum:
sed tantum cogitavit: nullo reatu tenetur.
hic patet secundum opinionem iosephi. quia lex
cohibebat manum: et non animum. Tunc voca
vit antiochus philippum collactaneum suum.
et constituit eum tutorem regni. dans ei di
adema. stolam. et anulum. ut ferret ea ad
antiochum filium suum. et poneret eum super
solium regni. et mortuus est antiochus peregre
in montibus. et miserabiliter. Quod cum accepisset
lysias: constituit antiochum: quem nutriebat
regem. et vocavit eum eupatorem. De ingressu Antiochi Eupatoris in Iudeam.

Tunc cogitavit
iudas: ut obsideret eos qui erant in
arce presidii. et fecit balistas et machinas.
et comportavit aggerem. Tunc egressi sunt
quidam de obsessis. et adiunxerunt se illis
aliqui ex impiis israel et venerunt ad regem.
et dixerunt. Quousque non vindicas nos qui
decrevimus servire patri tuo? et tu: ascende
et libera obsessos tuos. et redde nobis hereditates
nostras. Et iratus rex vehementer: collegit ex
ercitum. Sed et de regnis aliis venerunt ad eum
conductitii. et erant c. peditum et. xx. equitum.
et elephanti. xxxii. et applicuit ad bethsuram:
ut expugnaret eam. et recessit iudas ab arce
et amovit castra: contra castra regis. et ordina
vit rex dilectos exercitum. et ostenderunt ele
phantis sanguinem uve et mori: ad acuendum
eos in prelium. et astiterunt singulis elephan
tis ad custodiam .m. pedites loricati. equites .v.
et turres lignee erant super singulos. et in unaquaque
.xxxii. viri desuper pugnantes. et intus ma
gister bestie. et distincta est pars exercitus regis
super montes. alii per loca ibant humilia. et res
plenduit sol in clipeos aureos. et resplenduerunt
montes ab eis. et apparuit iudas in prelium cum
suis. et ceciderunt de exercitu regis .dc. viri. et
vidit eleazarus frater iude unam de bestiis ce
teris eminentiorem. et arbitrans regem esse in ea.
cucurrit per hostes. et subiit elephantum et effo
dit eum in umbilico. et cadens elephas oppressit
eum. Tunc diverterunt iudei a prelio. et ascendit
rex post eos. et capta bethsura: positisque custodi
bus in ea: obsedit ierusalem. et statuit illic balistas
et machinas. et ignis iacula. et scorpios ad mit
tendas sagittas. et fundibula. Esce autem
non erant in urbe. eo quod .vii. annus esset. et egressi
si sunt plures. Tunc audivit lysias quod
philippus redierat a perside. et querebat
suscipere regni negocia. et suggessit regi
dicens. deficimus cotidie. et esca nobis modi
ca est. et munitus est locus: quem obsidemus
et incumbit nobis ordinare de regno. demus
igitur dextras hominibus istis. statuentes ut
ambulent in legibus suis. et servierunt
nobis. et facta pace: intravit rex et principes
eius. et intravit montem syon: et videns
munitionem loci: rupit iusiurandum. et de
struxit murum in gyro. et reversus antiochi
am: invenit philippum dominantem in
ea. et inoccupavit civitatem. De Demetrio et Nicanore.

Eo tempore exiit
demetrius seleuci filius ab urbe ro
ma. et ascendit in civitates maritimas.
et regnavit ibi. Hunc: dum adhuc pu
er esset: patruus eius antiochus epiphanes
privaverat regno. et descendit romam: in
accusationem patrui. Audiens ergo pa
truum defunctum: rediit. et plures recepit
eum. Sed et exercitus ligavit antiochum et ly
siam ut traheret eos ad eum. Quod cum ac
cepisset: ait. Nolite michi ostendere faciem
eorum. et occidit eos exercitus. Et sedit
demetrius super solium patris sui. Tunc
venerunt ad regem impii ex israel. et alchi
mus aaronita dux eorum. qui volebat
fieri sacerdos. et accusaverunt iudam dicentes.
perdidit omnes iudas amicos tuos. et nos
disperdidit de terra nostra. Mitte ergo virum cui
credis. qui videat exterminium. et vindicet.
Et constituit rex alchimum: principem sacer
dotum. et misit eum cum exercitu: bachidem
in iudeam. Qui misit nuncios ad iudam

et frēs eī in dolo: locuti sunt de pace. et ñ atten
dit iudas sermonibꝫ eorū. Multi ñ de pplō
crediderunt ei dicentes. homo sacerdos de se
mine aaron uenit. ñ decipiet nos. et egressi
sunt ad bachidē. et occidit ex eis. xl. uiros
una die. secundū uerbū. Sanguinem scōrum tuorum
effuderunt in circuitu ierusalem et ñ erat q̄
sepeliret. Alij fugerunt ab eo dicentes.
Non ē eis ueritas et iudiciū. Tunc recessit
bachides a ierl̄m. et applicuit in bethzetha.
et multos ex eis qui a se refugerant oc
cidit. et piecit in puteum. et cōmisit re
gionē alchimo. relinquens ei ad iuuato
res. et ipe recessus est in antiochiā. Tē
alchimus seducebat omnes iūbis. et ad li
bitum cuiusqꝫ loquens: subito manu
ualida transfugarum circumseptus ē. et
fecit mala in isrl' plusquā gentes. Q̄d
attendens iudas: cessauit exire in regio
nes. et fecit uindictam in uiros deserto
res. Videns aūt alchimus qd̄ ñ posset
iudam sustinē: rediit ad regem. accusans
iudam in multis. et misit rex nichanorē
qui cū eo fuat tollere iudeam. man
dans ei cōterere pplm. et uenit nichanor
in ierlm. in ierl̄m cū exercitu. et locutus ē ad
iudam cū dolo uūbis pacificis. et salutaue
runt se inuicē. Sꝫ cū iudas intellexisset
insidias: exiuit. et refugit ad suos. p̄ea
congressi sunt iuxta uicū chapharsalama.
et uictus iudas fugit in ciuitatē dauid.
Et egressi sunt sacerdotes ad nichanorem.
supplicantes et ostendentes holocausta:
que offerebant p rege. et irridens spreuit
eos. et apponens manū capiti: iurauit.
ñ traditus fuit m̄ iudas cū redierō. suc
cendam locū istum. et recessit nichanor
a ierl̄m. et uenit in bethoron. et suscepit
exercitum syrie s destinatū. et exiuit iudas
cū tribꝫ milibꝫ p̄ eum. et cōmiserunt plu
teria die uīsit adar. et contrita sunt castra
nichonoris. et cecidit ipe p̄mus. et fugit
exercitus eī armis proiectis. et egressi de castellis
iudee in circuitu. percusserunt eos usqꝫ ad
unū. et caput nichanoris āputantes.
et dextram quā supbe extendebat. suspē
derunt eam contra ierl̄m. et linguā eius
minutatim auibꝫ dederunt auibꝫ ad co
medendū. et statuerunt diem istā solleп
nem oībꝫ annis. et siluit t̄ra iuda a p̄lijs

post dies paucos. De fedē iudeorū cū ro
Tunc audiuit iudas nomen manis.
romanorū. et uirtutes eorū q̄ı fecerant
in orbe. et quos uolebant: uel p̄uabant reg
no; uel exaltabant. et qd̄ cū amicis opti
me conseruabant amicicias. et in omnibꝫ
istis: nemo postulabat s diadema. sꝫ fece
runt s curiam. et. cccc. xx. consiliū agentes.
et misit romam eupolemū filiū iohis.
et iasonē filiū eleazarij. Qui intrantes cu
riam dixerunt. Judas machabe9 et frēs ei.
et pplš iudeorū: miserunt nos ad uos:
statuere uobcū societatē. et ut auferatis
iugū grecorū ab eis. placuitqꝫ sermo roma
nis. et scrpserunt federis formam. et rescptū
in tabulis ereis miserunt in ierlm: ut eēt
ibi memoriale in hunc mod. bene sit ro
manis et genti iudeorū in mari. in t̄ra. et p̄
metuum. Q̄d si institerit bellū romanis:
auxiliū ferret gens iudeorū. ñ accipiens
stipendia a romanis. Jd ipm facient roma
ni iudeis. Tunc scrpserunt romani ad de
metrium. Q̄re grauasti iugum tuum sup
amicos nros et socios iudeos. Si g° iterū au
dierint nos aduersum te: faciemus illis iu
diciū. et pugnabim9 tecū t̄ra mariqꝫ. De
I
nterea cū audisset morte iude.
demetrius q̄ cecidit nichanor cū suis: mi
sit rursum in iudeā bachidē. et alchimū.
et dextrū cornu cū illis. et applicuerunt
exercitum ad ierlm. et surgentes abierūt
in berea. et iudas posuit castra in laysa
cū tribꝫ milibꝫ electorū. Qui uidentes mul
titudinē hostiū: timuerunt ualde. et sub
traxerunt se a castris. ne remanserunt
cū iuda: ñ. d. ccc. uiri. Sꝫ et iudas corde
dissolutus ē. q̄m bellū p̄urgebat eum.
nec habebat temp9 congregandi. et locutus
sunt ad eum. qui residui erant. Hec poti
mus ad eos. sꝫ liberemus animas nr̄as m̄.
et reūtamur ad frēs nros. et tunc expug
nabim9 aduersus eos. Qui re. absit istam re
facē ut fugiam9 ab eis. et sup indicam9 op
probriū glē nr̄e. sꝫ moriam in uirtute p̄ frēs
nros. et congressi sunt cū hostibꝫ. et expug
nabant cornu dextrū. Qui ā in sinistro
erant: uenerunt eis a tergo. et ingrauatū
ē plium. et cecidit iudas. et ceti fugerūt
Symon ā et ionathas frēs eī redimentes
corpus eī ab hostibꝫ. tulerunt illud in modin.

tiocheni. cxx. et uolebant interficere regem. et fugit rex in aulam. et misit iudeos per ciuitatem. et occiderunt. c. hominum. et liberauerunt regem. Residui uero ciuium dederunt dextras regi. et fecerunt pacem. et glorificati sunt iudei. et redierunt in ierusalem. et siluit terra in conspectu demetrii. et mentitus omnia que dixerat ionathe. et recessit ab eo. et uexabat eum ualde. De antiocho adolescente.

Eo tempore reuersus est tryphon de arabia. et ducens antiochum adolescentem. et imposuit ei diadema. et congregati sunt ad eum exercitus quos disperserat demetrius. et pugnauerunt contra demetrium. et fugit. et obtinuerunt antiochus et tryphon antiochiam. et scripsit antiochus adolescens ionathe dicens. Constituo tibi sacerdocium. et constituo te super .iiii. ciuitates. ut sis de amicis regis. et misit illi uasa aurea. dans ei potestatem bibendi in auro. et esse in purpura. et habere fibulam auream. et symonem fratrem eius constituit ducem a terminis tyri usque ad fines egypti. et exiit iona. et perambulabat ciuitates et uenit aschalonam. et occurrerunt ei honorifice. Azotenses uero prius restiterunt ei: postea dederunt ei dextras. et accepit obsides ex eis. et misit eos in ierusalem. et perambulabat regiones usque in damascum agens regni negocia. et audiuit iona. quod principes demetrii qui erant in cades galilee cum exercitu magno uolebant eum remouere a negocio regni. Et occurrit illis relinquens fratrem suum symonem intra prouinciam. et congressus est cum eis. et fugerunt omnes qui erant cum ionatha. preter duos. et scidit ionathas uestimenta sua. et orauit. et aggressus hostes conuertit eos in fugam. et redierunt ad eum qui recesserant ab eo. et insecutus est hostes usque ad castra eorum qui erant in cades. et ceciderunt ex eis .iii. et rediit iona in ierusalem. et misit ionathas romam renouare cum eis amiciciam. Spartiatis quoque scripsit quos supra lacedemonios diximus dicens. Pridem scripsit nobis arius rex uester sub onia summo sacerdote iudeorum. qui de genere abrahe estis. et fratres uestri. et fecimus uobiscum fraternitatem. Ex tunc memores sumus uestri in sacrificiis et oblationibus nostris. sic decet meminisse fratrum. et nunc misimus ad uos ut innouemus fraternitatem. et rescripserunt spartiate.

pecora nostra et possessio nostra uestra sunt. et uestra nostra. et innouata est fraternitas. Et audiuit ionathas quod iterum egressi sunt principes demetrii cum exercitu multo supra quam prius. et egressus est aduersus eos. Qui cum audissent aduentum ionathe. fugerunt nocte relinquentes focos in castris. et mane secutus est eos ionathas. et non comprehendit. Transierant enim flumen eleutherii. et diuertit ionathas ad arabes. qui dicuntur zebedei. et percussit eos. Symon autem declinauit in ioppem. Audierat enim quod uellent presidium tradere partibus demetrii. et posuit ibi custodes. et rediit ionathas in ierusalem. et innouauit muros in ea. et muniuit eam ualde. inter arcem et ciuitatem. ut esset ciuitas singularis intra. et nec emerent nec uenderent. et non indigentes bonis aliorum. Eo tempore cogitauit tryphon occidere antiochum adolescentem. et imponere sibi diadema. Sed timuit ionatham strenuum defensorem antiochi. et elegit ut eum prius occideret. Scripsit quoque ionathe ut occurreret ei in bethsan. et uenit ad eum ionathas cum .xl. milia uirorum. Uidensque tryphon quod non posset extendere manum in eum. honorauit eum dans ei munera. et precipiens exercitibus suis ut obedirent ei sicut sibi. et ait ionathe. ut quid uexasti populum. Elige tibi paucos. et ueni mecum ptolomaidem. et tradam eam tibi. et reliqua presidia. et exercitum et uniuersos ministeriales regni. et redibo. et credidit ei ionathas. et remisit in iudeam exercitum. et retinuit tantum .iii. ex quibus dimisit in galilea .ii. et erant mille cum eo. Cumque intrasset ptolomaidem. ligauerunt eum ciues. et omnes qui erant cum eo interfecerunt. et planxit omnis terra iuda ionatham. estimans occisum esse. et dixerunt gentes que erant in circuitu iuda. Non habent principem. tollamus de omnibus memoriam eorum. et congregauit tryphon exercitum ut ueniret in terram iuda. et attereret eam. Timensque populus ascendit in ierusalem. et ait symoni. Tu es dux noster loco iude et ionathe fratris tui. De symone.

Et accelerauit symon consummare muros ierusalem. et misit exercitum in ioppen. Cognoscens autem tryphon quod surrexit symon loco ionathe. misit ad eum legatos dicens. Pro argento quod debebat frater tuus ionathas in ratione regis detinuimus eum. et nunc mitte argenti talenta .c. et duos filios eius obsides. et remittemus eum. Cumque cognosceret

In libro machabeorum .iiii. Conuocatis senioribus precogitauit innouare muros et exaltare altitudine magna inter ciuitatem et arcem et ut separet eam ab arce a ciuitate et esset singulariter.

symon dolum eius. misit tamen argentum et pue
ros ne murmuraret populus dicens. Non redimit
fratrem volens regnare. et mentitus est tryphon.
et intravit regionem ut contereret eam. et cum
appropinquasset baschaman. videns quod non
proficeret. occidit ibi ionathan et filios eius et
rediit in terram suam. et misit symon et ac
cepit ossa ionathe. et sepelivit eum in modin.
et statuit .vii. piramides patri et matri et .iiii.
fratribus et sibi. et circumposuit columpnas mag
nas et sculpsit in eis arma et naves ad memo
riam eternam. Tryphon autem cum iter faceret cum
antiocho adolescente: dolo occidit eum et reg
navit pro eo in asya. Tunc edificavit sy
mon presidia in iudea. et misit ad demetrium
ut faceret pacem cum eo. et mittens munera
rogavit ut faceret remissionem regionis. et re
scripsit demetrius dicens. munera suscepimus et pa
cem facimus vobiscum magnam. remittentes ig
norantias et peccata usque in hodiernum diem.
et absolvimus vos ab omni tributo et ablatum
est iugum gentium ab israel. et ex tunc cepit scri
bere populus israel in tabulis et gestis publicis an
notationes temporis. in hunc modum. Anno pri
mo sub symone summo sacerdote. magno du
ce et principe iudeorum. Tunc descendit symon
in gazam et obsedit eam. et eiecit ydolatras.
et ydola de civitate. et mundavit edes. et col
locavit in ea viros qui legem facerent. et mu
nivit eam. et fecit sibi habitationem. et obsedit
eos qui erant in arce ierusalem. et clamaverunt
ad symonem ut acciperet dextras. et dedit illis.
et eiecit eos inde. et mundavit arcem a con
taminationibus. et intravit eam cum musicis
instrumentis. hymnis et ramis palmarum sta
tuens ut omnibus annis agerent dies hic
cum leticia. Et vidit symon iohem filium
suum quod vir esset prelii. et posuit eum sub se
ducem. et dedit ei gazam ad habitandum. Tunc
congregavit rex demetrius exercitum et
intravit mediam. ad contrahenda sibi auxi
lia ut expugnaret tryphonem. Sed arsaces
rex persidis et medie misit unum de principibus
suis. qui percussit castra demetrii. et compre
hendit eum vivum. et posuit eum arsaces
in custodia. Siluit terra iuda in diebus
symonis. qui fecit sibi ioppem in portum.
et in introitum in insulis maris. et dila
tavit fines gentis sue. et abstulit im
munditiam. et sedit unusquisque sub vite

sua. et sub ficu sua. nec erat qui eos terreret.
Et misit symon ad spartiatas ad innovan
dam fraternitatem. Romanis quoque misit clipeum
aureum. minarum mille. et statuerunt ei ro
mani libertatem. et scripserunt in tabulis ereis
fedus. que posite sunt in titulis in monte
syon. De antiocho rege me[dorum] i.

Eo tempore exiit antiochus filius demetrii
in terram patrum suorum. et convenerunt
ad eum omnes exercitus. ita ut pauci essent
cum tryphone. et scripsit antiochus symoni et
genti iudeorum dicens. Statuo vobis omnia
quecumque remiserunt vobis reges ante me.
et permitto vobis facere percussuram proprii nu
mismatis in regione vestra. Cumque obtinue
ro regnum: magnificabo gentem vestram. et
templum in gloria magna. Porro tryphon fu
giens antiochum per maritimam recepit se in
doram. et insecutus est eum antiochus. et obsedit
civitatem terra marique. Eo tempore lucius consul
romanorum scripsit regibus et regionibus in ori
ente: ne inferrent mala iudeis amicis suis
nec opem ferrent inferentibus. et si qui pestilen
tes de iudeis confugerent ad eos. traderent
eos symoni principi sacerdotum. ut vindicaret
in eos secundum legem suam. Antiochus autem rex
obsedit doram secundo. et conclusit tryphonem ne
procederet. et misit ei symon .ii. virorum milia auxi
lium. argentum et aurum et vasa copiosa.
et noluit eam accipere. sed fregit pactum quod
fecerat cum eo. et misit ad eum athenobium.
mandans ei ut redderet ei arcem. que est in
ierusalem. et ioppem et gazam. et tributa locorum
quibus dominati fuerant. Alioquin veniret.
et expugnaret eum. Et vidit athenobius
in ierusalem gloriam symonis. et apparatum co
piosum. et affluentiam in auro et argento
et obstupuit. et respondit ei symon. terram alie
nam non sumpsimus. sed hereditatem patrum
nostrorum. que ab inimicis nostris iniuste aliquo
tempore possessa est. et rediit athenobius ad regem.
et renuntiavit ei verba symonis. et gloriam
eius. et iratus est rex ira magna. Porro trypho
fugit navigio in orthosiada. Rex autem
persequens tryphonem constituit cendebeum
ducem maritimum. et reliquit ei exercitum
ut pugnaret iudeam. et edificavit cen
debeus cedronem. collocans in ea milites
ut vastarent fines iudeorum. Quod cum acce
pisset symon. vocavit duos filios suos

Hulsko Sorken — pag. 1. 26. 36 v. 46 v.
Bijerno — do — 5. 29. v. 48. 66.
Lijskie — do — 5. 15. 30 v. 42. 53. v. 56 v. 60 v. 61 v.
Sorgu — do — 5 v. 20 v. 27. 32 v. 42. 52. 59. 72 v.
Lemar — do — 8 v. 14. 34. 34 v. 62 v.
S. Mårtens — do — 10. 00. 62.
Lundo — do — 11 v. 23 v. 29. 35 v. 45 v. 57. 60. 62. 62.
St. Karin — do — 11 v. 24. 29 v. 36. 46 v. 52 v. 57 v. 60 v. 64 v. 65.
Salo — do — 25. 39. 71.
Ustila — do — 48
Kimito — do — 50.

Registr[illegible]

comperit iudam esse in locis samarie et dispo
suit committere cum eo in die sabbati. Iudei vero qui
sequebantur nichanorem per necessitatem dixerunt
ei: ut honorem daret diei sanctificationis et deo.
qui universa conspicit. At ille quesivit ab eis.
si esset potens in celo qui imperavit agi diem sab
batorum: et dixerunt. Est deus vivus in celo po
tens qui iussit agi septimam diem. At ille ait.
Et ego potens sum super terram qui impero sumi
arma: et negocia regis impleri. Machabeus
autem cum paucis erat cum eo: formidantes impetum
nichanoris et multitudinem: singulos illorum ar
mavit non clipei et haste munitione: sed ser
monibus optimis et exhortationibus: preterea ex
posito eis sompnio: quod in eadem nocte viderat
in hunc modum. Vidat oniam summum sacerdotem.
et qui a puero in virtutibus exercitatus fuerat:
manus protendentem: orare pro populo iudeorum. post
hoc apparuisse et alium virum etate et gloria mira
bili circa illum et oniam dixisse. hic est amator
populi israel. hic est qui multum orat pro populo et in ci
vitate sancta ieremias propheta dei. extendisse autem
ieremiam dexteram: et dedisse iude gladium aureum:
dicentem. Accipe sanctum gladium munus munus a deo.
quo deicies adversarios meos populi mei israel. Qua
visione confortati qui erant cum iuda: impetum fe
cerunt in hostes. Et prostraverunt ex eis minus
quam. xxx. milia. nichanore cum eis interempto. Et
redierunt ierosolimam benedicentes dominum. Caput
nichanoris et manum cum humero abscissam: contra
templum suspendentes. Itaque omnes communi
consilio decreverunt: nullo tempore diem istum
absque celebritate preterire. hic terminatur
epistola iude: ad dispersionem iudeorum terminata igitur
epistolarum recapitulatione: ad persecutionem
hystorie revertamur. de iohanne filio symonis pon
[illegible] tione iohannis yrcani.
[illegible] tuo symone qui ultimus
[illegible] que filiorum mathathie
[illegible] simonei dux et sacerdos
[illegible] erat in iudea. Succes
[illegible] ei filius eius iohannes cog
[illegible] nomine hyrcanus a de
[illegible] tis hyrcanis quem
[illegible] bat. in regione sac
docii. in strenuitate ducatus. et quia vir propha
fuit. qui insecutus est ptolomeum qui eius
patrem dolo interfecerat. matremque eius cum duobus
parvulis tenebat in vinculis. et confugerat
ad opidum ultra iericonta. quod agon vocabat.

obsesso quidem opido. cum iohannes acriter insiste
bat: tholomeus matrem iohannis et fratres super murum
usque ad sanguinis effusionem cedebat. fractus
est pietate iohannes ab impugnatione se temperabat.
matre tamen clamante ne pro se sineret scelus
tyrannorum ptolomei inultum. Mortem enim suam
sic iudicaret in mortalitate meliorem. obsidione
diutius tracta oblidione. Septimus advenit
annus feriatus iudeis. recessitque ab obsidio
ne iohannes. Ptolomeus vero matre ipsius et fratribus
occisis: confugit ad zenonem philadelphie
tyrannum qui cotila cognominabatur.

Post hec **De institutione xenodochiorum.**
antiochus ponticus rex syrie obsedit
ierusalem. Quamobrem aperuit hyrcanus duos de oc
to loculis circumstantibus sepulcrum david et su
stulit ex eis plusquam. iii. talentorum. dedit
que trecenta talenta antiocho ut ab obsidi
one recederet. et ut placaret murmur populi de
sepulcri apertione. de reliqua vero pecunia pri
mus instituit xenodochia pauperum in ierusalem.
Samariam siquidem captam solo equavit quam
postea herodes instaurans: sebasten dixit. Mor
tuus est autem iohannes. xxx. tribus annis rebus opti
me administratis. relictis. v. filiis aristo
bolo primogenito et antigono cum tribus mino
ribus. Cumque nullus eorum ad regendum populum
sufficeret: uxorem suam discretissimam iudex
prefecit et filiis. **De restitucione iudeorum per**
Aristobolus vero impatiens **aristobolum.**
dominii matris. matrem cum tribus minoribus
inclausit in carcerem et antigonum quem di
ligebat secundum a se constituit. Ipse itaque sibi
diadema et restitutum est ei regnum iudee. Ex
ierant autem a sedechia sub quo regnum fuerat
interruptum anni. cccc. lxxv. et menses tres. Et
a reditu de captivitate babilonis. vii sepe
legitur intermissum fuisse regnum usque ad hyrcanum
et aristobolum intransitive. i. usque ad aristo
bolum hyrcanum. nec tamen regnavit nisi. i. per annum.
eo quod matrem fame peremerat. in vinculis. Cum
que egrotaret aristobolus. in turri que postea ab herode
dicta est antonia. redibat antigonus de ga
lilea in qua multa prelia fecerat. indutus
novis armis et decentibus. Cumque ingrederetur
ierusalem in diebus scenophegiarum ad honorem
fratris ut ostentaret decorem armorum populo. ar
matus intravit. Quod videntes emuli ipsius:
et maxime uxor fratris que odiosus ei erat invidebat.
hi ipse ei assensum non prebebat. Accusabant eum

dicentes aristobolo. Frater tuus audiens te
egrotantem manu forti et armata uenit
ut te perimat et regnet. Quod ita probare potes.
Iube eum uenire ad te. Si uenerit armatus
super his que dicimus esto certus. Posuit autem ad sug-
gestionem uxoris aristobolus armatos in
subterraneo qui pirgostratonis dicebatur.
per quem antigonus transitum facturus e-
rat. Qui si ueniret armatus eum interficerent.
Et aduocans fratrem aristobolus precepit nun-
cio ut diceret ei ne ueniret armatus. Sed regi-
na corrupit nuntium muneribus ut diceret
quod cum armis descenderet. affectabat enim
rex eum uidere armorum decore. De nece antigoni.

Erat autem eo tempore
in ierusalem gentiliacus quidam iudas no-
mine de heresi esseorum qui scolasticis suis
arte sua predixerat de morte antigoni
et diem et locum. Is cum uidisset antigonum
in armis gloriantem exclamauit pape. Nunc
mi preeligi est mori. quia ante me ueritas
interiit. Meaque predictionum aliquid inuadatum
deprehensum est. Viuit antigonus iste quem hodie
moriturus firmat in pirgostratonis. Locus
autem ille ab hinc sexcentis stadiis distat.
hore sunt diei tamen iiii. restant. Cumque sic eiula-
ret senex. paulo post antigonus occisus est cum
armatus descenderet per pirgostratonis. Sed per
locorum equiuocationem senex agnouit
fuisse deceptum. Audiens autem rex mortem fra-
tris doluit adeo quod morbus ingrauauit ut san-
guinem laceratis uisceribus euomeret. quem
unus de seruulis huic officio destinatus
foras efferens ubi antigonus occisus fuerat
casu effudit super adhuc extantes cruoris
maculas quod uidens populus exclamauit asse-
rens nutu dei in ultionem occisi sanguinem
libatum occisoris. Cumque clamoris causam rex
sciscitaretur. nullusque auderet prodere: tandem
minanti pro taciturnitate supplicium
uix pro ut erat ei indicauerunt. et inge-
miscens ait. Fas non erat ut dei lumen scele-
ra mea laterent. quousque hoc corpus improbum
matris fratrisque animam dampnatam detinebis. Utique
nam non paulatim sanguinem meum eis libem
totum simul accipiant. Et his dictis ex-
pirauit. De tyrannide regis alexandri.

Quo mortuo uxor eius que plenum ex eo
non susceperat filium uiris solutis a uin-
culis. Ianneum natu alexandrum regem
constituens. Qui cognominatus est ianneus.
qui in modestia prestare uidebatur. qui fratrem
secundum interfecit quod aspirare regno uidebatur.
Tercium secum uiuere coegit priuatum. duxitque
uxorem nomine alexandram. que et palma
dicta est. Hic adeo nequissimus fuit quod l. viii.
annis ciuium l. seniorum interfecit quod facino-
ra eius detestabantur. Cumque offensus esset populo
muniuit sibi palatium in turri que baris di-
cebatur. super quam postea adnixatus est tyrus.
quod eam iudei deseruerant. cum a duobus de-
fendi posset ab omni uiuente. adeo autem offen-
sus erat iudeis ut semel percunctanti ei
qua pacto eos sedare posset. responderunt:
si moreretur. Ob hoc in plateis ierusalem suspen-
dit octingentos uiros uxoratos. uxoresque
et liberos eorum necauit. Cumque quietauisset
a pluribus et certamen fatigaretur. morbum ex ocio
natum putans. in tempestiuis laboribus mili-
cie se reddidit. et tricesimo viii. regni sui
anno mortuus est duos relinquens filios.
hyrcanum et aristobolum. Sciensque filios pro
patre iudeis odiosos regnum reliquit uxori.
que sub uiro beniuolentiam populi sepe com-
parauerat. tyrannidi ipsius sepius resistens.
etiam simulatam religionem in habitu preferre-
bat. De regno alexandre et filiis eius hyrcano aristobolo.

Que dum regnaret hyrcanum primogenitum
pontificem declarauit eum
futurum regem iudicans quod modestus
erat. Iuniorem uero aristobolum eo quod feruen-
tis animi uideretur priuatum uiuere coegit.

Eo tempore orta est
in iudea heresis phariseorum de quibus
post cum aliis explicabitur sectis. quorum con-
silio in omnibus utebatur alexandra. ut eorum
consilio optimate
quosque iudeorum eu
lio dampnaret au
interficeret. deinque di
genere qui alexandr
fuerat amicissim
occidit alienigena
quos sub duos consti
ueiat exercitus. in
in iudeos tucius de pinualla insanie
bacharetur. proinde aliquis libros conscripsit
multi ad aristobo- tandem se interfecit.
lum confugerant. Cuius patrocinio tuere-
tur. Nono autem regni sui anno egrotauit

alexandra. et aristobolus collecta plurimorum ma-
nu se post matrem regnaturum declaravit. Ob hoc
miserata querelas hyrcani mater coniugem
aristoboli cum filiis in custodia recludens.
obsides accepit. ne scilicet aristobolus regnum
usurparet. De multiplici discordia fratrum.

Ea mortua autem aristobolus contra fratrem movit ar-
ma collecto exercitu. Cumque exercitus essent
fratres in campis iericontinis victus hyrcanus
fugit in ierusalem. Tandem ea lege in concordiam
redierunt ut aristobolus regnaret. hyr-
canus vero sub eo quibuslibet fungeretur hono-
ribus domos suas permutaverunt. Erat enim cum hyr-
cano antipater ydumeus cuius prudentiam et stre-
nuitatem timens aristobolus calumpnias ei
pretendebat. hic persuasit hyrcano ut se do-
lo circumventum quereretur. et ut ad retham
regem arabum confugeret. Cuius auxilio rediret
in regnum. Nocte ergo egressi venerunt ad regem
arabum in opidum quod petra dicitur. ubi regni se-
des erat. Itaque collecto exercitu a retha venit
in iudeam. et obsedit ierusalem. quam et cepisset nisi
rex romanorum scaurus solvisset obsidium.
Iam enim syria desiderat habere regem: facta
romanis tributaria. Missusque erat pompeius
a romanis contra tygranem regem armenie. et
is scaurum miserat presidem syrie. Qui cum
audisset dissentionem fratrum in iudea ratus
tempus esse quo de facili iudeam poneret sub
tributo in manu valida fines intravit
iudee ad quem legati a fratribus utrisque venerunt
auxilium eius hinc et inde postulantes. Cor-
ruptus autem scaurus trecentis talentis
missis ab aristobolo quod preiudicium romanorum
iosephus testatur ad arabas legatos mittit
romanorum et pompei nomen eis intentans
nisi ab obsidione recederent. Recedens ergo are-
tha hyrcanum et antipatrem philadelphie col-
locavit. qui frustrati sepe arabum in adiuta-
rios spem suam contulerunt. Cum enim pompeius
damascum venisset in multis muneribus
venerunt ad eum orantes. ut violentiam ari-
stoboli dignam odio iudicaret. et hyrcanum re-
stitueret regno. Sed nec aristobolus scilicet defu-
it corruptione scauri fretus. Cum autem pompeius
honorem regium ei non exhibuisset indignans
insalutato pompeio recessit. et recepit se in
alexandrium propter inexpugnabilem opidi muni-
tionem. Quem collecto romanorum syriorumque
exercitu insecutus est magnus. iussitque ut de

oppido ad se descenderet. his vero qui pro imperio voca-
batur detrectat potius periclitari quam pare-
re. Consilio tamen suorum descendens ab oppido
relictis ibi custodibus precepit ut nisi in manu
sua scriptis epistolis obtemperarent. Abiitque ie-
rosolimam. quem statim insecutus est magnus
alacer factus circa iericonta. Morte
mitridatis sibi nunciata. ubi pinguissima
ydumee regio et palmarum plurimum et balsa-
mum nutrit. cuius inciso lapidibus acutis
robore stillantem lacrimam ex vulneribus
colligunt. De pompeio urbem sibi traditam et tem-

Cumque ierosolimam plum expugnavit.
appropinquaret. territus aristobolus occur-
rit ei. pecuniam pollicens que erat in
alexandrio. seque de certo romanorum pari-
turum imperio. Sed nichil horum effectum est.
Missum enim gabinium ad suscipiendam pe-
cuniam. custodes nec in oppidum receperunt.
his commotus pompeius aristobolum in custo-
diam collocavit. Cumque obsedisset ierusalem
orta est dissensio in urbe. Nam fautores
aristoboli urbem tueri. fautores hyrca-
ni eam tradere romanis contendebant. Sed
victa pars aristoboli in templum concessit.
receptusque pompeius in urbem templum expug-
nabat. Cumque .vii. tonalem vallem aggeribus
impleret. labor esset imperfectus nisi observatis
.vii. diebus quibus operari iudeis fas non est. ag-
gerem sic precepisset. Mense tamen tercio: factum
irrupitum est. Faustus autem cornelius sille filius
primus ingredi ausus est. et irruentes roma-
ni prophanaverunt templum. et ut alibi legitur
equos in porticibus stabulaverunt. ob quam
rem tradit de certo nusquam pugnavisse pom-
peium qui vinceretur. qui hactenus fuerat
fortunatissimus. Postero autem die ingressus templum
pompeius admiratus situm et ornatum et templi
religionem. nichil tamen inde tulit precipiens edi-
tuis ut a sordibus mundarent templum. Cumque
imposuisset ierosolimis tributum hyrcanoque
pontifice declarato aristobolum captivum
duxit. duosque filios eius alexandrum et antigo-
num cum totidem filiabus romamque perducere
properabat. syrie et iudee amministratione
scauro commissa relictis secum cohortibus
duabus. De divisione regni iudee in petarchias.

Alexander vero filius aristoboli ex itinere
fugit. et magna collecta manu iu-
deam populabatur et hyrcano imminebat. Op-

tinebat autem munitissima loca Alexandrium et Hyrcanum et Macherontam. Missus est autem in Syriam Gabinius ut Scauro succederet, sub quo et Marcus Antonius militabat. Qui cum in Alexandrio Alexandrum obsedisset, consilio matris Alexander se tradidit ei. Et castra que Gabinius consilio eiusdem mulieris funditus evertit, ne alterius belli fierent receptacula. Palpabat enim mulier Gabinium obsequiis viro suo et ceteris captivis metuens quod Romam fuerant adducti. Post hec Gabinius cura templi Hyrcano mandata gentem Iudeorum in .v. conventus divisit, qui per pentarchias Iudee frangens superbiam. Eo tempore factus est Antipater amicissimus Gabinio et maxime Marcho Antonio adeoque claruit quod data est ei uxor neptis regis Arabum Cipris nomine, qui sustulit ex ea .iiii. filios et filiam. Primogenitus fuit Phaselus. Secundus Herodes qui postea dictus est Ascalonita. Tertius Iosippus. Quartus Ferroras. Filia dicta est Salomea.

De fuga Aristobuli et iterata eius captivitate.

Post hec casu elapsus est Roma Aristobolus qui magna manu Iudeorum conflata Alexandrium muro recingebat. Ad quem debellandum missus est a Gabinio Antonius. Captusque est iterum ac cum filiis Romam productus est, illum quidem senatus in custodia cohercuit, filios autem in Iudeam remisit, quia Gabinius id se scripserat spopondisse uxori Aristoboli pro castellorum traditione. Post hec cum Gabinius apud Egyptum detineretur, Alexander filius Aristoboli Iudeos iterum ad dissensionem reduxit. Sed rediens Gabinius et pacem fecit et Hyrcano pontificium confirmavit. Quo mortuo missus preses Syrie Crassus ut Parthos qui iam Romanis imminebant reprimeret. In sumptus vero partice militie omne fere aurum de templo tulit ex quibus Pompeius abstinuerat, duo milia talentorum. Ob hoc auro in os infuso interiit. Cui successit preses Syrie Cassius, qui in omnibus consilio Antipatris utebatur.

De reditu Aristoboli in Syriam et eius morte.

Eo tempore factum est dissidium inter Romanos pro Pompeio et Iulio Cesare. Cesar autem post senatus et Pompei fugam, turbinate Romanum rebus omnibus Romaque potitus, solutum Aristobolum cum duabus cohortibus in Syriam misit, facile per hunc Iudeam se posse subici tatur. Unde spes Cesaris frustrata est. Nam a studiosis Pompei veneno periit Aristobolus. Servabaturque corpus eius melle conditum prohibita sepultura donec iussu Antonii in monumentis regalibus sepultus est. Occiditurque filius eius Alexander Antiochie a Scipione securi percussus secundum Pompei litteras accusatione pro tribunali prius habita super his que in Romanos admiserat. Solus autem superstes Antigonus cum sororibus suis ad quendam Ptolomeum Mannei filium qui sub Libano morabatur confugit. Accepitque Ptolomeus minorem sororem Alexandram uxorem. Ex qua ut quidam tradunt suscepit Lazaniam Abilinam per eam tetrarcham.

Quomodo Antipater ~~procurator~~ [illegible] Cesari.

Post hec factum est prelium in Emathia cui interfuit Antipater et sub Pompeio [illegible]dei. Qui cum redisset in Iudeam timens Cesaris impetum liberos suos ad Arabas cognatos contransmisit. Mortuo autem Pompeio Antipater in clientelo Cesaris se contulit. Misit autem Cesar Mitridatem Pergamenum ad expugnandum Pelusium, mittens cum eo Nicolaum Libanum Ptolomeum et Antipatrum cum tribus milibus Iudeorum, ubi virtus Antipatri plurimum enituit. Namque et primus murum transcendit et Memphitas ad obsequendum Cesari prudentia sua inclinavit, et mox prelio cum ceteris Egyptiis pluribus occisis, toto perfossus corpore preter spem servatus est. Ex prelio habitaque victoria factorum suorum apud Cesarem Mitridatem testem habuit, Marcho et Antonio in prelio eum commendante factus est amicus Cesaris. Quem Cesar Romana civilitate simul et immunitate donavit. Eiusque gratia pontificatum confirmavit Hyrcano.

Quomodo Antipater procurator Iudee creatur.

Eo tempore Antigonus Antipatrum et Hyrcanum criminabatur apud Cesarem, dicens eorum consilio patrem suum et fratrem interiisse. Ad hec Antipater veste precisa multitudinem vulnerum demonstrans, verbis non opus esse dixit cum cicatrices se tacente clamarent ipsum fuisse fidelem Romanorum, cum Antigonus filius esset fugitivi eorum. Nullus enim a Pompeio ipsum quod admiserit potuit avellere nec iam a Cesare quisquam cum esset avulsit. Tunc Cesar cuiuslibet dignitatis sub pontifice in Iudeam dedit Antipatro optionem, qui remissa dignitatis mensura in Cesarem procurator Iudee declaratus est. Impetravitque

to herodis imperio contra antigonum dimi-
cauit. Victus: decapitatus est a papio princi-
pe milicie antigoni. cuius truncum antigonus
calcaribus iubebat: inhumaniter aggressus est.
Cum autem accepisset antonius dolum sylonis
misit sosium cum herode in manu ualida.
Qui uenientes in iudeam: occurrente sibi
papium uicit capitique eius ferore fratri suo in so-
latium fratris occisi transmisit. Tandem .v. mensibus
obsessa ierusalem: cum in sexto romani in ciui-
tatem irruerent. nemini parcebant etati. licet
herodes rogaret ut parcerent. Antigonusque
descendens ad pedes sosii: prostratus est quem non
misertus sosius. sed irridens antigonam appella-
uit. et in uincula coniecit. Cum autem omnis multi-
tudo militum ad uisenda sacra sancta et fanum
spoliandum irruerent: refrenabat eos herodes
acerbiorem se quam si uictus fuisset fore dicens
uictoriam. si quod iudei nefas esset culpa sua ui-
sum fuisset. Inuehebaturque in socium: si uacua
sca ciuis et opibus ciuitatem: solitudinis se re-
gem relinqueret. De suis autem facultatibus mercedem
singulis se daturum: confirmauit. Cumque pro-
missa complesset: sosius auream coronam deo dica-
tam: sublata uinctum antigonum deducens ad
antonium remeabat. quem antonius securi per-
cussit. Confirmatusque est herodes in regno
iudee quarto anno: ex quo rome diadema susce-
perat. Inde est: quod quidam plures. quidam pauci-
ores annos regni herodis legunt. Translatum
est itaque regnum de iuda ad alienigenam: immi-
nente tempore aduentus. Audiens hyrcanus hero-
dem regnantem: rediit in iudeam. et in pristinum
statum restitutus est excepto quod non mi-
nistrabat.

De morte mariagnes et dolo salomone.

Facta est autem dissensio inter mariagnem
et salomam sororem herodis. Hec enim mere-
tricum illa huic ignobilitatem obiciebat.
Consilio ergo sororis herodes hyrcanum occidit
dolo. eo quod sibi regnum deberi hyrcanus diceret.
In solacium autem mariagnes: ionatham fratrem
eius cum esset .xvii. annorum: in pontificem ordi-
nauit. et dolose cum filio antipatro ad petici-
onem mariagnes a ierusalem expulit. solis tamen
sollempnitatibus adorandum ascendere eis ieroso-
limam permittens. Econtra saloma sug-
gerente: occisus est et ionathas. eo quod ad regnum
uideretur aspirare. Cumque accusaret saloma
de adulterio mariagnem: addidit quod expresse
ymaginem suam miserat antonio. ut ad
amorem suum eum incitaret. Quod ut cognos-
ceret herodes: properauit ad antonium. mariag-
nem sub custodia uiri salome collocans
certa ei tradens insignia. sub quibus si nun-
ciatum ipsi foret: mariagnem occideret.
Diuque moram faceret herodes: uir salome
que sibi fuerant imperata: mariagne reuelauit.
Reuerso autem herode: uxor eum in sinu eius dormi-
ret. cum lacrimis quod de morte eius imperasset
indicauit. Exiliensque a stratis herodes scis-
citabatur a sorore. dormiuit ne uir tuus
cum mariagne? Que ait. dormiuit. Statimque
mariagnem occidi fecit. et uirum sororis. Unde
de morte sororis quam super modum diligebat: ad-
eo indoluit ut tamquam lunaticus cerebro ma-
nentiam uteretur. Cum autem conualuisset
antipatrum cum matre reuocauit. filios
autem quos de mariagne susceperat. alexan-
drum et aristobolum romam misit liberalibus ar-
tibus erudiendos.

Quod augustus addidit regno herodis trachonitide et iturea.

Post hec: commissum est
prelium apud actium inter augustum et
antonium. cui non interfuit herodes missus
ab antonio contra regem arabum ad peti-
cionem cleopatre. ut quolibet eorum uicto.
ipsa regnum illius obtineret. Morte enim regum
orientalium iam tunc moliebatur. ut per eis
ipsa regnaret. Cumque herodem offensum anto-
nio reddere moliretur nec efficere ualeret: tamen
iericontinam terram palmarum et balsami
feracem in suum dominium iam transtulerat.
Victo ergo antonio cum augustus rodum ue-
nisset. nec antonium uictum reputaret.
cum super esset herodes. periculis occurrens. he-
rodes deposito habitu regio: in cultu pri-
uato stetit ante cesarem. et ait. fateor me
utilem fuisse antonio et fidelem. et expertus
fuisses sub actio: si affuissem. Unde nec
omnino defui. auxilia et frumenta mittens ei.
nec tamen deserui. si tamen acquiescens cleopatram
odii uestri fomitem occidisset. Una ergo cum uicto
uictus sum. coronamque cum fortuna deposui.
Ad te autem ueni. spem salutis de uirtute
presumens. Ad hoc cesar. Immo saluus esto. et nunc
regnato certius. Dignus es ut plurimos regas.
cum amiciciam tanta fide tuearis. Recte
fecit antonius. qui magis cleopatre paruit
quam tibi. Te enim lucrati sumus per eius amentiam.
expiat quoque te benefacere ut non queras antonium.
Cum autem properaret augustus in egyptum: non

solū in p̄plis uirtus herodis enituit. Vin
ā in deserto: euntib; et redeuntib; ab exercitu ita
paruit necc̄ia. ut nec aquarū deesset copia
nec quecumquā utensiliū. ita ut miraretur
cesar. Mortuis uero cleopatra et antonio.
mirificū ex regnū herodis romani clama
bant. Ob hoc augustus ei restituisset
partē regni q̄ abstulerat cleopatra: concessi
dit ei traconitidē. et ituream totamque ma
ritimam usque ad pirgum stratonis quam postea
in honorem augusti cesaream appellauit.
Edificauit et in ascalone domū regiam.
et deinceps agrippia [...] uel agrippe dictus est as
tus ē ascalonita.
Natione enim ydu
meus fuit ex patre.
arabs uero ex matre.
dedit quoque ei cesar q̄
dringentos gala
thas satellites. sti
patores cleopatre
inmanes et sangui
nis humani auidos.,

calonita. Antipater enim
ei qui et herodes ascala
lonita fuit natione.
et editus templi apollinis.
cuius filium antipatrum pue
lū rapuerunt latrones
ydumei et cum eius tem
plum ideo et postea factus ē p̄n
ceps eorum. unde et ydu
meus dictus est. De
herodianis.

Quia enim prius eleutheri dicebantur a flu
mine eleuthero superioris galatie
super quem orti uidentur. de certo herodia
ni dicti sunt. Cum autem fecisset prius in
ierusalem turrim: quam uocauit antoniam quia
nunc turris dauid dicitur. fecit et nunc aliam. quam
uocauit agrippinam. a cesare enim amabatur
pro agrippam. et ab agrippa. postea cesarem posuit
et aquilam auream. super speciosam portam
templi immensi ponderis in honore roma
norum iudeis id egre ferentibus. fecit et he
rodion. in quo ipse sepultus est. fecit et
phaselum in nemore
fratris. Reparauit sa
mariam. quam et sebas
ten dixit. in qua tem
plum maximum cesa
ri dedicauit. aliud
et templum circa ior
fecit et cesarem in
palestine. in qua turris
stratonis. in qua consit
aduentum augusti.
corporē de candido
marmore construxit
in qua postea cornelius
centurio baptizatus est
a petro episcope.
danis fontem candido marmore cesari posu
it. p[...] non erat ydoneus regni locus. quod
natiuum honore cesaris relinqueret. An
no quoque .xv. regni sui templum domini ma
gnifice decorauit. nec solum in regno suo
sed et in adiacentibus ciuitatibus memo

rialia sue liberalitatis. et munificentie opera re
liquit., De offensa herodis in filios.

Post hec redierunt filii eius a studio. et
erat alexander et aristobolus pater eorum. Quorum
iunior ex filia salome amite sue duxit
in uxorem. alter filiam regis capadocum.
Iamque iuuenes disceptabant cum patre
de successione regni. Ob hoc pater offensus
antipatrum illis preponere satagebat. In
testamento quoque iam aperte declarauit eum fore
successorem. Unde ponentes fratres: de morte pa
tris occulte tractabant. Quod presentiens pater
a se eos repellit. hii uero romam nauigauerunt
ut patrem in iniuriam deferrent ad cesarem.,
Fuit autem in diebus De conceptione precursoris
herodis regis iudee ex flumine. [...]
annus regni. xxx. uero [...] sacerdos nomine
zacharias de uice abia. et uxor eius aaronita
elizabeth. Dauid autem ampliare uolens cul
tum domini. xxiiii. instituit summos sacerdotes
quorum unus tamen maior qui dicebatur princeps
sacerdotum. [...]
[illegible]
cuique ebdomadam [...]
[illegible]
cum more [...] incensum [...]
[...] angelus [...]
Qui considerans sterilitatem [...]
senectutem: non credidit [...] obtinuit
usque ad diem partus. Nomen quoque pueri et mag
nificentiam eius et abstinentiam ei indicauit.
Concepit autem elizabeth et occultabat se m̄
sibus .v. De conceptione saluatoris.
Mense autem .vi. missus est gabriel in
nazareth ad mariam desponsatam ioseph
Cumque eam salutata dixisset eam paritu
ram ihesum filium altissimi quesisset quomodo
fieret: cum se non cognituram uirum in animo
uouisset: non aliter deus disponeret. Addidit an
gelus non de uiro: sed opere sancti concepturam. et con
cepisse cognatam suam elizabeth. Sed iudi
cauit parentes enim erant de sacerdotali et
regia. Nam et aaron uxorem huic de iuda
elyzabeth sororem naason et ioiada ponti
fex iosabeth filiam regis ioram. Et ait
maria. fiat mihi secundum uerbum tuum. Et sta
tim conceptus est ex de uirgine. plenus deus
in anima et carne. [...] humanitas membrorum
uisibus discerni non possent. Creditur autem conceptus
esse octauo kalendas aprilis et resolutio .xxx.

tes supplicabant romanis: ut inde relic-
tas iam dignas iudicarent: et aut eas anti-
qui regni sui restituerent. aut syrie coniungi
finibus. aut per romanos iudices iudeam ad-
ministrarent. *De simulato alexandro.*

Eo in tempore quidam natione iudeus: in
sydoniorum oppido educatus: quam simil-
limus alexandro herodis filio. quem pater
interemerat: venit in iudeam instinctu cu-
dam liberti herodis. qui omnes actus regni
optime sciebat. asserens regnum deberi sibi:
qui maior filius herodis sit. qui ex parte ma-
tris sue mariagnes eum contingebat. Unde et
plures iudeorum sequaces habuit: romam quoque profe-
ctus est. Igitur iudei rome tunc degentes. insendi
eum studio: circumfluebant. Sciscitatus quomodo
[illegible] evasisset: aiebat. lictores miseratos fratrem
[illegible] suos similes eis morti subiecisse. Aristobo-
lum quoque fratrem adhuc viventem: in cypro. vel
creta latere. Sed cesar optime vultum alexandri
[illegible]iens. quem diu rome studentem. puer amalui
habuerat cum patre quoque post disceptantem plenius
notaverat: fallaciam similitudinis animadvertit.
[illegible]sitque ladum quem et alexandrum bene cognosce-
[ret] ut ad se iuvenem adduceret. vitam sibi pol-
[lic]ens. si tante fraudis prodidisset auctorem.
[illegible] ille confessus est se talia simulasse.
[illegible]stum vidit cesar. suasorem que eius iussit inter-
[illegible] falsumque alexandrum propter habitudinem cor-
[illegible] remigum inseruit. *De divisione regni.*

[Ta]ndem de consilio senatus:
[ce]sar monarchiam herodis distribuit.
[illegible] partem. scilicet iudeam et ydumeam: tradens
[Archel]ao: sub nomine tetrarchie. pollicitus
[illegible]turum eum regem. si se dignum probasset.
[illegible] vero partem in duas secuit tetrar-
[illegible] Citraque in partem herodis tetrarche: tr-
[a]ns flumen et galilea. iturea vero et tra-
[illegible] auranitis philippo destinata est.
[illegible]que archelaus: quasi diarchus. monar-
[illegible] nunquam fuit. Cum quod enim legitur mona-
[illegible] fuisse novem annis post matrem: intel-
[illegible]m opinionem vulgi dictum. et secundum
[illegible]ntiam. qua se futurum regem secundum
[illegible]m cesaris iactabat. et sic remissi se-
[illegible] cum sedissent rome. iiii. mensibus
[illegible]em expectantes. *De reditu domini ab egipto. et morte galsire*
[illegible]elaus vero
[illegible]lium in accusatores suos. vim in
[illegible]ditos. crudeli patre deseviit. eius

regni anno primo: angelus dixit ioseph: ut
rediret cum matre et puero: in terram israel.
Qui rediens ab egypto post annos. vii. cum
audiret quod archelaus pro patre regnaret in
iudea: noluit illo ire. Sed tamen monitus ab
angelo: iuit in galileam. et mansit in naza-
reth. Unde ibi fons est parvulus. de quo puer
ihesus hauriebat. et ministrabat matri
dum subditus erat ei. In hoc loco invenies
super machinam archelaum totius regni monar-
chum post patrem. et herodem regnantem in ga-
lilea. Porro. de infantia salvatoris. et operibus
eius usque ad baptismum non legitur in evangelio
nisi quod lucas dicit duodennem remansisse
in ierusalem. et post triduum inventum a parentibus
in medio doctorum audientem et interrogantem eos.
Sane archelaus in contumeliam germanus sui.
repudiavit mariagnem fratris sui filiam. quam
ei pater dederat: uxorem. duxitque glafiram filiam
regis capadocum fratris alexandri. quondam u-
xorem et mortuo alexandro: iube regi li-
bie nuptam. Mortuo quoque iuba: apud patrem
suum in viduitate degentem. Que cum in iu-
deam redisset nupta archelao. unde vi-
sa est astantem sibi alexandrum et dicentem. satis
tibi fuerat libicum matrimonium. Sed rursus
reversa ad penates meos. fratri meo impudenter
coniuncta es. Te quoque licet invitam recuperabo.
Que exposita hoc somnio: vix biduum
supervixit. *De exilio archelay.*

Tandem: crebro accusatus archelaus
a cesare advocatur. Qui viso quod dor-
miens quasi vocaretur: novem aristas plenas et
maximas. a bobus comedi somniaverat.
Ducque accitos vates consuleret: symon
esseus genere: aristas annos et boves rerum
mutationes interpretatus est. eo quod agros
arando verterent. et mutarent. Ideoque
novem annis eum dixit regnaturum. Nono ergo
principatus sui anno: romam veniens. a
cesare dampnatus: in exilium pellitur
apud viennam civitatem gallie. *De primo procuratore iude.*

Finibus autem
archelai in provincia redactis. procu-
rator illuc missus est a cesare caponius.
equester quidam civium collega fiat. Cum
missus est in iudeam censor patrimoniorum
multi sane iudeorum. et maxime quidam
galileus symon populum increpabat. quod
post deum dominos ferrent mortales. tributarii

Provincia proprie dicitur terra que incolitur ab his qui nati et nutriti ibi sunt. Colonia que ab extraneis incolitur. ut in samaria actum est.

romanorum. Caponio quoque procurante iudeam die
azimorum cum mos esset media nocte templi por
tas aperiri. samaritae quidam occulte uenien
tes ierosolimam per cunctas porticus et per totum
fanum ossa iecerunt mortuorum. et ex tunc
maiori templi custodia exerceri cepit. et ante
diem porte non aperiri. **De morte augusti.**
Eo tempore philippus sepherorum reparauit iuliam
nominauit. in honorem iulie uxoris
cesaris paneam quoque cesaream philippi dixit. Cam
ponio illo romam reuerso successit ei marcus
sub quo salome soror herodis defuncta est.
Sed et huic successit annius rufus sub quo
moritur augustus cum regnasset. lvii.
annos. et menses. vi. diebus. x. ex quibus. xiiii.
uel. xii. annis antonius cum eo regnauit. Cum
enim. xl. ii anno regni ei natus esset dominus.
quintodecimo tyberii anno tricenarius fuit. patet
cesarem mortuum domino. xv. annum agente.
Quidam tamen lvi. tantum annos regni ei
ponunt. alii. lvii. dimidium annum et dies
qui secuti sunt pro anno ponentes. Mortuus
est autem anno uite sue. lxxvii. apud atellam
ciuitatem campanie. translatus se urbem mar
moream relinquere quam latericiam inuenerat. et
sepultus est in martio campo. **De tyberio impera
tore et ualerio procuratore iudee.**
Successit ei tercius imperator tyberius nero
priuignus eius. iulie filius. qui ualerium
gracum procuratorem misit in iudeam. Qui questum
putans pietatem. palam uendebat sacerdo
tum principatum. Qui amouens annam ysmaelem
pontificem designauit. Sed et hunc non
multo post abiciens eleazarum anne filium
subrogauit. post annum et hunc arcens symo
nem instituit. Sed et post annum iosippum.
qui et caiphas appositus est. Tamen post annos. xi.
relinquens iudeam romam reuersus est. cuius
successor missus est a tiberio poncius pilatus.
Sub quo herodes in honore tyberii tybe
riadem edificauit. **De odio iudeorum in pon
tium pilatum.**
His temporibus tyberius
multos reges ad se uocatos non remisit.
Inter quos archelaum capadocem retinens. re
gnum eius in prouinciam uertit. et mazacham ca
put regni cesaream nominauit. Sane pi
latus ierusalem ueniens. et statuas cesaris
que in signis militaribus inerant secum
ferens. ignorantibus iudeis eas in ciuitate
constituit. cesaream que rediit. Cum autem plurimi
de [illegible] multis ad eum descendissent sup
plicantes de signis amouendis. Nam ob le
gem iudeorum. qui preerant iudee procurato
res sine signis urbem ingredi consueuerant.
Sedit pro tribunali pilatus. militesque arma
tos circumponens. mortem eis minabatur. ni
quieuissent. At illi potius mortem eligebant. quam
leges patrias prophanarent. Admirans quoque pi
latus constantiam iudeorum in legalibus insti
tutis. auferri precepit ymagines. Item pilatus
ierosolimam ueniens. uidensque urbem. aque
penuria laborare. aperuit gazophilatia
templi. et ex opibus templo dicatis. aqueduc
ductum cepit edificare. suscipiens initium
torrentis. quod stadiorum ducentorum milium interual
lo distabat. Iudei uero acclamabant. ut ab
illo opere cessaretur. Ob hoc pilatus multos
iudeorum occidit. plerosque sauciauit. Interim
sum est autem opus. post iudei legationem accusato
nis in pilatum ad tyberium direxerunt. **Testa
ta**
In hoc loco ponit **nitum ponit iosephi de christo.**
iosephus commendationem domini nostri ihesu christi. in huc
modum. Fuit isdem temporibus ihesus sapiens
uir. si tamen uirum eum nominare fas est. Erat
enim mirabilium effector operum. et doctor eorum
qui libenter que uera sunt audiunt.
et multos iudeorum. et multos ex gentibus sibi
adiunxit. christus hic erat. Hunc accusatione
primorum nostre gentis. cum pilatus in crucem
agendum esse decreuisset. non deseruerunt hii
qui ab inicio eum dilexerant. Apparuit enim
his tercia die uiuus. secundum quod prophete uel hec uel alia
de eo futura predixerunt. Sed et in hodiernum
christianorum qui ab ipso dicti sunt. et nomen
perseuerat. et genus. **De baptismo iohannis et princi
pio predicationis.**
Anno. xv. imperii tyberii
cesaris. sub ualeriano et asiatico consulibus
procurante pontio pilato iudeam
tetrarcha galilee herode philippo fratre eius
tetrarcha ituree et traconitidis regionis. lisania abi
lene. sub principibus sacerdotum. anna et cayphas.
factum est uerbum domini super iohannem zacha
rie filium in deserto. Ut baptizans et predi
cans solatium redemptionis annunciaret.
Et uenit in omnem regionem iordanis bap
tizans baptismo penitentie. quia ad peni
tentiam baptizandos mouebat. et non nisi
quos penitentes uidebat baptizabat. predi
cans futurum baptismum in remissionem peccatorum
per cuius assuefactionem et baptizabat. dicens

ydrie .i. vasa aquatica ibi posite: secundum puri
ficationem iudeorum. Crebro iudei baptizabant va
sa epulatoria et si casu in animal immundum
tangentes non loti non comedebant. Erant ergo posite:
ut si forte contigisset aliquem de convivis opor
tere lavari: aquam haberet paratam. Impleverunt
autem eas ministri aqua: ad preceptum domini. et tule
runt aquam vinum factam architriclino .i. pri
mati inter convivantes in triclinio. Tricli
nium quidam dicunt fuisse domum tria mansia
vel tres habentem testitudines sub quibus dis
cumbebant. Vel forte: tres erant ibi mensarum
ordines: ut in refectoriis fieri solet. Et com
mendavit architriclinus vini bonitatem. per mo
nium: commendaverunt omnes miraculi novita
tem. Hoc enim initio signorum manifestavit
ihesus gloriam suam. Nec dicitur hoc esse initium: quia et plura
signa fecisset nascendo de virgine. magos
stella perducta ducendo. xl. diebus et noctibus ieiu
nando: et huiusmodi. Sed hoc fuit primum publi
ce ad publicandum factum. vel primum factum in
chana galilee., De priori eiectione venden
In primo pascha: ascendit ihesus tium. et ementium de tem
ierosolimam. et eiecit vendentes et ementes plo.
de templo. hoc enim bis fecisse creditur., De in
Erat autem homo structione nichodemi.
ex phariseis. nichodemus nomine. et de
principibus eorum. hic venit ad ihesum nocte. quia ti
muit offendere populum: cum esset de principibus. vel
quia magister in israel. palam discere erubuit. et ait
ad ihesum. Rabi: scimus quia a deo venisti. Nemo enim
potest hec signa facere que tu facis: nisi fuerit deus
cum eo. q.d. doce me de regno dei. Respondit ihesus
Amen amen dico tibi nisi quis renatus fuerit
denuo: non potest videre regnum dei. In veteri
testamento quia iuramentum dei erat. Vivit dominus. In novo
amen dico. Et cum in aliis simpliciter dicatur: in
solo iohanne geminatur. secundum illud. Sit sermo
tuus. est. est. q.d. veritatem dico: corde et ore. Cum igi
tur miraretur nichodemus. ait. Quomodo posset homo nas
ci cum non nisi carnalem nativitatem sciret. edo
ctus est a domino: de spirituali. que fit ex aqua et spiritu.
quam neuttra iterum potest dici: quia adhuc inflat
erat. scientia magistrali: non poterat intelligere et ideo:
meruit audire. Tu es magister in israel et hec ignoras.
Ut sic inclinaret eum ad humilitatem. In
struxit eum: de humana et divina sua nativita
te. de passione. et ascensione. et de pluribus aliis. Quod
autem dixit: nemo ascendit in celum: nisi qui
descendit de celo. sensus est. Nemo ascendit

in celum cum corpore suo. Vel secundum tropum: quo
dominus eum facit. Quod per eum facimus et est. Nemo as
cendit .i. nemo ascendere facit. et post illud pascha
incarceratus est iohannes. Ait enim iohannes. Quia cum post
hoc pascha rediisset ihesus in iudeam: adhuc
erat iohannes baptizans in ennon. Interim autem
priusquam ascenderet in pascha: quosdam voca
vit discipulos. et docuit. et miracula fecit. sed non
adeo publice. Sane. ibat ihesus iuxta mare
galilee. lacus est quem facit iordanis influente.
et dicitur mare cum sit aqua dulcis. ydiomate
hebreo. quia omnem aquarum collectionem vocat
hebreus. thalassa .i. mare. idem galilee: quia
preterfluit galileam. Quandoque mare tyberiadis dicitur
quia famosa est civitas et hec. que ei imminet. Quod
autem dicitur stagnum genezareth: ex accidenti est.
Quoniam enim crispantibus undis: generat ex se
auram. Extendit autem. c. xl. stadiis in longi
tudine. et. xl. in latitudine. Dicit tamen iose
phus sic dictum a modica regione genesara.
quam preterfluit. que interpretatur admirabilis. Nam to
tam dulcissimis generis arbustis consita: nul
li eorum ubertatem suam negat. et temperiem. Sunt
ibi nuces: que maxime frigoribus gaudent. Sunt
et palme: quas nutrit calor estivus. Sunt
ficus. et olee. quibus aura mollior destinata est.
ut quasi repugnantia: bona contentione: stu
dio terre foveantur. hanc dicit irrigari fonte.
qui cadit in capharnaum quem quidam esse venam
nili opinantur. quia coracinum piscem gerat.
qui non alibi. nisi in nilo reperitur., De voca
Cum autem turbe tione discipulorum.
irruerent in eum vidit duas naves
stantes secus stagnum. Et ascendens in unam
que erat symonis: pusillum reductus a terra.
docebat navicula turbas. Ut cessavit loqui:
ait ad symonem. Duc in altum. et laxate retia
in capturam. Quo facto: concluserunt multi
tudinem piscium copiosam: quod fere rumpebatur
rete. et innuerunt symon et andreas filiis
zebedei qui erant in alia navi: ut iuvarent
eos. et impleverunt ambas naves. ita: ut
fere mergerentur. Quod videns symon petrus:
procidit ad genua ihesu dicens. Exi a me domine:
quia homo peccator sum. Cui dominus. Noli timere:
quia ex hoc eris homines capiens. Et subduc
tis ad terram navibus .i. locatis. animo redeundi
ad eas. secuti sunt eum aliquantulum. et item re
dierunt ad suam., Quod legit in nazareth.
Ihesus autem venit in nazareth. et die sabbati quum

plures conuerte[illegible] [illegible]
ut pluries acce[illegible] [illegible]
cum legisset mei[illegible] [illegible]
spe dm sup me [illegible] [illegible]
Dixit et hodie co[illegible] [illegible]
tu est scriptura hec in [illegible]
auribus uestris. [illegible] ego [illegible]
sum de quo scriptum [illegible]
est hoc. et omnes in [illegible]
tendebant in eum.

[illegible] cipli bap[illegible] iohes.

Post hec [illegible]
uenit ihc 7 discipuli [illegible] terram
que s. specialiter a sorte [illegible] regno du
ari tribuum specificato nomine iudea di
cebatur. 7 morabatur ibi cum discipulis. et
baptizabat licet non ipse: sed discipuli qui bapti
zarent. Sed uterum bapo iohis. ut dictum
est. Erat autem iohes baptizans in ennon
iuxta salim. quia aque multe erant ibi. Non
dum enim missus fuerat in carcerem iohes. Sa
lim est opidum ultra iordanem situm ubi
olim melchisedech regnauit. Cum uideret autem
iohes multos uenientes ad se ad ihm. Inde
turbati discipuli eius iohis dixerunt. Rabi
qui erat tecum trans iordanem: cui testimo
nium perhibuisti. Ecce hic baptizat: 7 omnes
ueniunt ad eum. Quorum respondens inuidie
iohes ait. Dixi uobis: quia non sum ego xpc.
sed quia missus sum ante illum. Qui desursum
uenit. super omnes est. Me ergo oportet mi
nui. illum autem crescere. Ut autem cognouit ihc
inuidiam illorum cum ascendisset ad diem
festum pasche de quo supra dictum est.
Sed et inuidiam quia presensit [illegible]
seorum [illegible] maxime cum [illegible]
iohem tradit[illegible]
bit in galileam [illegible]

A[illegible] regnabat cum iohes [illegible]
[illegible] diadem [illegible]
[illegible]
[illegible]
gis arethe [illegible] nt
eos quibusdam [illegible] in domum phi
lippi deuerat [illegible] 7 [illegible] inuicem
inuicem [illegible] tradit herodiadem
fuisse filiam aristoboli. quem occiderat cum
fratre alexandro: pater eorum herodes. 7 ita so
ror erat herodis agrippe. quam auus suus
dederat herodi filio suo uxorem. Dicit enim
alium fuisse herodem. preter tetrarcham quem pre

[illegible]
[illegible]
rege [illegible] philippus [illegible]
[illegible] que uide[illegible]
cum philippus frater et paulus [illegible]
philippo. herodes uero tetrarcha [illegible] ha
bebat filiam arethe regis damasci. Qui iter ro
mam iter faciens. 7 transiens per fratrem suum
secreto [illegible] cum uxore fratris. quod in redi
tu suo repudiata uxore sua: duceret eam
in uxorem. Quod tamen non latuit [illegible]
Que non expectans reditum uiri sui [illegible]
ad patrem. herodes autem rediens: abstulit hero
diadem fratri 7 factus est inimicus arethe et
philippi. Sub quo cum argueret eum iohes
suggestione herodiadis: misit eum in carce
rem. Quod cum audisset ihc: uenit 7 habitauit
in capharnaum in finibus zabulon [illegible]

Ambulans autem De tercia uoca[illegible]
A ihc iuxta mare galilee. uidit duos fratres
symonem 7 andream fratrem eius mittentes rete in
mare. ait illis. Uenite post me. faciam uos pis
catores hominum. At illi continuo relictis [illegible]
secuti sunt eum omnino. Et procedens inde [illegible]
duos alios fratres iacobum 7 iohem. reficientes [illegible]
sua. cum zebedeo patre eorum 7 uocauit eos. [illegible]
relictis retibus 7 patre: secuti sunt eum [illegible]
Et cum transisset inde ihc: uidit matheum qui
et leui dictus est. filius alphei. sedentem ad the
loneum 7 ait illi. Sequere me. Qui relictis omnibus
[illegible] est eum. [illegible]
[illegible] publican[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] sue [illegible]
[illegible]
tum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ens a galilea [illegible]
[illegible] primo [illegible] zabulon
et terra neptalim [illegible]
nuno: quia fuerunt de [illegible]
principes zabulon 7 principes neptalim [illegible]
siquid prophauit de captiuitate [illegible]
quam tribubus illis inchoata est. Dicit [illegible]
tum: de alienatione ab oriente [illegible]
in primis illis ad predicationem xpi [illegible]

N° 8
1564

circuibat ihc tot[illegible] in
synagogis eo[illegible] omnem languorem
in p[o]p[u]lo. Et abiit [illegible] totam
sit syria omnis regio ab [illegible] usque ad
mare magnum [illegible] usque egyptum
continens in se [illegible] provincias palestinam
et quam inhabitantes [illegible] et syri psalmos
[illegible] dicunt montem [illegible]
[illegible] quod nullam includit partem
[illegible] Et se[illegible] turbe multe [illegible]
[illegible] descendit in monte.

De electione xii. apostolorum.

E[illegible]
[illegible] vocavit ad se quos voluit ipse [illegible]
[illegible] apostolos [illegible]
[illegible] symonem [illegible] cognominavit petrum
et andream fratrem eius. Jacobum zebedei et iohannem
fratrem eius. Et [illegible] duobus nomina
[illegible] i. filios tonitrui [illegible]
[illegible] apostolo
[illegible] patris andree [illegible]
philippum et bartholomeum. thomam et matheum
publicanum. iacobum alphei et thadeum fratrem
eius qui et iudas cognominatus est. quem lucas iu-
dam iacobi [illegible] qui [illegible] nomine dictus est
[illegible] ecclesiastica hystoria [illegible]
[illegible] ad abagarum regem edesse. symonem chana-
neum [illegible] In hoc cathalogo
[illegible] apostolorum [illegible] patuit [illegible]
[illegible] causa. Cur iacobus alphei posi-
[illegible] iacobo zebedei et minor dicatur
[illegible] ille maior [illegible]
[illegible] ab apostolis [illegible] iherosolimorum et se-
[illegible] melius [illegible]
[illegible] non fuit [illegible]
[illegible] fide [illegible]
[illegible] mariam [illegible]
[illegible] ioseph [illegible]
[illegible] ioseph [illegible] filium vocavit
[illegible] alpheo [illegible]
alpheo [illegible] consobrini domini. iacobus. symon.
et iudas [illegible] ioseph qui barsabas qui
[illegible] cum mathia electus fuit. [illegible]
[illegible] consanguineis dicti sunt fratres domini [illegible]
[illegible] cognati [illegible] agnati [illegible]
[illegible] ex duobus fratribus ioseph et cleopha [illegible]
[illegible] quos [illegible] antonomastice
iacobus dictus est frater domini [illegible]
[illegible] mortuo cleopha [illegible]
[illegible] salome. [illegible]
[illegible] mariam. et [illegible]

zebede[illegible] filios [illegible]
iohannem. [illegible] postius [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] sunt [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] alpheum [illegible]

De [illegible]

E[illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] discipulos docebat [illegible]
[illegible]
matheus et lucas [illegible]
[illegible] domini [illegible]
[illegible] montis sedens [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
est [illegible] in qua [illegible] sunt [illegible]
[illegible] in galilea. Sermonem [illegible]
a [illegible] ad discipulos [illegible] legimus in matheo.
luca [illegible]

De oratione dominica.

h[illegible] sermonem domini [illegible] orationem
dominicam [illegible] partes [illegible] prima est
captatio benivolentie [illegible] sequuntur vii pe-
titiones [illegible] ad deum patrem. a quo pe-
timus dari nobis panem [illegible] i. filium. Nam
[illegible] nos ad petendum a patre
in nomine [illegible] tres [illegible] petitiones spe-
ctant [illegible] futuram [illegible] Scilicet [illegible]
[illegible] nomen tuum. In hac vita
[illegible] nomen patris [illegible]
[illegible] dei filius [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] fiat voluntas tua [illegible]
celo et in terra [illegible]
[illegible] velle [illegible]
[illegible] in terra [illegible] voluntati tue
[illegible] sequuntur [illegible]
[illegible] panem nostrum supersubstantialem da nobis
[illegible] super omnes
[illegible] in altari [illegible]
[illegible] supersubstantialem [illegible] da nobis hodie
[illegible] panem nostrum [illegible]

[illegible]

accipiendi nec[illegible] Ecce mitto vos sicut oves in medio luporum. Qui vos recipit me recipit.

De curato lepro[so].

Cum autem descendisset de monte [illegible] [le]prosum [illegible] solvens figuras. Et sanavit eum dicens: Volo mundare. Et addidit. Vide nemini dixeris. [illegible] quam manifeste et plene mundatur. Et nemini dixeris, id est nemini necesse habes dicere. Adeo res evidens est. Sed ostende te sacerdoti ad cuius arbitrium revocatur. [illegible] dicere alios solvisse legem. [illegible] reputatur.

De servo centurionis.

Cum autem intrasset capharnaum [illegible]

[illegible]

[illegible] ergo quod iste filius dei. De socru petri.

Et cum venisset Ihesus in domum petri que forte habebat in capharnaum [illegible] de bethsaida. ad petitionem discipulorum sanavit socrum petri febricitantem. De filio vidue.

Cum autem iret in civitatem que dicitur naym. que est in galilea [illegible] portabatur filius unicus [illegible] [illegible] obtulerunt [illegible] naym [illegible] et egrotantes [illegible] habentes et sanavit [illegible] est flumen cyson. [illegible] voluit ire trans fretum [illegible] scriba. Magister sequar te quocumque ieris. Volebat sequi dominum ut disceret signa facere ad lucrum. et ideo non auditur a domino. Dixit autem domin[us] alii. Sequere me. [illegible] permitte me primum sepelire patrem meum. Cui dixit. Dimitte mortuos in peccatis sepelire mortuos suos. [illegible] Non prohibuisset dominus Ihesus sepulturam si non essent alii qui sepelirent. Et alius. Sequar te domine. sed permitte primum renuntiare his qui domi sunt. [illegible] Nemo mittens manum ad aratrum et respiciens retro aptus est regno dei. De tempestatis [illegible]

[illegible] Ihesu in naviculam cum discipulis [illegible] et dormiente in puppi super cervical [illegible] tempestas [illegible] vento et mari dicens. Tace et obmutesce. et cessavit tempestas. Non peccatis [illegible]

[illegible] iudeam [illegible] tractatur. [illegible] qui [illegible] historie [illegible] bellonaca hic [illegible] manu scripta. [illegible] Corpus uero in sebaste urbe palestine sepultum. Caput autem ierosolimis iuxta herodis habitacula. Ossa eius tempore [illegible] a potestate gentiles sparserunt in [illegible] que sedebant ad eum [illegible] tempore iuliani rursus collecta combusta sunt. et puluis uentilatus. Vnde [illegible] martyrium. in tantum mortuo quod [illegible] tamen nescientes. Deum in natiuitate [illegible] collecta ubicumque erant. Vnde [illegible] ossa quorum monachi a ierosolimis [illegible] mixtis colligentibus magnam [illegible] tulerunt. Inter que digitus quem [illegible] monstrauit fuisse perhibetur. quem [illegible] tecla inter alpes attulit [illegible] ecclesia [illegible] mauritanie. Inuentaque ossa [illegible] ierosolimitanis episcopis [illegible] misit ea per iulianum diaconum [illegible] alexandrie episcopo. Qui postea theo[illegible] posuit in templo [illegible] purgato basilicamque [illegible] consecrauit [illegible] theo[illegible] tempora gentium destructa sunt [illegible] principis duobus mo[illegible] orientalibus qui ob orationem ue[illegible] iohannes reuelauit ca[illegible] post penitentiam por[illegible] latum est ab aliis in ciuitatem [illegible] et in quodam specu [illegible] in paruo tempore ignobiliter reco[illegible] donec denuo idem iohannes caput [illegible] marcello religioso abbati et [illegible] diu in eodem specu habitanti. Vnde [illegible] uliorando eiusdem urbis episcopo in [illegible] eleuatum est. Ex quo tempore cepit in [illegible] in urbe decollatio iohannis celebrari. ipsa [illegible] quo caput inuentum [illegible] eleuatum. Vnde post constantinopoli [illegible] est et inde ad gallias. Alii tra[illegible] non esse festum decollationis. sed collationis [illegible] combustum. Iosephus autem [illegible] baptiste [illegible] [illegible]

[illegible] congregatis [illegible] stipendium ipsi sed sequentur iohannem [illegible] Et dicit iosephus iudeos tradidisse [illegible] et ob hoc consensisse in proximo in [illegible] aretha rege. **De v panibus et duobus piscibus.**

Audiuit autem herodes [illegible] iohannem quem decollaui [illegible] quo audito talia [illegible] ihesus ascendens in [illegible] in locum desertum seorsum. [illegible] secute sunt eum turbe pedestres de ciuitatibus [illegible] Erat proximum pascha dies festus [illegible] pascha [illegible] autem fuit .xii. [illegible] Dimitte turbas ut euntes in [illegible] emant sibi escas. Dicit ihesus: Date illis manducare. et facite eos discumbere super uiride fenum. per contubernia id est per hospitia societates hominum que de uillis ueniebant. Et acceptis .v. panibus ordeaceis et duobus piscibus a puero quodam qui unus de discipulis fuisse creditur pro apostolis dedit eos ipso [illegible] millium uirorum exceptis mulieribus et paruulis. et de fragmentis impleti sunt cophini .xii. Et statim coegit discipulos ascendere in nauiculam et precedere eum trans fretum ad bethsaida donec dimitteret turbas. Vnde quia matheus dicit hoc factum in locis bethsaide intelligendum est in finibus eius. scilicet iuxta tyberiadem ut dicit iohannes. Sed ad eam pergebant. Vnde autem iohannes dicit eos transisse ad capharnaum. Ihesus autem cum cognouisset quod homines illi uolebant eum rapere et facere regem. quia sub tali rege uidebant eos posse non egere. fugit et ascendit in montem solus orare. hic est mons in quo sermonem fecit. a quo parumper distat locus in quo post resurrectionem comedit partem piscis assi. Supra non est pars illa maris supra quam [illegible] ambulauit. quia alia uice excitatus sedauit. **Quod ihesus ambulauit super mare.**

Nauicula autem in qua erant discipuli iactabatur fluctibus. Videns autem eos laborantes, quarta uigilia noctis uenit ad eos ambulans supra mare. Quatuor uigilias fecerunt excubantes in castris. Prima est conticinium in qua omnes simul uigilant. Secunda in [illegible] in qua [illegible] Tertia gallicinium in qua [illegible] in quo [illegible] nominibus uocauit [illegible]

intelligendum est per bethsaida fuisse capharnaum

refectionis quod hodie dicitur mensa

an gallicantu. an mane. cumque putarent
discipuli eum fantasma et clamarent: ait ego sum
nolite timere. Non dixit quis esset. quia ex nota voce
poterant eum agnoscere. vel ut intelligerent eum
quem dixerat moysi esse. Qui est misit me ad vos.
Petrus ivit ad eum super aquas. Que dum mer
geretur: erexit dominus. Qui cum ascendisset navi
culam: cessavit ventus. et statim fuit
navis ad terram quam adhibat., De de verbo domini

Altera die: turbe quas pavit quod dixit rex abierunt.

Altera die: turba que stabat trans mare: videns quia
paverat ihesus: intraverunt naves super
venientes a tybiade. et venerunt capharnaum
et invenientes ihesum: mirabantur quo
modo illuc venisset cum
solam vidissent navi
culam. quam non intra
verat. Cumque commenda
ret cibum quem eis fecit
tat. tum proferebant ei
manna. dicentes. patres
nostri manducaverunt
manna. panem de celo
dedit eis dominus. Tunc dixit
eis ihesus. Ego sum panis
vite. qui de celo descendit. Murmurabant

Quod autem lucas dicit h
fecisse bethsaide: intel
ligendum est. non circuit
in finibus eius. Sed iuxta
tybiadem. ut dicit
iosephus. Sed quia ad eam
pertinebant. Quod autem iohannes
dicit eos transfretasse
se ad capharnaum in
telligendum est per beth
saida transisse capharnaum.,

autem iudei dicentes. Non est hic filius ioseph
cuius novimus patrem et matrem. Et ait ihesus. panis
quem ego dabo: caro mea est pro mundi vita. Li
tigabant ergo iudei ad invicem dicentes. Quomodo
potest hic carnem suam dare nobis ad mandu
candum. Tunc addidit dominus. Nisi manduca
veritis carnem meam et biberitis sanguinem
meum. non habebitis vitam in vobis. Hoc autem
multi ex discipulis audientes dixerunt.
Durus est hic sermo. quis potest eum audire.
et abierunt retro. et iam cum illo non ambula
bant., De traditionibus phariseorum contra mandata dei.

Rogavit autem eum quidam phariseus
ut pranderet apud eum. Cumque vidisset
illum non baptizatis manibus prandere. mur
murabat intra se. Cui dominus ait. Vos phari
sei: quod deforis est calicis et catini: mundatis
et quod intus est. id est corpora mundatis: non animas.
Stulti: nonne deus utrumque fecit. Hoc contra
manicheos. qui animam tantum a deo creatas di
cunt. carnem non a diabolo. et addidit. date
elemosinam. et ecce omnia munda sunt
vobis. Quidam autem scribe et pharisei venientes
ab iherosolimis: videntes discipulos eius communi
bus manibus manducare: dicebant. Quare

discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum
seniorum. et respondit ihesus. Quare vos transgredimini
mandatum dei: propter traditionem vestram. Nam
deus dixit. honora patrem tuum et matrem tuam.
Quod non tantum prereverentia [...]um est. verum etiam
pro necessariis obsequiis [...]endis. Hic pha
risei impietatem sub nomine pietatis doce
bant. dicentes. filios melius facere. si deo. non
patri vovent. que parentibus offerenda erant.
instruentes eos ut cum egenis parentibus res
ponderent. O pater corban. quod est ex me tibi proderit.
Corban est munus mortuum. id est. quod novum deo
vel est prodesse. absit. Et convocatis ad se
turbis: ait illis. Non quod intrat in os coin
quinat hominem. Intellige a per se dictum. sed quod
procedit ex ore. Primum intellige de ore car
nis. Secundum de ore cordis. Nam et vomitus inqui
nat hominem. verum et quidam habent. Sed quod procedit
ex ore. Quare ergo ydolatrium. et his que furtiva sunt
et rapta non vescimur: pro scandalo vitando.
Cibus enim: in se mundus est. Et discipuli dixerunt
ei. Scis quia pharisei hoc verbo scandalizantur.
Scalon. vel scandalon offendiculum pedis
vel ipsam ruinam dicitur. Et respondit. Sinite illos.
ceci sunt duces cecorum. Non enim a veritate pro
scandalo recedendum est., Quod cibus non transit in
veritatem nature

Cumque intrasset ihesus domum: ait petrus. Edissere nobis parabo
lam. Et respondit. Non intelligitis quod omne
quod in os intrat vadit in ventrem. et in secessum
sum emittitur. Nichil enim de cibis transit in
veritatem nature. que resurget. Sed cibus adiuta
in se crescit. et manet. Videntur heretici dominum
ydiotam fuisse. et phisicam ignorasse. Quia
plures cibi partes et medullas et nervos
fundunt. Quod probant per eos qui longe nomi
tum habent sumpto cibo. et corpulenti tamen sunt.
Sed quelibet ciborum purgatio: successio dicitur
potest. et subiunxit. de corde autem exeunt fur
ta et cetera. Plato principale anime putavit esse in
cerebro. id est rationem. Iram in felle desiderium
in iecore. Sed iuxta christum principale anime est
in corde. Matheus pro eo inquinat. ponit
communicat iuxta hebreum ydioma. qui
commune: inmundum dicebant. quia cibos communes
vocabant prohibitos in lege. quos inmundos in
dicabant. quia alie gentes communiter illis ve
scebantur., De muliere chananea

Surgens autem ihesus: abiit in fines tyri et sy
donis. et rogabat eum mulier gentil

Skattöres Register aff Vikt och Bälsko ff. Anno

Euangelica

beatus es, promissione futurus tunc esse, i. beatus
eris. Tunc conuocata turba cum discipulis ait:
Si quis vult venire post me, abneget semet
ipsum et tollat crucem et sequatur me. Crux tri
pliciter tollitur: per martyrium, per mortifica
tionem carnis, per proximi compassionem. De
Post dies vi assumpsit transfiguratione
petrum et iohannem et iacobum fratrem eius et
duxit illos in montem thabor excelsum
ut oraret. Lucas dicit dies octo, cum diem quo
predixerat quosdam de eis visuros ante quam
morerentur gloriam regni, et illum in quo vide
runt connumerans. Matheus et marcus vi medi
os tantum ponentes. Et notandum quod matheus
dicit iacobum fratrem iohannis. Augustinus super epistolam
ad galathas scribit iacobum episcopum interfuisse
transfigurationi. Cui et ambrosius vi
detur consentire super lucam. Non ait. Cuius primi
sacerdotale solium ascendit.

iiij miliaria a nazareth mons thabor, in descensu est melchisedech obviavit abrahe, ij miliario a thabor mons hermon.

Et factum est dum
oraret, transfiguratus est ante eos, et facies
eius resplenduit sicut sol, et vestimenta eius
facta sunt alba sicut nix, qualia fullo non potest fa
cere super terram. Et apparuerunt illis mo
yses et helias loquentes cum eo de excessu quem
completurus erat in iherusalem, i. de morte eius.
Et ait petrus: Domine, bonum est nos hic esse.
Si vis faciamus tria tabernacula, tibi unum, moysi
unum et helye unum. Et facta est vox de nube: hic
est filius meus dilectus, ipsum audite. Cumque
timore cecidissent discipuli, tetigit eos
ihesus et ait: Surgite, nolite timere. Et des
cendens precepit eis ne cui dicerent donec
resurgeret. Quidam dicunt hanc christi gloriam in ae
re circumfusam, non in corpore, quod tunc habe
bat mortale. Alii ad tempus deposuisse mor
talitatem. Alii ipsum habuisse semper tale corpus
preparatum, sed ut videretur et pateretur, fecerat
illud mortale ad tempus. Et ibi qualis erat
preparatum talem se ostendit. Et talem
vivus se dedit discipulis in cena, qui tale
in modico potest esse loco. Naturam enim aliter in
hiis mori laborare et sequi naturam immu
tabilis. Ita enim in carne mortali ostendit
dominus gloriam immortalitatis sicut voluit. Sicut
post resurrectionem in carne mortali cicatrices
et palpandum se prebuit et comedit. Sic va
rie sentiunt auctores de moyse et helya.

Et super lucam invenies glosam que dicit
ibi eos fuisse, aliam que dicit angelos eorum as
sumptis corporibus. De lunatico
In sequenti die ad preces patris sanavit
filium lunaticum. Qui oblatus discipulis
sanari non potuerat. Non ex vicio lune
patiuntur lunatici, sed demones eos hiis ve
xant temporibus ut per lunam infament
lune creationem. Erubescat iulianus qui dicit
nullum peccatum in puero. Legitur enim de isto
quod a puericia lunaticus fuerat. In quo si nichil
haberet suum demon, non illum possideret. Cumque
quesissent discipuli quare ipsi non eicerent
eum: propter incredulitatem vestram. Quia si habue
ritis fidem sicut granum synapis, dicetis
monti huic: transi hinc, et transibit. Quod
translative de diabolo presenti quem eiecerat
potest intelligi, quia a nullo ad litteram legitur
factum, nisi quod ad preces gregorii neocesariensis
legitur quidam mons retractus et dedisse locum
basilice edificande, et ad preces cuiusdam patris
lapis translatus de orto. Vel gratia exempli po
situm est, pro quolibet impossibili. Unde in lu
ca aliud est exemplum: dicetis huic arbori mo
ro: transplantare in mare, et obediet vo
bis. De tributo invento in ore piscis.
Et cum venissent capharnaum, accesse
runt questores census capitis, et missus
a domino petrus ad mare tulit piscem in cuius
ore invenit staterem, i. duo didragmata, et
solvit pro se et pro domino. Etsi enim dominus loculos ha
beret, tamen ea que data erant ei in usum
pauperum in proprium usum noluit expendere.
Cum a discipulis quesissent in via — Quod discipuli quesierunt quis eorum esset maior —
quis eorum maior esset, accesserunt ad ihesum
et dixerunt: Quis putas maior est in reg
no celorum? Quasi diceret: dic quis maior est inter nos, ut
qui ille idem erit maior in celo. In quo er
rabant. In futuro enim omnis prelatio
cessabit angelorum et hominum, ut apostolus tradit.
Et amplexans ihesus parvulum docuit similes
parvulo, i. humiles in via exaltari in
patria. Et qui vellet primus eorum esse, fieret
omnium minister. Hinc est quod primus omnium
in ecclesia servum servorum dei se fatetur. Parvu
lus iste ut quidam tradunt fuit martialis
apostolus lemovicensium. De parabola ovis et dragme et filii prodigi.
Cumque scandalizatores
pusillorum dixisset per methaforam

Fr vii [illegible] och [illegible]
vara in skrifft[illegible]

membrorum. eruendos et proiciendos. nec contempnendum unum de pusillis. ad ostendendum quanti sint pusilli apud patrem. dixit eis parabolam ovis centesime reportate. relictis nonaginta novem. licet enim pastor plus diligat undecentum oves quam unam. tamen magis sollicitus est de perdita quam de manentibus. Propter eos addidit parabolam de decima dragma inventa. Et est dragma nummus certe quantitatis. habens ymaginem regis. Dragma vero dragmatis quarta pars stateris. dragma dragmatis genus carminis de quo dicitur dulcia cantica dragmatis. Etiam propter eos subdidit parabolam de filio prodigo

Dragma sine g cantici personarum. qua scriptum est cantici amoris. Et declinatur a quibusdam dragmis. a quibusdam dragmatis.

in qua non solum gaudium suum de pusillis redeuntibus ostendit. Sed et invidentium murmur arguit. in qua siliquas cibum porcorum dixit. Et est secundum quosdam fructus arboris. sonum faciens cum comeditur. Est autem genus leguminis. sonoris follibus inanis. quod magis honorat quam reficiat. Et nota quod in avibus dicitur altile. in animalibus dicitur saginatum. De dimittendo fratri septuagies septies.

Cumque addidisset dominus de corripiendo fratre qui in te solo peccavit. Et teste sciente. primo secreto. post coram testibus. postea coram ecclesia. et addidisset. Quecumque ligaveritis super terram. erunt ligata in celis. Quesivit petrus. an dimittendum sit fratri peccanti usque septies. Respondit ihesus. Immo usque septuagies septies. id est cccc. nonaginta vicibus. et est septuagies septies. id est omnis iniuria. ut bis legatur septuagies septies. ita id est ut prima expositio referatur ad tempus. quasi diceret. immo semper dimittes. Sed ad omnem iniuriam quae septuaginta vii. ex vitio universitatis. et vitio transgressionis. id est ex septem et undecim est. Et nota quod quilibet tenetur rancorem animi pro iniuria dimittere. et si non petat veniam qui lesit. Quod si pecierit. teneor ei dimittere atque subvenire si indiguerit. quod teneor non nisi petat. non sum perfectus. Quod autem dimittendum sit petenti. dominus per servi parabolam subostendit. cuius debitum revocavit dominus suus. quia noluit misereri conservi. Quod ob solam fornicationem potest uxor dimitti.

Et factum est postquam sermones istos. migravit ihesus in galileam. et venit in iudeam trans iordanem. et secuti sunt eum galilei. et curavit eos ibi. Et accesserunt ad eum pharisei temptantes et dixerunt. Si licet homini dimittere uxorem quacumque ex causa. Quibus ait dominus quod deus instituit coniugium. et ideo non licebat homini separare illud. Quia et sic voluit dominus virum adherere uxori. quod propter eam relinqueret patrem et matrem. id est affectum suum magis diliget homo ad procreationem liberorum. quam ad curam parentum. Sicut enim humor de radicibus ascendit in herbam. et transmittitur ad semen. sed ad radices non redit. ita affectus. transmittitur a parentibus ad filios. quam filiorum ad patres. Cumque obiecissent de libello repudii concesso a moyse. et dixisset. obduriciam cordis eorum. hoc esse permissum. id est nulla lege punitum. Non enim ordinem dei moyses super ordinaret. addidit. quod excepta causa fornicationis non licebat homini dimittere uxorem. Quod audientes discipuli dixerunt. Quia non expedit nubere. Ne autem omnem continentiam meritoriam putarent. distinxit dominus eunuchos. quia quidam sic nascuntur. qui proprie dicuntur castrati. id est caste nati. Alii facti sunt ab hominibus. qui dicuntur spadones a spata. Alii se castrant propter regnum dei. qui proprie dicuntur eunuchi. id est bene viventes ab eu quod est bonum et nice quod est victoria. et hec ultima meritoria est. Cumque pueris oblatis imposuisset manus et benedixisset eis. abiit inde. De galileis quos occidit pilatus dum sacrificarent.

Post hec ambulabat ihesus in galileam. quia in iudea querebant eum interficere. Aderant eo tempore quidam nunciantes ei de galileis. quorum sanguinem pilatus miscuerat cum sacrificiis eorum. Quidam enim dicens se dei filium. multos seduxerat de galileis. Quos cum duxisset in garizim. ubi dixerat ascensurum se celum coram eis dum sacrificarent ei. Superveniens pilatus. ipsum cum omnibus occidit. Timuit enim. ne iudeos seduceret. Cumque putarent eos periisse. ideo quod peccatores essent ceteris galileis. ait dominus. non iudeos minus sceleratos. et similiter nisi peniterent. perituros et ierosolimitas. nisi peniterent perituros. sicut perierant in siloa. xviii. viri oppressi a turre quam edificabant. Super quod dixit eis similitudinem ficulnee non facientis fructum. pro qua cultor vinee vix impetravit annum. ne combureretur. donec probaret eam. De muliere incurvata.

Cumque doceret sabbatis in synagoga. erat ibi mulier habens spiritum in

firmitatis. quã inclinauerat sp̃c sathane
.xviij. annis. et imposuit ei manus et
erecta est. De ũbo dñi q̄b; terruit herodem mor
Et accesserunt ad ihm q̄dam tis sue.
phariseorum dicentes. vade hinc. i. de
galilea. q herodes querit te interficere. Et
ait illis. Ite dicite uulpi illi. q ecce demo
nia eicio. et sanitates pficio. hodie et cras. et
tercia die consummor. q. d. est. ipse ñ occidet me.
Sz ego ponam aĩam meam. ita q̄d p̃ma
die mortis intrans infernũ tollam demo
ni tyrannidẽ suam in crastino educam
captiuitatẽ. qm sanitati restituã. dũ portã
paradisi aptam ei ostendam. vł ponã eã
in padiso. que ẽ in extremis maris ad orien
tem. qi restituens hominẽ sanitati quã p
diderat. tercia die resurgam consummatus p
tm hoc referri ad tres annos opationis
miraculorum xpi. in quorum tercio consummatus est
Et qi ostendens ihc q̄d non moreretur in
dominio herodis. addidit. q ñ capit scep
tum. s. aliquam me pphetam pire extra ierlm.

Erat aũ in proximo De scenophegia.
scenophegia. q̄d sonat umbraculorum
fixionẽ. Et dixerunt fres ei ad eum. Transi
in iudeam. ut discipli tui qui ubicumque il
lic conueniunt opa uideant que tu facis
Si hec facis manifesta te mundo. q. d. Si
ex te facis et non ex beelzebub. vł h. p q
hij erant consanguinei ihu. qui eũ gl'am
querebant. ut inde participes fierent. Quib
ipse ait. vos ascendite ad diem festũ hunc.
ego ñ ascendam ad diem festum istum. i.
ad pimum. Mediante enim festo. ascendit.
sed qi in occulto. Iudei aũ querebant illũ
dicentes. Vbi est ille. Et murmur erat de
illo. q q̄dam dicebant. bonus ẽ. alij q̄d
seductor erat. Cum g̃ ascendisset doce
bat in templo. et mirabantur dicentes. Quo
modo litteras scit iste cũ non didicit. Cumque
q̄dam dicerent. Nonne hic ẽ xpc. alij dice
bant. hunc scimus unde sit. xpc aũt cũ
uenit nemo scit unde sit. hoc dicebant.
q ysaias dixerat. generationẽ eius quis
enarrabit. Multi aũt de turba credide
runt in eũ. dicentes. xpc uenit. numq̄d
plura signa faciet quã hic facit. Et ait
illi q̄dam de turba. Magister. dic fri meo
ut mecũ diuidat hereditatẽ. Qui. R.
homo. quis constituit me iudicem

De ministris missis ad capiendum ihm.

sup uos.
Miserunt g̃ principes et pharisei ministros. ut app
henderent eũ. Et ait ihc. Queretis me. et
ñ inuenietis. et ubi ego sum uos ñ pote
stis uenire. i. ẽ. q. d. tales ñ accedetis ad me.
Sz p resurrectionẽ. multi uolunt inue
nire me. si fi posset corporaliter. et ñ inuen
ent. fide tñ inuenient. Quida dicebant q̄dã
hic ẽ uere ppha. Alij hic ẽ xpc. Cumque redisset
ministri ad pontifices. et phariseos. et dixis
sent ministris. Cur ñ adduxistis eũ. Respon
derunt. Numquã sic locutus ẽ homo. ut iste
loquitur. Et increpabant eos pharisei. Num
q̄d uos seducti estis. Quis principũ aut
phariseorum credit in eũ. Et dixit nichodemus.
Lex nra ñ iudicat quẽquã. ñ prius audierit
ab ipso. Credebat ut si pacienter illũ audiret
ut ipse fecerat. similes ministris fierent. Et
dixerunt ei. Numq̄d et tu galileus es. i. a
galileo seductus. Scrutare scripturas. a
galilea ñ surgit ppha.

De adultera.

Ihc aũt iterũ diluculo uenit in templũ.
et sedens docebat pplm. et adduxerunt scri
be et pharisei mulierẽ depręhensam in adulterio
et querebant q̄d iudicaret faciend de ea. Pu
tabant enĩ ut dũ si misericordiam fieret im
misericors. uł iniustus. ut in misericordem inue
nirent eũ. moysem agentẽ dãpnarent. Ihc
aũ inclinans se deorsũ. digito scribebat in
terra. Cum instaret. erigens se dixit. Qui sine
peccato ẽ urm. primus in eam lapidẽ mittat.
et iterũ se inclinans scribebat. Quidã dicũt
id q̄d eis respondit. Ambrosius in q̄dam epl'a
ad studiosũ uidetur uelle cũ scripsisse terra.
terra. scribe hos uiros abdicatos. vł terra terra
accusat in epl'a ad irenerũ. Audientes aũt
exibant unus post aliũ. et remansit ihc sol'
ab illis. Et mulier in medio stans discipulorum
et dimisit eam indãpnatã dicens. Vade.
et amplius noli peccare. Et nota. erectus
dedit sententiã iusticie. Ite. erectus sua
me. q eque utrumque ppium ẽ deo misereri
et punire. Quia omnis ẽ actio tam est
lectio. De pabola diuitis ãpliare horrea et q̄b

Tunc dixit ad illos. dam uerbis domini.
cauete ab omni auaricia. cũ sit bre
uis hominis uita. Sup quo pposuit eis
similitudinẽ de diuite. qui p fructuũ
ubertate. deliberabat horrea sua ampliare.

Cui deus ait: Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te. Que autem parasti cuius erunt? Item multa locutus est eis Ihesus. Ego sum lux mundi. Ego testimonium perhibeo de me, et pater testimonium perhibet de me etc. Iudeis hic dixit plane se filium dei, et eos in peccato suo morituros, et scituros quis esset cum exaltauerint eum a terra, et ipsos nec filios dei esse nec Abrahe. Et quod Abraham uideret suum diem, et intulit: Antequam Abraham fieret ego sum. Ille solus uere est qui antequam aliquid esset, uere potuit dicere: ego sum. Tulerunt ergo lapides iudei ut iacerent in eum. Ihesus autem abscondit se et exiuit de templo. Et nota quod iudei dixerunt: Quinquaginta annos nondum habes. Quidam opinati sunt ab incarnatione domini usque ad passionem plures annos fluxisse, quam ex hystoriis colligamus.

De ceco nato.

Preteriens Ihesus uidit hominem cecum a natiuitate, et luto facto de saliua cum liniuisset oculos eius, misit eum ad natatoriam Syloe. Et lauit et uidit. Syloa est fons ad radicem montis Syon, qui non iugibus aquis sed in certis horis ebullit, cuius aque ut exciperent quoddam stagnum non longe a fonte constructum erat. Quam collectionem in piscinam uel natatoriam uocat scriptura in ualle Iosaphath, et secundum traditionem hebreorum de Sylo manat sub terra. Erat autem sabbatum. Unde pharisei cum accepissent ab illuminato quod Ihesus eum illuminauerat, dixerunt ei: Da gloriam deo. Non est hic homo a deo qui sabbatum non custodit. Cumque ille commendaret Ihesum, et adderet: Numquid uos discipuli eius uultis fieri? Maledixerunt ei, et dixerunt: Tu discipulus illius sis. Nos Moysi discipuli sumus. Hunc nescimus unde sit, id est non approbamus. Supra enim dixerant se eum scire. Putabant autem Ihesum maledictum, et omnes credentes in eum maledictos. Et cum eiecissent eum foras, inuenit eum Ihesus. Cumque dixisset ei se esse filium dei, ille adorauit eum, et ait illi Ihesus: In iudicium ego ueni in mundum, ut qui non uident uideant, et qui uident ceci fiant, etc. In hoc quod ceci mendicum illuminauit intelligitur quod uenit separare pauperes spiritu a superbis, qui se sciolos iactabant, ut illi illuminentur, isti cecitatem mentis incurrant.

De signis perfectionis et de impossibilitate intrandi diuitem in regnum celorum.

Et cum esset Ihesus egressus in uiam adolescens genu flexo rogabat eum dicens: Quid faciam ut habeam uitam eternam? Cumque iniunxisset ei custodiam mandatorum, et accidisset eum seruasse ea, docuit eum de perfectione, et unum signum perfectionis posuit dicens: Vade et uende omnia que habes, et ueni, sequere me. Est enim perfectio prelatorum, cuius signum est ponere animam pro ouibus. Et est contemplatiuorum, cuius signum est relinquere omnia. Est et timentium penam, que uel hic sub conseruatione sit. Est in consummatorum, cuius signum est habere mortem in desiderio, et uitam in patientia. Audiens hoc adolescens abiit tristis. Erat autem pecuniosus ualde et locuples. Et ait Ihesus ad discipulos: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare regnum celorum. Facilius significat hic nomen positiuo sui contrarii, id est minus est difficile, quod minus est impossibile. Potest enim deus facere ut camelus transeat per foramen acus nullo obstante. Auarum uero quem hic nomine diuitis intelligit, ponere in gloriam: si potest de potentia, de iusticia non potest. Gradus uero comparationis inter impossibilia ne mireris. Impossibilius enim est equum conuerti in lapidem quam in asinum, cui est accommodatior naturaliter quam lapidi. Fuerunt qui dicerent in Ierusalem paruam fuisse portam, que uocabatur acus, ad quam conueniebant cameli pro compendio uie; cum honeribus suis non poterant subire eam. Exonerati ergo transibant, et item receptis honeribus minabantur. Secundum hoc ergo similitudo notatur hic, non impossibilitas. Oportet enim auarum amorem opum dimittere simul ingredi ad uitam. Quod autem nomine diuitis auarum significasset, hinc patet quod discipuli subdiderunt: Quis ergo poterit saluus fieri? Plures enim sunt pauperes diuitibus, et ita plures possunt saluari, si de possessoribus opum dixisset. Quibus ait Ihesus: Apud homines hoc est impossibile, apud deum omnia possibilia sunt. Non quod possit deus tales saluare, sed potest eos iustificare et tunc saluare.

Quod relinquentes omnia pro Christo iudicabunt.

Tunc ait Petrus: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Supple: relinquenda. Illa enim omnia reliquerat Petrus de quibus dictum est: Et omnia uanitas. Illa autem omnia sibi retinuerat de quibus dictum est: Vos est

p̃mo inhabitam̃ nouam domũ. ut induį
mus nouã uestem. hic ã enchenia uocant̃
festum dedicationis templi. q̃d annuatim
fiebat. hoc ã festum ñ ad p̃mam. nl̃ sc̃dam
templi dedicationẽ spectabat. s; ad t̃ciam.
p̃ma enĩ fuit in autũpno. q̃ salomon
dedicauit templũ: p̃ma die septembris.
et usq; ad templi inius eu̾sionẽ fiebant
q̃t annis duo festa. i. ad die. dedicatio. s.
et expiatio. cũ ũ reedificatũ fuit tẽplũ
a redeuntib; de babilone. dedicatũ est in
uere. xij. die martij. i. xij. luna. Cũ aũt
antioch̾ epyphanes polluisset templũ
sordib; ydolo℞. 7 p̃phanasset utensilia. q̃
iudas machabe᷒ filius assamonei. de gn̄e
sac̾dotali: mundauit templũ 7 restituit
utensilia in locis suis. 7 q̃i dedicauit
in. d. x̃. die decẽbris. et h̾ dedicatio: in
dieb; ihu obseruabatur. in hyeme. for
te. adhuc festum ẽ luminũ ap̃d iudeos
q̃ 7 iose. testatur. 7 sub machabeis uo
cant hunc diem: diẽ luminũ. Et ãbu
labat ihc in templo. in porticu salomo
nis. Homine templi: sepe uocant̃ portic᷒
templi. ut hic. portic᷒ aũt illa: dicebat̃
salomonis. in qua solebat salomon stare
adorand᷒. in qua in die dedicationis erex̃
colũpnã eream. sup̃ quã. 7 orauit flexit
genib; cũ tñ iudei soleant stare cũ orant.
Et dixerunt iudei. Quo usq; aĩas n̾ras
tollis: Si tu es xp̃c: dic nob palam. Ideo
q̃runt: q̃ si se xp̃m diceret. tenerent eũ.
tamq̃ cont̾ augustũ. se erigentẽ. Ideo
xp̃c temp̾auit responsũ dicens. loquor
uob. 7 ñ creditis. op̃a q̃ ego facio: testimo
nium p̾hibent de me. Cũq; dixisset: ego
7 pat̃ unum sumus. sustulerunt iudei
lapides. ut lapidarent eum. Et cũ di
xissent se uelle eũ lapidare. p̃ blasphe
mia: q̃ cũ eẽt homo. dm̃ se faciebat. dix̃
q̃ 7 sc̃ptura homines dixit ẽẽ deos ibi.
Ego dixi dij estis. g̃ multo mag̃ quẽ p̾
miserat in mundũ. dici pot̃ ds. cũ tñ
dicat̃ homo. ds 7 filium ds. dissimulat̃.
hac ambiguitate nõis mitigauit irã
eo℞. Querebant g̃ eũ app̾hende. 7 exi
uit de manib; eo℞. De suscitatione lazarj.

Et abijt itm̃ transiordanẽ.
i. u. erat iohes baptizans p̃mũ. E
rat aũt quidã languens lazarus. a
bethania. de castello marie 7 marthe. Cũ
aũt accepisset lazarũ infirmarj. p̃ nun
cium soro℞. ait. Infirmitas hec: non est
ad mortẽ. ad eũ. ad eũ. s. detinend᷒ in mor
te. Et mansit in eod᷒ loco: duob; dieb;.
q̃usq;. s. q̃driduũ compl̾et̃. Tunc ait
discipulis. Eamus in iudeam itm̃. Qui di
xerunt. Iudei te uolebant lapidare: et
itm̃ uadis illuc: Quib; dixit ihc se q̃i
diem 7 ip̃os: q̃i horas. xij. 7 ideo. ñ erat
eis timend᷒: ire cũ eo. Et nota: q̃ iu
das adhuc erat bonus; tunc hora diei erat. s;
iam malus: p̃ mathia substituto ei dem
est. d̃. aũt. Q. d. putatis iudeos p̾seuera
re in uoluntate me lapidandi: sic̃ hore
motabiles sunt: sic 7 affectus hominũ. 7
7 sep̾ in die mutat̃ co℞ hominis. q̃ hore.
Et qui ambulabat in die. i. in pace. sic̃
ego 7 uos ñ offendit aliq̃m. 7 ideo. securi
eamus. Et addidit. lazarus mortuus ẽ. Gau
deo p̾p̾ uos: q̃ ñ eram ibi. q̃ dũ longe po
sita iudicat. Roborat̃ fides eo℞. Redijt g̃
ihc cũ discipulis in bethaniã. 7 martha
occurrit ei extra castellũ. Et aduocata
maria: multis ierosolimitis p̾sentib;
qui uenerant ad consolandas sorores. Be
thania enĩ non distat a ierl̃m ñ stadijs
. xv. uenerunt ad monumentũ. 7 ad uo
cem ihũ ñ solum suscitat̃ est. s; p̾dijt
licet ligat᷒ institis. Multi g̃ de iudeis ad
pharisseos abierunt 7 nunciauerunt
q̃ uiderant. 7 celebris erat sermo de eo
ap̃d multos. multi enĩ ascendebant ad
diem festũ: ut sc̃ificarent se. Credit̃
ã hoc ẽẽ f̃cm̃: ea die qua legit̃. xl. vj.
feria ante isti sunt dies. p̃ma. s. die
mensis p̃mi sc̃dm legem. De pontifices 7

Collegerunt g̃ pharisei. conspirauerunt in
pontifices 7 pharisei consiliũ dm̃.
et dicebant. Quid facimus: si dimittį
mus eũ sic. omnes credent in eũ. 7.
u. r. 7. t. l. n. 7 g. q. d. venerabilis et
sc̃s habetur gentib;. Qd alteram
hic locus. Q. d. alteram
deri 7 pompe. 7 alij ue
nerant sunt ip̃m
et reges p̾sa℞. 7 eg̃ij
p̃tij. hic aũt homo
docet sacra n̾ra ab
holenda. 7 uana. g̃

Quia g̃ iam desti
natum erat mor
ti: ab ip̃o sabbo q̃
collegerant consiliũ
inchoauit memo
riã dnice passionis.
in hymnis maxi
me. 7 subticem᷒ gl̃a

romani scientes op[er]is
templi tollent eis.
audientes in principe
tollendas. Tunc Cay-
phas qui pontifex erat

pater in responsoriis.
et in invitatorio misse.
unus erat traditor
dominus in manus
laniltan(?).

anni illius quod faciendum esset eis decrevit. Ex-
pedit ut unus homo moriatur et non tota gens
pereat. Et prophetavit utilem genus humano mor-
tem Christi licet nesciens. Ab illo ergo die cogita-
verunt quomodo interficerent eum. Unum et dixerat
ut universis duceret in Ierusalem. Ihesus autem
non ambulabat palam apud iudeos. Habiit
iuxta desertum in civitatem que dicitur
Effrem. De ultimo adventu domini in Ierusalem.

Factum est autem dum complerentur dies as-
sumptionis eius firmavit faciem suam
ut iret in Ierusalem. Assumptionem Ihesu dixit
Lucas non solum tempus quo assumi debebat
de mundo hoc ad patrem, sed et secundum preceptum
de agno paschali qui decima die mensis
primi assumebatur de grege. Et servabatur
usque ad xiiii. In hunc modum Ihesus x die in-
trantis palmarum venit ad locum passionis.
et mansit in eo usque dum passus est.

Factum De x.
est autem leprosis
dum iret in Ierusalem tran-
sibat per mediam Sa-
mariam et Galileam.
Et ingressu cuiusdam
castelli occurrerunt
ei x viri leprosi dicen-
tes. Ihesu preceptor mi-
serere nostri. Et reliqua. Ite
ostendite vos sacer-
dotibus. Et dum irent
mundati sunt. Al-
ter(?) unus ut vidit se
mundatum rediit.
Et adoravit Ihesum
magnificans dominum.
et hic erat Samari-
tanus. Alii non redie-
runt iudei erant.
in quo notatur perfidia
iudeorum. De Samaritanis
negantibus hospicium domino.

Cumque premisis-
set nuncios
in civitatem Samari-

Solempnitas ecclesie
cadit in faciem adorans.
Inde est quod in presentis
diebus prostrati horas
concludimus. Sed non ad
terram saltem se sub
stratorum(?) ii. iiii. sig-
nificamus. Infirmitatis
corporis que de pulvere
sumpti, et infirmitatis
animi quia per nos non
erigimur. Et erubescen-
cia quia non audemus oculos
levare ad celum et peni-
tencia quia videmus
nos cadimus. i. in ter-
ris affligimur et vide-
mus quare in privatis
orationibus quicumque fle-
xis genibus ut Salo-
mon. Elevata fa-
cie oramus. a. d. the-
me per te. Atque stan-
tes qui in domum domini
letantes ivimus. In primo
modo exprimitur con-
ditionem. In secundo
delictum. In
tertio spem.

tanorum non sunt recepti hospicio. Samaritani
enim invidebant euntibus in Ierusalem adorare.
Et irati Iacobus et Iohannes dixerunt: Vis dica-
mus ut ignis descendat de celo et consu-
mat eos. et increpavit eos dominus. hic vin-
dicta que laudatur in his dampnatur. quia ille ex
caritate. isti non ex ira hoc appetebant. De
peticione filiorum zebedei.

Et assumens
iterum xii. secorsum ait. Ecce ascendimus
Ierosolimam et consummabuntur prophetie de
filio hominis. Tradetur enim gentibus et illu-
detur. et flagellabitur et conspuetur. et cruci-
figetur. et tercia die resurget. Quod audi-
entes filii zebedei putantes regnum Ihesu
iminere in Israel suggesserunt matri sue ut
peteret ab eo in suis nomine. Quo
concesso subdit. dic ut hii duo filii mei
sedeant unus ad dextram alter ad sinis-
tram in regno tuo. Ihesus autem non sibi matri.
sed petentibus per eam. Nescitis quid petatis
quasi diceret prelationem queritis in celo. que nulla
ibi erit et male queritis. Regnare enim
vultis et non meruistis. Potestis bibere
calicem quem ego bibiturus sum aut baptismo
quo ego baptizor baptizari. Dicunt ei
possumus. Calix passio est baptisma mors. Et
dicitur ad similitudinem lane intincte.
Sicut enim lana intingitur et alterius coloris ac-
cipit dignitatem. sic nos in morte descen-
dimus corporales et resurgemus spirituales.
Calix ad litteram ciphus est quo calida
sumimus pocionem. Macrobius Theodosius dicit
scitum esse quem invenerunt calices et di-
xerunt calicem quasi nunc prutata. i. in a-
litteram dicitur calix. Cassiodorus super psalmos
dicit. calix dicitur passio. Que ea cum mensura
bibitur. fidelis enim deus qui non sinit nos temp-
tare supra id quod possumus. Est enim calix
sciphus cum quo mensuratur distribuitur potus
bibentibus. Et secundum hanc distinctionem ca-
licis et baptismi recte subdidit dominus. Calicem quidem
meum bibetis et tacuit de baptismo. Iohannes enim
non martyrium sed passiones multas citra
mortem sustinuit. alii cum calicem et baptismum
eodem acceperunt scilicet per martyrio. Et dicitur Io-
hannes fuisse martyrem animo quia animo non
defuit martyrio et in ferventis olei do-
lium missus. In hunc modum Ieronimus dicit de
monachis. Monachi debent habere pu-
ritatem martyrii. Si quod ipsi martyres

publicanis uiantiū in p̄n ⁊ minime delicatū ... at̄

... ichus uanis ...

...tituti

si quis ex. et ꝯ 9iũo hoīm est restituenda sic

...

...cĩcatus ul' suspen...

N 8
R 6

ut in iudicio uideant perfidi: in quem pupugerunt
et ostendat omnium carnium signa uictorie sue.
Vbi gratia. Miles fortiter egit: et multis uulneri
bus percussus est. Ait illi medicus. Vis sanari sine
omni cicatrice. uel cicatricibus sine omni defor
mitate: puto quod in signum glorie sue et per exem
plo alios animandi ad idem: reseruaret cica
trices. Et nota quod duo mutanda sunt huma
nam rationem secundum ecclesiam: dominus eis ostendit corpus
scilicet incorruptibile et palpabile. Nam pal
pari non potest: quod non corrumpitur. et corrumpi necesse
est. quod palpatur. dicit tamen beda: quod corpus domini
et subtile erat per effectum spiritualis potentie.
et palpabile per ueritatem nature. palpabile oste
sum: ut ueritate carnis probaret. uel potest dici
quod corpus domini ut inuisibile. et palpabile o
stensum aliis incorruptibilibus. a corruptibi
libus non: uideri et palpari non potest nisi miraculose.
Adhuc illis non Quod post quam comedit coram
credentibus: ait illis. habetis discipulis insufflans
hic aliquid quod manducetur. Et dedit eis spiritum sanctum
optulerunt ei partem piscis assi et fauum mellis.
Et manducans: reliquias dedit illis. Sciendum
est cibos ad nos post resurrectionem: assumptos. sicut a
qua missa in igne absumitur. ante mortem
non sumptos in alimoniam. Aliter enim absorbet
aquam terra sitiens: aliter radius solis scandens.
Et ait illis. hec sunt uerba que locutus sum: cum ad
huc essem uobiscum. id est simul uobiscum passibilis. Tunc
aperuit eis sensum: ut intelligerent scriptu
ras. et dixit eis. Vos eritis mihi testes hominum in
omnes gentes. Inci
pientes a ierusalem. Ga
uisi sunt ergo discipu
li uiso domino. id est agni
to.,

¶ Inde est quod audita pro
nuntiatione euangelii
statim aduenientem qui ad
ierusalem gratias agentes quod
inuenit ad nos euan
gelium.,

Dixit ergo eis iterum. pax uobis supple sit. et cetera
Tamen cum uicarius christi pontifex. scilicet dicit populo
pax uobis: tamen subintelligitur sit. Cuius ut o
stendat quamquam se christi uicarium: quamquam dicit pax
uobis. tunc scilicet cum primo introitur ad populum in
missa. quia hec fuit uox prima christi ad discipulos
post resurrectionem. Instar non aliorum sacerdotum.
dicunt per ea: dominus uobiscum. ut se unum ostendat ex
uobis. Hec cum dixisset: insufflauit et dixit eis.
Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata:
remittuntur eis. et quorum retinueritis: reten
ta sunt. Hinc sunt quidam adherent dicentes:
neminem posse soluere ligare: nisi habeat spiritum quod

auctore hic faciat. Sed attendere debent quod et ante
resurrectionem dedit eis ihesus eandem potestatem:
sine insufflatione. nec tamen legitur ibi eis dedisse
spiritum. scilicet quod duo: pro exit moyses ibi. Suggere
runt mel de petra. id est potentiam ligandi et
soluendi et miraculorum: a christo. immuni a peccato.
quamuis mortali. et post ea oleum: de saxo du
rissimo. id est eandem potentiam cum spiritu sancto de
christo impassibili., Quod apparuit thome.

Cumque euanuisset ab eis: redijt thomas
dixeruntque alij ad eum. Vidimus dominum. Qui
dixit eis se non crediturum: si uideret et tangeret
cicatrices uulnerum. Post dies autem octo cum essent
discipuli intus et thomas cum eis. stetit ihesus in
medio ianuis clausis et ait thome. Infer
digitum tuum huc. et uide manus et latus.
et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit thomas.
Dominus meus et deus meus tu es. Et ait ihesus. Quia uidisti
me thoma credidisti. Beati qui me non uiderunt
et crediderunt uel credent. Tamen quidam dicunt thomam
tamen uidisse: nec ausum tangere quia christus tamen dixit.
quia uidisti. Sed quia uisus pro quolibet sensu po
ni solet: potest dici uidisti. id est tetigisti. presertim
quia dominus dixerat Infer digitum tuum huc et uide.
Hec et alia fecit ihesus: ad robur fidei nostre et multa
que non leguntur in euangelio., De apparitione

Post hec autem manifestauit ad mare tyberi
se ihesus ad mare tyberiadis ubi pisca adis.
bantur. vii. discipuli nocte quadam: ut haberent
cibos. Et cum nichil prendidissent: mane stetit
ihesus in littore. Cumque ad mandatum eius in dextram
nauigii rete misissent: impleuerunt illud
.c.l. tribus magnis piscibus et ait iohannes. dominus est.
Tunc petrus misit se in mare. Alij naui
gio uenerunt. et inuenerunt prunas in li
tore. et piscem suppositum et panem iuxta positum
et assidentes simul de piscibus quos prendiderant:
manducauerunt cum ihesu scientes: quod dominus est. Et
hec fuit tercie diei manifestatio. sed post quot dies ab
octaua die resurrectionis non est determinatum.,

Tunc dixit
ihesus petro. Symon iohannis diligis me plus
his? Interrogabat dominus. quod sciebat: sed innuit
ut in corde credamus. et ore confiteamur. Et ait
petrus. Etiam domine tu scis quod amo te. Non est sic di
stinguendum. etiam domine uel. scilicet dixit se diligere plus
aliis. hoc enim nesciebat: sed humiliat in quodam more
hebreo. Tacens ergo quod ignorabat: respondit quod sciebat.
Vel ita domine amo te. et etiam tu scis: quod amo te
.a.d. te ipsum testem inuoco: quod amo te.

dicit ei ihesus. pasce agnos meos. q. d. exhibitio operis: est probatio dilectionis. Cumque quesisset id ipsum secundo. et id respondisset petrus. item subdidit pasce agnos meos. Post tertiam vero responsionem: subdidit. pasce oves meas. q. d. pasce: docendo. pasce. orando. pasce. moriendo. Item dixit ei ihesus. cum senueris extendes manum tuam. et alius te cinget. et ducet quo non vis. significans: quod crucifigeretur. nolens: secundum sensum carnis. et addidit. Sequere me. i. sequeris me in genere mortis.

Opiniones de morte iohannis.

Tunc cepit ihesus abire. et cepit eum petrus sequi. putans hoc esse mandatum a domino. Sequebatur et eum iohannes. Conversus petrus: vidit illum sequentem et ait ad ihesum. Domine: hic autem quid: supple patietur? Postquam enim audierat se crucifigendum: voluit et fratris exitum cognoscere. Et ihesus. Sic eum volo manere donec veniam.

Putaverunt ergo discipuli iohannem non moriturum: donec christus veniret ad iudicium. Sed non erat magnum dare dilecto non mori: cum dissolvi et esse cum christo melius sit. Dixit ergo dominus quod in pace senium finiret. Tunc fuerunt qui dicerent ad eum huc venire. quod cum in defossum sub tumulum post celebratam missam descendisset lux magna per aliquot horas circumstantes fulsit. et ceciderunt qui aderant. Cumque post lucem surgentes accessissent ad tumulum: vacuum invenerunt. tantum levis scatiebat in fundo. sicut in fontibus solet harena bullire. et adhuc quoque eadem scaturigo ibi videtur. Unde multi putaverunt eum vivere sub terra. et hanelitu eius scaturiginem fieri. Alii tamen translatum ad celos putant. De huiusmodi tamen melius est pie dubitare quam temere diffinire.

De apparitione in galilea et mandatum est discipulis ut doceant gentes et baptizarent.

Undecim autem discipuli abierunt in galileam ad montem: ubi constituerat illis ihesus. et videntes eum: adoraverunt. quidam tamen dubitaverunt. et exprobravit illis duritiam cordis eorum et ait. Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. i. nunc apparet omnipotentia mea. vel ita. dixeram vobis in viam gentium ne abieritis. Sed quia iudei abiecerunt me: qui dederunt mihi potestatem mittendi usque terram sub celo. Unde et subdidit. Ite in orbem universum. et predicate evangelium omni creature. i. homini per quo facta est omnis creatura. vel qui habet participium cum omni creatura. unde homo: minor mundus. i. minor mundus dicitur. Et addidit. docete omnes gentes. i. omnia genera gentium servare que dixi vobis. et baptizate eos. In nomine patris et filii et spiritus sancti. In inchoatione nostrorum operum. eos preponimus formam illorum hic invocando orantes ut ad honorem trinitatis: fiat opus quod inchoamus. et ut trinitas cooperetur nobis. In baptismo autem dicitur affirmando et est. Baptizo te in nomine patris. et cetera. i. ministerium baptizandi ago. Sed auctoritas: penes trinitatem est. Qui crediderit et baptizatus fuerit. salvus erit. Qui non crediderit condempnabitur. Non ait. nec baptizatus fuerit. Sine baptismo enim: salvatur homo. cum eum excludit articulus necessitatis. non contemptus religionis. Unde quod dictum est non quis renatus fuerit ex aqua et cetera sic intelligitur. i. qui contempsit renasci. Ordinem verborum domini: adherent heretici huius temporis. dicentes non oportere baptizari: non credentem et ideo non recipiunt baptismum puerorum. Sed non intelligunt tempus: quo hoc dictum est. primo enim quod predicabitur adultis. baptizandi erant et adulti. quorum fides exigitur in baptismo. Postmodum parvulorum. ergo per adultis potest intelligi hoc dictum esse. vel si pro omnibus sic exponitur. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit: hoc est. qui in fide baptizabitur. Oportet enim baptizandum. vel per se. vel per alium credere. Signa autem eos qui crediderint: hec sequuntur. In nomine meo demonia eicient linguis loquentur novis serpentes tollent et cetera. Et hoc quo tempore. dictum est: Tunc enim signa fiebant per infidelibus convertendis. Quia ergo signa non sunt necessaria: nec tamen fuit. sic passim tunc fiebant. Nos enim cum arbusta plantamus. tamdiu aquam infundimus: quousque in terram convalescant.

Unde dicit quod audistis in aure: predicate super tecta. Inde est quod evangelium legitur in edito: tanquam ubique et ab omnibus audiendum et coram omnibus. primo fit signum crucis super librum. q. d. hic est liber crucifixi. post in fronte. et in pectore. qui intrinsecus sunt luminari.

De ascensione.

Die autem ascensionis venit ad eos in ierusalem et ait. Sedete in civitate quousque induamini virtute ex alto. Cumque comedisset cum eis. unde intelligitur [illegible] eduxit foras in monte oliveti in illius bethaniam. Et elevatis manibus benedixit eis. et videntibus illis ele-

Hanc ultimam processionem post ihesum: representat ecclesia dominicis diebus egrediendo de ecclesia: et redeundo ad eam. Cum de ierusalem: rediens in

.s. pmissa oratione ad dnm. facta e g electio
mathie int ascensione 7 spc sci missionem.
s qua die incertu est., **De missione spc sci.**
Et cu complerentr dies pentecostes. e.
o. dis. pa. in eod loco. in quo fca est
electio mathie. Sz videt pprum dcm cu co
plerent. ta erant festa q. vij. dieb; ptela
bantur. s. pascha. pentecoste. cenophegia.
videtur g pocius dicend fuisse. cu incipent
dies pentecostes. erant omis discipli. Sed
pentecoste equivoc est. ad qnquagena
et ad eam sollepnitate. vij. dieb; ptelata
pentac. intpr. l. in pentecoste. qd qnqge
nam sigtat. 7 e grecum vocabulu penteco
ste. sic parasceue 7 scenophegia. Sz de h
nomine pascha qd e. hnt enim hebrei mul
ta greca vocabula. q sepe p multas capti
uitates pticulares dispsi sunt. 7 fuerunt
int grecos. a quib; multa vocabula reti
nuerunt. Est g sensus. et cu complerent
dies. pe. i. quinqgene. illa cui erat dies qn
quagesima a resurrectione. Et cu inicho
aretur dies pen. i. illius sollempnitatis
vij. dieb; ptelande. erant discipli omnes
in cenaclo. et du erant pariter in eod loco
fcs est repente de celo. i. de aere sonus. q
fragor qdam insonuit in aere. tanqua
advenientis spc. i. soni vehementis. ut sit
tanq nota similitudinis. ac si diceretur.
venit spc in similitudine venti vehem
tis. vl tanq spc sci vehementis. 7 erit
tanq expssivu veritatis. q vere spc scs
dr vehemens. i. qsi vehens a mente a mitis
affectib; alienans. vl iuxta qd ait ille cla
revallensis merito dr vehemens. qsi vehadi
mens. i. eternam dapnatione. Pot g ad
sonum 7 ad spm scm referri qd dcm est
tanq advenientis spc. q equivoc est ad
utrumq. sic ruth in hebreo. neuma in
greco. 7 repleuit sonus ille. i. spc scs tota
domu ubi erant sedentes. i. viros 7 mulie
res in domo sedentes impleuit. qd dcm
erat eis. Sedete in civitate quo usq in
duamini virtute ex alto. Et apparuerut
illis dispertite lingue tanq ignis. i. radio
li ignei in mod linguaru insidentes capi
tib; singlor. Ipa spes creature in qua spc
scs visibilit descendit. ad que usum tunc
descendit in aplos expssit. spes ignis oste
dit spm scm. tunc eis datu ad robur.
Spes linguaru ad sciam. lingua eni scia
explicat. Ignis scientiam roborat. datus est 7
spc scs aplis ante passione qn missi ad pdi
candu 7 dcm est eis. Egros sanate. demones
eicite. mortuos suscitate. p resurrectione
7 datus e eis ad aliu usum. qn insufflauit
et dixit eis. Accipite spm scm quor re
miseritis peccata remittuntur eis. et quor
retinueritis retenta s. ut claues qs dedat
petro dedit aliis. 7 repleti sunt omnes spu sco.
et ceperunt linguis loqui variis. p ut spc scs
dabat eloqui illis. Qd videns singlis p ut
vult. si vult. qn vult. qntu vult. quom
vult. quib; vult spirat. Et vn est qd apli
vl una tn lingua. s. hebrea. loqbantur. ita q
ab omnib; intelligebantur. vl qd verius est.
linguis omnib; loqbantur. quib; inspira
uerat spc scs. omniu linguaru noticiam
iuxta h qd in sapia legit. Spc dni re. or. te.
7 h q. con. o. sciam ht vocis. i. linguaru. ac
si dicet. Spc dni rep. or. t. 7 h qd. 7 e. 7 dedit
eis sciam linguaru., **De miraclo linguaru.**
Erant aut in ierlm iudei viri religiosi. et
in iudea habitantes. p illos multi
alii supuenientes fere ex omni natione
que sub celo e. quia multis captiuitatib;
dispsi fuerant iudei 7 pcipue sub antiocho
epiphanie. q captiuitas fuit maior
hinc fca 7 in ad diem festum omis conue
nerant audito fragore q insonuerat
in aere. conuenerunt omis ad discipulos
loqntes. 7 mutati sunt. qm audiebat un
quisq lingua sua illos loqntes. Et merito
dcm est. Singlarit lingua sua. q n solu
sciebant linguas. sz 7 linguaru ydiomata.
Alii aut irridebant eos dicentes. musto
pleni sunt. i. vehement hebrii. Causa vehe
mentior erat hebrietas de musto qua de
vino defecato., **Conuicit petr irridentes auc**
Tunc surrexit petr cu. xi. **toritate pphar**
ostendens n ee hebrios. sz spu sco re
pletos dicens. Non sunt hebrii hii cu sit
hora diei tcia. q. d. Nund e temp come
dendi. nec solent inebriari ieiuni. et q
sciebat legem 7 scientib; lege loquebat.
ostendit pphatum ee a iohel. spc sci adue
tum. 7 cu n indicat ppham iohel. n ut
ostendat pphatum ee aduentu spc sci. in
cidenter tn adnectit de die iudicii q pdix
iohel iudicii signa. qdam iam ipleta.

ro gnementia
hns e oi catura

qdam adhuc implenda. Erit in nouissimis
diebus dicit dns. Effundam de spu meo sr omnem
carnem. i. sup utrumq sexum. n sup omnem ho
minem. et pphabunt filij uri. ut agabus 7 symon
mag. et filie ure ut philippi. 7 iuuenes uri
uisiones uidebunt. ut paulus raptus usq ad
tercium celum. et senes uri sompnia sompni
abunt ut petr. de quo legit. Estimat aut
se uisum uide. hinc usq de aduentu spc sci.
Seqtur de die iudicij.,

De die iudicij.

Et dabo pdigia in celo
sursum. qd impletum e. Cu ad iudicium
dominice natiuitatis noua stella in aere
apparuit. 7 in aere scdo in passione. qndo
sol obscuratus e. 7 signa in tra deorsum
qd impletum est c x spm emittente tra 9
tremuit. 7 petre scisse sunt. 7 monumta
apta sunt. sanguinem dominici multis ul
sudoris qui fcs est sudor ei sic gutte sanguis.
qd pp natura fuit. 7 ita signum fuit. Sic 7
sanguis de late dni mortui pfluens pret
naturam signum fuit. et ignem spc sci ue
hementis supuenientis. 7 uaporem fumi. i.
fetiorem compunctionis de spc sci ardore tam
quam fumus de igne pcedentis. Sol 9uertet
in tenebras. 7 luna in sanguinem. In passio
ne sol in tenebras uisus est. sic tunc ple
nilunium erat. utrum tunc luna in sanguine
uisa sit. hominibus innotesce n potuit.
cum eet sub tra. et uisibus humanis ob
iectum tre subtracta. de alio itaq istorum
constat. qr iam impletum. forte adhuc
reliquum est implend. et h omnia fient
anteq ueniat dies dni magn. spatio:
qr nox ei n succedet ope. qr in eo totus
mundus examinabit. claritate: qr sol cla
rebit septemplicit.,

Exponit uba dauid de xpo.

Viri isrlite quibus spalit
locuti sunt pphe. audite uba h. i. in
telligite iam copletum ee qd pphauit io
hel de spc sci missione. qr missus e spc scs.
et ab eo quem uos interfecistis. q alto 9silio
patrie dispensationis traditus in manus
uras. quem dns suscitauit solutis doloribus
inferni. Vl qntum ad ipm quem dolores pe
narum inferni lesetunt. Vl qntum ad alios
q p eum ab inferni doloribus absoluti s.
qd palam e ex eo n dr. Soluens p ipm
dolores mortis. Qd aut a deo suscitat sit:
pbat p pphiam dauid. 7 ponit plures uersus

psalmi. Sz adhuc pbandum sufficit ille so
lus. Non derelinques aiam meam in infer
no. nec d. s. t. u. corru. Sunt a h uba x
ad patrem. qi n patieris o pat aiam meam
ad inferos descendentem ibi detineri. nec cor
pus meum scificatum corrupi. ul inquinari.
Pea. de dauid n ee h intelligend ostendit
arguens iudeos dicens. de dauid pphiam int
pretantes. Viri fres liceat audenter dicere de
dauid. qm defunctus e. 7 sepultus apd nos.
et corp ei incineratum. et adhuc cineres ei
apd nos sunt. Vnde patet n de se illd dixis
se. Non dabis scm tuum uide corruptio
nem. h pphauit de resurrectione x. qui
neq derelictus e. in inferno. nec caro eius
uidit corruptionem. quem suscitauit ds
mortuum cui nos testes sum. qui ad dex
teram patris sedet misit in nos spm scm. q
opatur in nob qd uidetis. Qd aut exaltatus
e ad dextram patris. item pbat auctoritatibus
dauid pphe dicentis. Dixit dns do. m. s. a.
d. meis. qd de dauid ul de alio homine n p
intelligi. Certissime g scitote hunc ihm ita
ee exaltatum 7 spm scm misisse. quem uos cru
cifixistis.,

De ipleta pphia iohannis.

His auditis: compuncti sunt corde. 7 ita
impleta e pphia iohelis. Quia p ignem
spc sci secutus e fumus copunctionis et
dixerunt ad petrum. 7 ad reliquos aplos. Qd
faciemus uiri fres. ad qs petrus. Peniten
ciam agite. 7 baptizetur unusquisq urm
in noie dni ihu. in remissione peccorum. et
accipietis donum spc sci. ut loquamini ua
riis linguis sic 7 nos. 7 h erat signum fa
miliare in pmitiua eccla. qr fere omis
ascendentes de lauacro loqbant omnibus
uariis linguis. Et nota qd ait petrus.
Baptizet aut unusquisq urm in nomine
ihu x. formam namq traditam a dno qua
exprimit trinitas dni in pmitiua eccla
subticuerunt apli utentes hac forma uer
borum. Baptizo te in nomine ihu x. ut ita di
latarent nomen x. aliis ubis. pluribus exhor
tans eos. petr. 7 qui receperunt sermonem ei
baptizati sunt. et apposite sunt in nuo
fidelium in die illa. s. ipa die pentecostes.
anime circit tria milia. Et erant pseue
rantes in doctna aplorum 7 in communione
fractionis panis. 7 eucharistie qr in pri
mitiua eccla crebro uiuiauimt comu

assumpto et tyto et contulit cum eis evangelium quod predico in gentibus. Ex quo annorum numero colligitur quod eodem anno quo paulus ascendit ierosolimam .xiiii. a conversione sua ascendit petrus romam et eodem anno sedit in cathedra episcopali. in qua sedit .xxxii. annis. Quatuordecim vero et .xxv. .xxxviiii. reddunt. vicesimo autem .v. anno a promotione sui petri in sedem romanam. scilicet ultimo anno neronis passi sunt petrus et paulus. et sic .xxxviiii. a conversione pauli. nisi colligatur paulum ad fidem conversum non eodem anno quo christus passus est. et cum constet petrum et paulum .xxxviiii. anno a passione domini qui fuit ultimus neronis passos esse martyrium. si autem legatur quod paulus fuit conversus ad fidem secundo anno a passione domini intelligendum est secundo anno currenti non eodem tamen usualiter sic alibi determinatum est. Quarto decimo ergo anno a passione domini. scilicet quarto anno claudii ascendit petrus romam et sedit in cathedra episcopali .xxv. annis sub claudio. qui regnavit .xiiii. annis et nerone post eum totidem annis. Determinatur quandiu sederit antiochie et quandiu rome.

Potest autem queri quanto tempore sedit petrus in sede antiochena. constat enim quod sedit antiochie .vii. annis in sede episcopali. quod necesse de .vii. illorum .xiiii. oportet intelligi quos a passione domini fluxerunt usque ad eius promotionem in sedem romanam. post .vii. autem annos quibus sedit in sede antiochena consilio domini de ierusalem ascendit romam. et in ascensu transiit per antiochiam ut confirmaret subditos suos in fide. et [illegible] substituit ibi euodium in sede antiochena. et in hoc transitu per antiochiam reprehensus est a paulo. quia comedens cum quibusdam fratribus de iudea timens eos molestare discernebat cibos. et ita cogebat gentes iudaizare. Unde paulus ait. Cum venisset cephas antiochiam in faciem ei restiti. De causa dissensionis inter paulum et barnabam.

Eo autem anno quo ascendit petrus de antiochia romam paulo et barnaba antiochiam remanentibus erant quidam persecutores in iudea qui per violentiam vel nolens usurpare potestatem constituendi summum pontificem et mutandi pro arbitrio suo. et ut posset summum sacerdotem unum vel duos constituere in eodem anno. et videntes iudei quod non possent ei resistere petierunt ab eo licentiam consulendi gaium imperatorem romanorum ut eius voluntate hanc potestatem obtineret. Alioquin desisteret et concessit eis. Et cum misissent nuntios romam. erat ibi agrippa filius herodis agrippe. quem pater discedens in manu gaii dimiserat. Gaius autem differebat eum mittere in iudeam tanquam dominum tum propter seviciam contra iudeos. tum propter immitietatem etatis eius. Iste audiens quod causa ipsi suum agerent intercessit pro eis et obtinuit. et rescripsit gaius persecutoribus ut ab huiusmodi exactione desisterent et destituit. et rescripsit iudeis ut super hoc gratias agerent agrippe. ad cuius intercessionem hoc obtinuerant. et iudei supplicaverunt ei ut mitteret eis agrippam et facerent eum tanquam regem et dominum. Ipse tamen adhuc distulit. post ea illo quando visum est ei misit eum in iudeam. non tamen reddidit ei totam terram patris. quia totum regnum avunculi integre obtinuerat. Sed dedit ei galaaditidem regionem. scilicet ultra iordanem. terram duarum tribuum et dimidie tribus. et dedit eis potestatem constituendi summum sacerdotem in ierusalem pro arbitrio suo quem negaverat persecutoribus.

Iste fuit agrippa in cuius regnum recesserunt fideles a iudea imminente excidio ierusalem ab angelo premoniti sicut historie scolastice Matheum. Sed nunc prosequamur de paulo et barnaba qui adhuc demorabantur in antiochia evangelizantes verbum dei. et iudas abierat. silam est eis remanente. post aliquot dies visum est eis commodum redire per civitates in quibus predicaverant verbum dei et visitare fratres et confirmare eos in fide. Barnabas autem voluit habere in comitatu suo iohannem qui cognominatus marchus. paulus autem noluit dicens non est hic assumendus. quia in fronte aciei constitutus nimis tepidus steterat. Et quia timore mortis a predicatione destiterat. quando scilicet pamphilia descendens reversus est in ierusalem. Ideoque ad predicationem non erat assumendus ne alios malo exemplo lederet. Et facta dissensio et discesserunt ab invicem et excusant eos sancti quia non discesserunt odio commoniti sed a spiritu sancto ad hoc excitati ut diversis partibus locis predicarent. Et plures lucrifacerent. Barnabas autem assumpto marco navigabat cyprum. Ex eo quod noluit dimittere eum perpenditur fuisse ei cognatus. Legitur autem fuisse consobrinus. paulus autem perfectus est assumpto sila. quem deus ad hoc remanere fecerat ut ei compateretur et pariambu-

syriam et ciliciam. post ea uenit in derben et listram ubi erat quidam discipulus nomine timotheus filius mulieris uidue. ut uidetur natus de patre gentili cui perhibebant testimonium religionis. omnes fideles qui erant listris hunc constituit paulus episcopum eorum. Sed circumcidit eum pro tollendo scandalo iudeorum ne scandalizarentur quod haberent episcopum incircumcisum. non quod legalia post ueritatem euangelii essent necessaria. paulatim tamen non subito iudeis erant tollenda et quasi cum honore mater sepelienda erat. post ea eduxit secum paulus timotheum et pertransiens per ciuitates precipiebat obseruare decreta apostolorum et seniorum qui erant in ierusalem. et ecclesie confirmabantur et multiplicabantur. Quod prohibiti sunt apostoli ne irent quo uolebant.

Transeuntes autem phrigiam et galatie regionem uolentes ire in asiam minorem prohibiti sunt a spiritu sancto qui sciebat corda hominum qui tunc credituri non erant. noluit ergo spiritus sanctus semina dari canibus et ipsos de contemptu predicationis grauius dampnari. uoluit et has prouincias aliis apostolis reseruari. philippus namque et iohannes predicauerunt in asia minori. lucas in bithinia aquasi similiter a spiritu sancto sunt prohibiti. et ita due cause redduntur quare prohibiti sunt ad huiusmodi prouincias. ut ne sancta darent canibus uel quia destinate erant a spiritu sancto aliis apostolis. asia minor. iohannes bithinia luce ut ait origenes. de primiciis et de decimis dandis sacerdotibus reddit rationem causam. dicit enim quod deus prudens seruis suis alimoniam corporalem ab huiusmodi primiciis discipulos prohibuit propter illam scilicet maximam famem in qua helena sustentauit fratres pauperes qui erant in ierusalem que facta est quarto anno claudii. nec fuit hec helena mater constantini sed regina abigenorum. cuius amore captus rex abigenorum eam in uxorem accepit. et concepit ex eo. Et cum nocte dormiret cum ea. et posuisset manum uterum pregnantis. ab ea audita est uox in hunc modum. uide ne ledas puerum. qui magnus futurus est in mundo. et audita uoce huiusmodi stupefactus dixit hoc uxori sue. post ea puerum natum cum magna diligentia nutrierunt. et mortuo patre. adhuc puer factus est rex. et commendatur in multis. et hec est causa commendationis quod audiens unum deum coli a iudeis coluit eundem. et suscepit circumcisionem iudeorum et ritus. hec mater helena ueniens ierusalem inuenit fratres fideles media laborantes quia erat tempus famis et emit granum unumquodque quod potuit inuenire quod attulit argenti copiam ad emendum. et sustentauit fratres qui erant in ierusalem. Et tunc adhuc esset in iudea nunciatum est ei quod mortuus esset filius eius. et statim rediit. et fecit extrahi cadauer de sepulcro. et reportauit in iudeam. et fecit non longe a ierusalem extra duo mausolea. et in alto reposuit corpus filii et precepit cum mortua esset in alto corpus suum reponi. et sic factum est. et adhuc apparent uestigia mausoleorum. et putant multi decepti esse mausoleum helene matris constantini. De uisione que apparuit paulo nocte.

Cumque pertransissent in asiam paulus et socii eius. uenerunt troadem. et ostensa est paulo uisio per noctem. apparuit enim ei uir macedo. id est angelus illius gentis assimulatus est uiro macedoni proprietate lingue uel forma specialis. stans et deprecans eum et dicens. transiens in macedoniam adiuua nos. ex hoc uerbo uidetur fuisse homo. non angelus. non enim egent angeli auxilio non dei. sed ait angelus accepta persona macedonum. Vt autem uisum uidit statim quesiuimus proficisci in macedoniam certi facti quod uocasset nos deus euangelizare eis. Et nota quod deinde est quesiuimus. hic enim primo ostendit lucas se comitem fuisse pauli. et tunc primo adhesit ei. unde nunquam in precedenti ait uenimus. sed sic uenerunt et similia hic autem primum commiscuit se sociis pauli. Videtur quod non dicitur. erat uir macedo. super hoc uerbo stans: glosa habetur modica angeli semper stare dicuntur ei perfecte adherentes in antiphona paschali. Sedit angelus eundem stetit sed erant. Intelligendum est semper in hoc libro et legantur in euangelio angeli sedisse ad monumentum. Nauigantes autem a troade recto cursu samothraciam uenerunt. sequenti autem die philippis que est prima ciuitas macedonie. id est uenientibus a mari prima occurrit et erat colonia. dicitur autem colonia ciuitas illa que non indigenis sed nouis cultoribus impletur. unde colonia quasi a nouis cultoribus dicitur. Sabbato enim exiuimus extra portam. iuxta flumen ubi uidebatur locus esse congruus orationis. id est locutionis uel supplicationis. orate namque accipitur pro supplicate. Quomodo recepti sunt a muliere purpuraria.

Et sedentes loquebamur mulieribus que conuenerant. et mulier quedam nomine lidia purpuraria ciuitatis tyatenorum audiebat nos loquentes. potest autem intelligi purpuraria. quia forsan erat de regio semine. uel potest dici purpuraria. que texit purpuras. uel que uendebat purpuram. Cum autem baptizata esset et domus eius tota deprecata est nos dicens. Si iudicatis me fidem

summos sacerdotes. quorum sexdecim de ge-
nere eleazar. viii. de genere ythamar. vn-
de tamen illorum ex. xxiiii. summus erat qui di-
cebatur princeps sacerdotum. administra-
bant autem per septimanas que iure hereditario
devolute sunt ad posteros eorum. Et unusquisque xx.
iiii. summorum sacerdotum cum administrabat
secum habebat. xxiiii. minores sacerdotes
et totidem levitas. et totidem ianitores. duplica-
to numero nathinneorum. Fuerunt autem. x. et viii. prin-
cipes sacerdotum a tempore david usque ad
transmigrationem babilonis in quadringentis sexaginta
annis. A transmigratione autem cessavit sacerdotium usque ad
reditum de captivitate sub zorobabel et ihesu magno
sacerdote. et inde usque ad tempora machabeorum fuit tempus
sacerdotii. Tempus autem machabeorum non deputatur sacerdocio
quia idem erant duces et sacerdotes. et sic usque ad herodem
qui fecit occidi quotquot inveniebat de genere sacerdotum
ne iterum ad eos devolveretur regnum. et vendebat sum-
mum sacerdotium quandoque uni quandoque pluribus simul. et di-
videbat summum sacerdotium. et fuerunt omnino usque
ad excisionem ierusalem. xxviii. summi sacerdotes. a tempore
autem herodis usque ad excisionem ierusalem non ponit iosephus sum-
mam annorum. sed constat fuisse. c. v. Et herodes ante nati-
vitatem domini. xxx. annis regnavit. et dominus. xxx. tribus
annis vixit. et a morte domini usque ad excisionem ierusalem
xl. duo anni fluxerunt. Sed de his hactenus sufficienter., De

Traditus est tempestate in mari quam pertulit
paulus iulio centurioni ut pretaxatum paulus
tum est. et dedit deus gratiam paulo in oculis eius ut hu-
mane tractaret eum nec prohibet amicos eius in civita-
tibus per quas transibant ei ministrare. prosequitur g
lucas de processu itineris. Ascendentes inquit navem
ad rumetinam incepimus navigare circa asye loca
Quidam sillabicando voluit distinguere ad rumetinam.
ut dicatur secundum eos navis adrumetina. quia ad rome-
tina. s. romam tendens. Sed melius a nomine civitatis dicitur
adrumetina. adrumetis enim civitas est affrice. Postea
enumerat lucas civitates per quas transibant quas non est necesse
enumerare nisi in quibus aliqua gesta sunt non pretermittenda. Sed
certa venerunt listram ubi habuit paulus plures amicos
qui ministraverunt ei. Ibi inveniens centurio na-
vem alexandrinam navigantem in ythaliam trans-
posuit nos in eam dicit lucas de navi. s. quam prius
ascenderamus nos transtulit in illam. Et cum multis
diebus navigavimus lente vento. s. velis nos pro-
hibente. Tandem adnavigavimus crete et inde iux-
ta devenimus in locum qui dicitur boni portus. et ibi multo
tempore fuimus. non ausi ingredi mare cum non esset apta
navigatio ad navigandum tollens nautas in fur-

niores eo quod ieiunium preterisset. s. fames mag-
na in navigio. vel de ieiunio. vii. mensis intelligi
potest quod est inter propiciationis et scenophegie. s. inter
x. dies septembris. et. xv. et sic probat non esse tutam na-
vigationem. quia iam erat septimus mensis qui initium
est hyemis secundum hebreos qui aprilem primum com-
putant. In hyeme autem non est tutum navigare
vel potest intelligi de ieiunio instituto in me-
moriam mortis godolie quod fit in fine septembris.
vel de ieiunio. x. mensis quod. s. fiebat in ianuario
quod constituerunt iudei auditis rumoribus de con-
structione templi in babilone. Cum autem molestum esset
centurioni et aliis quod non possent navigare. consolaba-
tur eos paulus dicens. Viri video forte ex signis
tempestatis vel in spiritu prophetico quia non sine multo
dampno non hominis et navis sed et animarum nostrarum pote-
stis navigare. Centurio autem magis credidit naucleto
sive nauclario quam paulo. i. domino navis. Naucle-
rus dicitur in cuius sorte est dominium navis. Cle-
ros enim sors. Sed hec compulit centurionem magis acquiescere
naucleto quam paulo. quia portus in quo erant
non erat ydoneus ad hyemandum. et ideo consulebant
omnes iam navigare si quo modo possent ad alium por-
tum consecutiorem pervenire. qui magis ydoneus esset
et esse consilium pauli aspirante austro ad por-
tum propositum navelantes intraverunt mare. et
cum aliquantulum processissent insurgens ventus ty-
phonicus irruit contra navem qui dicebatur euroaquilo.
dicitur autem ventus typhonicus quia inflans mare et
faciens intumescere. Typhos interpretatur infla-
tio et est erecta esset navis. et ideo non posset conari contra
ventum cessante navigio ferebantur in incertum.
et decurrentes ad insulam quandam que dicitur cauda vix
potuimus sustinere scapham de navi in mare depo-
sitam in adiutorium navis. quia impetu fluctuum
fere rupta est. Scapha dicitur levis navicula de
una tantum arbore concavata. vel dicitur modica na-
vis vimminea crudo corio tecta. Huiusmodi utuntur
pirate. et dicitur alcaphon quod interpretatur speculum. quia huius-
modi navibus utuntur pirate ad speculandum. et ex-
plorandum. et deferuntur huiusmodi navicule in navibus
et imminente naufragio deponuntur in mare
ad subveniendum navi. quia his navis accingitur
et in periculo tempestatis armatur. Cum autem sic tempe-
state valida iactarentur. Sequenti die fecerunt iac-
tum. i. eiectionem utensilium de navi., Quo in
Et cum nec sol in die constitutos in periclo
nec in nocte sydera apparerent confortavit.
iam ablata erat omnis spes salutis. Et cum fuis-
set diuturnum ieiunium forte voluntarium p-

amovenda tempestate ut nec cibum, quia forte carebant penuria victualium omnibus perditis in aqua, stans Paulus in medio eorum dixit: Sanum erat consilium acquiescere mihi, et lucrifacere iniuriam hanc et iacturam. Nunc tamen suadeo vobis bono animo esse. Certi estote quia nemo periclitabitur ex vobis, nec patiemini iacturam nisi navis. Astitit enim mihi hac nocte angelus dei, cuius servio, dicens: Ne timeas, Paule, Cesari oportet te assistere. Et ecce donavit tibi deus omnes qui navigant tecum, id est nutu tuo conservavit ut nemo ex eis periclitetur. Propter quod inquit bono animo estote. Credo enim deo meo quia sic erit quemadmodum dictum est mihi. In insulam quandam oportet nos venire. Ideo autem dixit hoc predicens eis veritatem, ut videntes hec esse impleta sperarent salutem. Sed postquam quartadecima die nox supervenit, circa mediam noctem suspicabantur naute apparere sibi aliquam regionem. Et submittentes pondus plumbi quo maris profunditas exploratur invenerunt passus xx. Et pusillum inde separati invenerunt passus xv. Et timentes ne in aspera loca inciderent, de puppi mittentes anchoras iiii optabant diem fieri.

De constantia Pauli.

Et cum vellent naute aufugere dimittentes scapham in mare, videns hoc Paulus in spiritu ait centurioni et militibus: Nisi in navi manserint homines isti, vos non potestis salvi fieri. Et statim milites absciderunt funes scaphe et abiit per mare. Cum autem illucesceret rogabat Paulus omnes ut sumerent cibum, ut fortiores essent ad laborem sustinendum. Quarta, inquit, decima dies est hodie ex quo expectatis serenitatem aeris, et ieiuni permanentes nichil accepistis. Forte die illa nichil comederant, vel forte dies plures sine cibo transierant. Confortamini, inquit, et cibos sumite, quia nec unus capillus de capite vestro peribit. Et hoc dicto sumebat panem in conspectu omnium cum gratiarum actione iuxta morem solitum, et cum fregisset cepit manducare. Alii quoque animequiores facti sumpserunt cibum. Et erant anime in navi cc.lxxvi.

Quod creditus est esse deus.

Tunc iam confortati cibo allevabant navem iacientes triticum in mare. Cum autem dies factus esset, non agnoscebant terram. Sinum autem quendam considerabant habentem litus, in quem cogitabant si possent eicere navem. Et cum anchoras substulissent, committebant se mari sine conatu navigii. Et levato artemone iuxta quod ventus eos ducebat tendebant ad litus. Artemo dicitur modicum velum directioni navis potius accommodatum quam celeritati. Et cum incidissent in locum bithalassum, impegerunt navem. Bithalassus proprie dicitur lingua terre in mare protensa, mari hinc et inde circumdata, et dicitur bithalassus quasi mare bifidum terre interiectu dividens. Et cum navis offendisset in bithalassum, prora manebat immobilis, puppis vero frangebatur impetu maris supervenientis. Et consulebant milites ut vinctos occiderent, ne forte natando aufugerent.

Centurio autem volens servare Paulum prohibuit hoc fieri, et permisit quotquot et quocumque modo possent evadere. Et iuxta quod predixerat Paulus, etiam evaserunt omnes, egressi in insulam que vocabatur Mitilene. Et cum egressi essent, barbari habitatores insule officia humanitatis diligenter exhibuerunt eis. Accensa enim pira reficiebant eos. Et dum colligeret Paulus sarmenta, latens adhesit manui eius. Cum autem viderent barbari vipera manui eius pendentem, ad invicem dicebant: Utique homicida est homo iste. Et cum de naufragio evaserit, ultio divina eum amplius vivere non permittit. Excutiens autem Paulus viperam in ignem nichil mali passus est. At illi expectabant ut intumesceret manus, quia tumor solet sequi post venenum, et cum diu expectassent et nullam in manu deprehenderent lesionem, convertentes faciem suam ad se invicem dicebant: homo iste deus est.

Quomodo sanavit principis patrem et alios.

Contigit autem patrem Publii principis insule febribus et dissenteria laborare, id est fluxu ventris. Ad quem cum Paulus intrasset et orando imposuisset ei manus, sanavit eum. Quo facto omnes qui erant in insula infirmi accedebant ad eum et sanabantur. Post menses autem tres invenerunt navem alexandrinam que in insula Mitilene hyemaverat, cuius nomen erat castrum insigne, eius scilicet insule, quia adhuc ibi apparebant quedam castrorum vestigia que antiquitus ibi fuerant edificata. Vel ideo navis, quia in modum castrorum erant insignia velis intexta. Alia translatio habet: cui erat insigne castorum, qui gemini sunt castores, scilicet Castor et Pollux, quos gentiles precipue in periculo maris invocant, et ideo in litore maris eis templum fecerant. Sed autem ex alia translatione evidentius est, que habet: cui erat insigne filiorum Iovis. Fabulabantur enim gentiles Castorem et Pollucem filios fuisse Iovis. Cum autem ascenderent navem multis honoribus

1564